

ቅዱስ ጳውሎስ እንዲህ ቢል ይዘጋጃል። ከማያምን ጋር በማይመኙ አካሄድ አትጠመዱ ጽድቅ ከዓመጽ ጋር ምን ተካይሩት አለውና? ብርሃንም ከጨለማ ጋር ምን ጎብረት አለው? ክርስቶስ ከቤልሆር ጋር ምን መስማማት አላቸው? ወይስ የሚያምን ከማያምን ጋር ምን ክፍል አለው? የእግዚአብሔርን ታቦትን ሳይቀርቡ ቢታዩ የሚያኖረው ማን ነው? (ዌን ቆሮ. 13፡13) ስለዚህ ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ይህ ምስጢር ተሰውሮታል፤ ይሆንን? ነው ወይንስ እኔ ሰሎሞን እንደለመዱት ድፋረታቸው ቅዱስ ጳውሎስን ያላናገረ መልእክ ተገለጠላቸው? ባጭሩ የአረማውያን ጣዖት ከሥዕልና ከታቦት ጋር አደባልቆ ማስተማር አይቻልም።

ምዕራፍ ሰምንት

፩. እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በትውፊትና በአዋልድ መጻሕፍት

፩.፩ ትውፊት

በመጽሐፈ ቅዱስ «ዘአመፈየኒ አወፈይኩከ፤ የሰጠኸኝን ሰጠቡሁ» ተብሎ እንደተጻፈ ትውፊት «መፈየ» ከተሰኘው የግላዝ ቃል የተገኘ ሲሆን አለቃ ኪዳነ ወልድ ከፍሊ፤ «ሰጠታ፤ ልማድ፤ ትምህርት፤ ወግ ታሪክ፤ ሃይማኖት ሥርዐት ከጥንት ከአበው ሲያያዝ ሲወርድ ቃል በቃል ሲነገር የመጣ»¹²¹ በማለት ይፈቱታል። ይኸውም አንድ ትውልድ ከእርሱ በፊት ከነበሩት ቀደምት ትውልድ የሚሰጠው የሚቀበለው ስጦታ ልማድ ትምህርት ወግ ታሪክ እና ሃይማኖትን የሚያጠቃልል ነው። ታላቅ የሕይወት መሠረት የሆነች ሃይማኖታችንን እንኳ የተቀበለነው በትውፊት መሆኑን ሊቀ ቅዱስ ቂርሎስ ሲያስረዳ «ሃይማኖት እንተ እምትካት ተወፈ የት፤ ሃይማኖት ከጥንት የነበረችው ተሰጠች»¹²² ብሏል። ይኸው ሊቀ ቅዱስት መጻሕፍትን በትውፊት ያገኘችው መሆናቸውን ሲያስረዳ «ከተክርስቲያን ትውፊት የብሉይ ኪዳንና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍትን እንደሆኑ ተምረናል» ቢል ተናገሯል። ያለ ትውፊት ቃል እግዚአብሔርን መማር መተርጉም ለተተኪው ትውልድ ማስተላለፍ አይቻልም። ሕግ ባልተሠራበት ዘመን ይኖሩ የነበሩ አበው በትውፊት ባገኙት ዕውቀት እግዚአብሔርን ያገለግሉ ነበር። ለምሳሌ ጻድቁ ኖኅ ከመርከብ በወጣ ጊዜ መሠዊያ ሠርቶ ከንጹሐን እንስሳት ሁሉ ከንጹሐን ወርቆ ሁሉ ወስዶ በመሠዊያው ለእግዚአብሔር መስጠት አቅርቧል/ዘፍ. 8፡1፤ ጻድቁ ኖኅ የምሥዋዕትን መሠዊያውን/ አሠራር ከማን ተማረው? ብለን ብንጠይቅ ከቀደሙት አባቶቹ ከእነአቤል በትውፊት ያገኘው መሆኑን እንጥብቃለን። ምክንያቱም በዚያን ጊዜ በአረት ዘወትር እንደተዘረዘረው ዓይነት የመሠዊያ አሠራርን የሚገልጥ ጽሑፍ አልነበረም።

121. ዚኖ. ወልድ ሰማዒ ገጽ 17፡2።

122. ማሳሪ ቅዱሳን፤ ሴተ ክርስቲያንነት መቅ። 10፡8፤ ገጽ 8።

ተጨማሪ አስረጅ ለማለት አባታችን ያዕቆብ ወደ ለርያ ጉዞ ከመ ጀመሩ በፊት ጸሎት ሲያቀርብ «እግዚአብሔር ከእኔ ጋር ቢሆን በምሔ ድበትም በዚያች መንገድ ቢጠብቀኝ የምበላውን እንጀራ የምሰብ ሰውን ልብስ ቢሰጠኝ ወደ አባቴ በጤና ብመለስ እግዚአብሔር አምላኬ ይሆንኛል። ከሰጠኸኝም ቡሉ ለአንተ ከዐሥር እጅ አንዱን አስግለሁ።» ብሏል (ዘፍ. ፳፰+፳፱+፳፻)። አባታችን ያዕቆብ ከዐሥር አንድ ዐሥራት በኩራትን ማውጣት ከማን ተማረ? ከማን ወረሰ? የጻድቁን አቤል የሕ ይወት ታሪክ ሰናጠና «አቤልም ደግሞ ከባቶቹ በኩራትን ከሰቡ አቀረበ» (ዘፍ. ፬+፫) የሚል ጽሑፍ እናነባለን። አባታችን ያዕቆብ የዐሥራት በኩራት አወጣጥ ሥርዐትን ከአቤል በማስተላለፍ የአምሥት ሰው የሆነው አያቱ አብርሃም መልክ ጼዴቅን በጉሸው ጊዜ «ከሁሉ ዐሥራትን ሰጠው» (ዕብ. ፯+፱) ተብሎ እንደ ተጻፈው አባቶቹ ያደረጉትን ወርሶ እርሱም ፈጽሟል፤ ወደማል ድምጻሜ ያደርሰናል። ትውፊታዊ ቅብብሎሽ ይሄን ይመስላል።

በትዱሳን ሐዋርያት ስብከት፤ ወንጌል እና መልእክት በትውፊት የተላለፉ በርካታ ታሪካዊና ትንቢታዊ ቃላትን እናገኛለን። ለምሳሌ ቅዱስ ማቴዎስ በማቴ ፯+፳፫ «በነቢያት ናዝሬዊ ይባላል የተባለው ይፈጸም ዘንድ ናዝሬት ወደምትባል ከዛማ ገዛቶ ኖረ» በማለት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን በናዝሬት መኖር መጀመሩን ተናግሯል። በጳጳሱ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ግን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ «ናዝሬዊ ይባላል» የሚል የትንቢት ቃል አናገኝም። ይህን ትንቢት ግን ከላይ ወንጌላዊው ቅዱስ ማቴዎስ ጠቅሷል። መሠረታዊው ጥያቄ በእጃችን ላይ በሚገኙት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ከሌለ ከየት መጣ? ብለን ብንጠ ይቅ መልሱን የምናገኘው ከትውፊታዊ መረጃ ነው። ጌታችን «ናዝሬዊ ይባላል» ተብሎ የተነገረለት የትንቢት መጽሐፍ በቤተ ክርስቲያን ትውፊት እንደ ምንግረው «ይህ ትንቢት በዘሊያት ተነግሮ በምርኮ ጊዜ በጠፋት መጻሕ ፍት ውስጥ የነበረ ሲሆን መጻሕፍቱ ቢጠፋም ትንቢቱ በትውፊት በቃል ሲነገር ለሐዋርያት ደርሷል።»¹²⁹ ወደ ቅዱስ ጳውሎስ መልእክት

129. 2ኛ ኮሎሳ ፳፻፳፭።

ሰናመራ ደግሞ በዘመን አራት ሙሴ እስራኤልን ሲመራ ከጠንቋዮች ተግዳሮት እንደገጠመው ተጽፎ እናነባለን (በዘፀ. ፲፮+፲፩)። ሙሴን ይገዳደሩት የነበሩት ጠንቋዮች ስም (በዘፀ. ፲፮+፲፩) አልጠቀሰም። ቅዱስ ጳውሎስ ግን ለልጁ ለጠሞቴዎስ መልእክት ሲጻፍ «ኢየሱስና ኢያን በፊስም ሙሴን እንደተቃወሙት» በማለት ጽፏል። (ደኅ ጢሞ. ፫+፳) የእነዚህ ጠንቋዮች ስም ታሪኩ በተነገረበት መጽሐፍ ካልተገለጸ ቅዱስ ጳውሎስ ከየት እምጥቶ ጻፈው? ተብሎ ቢጠየቅ መልሱ በትውፊት ያገኘውን ዕውቀት ተጠቅሞ ብሎ የጠንቋዮቹን ስም በመጥቀስ መጻፉን እንረዳለን። ስለ ትውፊት ጠቀሚታ ይህን የመሳሉ በርካታ አስረጆች ማቅረብ ይቻላል።

ትውፊት በዚህ መልኩ በቅዱሳት መጻሕፍት ያልተካተቱ እውነተኛ ሃይማኖታዊ ክንዋኔዎች የሚያስረዱ ቀላውያን፤ ቃላውያንና ሪጓዎውያን ነገሮችን በመያዙ በቤተ ክርስቲያናች ጉላ ያለ ድርሻ አለው። ትውፊት፤ ደገኛ ጠቀሚታ ሰላለው ስለ ቅዱሳት መጻሕፍት ጥልቅ ግንዛቤ የሌላ ቸው መነሻቸውንና መድረሻቸውን የማያውቁ ሰዎች ትውፊትን ሲጻቅቱ ይታያል። ሃሳማቸው የቤተ ክርስቲያናችን ደግሞ መሣረዝ ነው። መናፍቃን ለወንጌል የተቆረቆሩ መሰለው ትውፊትን እንደሚያገላሉ ሲቀ ባልቦስ ዙፋዊያ ሲያብራራ «የመናፍቃን የክህደት ቀስት ሃሳማው ደግሞችንን መበረዝ ነው። ለዚህ ተግባራዊ መሆን ከሚጠቀሙበት መንገድ ደግሞ እውነተኛው እምነታችንን ሐዋርያዊ ትውፊታችንን ይንቀሳናል»¹³⁰ ብሏል። የዘመኑ መናፍቃን ጸሐፊዎች ለወንጌል የተቆረቆሩ መሰለው ስለ እመቤታችን ቅድስት ደንግል ማርያም ምልጃ ቃል ቢላንን ገጽሕና ቅድስና በትውፊት ለእና/ ከመጽሐፍ ቅዱስ ያገኘውን አስጥለው እንደነሱ በክህደት ቀልቀለት እንደገጋልብ ይፈልጋሉ።

፩.፪ አዋልድ መጻሕፍት

አስቀድመን በምዕራፍ በድስት ሦላሽችን ስለ አዋልድ መጻሕፍት መመልከታችን ይታወቃል። «አዋልድ» ቃሉ የግእዝ ቢሆን ትርጉሙም በእንቢታይ የታ ልጆች ግለት ነው። የአዋልድ መጻሕፍት ልጅነታ

130. St Basil on the spirit, Ch 11:23.

ቸው ለመጽሐፍ ቅዱስ ነው። እነዚህ መጻሕፍት ከመጽሐፍ ቅዱስ የሚ
ወለዱት እንደ ሥጋዊ ዓለም በዘር ሳይሆን በይዘት በመንፈስ በምስ
ጢር እና በመሠረታዊ ሐሳብ ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተሰፍ
ረው ተቆጥረው የተቀመጡ መጻሕፍት ቀናናውያት ይባላሉ። መጽሐፍ
ቅዱስ የተቀነኑ መጻሕፍት ስብስብ ነው። እንዲሁም የመጽሐፍ ቅዱስ
(2) መጻሕፍት «አሥራው መጻሕፍት ይባላሉ» አሥራው ማለት ሥርቶ
በ-ጾታ አለ። ወይም መገኛዎች/መሠረቶች/ ማለት ነው። በእነዚህ አዋልድ መጻሕፍት
ፋኛ-ፋኛ የሆኑ በአሥራው መጻሕፍት ሥር ላይ የሚበቅሉ ቅርንጫፎች ናቸው።(3)
የታደሱ ሥር

ጥያቄውን በሰርተኛ ምልክት ያዘጋጀው የመጽሐፍ ቅዱስ ልጆች አይደሉም። እንደ
የእነዚህ ዐይነቶቹ «ዲቃላ መጻሕፍት» ይባላሉ። እንደዚህ ዓይነቶችን መጻሕፍት
በተከርስታለሁት ስሜት እንጂ አትቀበላቸውም።

እንዳንድ ወገኖች ግን ቤተ ክርስቲያን «አዋልድ» ብላ የምትቀበላ ቸውን መጸሐፍት ከተንቀላና ከተሰላቱ መጸሐፍት ጋር ጨፍላቀው በመተብስ «በመስኮት የገዝ ደውጡ» የግል ተረት ቤተርቱ ይሰማል። በእመ ቤታችን ላይ ከፍተኛ ጥላቻ አድርገዋል እዚህ ግን የማይባል የሰድብ ናጻ ያዘነበ አንድ አላዋቂ ጸሐፊ እመቤታችን በትውፊት እና በአዋልድ መጸሐፍት የተገለጠችበትን ሐሳብ ተቃውሞ ጽፏል። በመሠረቱ አዋልድ መጸሐፍት በሐዋርያት ትምህርት እና መልእክት ድጋፍ ያገኘ አማካኝነትን መሆኑን ቸውን መጸሐፍ ቅዱስ ሲመሰክር «የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ ለትምህርት እና ለተግባሩ ልብንም ለማቅናት፤ በጽድቅም ላለው ምክር ደግሞ ይጠቅማል» ይላል (ጳጢሞ. ፫፡፲፮)። በዚህ የቅዱስ መጽሐፍ ድጋፍ ሰጪነት ምክንያታዊ በመሆን አዋልድ መጸሐፍትን መቀበልና መጠቀም የልባም ክርስቲያኖች ተግባር ነው።

5.7 T7t h00

ተገቢ ያልሆነ ትኩረት ለሰጠው ምክር ቤት ቃል ሲቀርብ፡
ሀገራችን የሚገኝበትን ምክር ቤት ማሰብ ይቻላል፡፡ ምክር ቤቱ
ተገቢ ያልሆነ ትኩረት ለሰጠው ምክር ቤት ቃል ሲቀርብ፡

የተባለውም በመጀመሪያዎቹ ሰዎች የተፈጸመ የመጀመሪያ በደል በመሆኑ ነው። በዚህ በደል ውስጥ ከአመቤታችን ከቅድስት ድንግል ማርያም በስተቀር ከእጃም ጀምሮ እስከ ክርስቶስ ሞት የነበሩ ሰዎች ቡል አል ፈዋል። እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ግን ምክንያተ ድኅነት በመሆኗ በዚህ የውርስ ኃጢአት ወይም ጥንተ አብሶ ውስጥ አላለፈችም።

በቅድሚያ ግን ጥንተ አብሶ የሚተላለፍበት መንገድ መመልከቱ አስፈላጊ ነው። ጥንተ አብሶ ከአዳምና ሔዋን ውድቀት በኋላ ዲያብሎስ የሰው ልጅ ሲሆን ከማንሳን ጀምሮ እየተቆራኝ የተለያዩ እኩያት ተግባራትን በማስፈጸም ጣዖት በማስመለከት የሰውን ዘር በሙሉ ይገዛ ነበር። ይህንን ሁኔታ ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ሲያስረዳ «ነገር ግን በዚህ ህጽ በአዳም ኃጢአት ምክንያት ከአዳም እስከ ሙሴ የበደለትንም ያልበደለትንም ሞት ዝቸው» ብሏል (ሮሜ ፭፡፲፱)። እነዚህ ሳይ «ሞት»፣ የተባለ ጥንተ ጸላኢ ዲያብሎስ መሆኑን ልብ ይላል።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ እንደገለጠው ከአዳም ጀምሮ ጌታችን
 ሊያሰስ ከርሰቱስ እስከተሰቀለበት ዕለት ድረስ ከቀደሙ ሰዎች የተወ
 ሰኑት ምግባር ትሩፋት ቢወሩም በጥንተ አብሶ ምክንያት በሞተ ሥጋ
 ላይ ሞተ ነፍሱ በርደተ መቃብር ላይ ርደተ ሲያል አልቀረላቸውም።
 ሰውን መዳጅ የሆነው አምላክ የሰው ልጅ በሠዋው መሥዋሰት በአለየው
 ጸሎት መዳን እንደተሣነው በተረዳ ጊዜ የሰውን ልጅ የሚያድንበትን
 መንገድ ይፈልግ ጀመር። ሰርያዊው ቅዱስ ኢፍሬም እንደጻፈው «አብ
 ከሰማይ ዙኖ ዐዩ»¹³² አብ ከሰማይ ሆኖ ያየው እንደ እርሷ ያለ የሌለ
 አንዲት ንጽሕት ዘርን ነው። ይህችውም እመቤታችን ቅድስት ድንግል
 ማርያም ናት። አብ ከሰማይ ሆኖ ያየት ቅድስት ድንግል ማርያም
 ንጽሕት በመሆኗ አንድያ ልጅን አየሰሰ ከርሱሰ ከእርሷ ሥጋ እንዳለተሰ
 መልአክ ቅዱስ ብርሃኤል እንደተላከ ቅዱስ ሌቃስ በቅዱስ ወንጌል የተና
 ገራው፤ በቅዱሳን መጻሕፍት ሐዋርያቱ ሲያብራሩ «እግዚአብሔር አብ ንጽሕ
 ኗሽን ዐይቶ ለመግባባር አልፈውናል»¹³³ ብለዋል። በዚህ ብሥራተ መልአክ አጠፋ

ቃል እንዲህ ዘርዕ ተወላ /ያላ ወንድ ዘር/ ተሆነ። ዲያቢሎስ በዘር ምክንያት በምክንያት ይቆራኝ ነበር፤ ቀርጾት ቀረ፤ ካሳ በምክንያት ተጀመረ። ድኅነት ደግሞ በመስቀል ተከናወነ።

በዎች ሁሉ ከአዳም በዘር ይተላለፍ ከነበረው ጥንተ አብሶ ዳ። ክርስቶስ የተሰቀለው በጥንተ አብሶ በመጣው በደል ብቻ ሳይሆን በምልክተ ኃጢአት /እያንዳንዱ ሰው በሠራው ኃጢአት/ ጭምር ነው። ከክርስቶስ ስቅለት ሞትና ትንሣኤ ወዲህ ሰዎች «በእንዱ በእግዚአብሔር ልጅ ባለማመናቸው ይጠየቃሉ እንጂ በቀደመው በጥንተ አብሶ በመጀመሪያው ኃጢአት/ አይጠየቁም። ጥንተ አብሶ በክርስቶስ ስቅለት ሞት እና ትንሣኤ ተደምስሷል። ይህን ሁኔታ ወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስ ሲያስረዳ «ላላም በልጁ እንዲድን ነው እንጂ በላላም እንዲፈርድ ወደ ሃላም አላከውምና። በእርሱ በሚያምን አይፈርድበትም በማያምን ግን በእንዱ በእግዚአብሔር ልጅ ስም በላላሙን አሁኑኑ ተፈርዶበታል» ብሏል /ዮሐ. 1፡1፡17-18/።

፩.፪.፩ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ግርማ ገጽሐና

እስቀድመን እንደገለጽነው እመቤታችን ቅድስት ድንግል ግርማ ከአዳም ጀምሮ እስከ ስቅለት ክርስቶስ ቢተላለፍ ከነበረው ጥንተአብሶ በመጀመሪያ በደላ/ ገጽሐት ናት። በቅድሚያ ለሁሉም ወገን ገለጽ ትምህርት የሚሰጥ መጽሐፍ ቅዱስ በላሁን የቅዱስ ወንጌልን ቃል እንመልከት። በቅዱስ ወንጌል መልእክት ቅዱስ ገብርኤል እመቤታችን ቅድስት ድንግል ግርማን ሲያስሠራት «መልእክትም ወደ እርሷ ገብቶ ደስ ይበልሽ እኛ የሞላ ብሽ ሆይ እግዚአብሔር ከአንቺ ጋር ነው አንቺ ከሴቶች መካከል የተባረከሽ ነሽ አላት» (ሉቃ. 8፡30-32) በማለት ያቀረበው ምስጋናን እና ማንነቷን የገለጠበት ቃላት እመቤታችን ከቀደመ በደል /ጥንተአብሶ/ ገጽሐት መሆኗን በሰሚያስረዳ በጥልቀት እንመረምርው።

ከዛይ የተጠቀሰው የመልእክት ሰማታ እመቤታችን ይህን የቅዱስ ገብርኤል ብሥራት ሳይነገራት በፊት ሰዎች የእግዚአብሔር እኛ ጉድሌ ባዮው በሐዘን እና በትኩረት በሰሩበት ሰዓት መልእክት ልጋን የተመላች እና የተባረከች መሆኗን ገልጧል። «እነዚህ እኛን የተመላሽ እና ከሴቶች

ተለይተሽ የተባረከሽ ነሽ» የተባሉት ኃይላት ቃላት በግልጽ በማያጠራ ጥር መልኩ እመቤታችን ከአንስተ ዓለም የተለየች መሆኗን ያሳያሉ። ምክንያቱም «ልጋ»፤ እዳምና ሴዋን በበደሉ ጊዜ ከሰው ልጆች ሁሉ ተጓደሉ ነበር። በሌላ አነጋገር የእግዚአብሔር እኛ ከሰዎች ተገዳጭ ነበር። በቢያ በጨለማው ወይም በዘመን አራት ሰዎች እኛ ጉድጓዳችን በቀበለ ተሰፋ ውስጥ ሳሉ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ግርማም ግን በእግዚአብሔር መልእክት እንደበት «እኛን የተመላሽ ሆይ» ተብላ ተመስግናለች። መልእክት መንፈስ ቅዱስ ወዳገቺ ሲመጣ ወደፊት እኛ ይሞላብሻል አላለም። እስቀድሞ በእኛ የተገባች መሆኗን ለመግለጽ «እኛ የመላብሽ ሆይ» ብሏታል። ይህ እንግዲህ እመቤታችን ከአዳም የውርስ ኃጢአት ወይም ጥንተ አብሶ ነጻ መሆኗን ያመለክታል። «ከሴቶች ሁሉ ተለይተሽ የተባረከሽ ነሽ» የሚለውን ቃል ስንመለከት ደግሞ የቀደመ ክብሯን ይገልጣል እንጂ ወደፊት ትከብርያለሽ የሚል አይደለም።

የመልእክት ብሥራት በሐላፊ እንቀጽ የተነገረ እንጂ ወደፊት በሰሚሆነው በትክክል አልተገለጸም፤ ይህ ሁሉ የሚያመለክተው እመቤታችን ከብሥራት በፊትም ሆነ በኋላ መርገመ ሥጋ መርገመ ነፍስ ያልነበረባት መሆኑን ነው።¹³⁴

፩.፪.፪ መንፈስ ቅዱስ ባንቺ ይመጣል የሌላ ኃይልም ይጸልልሻል

መልእክት ቅዱስ ገብርኤል «ትዕንሻለሽ ወንድ ልጅም ትወልጃለሽ ስሙን አየሰስ ትይዋለሽ፤ ሲላት «ግርማም መልእክትን ወንድ ስለማላውቅ ይህ እንዴት ይሆናል? አለችው። መልእክትም መለሰ መንፈስ ቅዱስ ባንቺ ይመጣል የሌላ ኃይልም ይጸልልሻል። ስለዚህ ከአንቺ የሚወለድው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል። በእግዚአብሔር የሚላነው ነገር የለም፤ ሲላት ቆይታን የጌታ አገልጋይ እንደ ቃላህ ይህንልኝ አለችው። ይህ ብሥራታዊ ተዋሥኦ ከእርሷ በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ስለሚሰጠው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ የተነገረ ብሥራት ነው።

134. ቀዳሳ ግርማ ተደላ ሃይል እንዲያለፍ ያለ። ጳጳስ ገጽ 9።

የእመቤታችን ስም ቅድስና ክብር በከንቱ የሚጎድፍ አድርገው የሚያስቡት መናፍቃን በመጽሐፍ ቅዱስ መሠረታዊ ሐሳብ የያዘውን ቃል በመቀረጥ ቁንጽል ሐሳብ ይዘው «እመቤታችን መልአኩ ቅዱስ ገብርኤልን ከእርሷ በሰሜንነት ፅንሰ «ወንድ በሰማላውቅ ይህ እንዴት ይሆናል» (ሉቃ. ፩፥፴፬) ስትል የቀረበችውን ጥያቄ ሐሳዊው ጸሐፊ በመገደፍ «መንፈስ ቅዱስ በአንቺ ላይ ይመጣል የልዑልም ኃይል ይጸልልሃል በእነዚህ ደግሞ ከአንቺ የሚወለደው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል (ሉቃ. ፩፥፴፭) የሚለውን በገጽ 125 ላይ በመተቀስ ያስተላለፈውን ኑፋቱ የሚከተለው ነው።

እርሱም ማርያም ክርስቶስን ከመውለዱ በፊት መንፈስ ቅዱስ በእርሷ ላይ አስቀድሞ መምጣቱ ለምን አስፈለገው? ተግዚኑ ምንድነው? የሚል ጥያቄ ነው። ለጥያቄውም መልስ በግልጽ በቃሉ እደተቀመጠው በማርያም ላይ መንፈስ ቅዱስ አስቀድሞ የመምጣቱ ዓላማ በመጀመሪያ ለመጸለል /ለመጋረድ/ ለማጥለል/ ሲሆን ቀጥሎም ከተጋረደው ወይም ከተጠለለው ማንኛውን የሚወለደው ክርስቶስ «ቅዱስ» የእግዚአብሔር ልጅ እንዲሆን እንዲባል ወደ ክርስቶስ ኃጢአት እንዳያልፍ ከማርያም ላይ የኃጢአትን ኃይል ለመከልከል በእርሷ ላይ አስቀድሞ የሚጸልል /የሚያጠልል/ «የልዑል ኃይል» መምጣት እንደሚያስፈልገው መልአኩ ቅዱስ ንዝርአል በግልጽ አሳድሶ ነበር። ገጽ 125 በግንኙነቱም መንፈስ ቅዱስ ይህን የግድ ለል የግጥራት የግንጻልል ተግባር ካከናወነ በኋላ እርሷ ያው የውርስ ኃጢአት ከእርሷ የሚወለደው ግን «ቅዱስ» ሆኗል ብሏል። ገጽ 126

ይህ አደገኛ ክህደት ነው። በቅድሚያ ጸሐፊው በእመቤታችንና በቅዱስ ገብርኤል መካከል የተደረገውን ብሥራታዊ ግጥር ቆርጦ ቀን ጽፎ ሐሳብ ይህ ለምን ተነሣ? ለምን መልአኩ ቅዱስ ገብርኤል «መንፈስ ቅዱስ በአንቺ ይመጣል የልዑልም ኃይል ይጸልልሃል በእነዚህ ደግሞ ከአንቺ የሚወለደው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል» አላት?

«ወንድ በሰማላውቅ ይህ እንዴት ይሆናል» ብላ በመጠየቅ ነው። እንጂ ከሐዲው ጸሐፊ እንዳለው እመቤታችን ከእህ በፊት በደል ከግድት ከዚያ ሊያነጻት አይደለም። ምክንያቱም እርሷ አስቀድሞ እንደ

ተገለጸው «ከሴቶች ተለይታ ጸጋን የተመላችና ከሴቶች ተለይታ የተባረከች» ናት። በእነዚህ ጸሐፊ ያለበታው የሰነቀረው ጥቅስ ለማደናገሪያ የገባ ነው። «መንፈስ ቅዱስ በአንቺ ላይ ይመጣል የልዑልም ኃይል ይጸልልሃል» (ሉቃ. ፩፥፴፭) በማለት በቅዱስ ገብርኤል የተነገረው ቃል ጸሐፊው በግሉ በራሱ ሐሳብ እንደተረጉመው ሳይሆን ከጥፋ ምንጭ የተገኘው ትክክለኛውን ትርጉም የሉቃስ ወንጌል አንደኛው ሲያብራራው «ያንቺም ፅንሰ መቼ እንደሌሎች ሴቶች ፅንሰ ነዋ መንፈስ ቅዱስ ያድርብሃል ኃይል ለሁል ወልድ ሥጋሽን ይለብሃል»¹³⁵ ይላል።

እኩልነት «መንፈስ ቅዱስ ወዳንቺ ይመጣል የልዑልም ኃይል ይጸልልሃል። በእነዚህ ካንቺ የሚወለደው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል» የሚለውን ሲተርጉም ተጨማሪ ክህደት አዘጋጅቶ። «መንፈስ ቅዱስ ይህን የግጥል የግጥራት የግንጻልል ተግባር ካከናወነ በኋላ እርሷ ያው የውርስ ኃጢአት «ከእርሷ የሚወለደው ግን «ቅዱስ» ሆኗል ብሏል። በጸሐፊው አተረጎም አያሳስ ክርስቶስ «ቅዱስ» የሆነው መንፈስ ቅዱስ ወዳንቺ ይመጣል የሚለው ቃል ከተነገረ ወዲህ ነው የሚል ነው። ይህ ደግሞ አበው ሊቃውንት ሲያወግዙት የኖረ የነድረት ትምህርት ነው። ለአያሳስ ክርስቶስ ቅድስና ወይም ቅዱስነት የባሕርይ ገንዘብ ነው። ከላይ በጸሐፊው የተገለጸው ሐሳብ እጅግ መሥመሩን የሳተ ነው።

እኩልነት እመቤታችን የውርስ ኃጢአት ወይም ጥንተ አብላ ለላባት፤ ለማለት «መንፈስም በሆላክ በመድኃኒቱ ሐሰት ታደርጋለች» (ሉቃ. ፩፥፳፩) በመተቀስ «ማርያም መድኃኒት ያስፈለጋት ለኃጢአቷ ካልሆነ በተርሒላ ምን ሊሆን ይችላል? በማለት ይጠይቃል። ገጽ 126 ይህ ቃል በሁለት መንገድ የሚታይ ነው። የመጀመሪያው እግዚአብሔር አስቀድሞ በጥንተ አብላ ከመጣው ከንደተ ህላዌ ከልማደ አንስት እንዳዳናት የሚያስረዳ ነው እንጂ በደል ወይም ኃጢአት እንዳልባት የሚያስረዳ አይደለም። «የባሪያይቱን መቀረድ አይቻል» የተባለው ስልሐዋን የተነገረ ነው። ምክንያቱም ሐዋን ከበደል በኋላ በእግረ አጋንንት ተረግጦ መኖሯን ያመለክታል። ከእርሷ ሰው በሆነ በአያሳስ ክርስቶስ ዲያብሎስ

135 ወንጌል ቅዱስ ገብርኤል ትርጉም ገጽ 25፻፱።

እንደሚወገድ የሚገልጽ ነው እንጂ እመቤታችን የውርስ ኃጢአት አለባት አያሰኝም።

ጸሐፊው እመቤታችን ጌታን ከወለደች በኋላ እንደ አራት ሥርዐት ሁለት የርግብ ጫፊት ይዞ መሄዷን (ሉቃ. ፪፥፳፪) እንደ አራት ሴቶች ልማድ አድርጎ በማቅረብ ጸሐፊው እመቤታችን «የውርስ ኃጢአት» አለባት ለሚለው ኑፋቄው አበረጅ አድርጎ አቅርቧል። እመቤታችን ሴቶች በሚነጹበት ወቅት በአራት የታዘዘውን ይዞ መሄዷን ቅዱስ ሉቃስ የጻፈው በሌሎች ልማድ ለመናገር እንጂ በእመቤታችን የሴቶች ልማድ ኖሮባት አይደለም። ታዲያ ለምን ሐደች? የሚል ጥያቄ ቢነሣ ልጇ ጥንት የሠራውን ሥርዐት ለማክበር እንጂ ከሐደች በኋላ የሚደረግላት ነገር ነ። አይደለም። ልጇም እኮ የእሱም ንጉሥ ቢሆን ግብር በተጠየቀ ጊዜ ገብ ሯል። ስለዚህ የርግብ ጫፊት ይዞ መሄድ ኃጢአት አለባት ለሚለው ከሀደት አበረጅ ሆኖ መቅረብ አይችልም። ሃይማኖተ አበው «መንፈስ ቅዱስ አቀባ እምከርሳ እማ መንፈስ ቅዱስ ከእናቷ ማገፈን ጀምሮ ከአዳም በደል ጠብቋታል»¹³⁶ ይላልና።

፩.፩ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እመቤታችን ቅድስና ምን ይናገራል?

ከአራት ዘፍጥረት ጀምሮ አስከ የሐንስ ራእይ በተጻፉ ታሪክ ትን ቢት፤ ወንጌላ፤ መልእክት እና ራእይ ውስጥ ስለ እመቤታችን ቅድስና ከአዳም የውርስ ኃጢአት ጥንተ አብሶ ንጹሕ መሆኗ ተገልጿል። ለአበረጅ የተወሰኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን እና የሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ድርሰቶችን እንመልከታለን።

፩.፩.፩ ልዑል ማደሪያውን ቀደሰ

ነቢዩ እግዚአብሔር ቅዱስ ጳውሎስ ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ቅድስና ቢናገር «ልዑል ማደሪያውን ቀደሰ እግዚአብሔር በመከላከል ሆነ አትናወጥም» ብሏል (መዝ. ፶፮፥፩)። «ቀደሱ የሚለው ቃል የግእዝ ቃል ቢሆን መጽሐፈ ሰዋሰው ወመዝገብ ቃላት ሐዲስ ቢተረጎሙው

136. ሃይማኖት አበው ዘዓቂርስ።

«መቀደስ፤ መሰረዝ፤ ማመስገን፤ ማክበር ማግንን ማንጸት ማጥራት መል የት»¹³⁷ ይላል። ከዚህ መሠረታዊ ትርጉም ተነሥተን «ልዑል እግዚአብሔር ማደሪያ የሆነችውን የቅድስት ድንግል ማርያምን ሐይወት ስንመረምር የተቀደሰች የተባረከች፤ የተመሰገነች፤ የተከበረች፤ የገነኘች፤ የነጸች፤ የጠፈች እና የተለየች እናት መሆኗን በግልጽ እንገነዘባለን። የእመቤታችን ከእንስተ ዓለም ተለይታ መቀደሷ፤ መባረካ፤ መመስገኗ፤ መከበሯ፤ መገነገሩ፤ መነጸቷ እና መለየቷ የተከናወነው ቀደም ብሎ በልበ ሥላሴ በተመረጠች ሰዓት ነው።

እንደነድ የተምታታባቸው ሰዎች እንደሚሉት ከመልእክቱ ቅዱስ ገብርኤል ብሥራት በኋላ አይደለም። የቀደመ ንጽሕናዋን ኢትዮጵያዊው ሊቅ ቅዱስ ያፌድ ድን በተሰኘ የዜማ መጽሐፍ ሲመሰክር «ከእንበል ይት ፈጠር ሰማይ ወምድር ወከእንበል ትሣረር ምድረ ገነት ሀለውት ስብሐት ቅድስት መብርከት ይለቲ ማርያም፤ እንተ ተሰምየት ሰንበተ ክርስቲያን ጸዮን ቅድስት እሞሙ ለሰማዕት ወእህቶሙ ለመላእክት፤ የመላእክት እንታቸው የሰማዕታት እናታቸው ቅድስት ጸዮን የክርስቲያን ሰንበት የተባለች የተመሰገነች በንጽሕና በድንጋሌ የተለየችና የተባረከች እርሷ ማርያም ሰማይና ምድር ሳይፈጠር የገነት ምድር መሠረት ሳይጣል የተመሰገነች ክረች» ብሏል። ይህ ኃይለ ቃል እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በእምላክ ገሊና ታስባ ለነበረችበት ዘመን ስፍር ቁጥር ጠር ዘና ጫፍ እንደሌለው የሚያመለክተን ነው።¹³⁸ ነቢዩ ጳውሎስም ከብሥራተ መልእክ ቢያንስ ቀደም ብሎ «እግዚአብሔር በመከላከል ሆነ አትናወጥም» ያለውን መተርጎሚያን ብሎ ይረዳል። «በዘመዶቹ ፍጹ እንዳትያዝ እግዚአብሔር በማገፈን አደረ፤ በኩር ሆኖ ይረዳታል»¹³⁹ ብለዋል።

እመቤታችን በዘመዶቹ ፍጹ ያልተያዘች በምንም ነገር ያሳደፈች የጥንት በደል ወይም ጥንተ አብሶ ያላገኘች እናት መሆኗን «ወእረዥሰት በምንትኒ እምዘፈጠራ፤ ከፈጠራት ጀምሮ በምንም አሳደፈችም» በማለት ሊቀ ቴዎዶሶስም መስክሯል።¹⁴⁰

137. ከዚህ ወልደ፤ ሰዓቂርስ ገጽ ፻፳፱።
138. ምድርናት እስከፍናት መጻሕፍት ላይ ማርያም በቅዱስ ያፌድ ሲገኝ፤ ሐገር። ገጽ ፶፮።
139. መጽሐፈ ደቅ ዓለል ትርጉም ግ፤ ፳፻፩።
140. ፊት ለፊት ወልደ ሰዓቂርስ ገጽ ፳፱።

፩.፩.፩ አልብኪ ነውር

ከአባቱ በመለጠቅ ስለ እመቤታችን ቅድስና ከመሰከሩ ሰዎች እንዱ ጠቢቡ ሰሎሞን ነው። ጠቢቡ ሰሎሞን እመቤታችን እንዳች ነውር አደፍ ጉድፍ የሌለባት ከብርት የአምላክ እናት መሆኗን ሲያስ ረዳ «አልብኪ ነውር፤ ወዳጄ ሆይ ቡልንተናሽ ውብ ነው፤ ነውርም የለ ብሽም» ብሏል/መኃል. ፬፡፯። ነውር የተባለው መርገመ ሥጋን መርገመ ነፍስን ያመጣ የጥንት በደል ጥንተ አብሶ ኃጢአትን ነው። ይህ ቃል ያለምንም ማወላወል ስለ ድንግል ማርያም የተነገረ ነው። ሊቃ አባ ሕር ያቅስ በመጽሐፈ ቅዱስ የጠቢቡን ሰሎሞን ምስክርነት ሲያጠናክር።

በእሣን ነጸረ እግዚአብሔር አብ እምሰማይ ምሥራቀ መምሥራብ ሰሜን ወደባዛ መውሰተ ኩሉ አጽናረ ዓለም፤ አስተገፈሰ ወአጸኔው ወኢረሰበ ስሞግኪ ወጠምረ መዓዛ ቢካኪ ወአፍቀረ ሥነኪ ፈነወ ንቢኪ ወልደ ዘያፈቅር፤ እግዚአብሔር በልዕልና ሁኖ አራቱን ማዕዘን በእውነት ተመለከተ አቅተተ መረመረ በንጽሕና በቅድስና እንዳንች ያለ አላገኘም፤ መዓዛ ቅድስናሽን ደም ግዛትሽ ወደደ። ብሏል። መልእክ ቅዱስ ገብርኤልም ሲያጠሥራት «የጠቢቡ ሰሎሞንን ምንም ነውር የለብሽም» የሚለውን ሐሳብ ሲያጠናክር «ደስ ደበልሽ ጸጋን የተመላሽ ሆይ እግዚአብሔር ከአንቺ ጋር ነው ከሰቶች ተለይተሽ አንቺ የተባረከሽ ነሽ» ብሏል። ይህ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃልና የቅዱሳን ሊቃውንት ምስክርነት ስለ እመቤታችን ቅድስና በሙሉ የሚያስረዳ ቢሆንም ፀረ ማርያም እቋም ያለው ጽሐፊ ግን የመኃልይ መኃልይ ዘሰሎሞን መጽሐፍ መለውን የሚናገረው ስለ ንጉሥ ሰሎሞንና ስለ አዲሲቷ ፍቅረኛው ሱላማጢባዊት አቢሳ ሴት የጠለቀ ፍቅራቸው አርስ በአርስ እየተሞከሻቸ ያደረጉት የቃላት ልውውጥ ነው ብሎ ጽፏል። ገጽ 128 የጠቢቡ መጽሐፍ እንደ ጽሐፊው አገላለጥ «ሙሉውን» የሚናገረው ስለ ጸታዊ ግንኙነት ነው፤ የሚል ነው። ይህ ጥግ የሌለው ስብተት ነው። መጽሐፉ ጸታዊ ጉዳይ የያዘ ብቻ ቢሆን አባቶች ሊቃውንት በመጽሐፍ ቅዱስ ጥራዝነት ባላካተቱት ነበር። እውነታው ግን ከጥንት ከነቢያት ጀምሮ ሲነገር የነበረውን የእመቤታችን ንጽሕና

1.11 እግዚአብሔር የታደሰ ማርያም።

ከጥንት በደል ንጽሕ መሆን ፍንትው አድርጎ ስለሚያሳይ ነው። መጽሐፍትን ማጣመም የመናፍቃን ተግባር ነው።

፩.፩.፪ ዘርን ባያስቀርልን ኖር

ነቢዩ ኢሳይያስ ስለ እመቤታችን ድንግልና ስለ አምላክ ሰው መሆን ምሳሌ መስሎ ትንቢት የተናገረ ነቢይ ነው። የነቢዩ ትንቢት ፍጻሜ ሲያገኝ ቅዱሳን ሐዋርያት የነቢዩን ትንቢት እየጠቀሱ ወንጌልና መልእክታትን ጽፈዋል። የጌታን ልደት በመንፈስ ቅዱስ ገላጭነት በስፍራው የተገኘ ያህል አቅልሞ የጻፈው ወንጌላዊው ቅዱስ ማቴዎስ የነቢዩን ትንቢት ፍጻሜ ማግኘቱን ሲያስረዳ «በነቢይ ከጌታ ዘንድ እነሆ ድንግል ትፀንሳለች ልጅም ትወልዳለች ስሙንም አማኑኤል ይሉታል። የተባለው ይፈጸም ዘንድ ይህ ሁሉ ሆኗል። ትርጓሜውም እግዚአብሔር ከእኛ ጋር የሚል ነው» ብሏል (ማቴ. ፳፡፩፻፳፫)። ለፀረ ማርያሞች የነቢዩ ትንቢትና የወንጌላዊው ምስክርነት ከመጽሐፍ ቅዱስ ተቆርጦ ቢወጣ ደስታቸው ነው ነገር ግን አልሆነም።

ነቢዩ ኢሳይያስ ስለ ቅድስት ድንግል ማርያም በድንግልና ፀንሳ መውለድ ምንገዛት ድገት እና ከወደል ሄደች መሆኗን ለመግለጽ «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ዘርን ባያስቀርልን ኖር እንደ ሰደም በሆንን እንደ ገሞራም በመሰልን ክር» ብሏል (ኢሳ. ፩፡፱)። እግዚአብሔር ዓለምን ለማዳን ከጥፋት ከርከሰት ጠብቆ ያስቀራት ዘር እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ናት። እግዚአብሔር የተመረጠችውን ዘር ባያስቀርልን የአዳም ልጆች ምን ይውጣን ክር? ተስፋችን ጫልሞ እንቀር ክር። እግዚአብሔር ባወቀ ግን ንጽሕት ዘርን አትርፎልናል «ሰደምና ገሞራ» የጠፋ ከተሞች ናቸው። እነርሱ ከጠፋበት የጥፋት ሕይወት ለመጸን እርሷን /እመቤታችን/ እግዚአብሔር አትርፎልናል። ኢሳይያስ ከመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል አንዱ አደርገው ባለባካተቱት ነበር ። ስለ እመቤታችን በምሳሌ «ዘር» ብሎ በግልጽ «ድንግል» ብሎ ከመሰከረ በኋላ ቅደመ ስቅለት ከርሱቱስ በላክረው ጥንተ አብሶ ሁኔታ ሲናገር «ሁላችን እንደ ርከስ ሰው ሆነናል ጽድቃችንም ሁሉ እንደ መርገም

ጨርቅ ነው ሁላችንም እንደ ቅጠል ረገፈናል በደላችንም እንደ ነፋስ ወሰደናል። ቢልም (ኢሳ. ፳፬፥፮) በእግዚአብሔር ፈቃድ ጥንተ አብሶ ለመጀመሪያ በደህ ፈጽሞ ባልደረሰባት እመቤታችንን ተስፋ በማድረግ «የሠራዊት ጌታ ዘርን ባያስቀርልን ኖሮ እንደ ሰዶም በሆንን እንደ ገሞራ በመሰልን ነበር» ነገር ግን «አልሆነም» ብሏል። ሊቁ ቅዱስ ኢፍ ሬም ያነቢዩን ቃለ ትንቢት ሲፈታው «መመኪያ አክሊላችን ጥንተ መድኃኒታችን የንጽሕናችን መሠረት»¹⁴² ብሏል። በእርግጥም ቅዱሳን ነቢያት ሐዋርያት እና ሊቃውንት እንደመሠከሩት የሰው ልጆች ሁሉ በቀበጸ ተስፋ ውስጥ በነበሩ ሰዓት እመቤታችን ለድኅነት ምክንያት እንድትሆን ከኃጢአትና ከበደል ተርፋ ተገኝታለች።

መተርጉማን ብሉይም «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ዘርን ባያስቀርልን ኖሮ እንደ ሰዶም በሆንን ገሞራንም በመሰልን ነበር» የሚለውን ቃለ ትንቢት ምክንያታዊ ሆነው ሲተረጉሙ፡-

አቸናፈ እግዚአብሔር እመቤታችን /ድንግል ማርያምን/ ከመርገመ ሥጋ ከመርገመ ነፍስ አርቆ ለይቶ ከአንስተ ዓለም መርጦ ያስቀረልን ባይሆን እንደ ሰዶም በሆን ገሞራንም በመሰልን ነበር እነዚያ ያነፍስ አማላጅ አጥተው እንደጠፉ እኛም የነበረ አማላጅ አጥተን በጠፋን እዜ። መኃልይ አልብኪ ነውር ወዲህንትኒ ሳዕሌኪ እንዲል ብለዋል።¹⁴³

ዐረ ማርያሙ እኩፊ ከአባቱ ሊቃውንት የተቀዳውን ንጽሕ ምንጭ ጥሉ በነቢዩ ትንቢት ላይ የራሱን ተረታረት ፈጥሮ ሲናገር «የቀረው ዘር ከሚመጣው ፍርድ የሚድነው ገሚሱ እስራኤላውያን እንደሆኑ እንጂ ስለ ማርያም የወርስ ኃጢአት አለመኖር አዋልድ መጸላፍት በተረታቸው ከማገጣጠማቸው በቀር ከፍሉ እንዳችንም አያወራም ትንቢተ ሊሳይያስ ምዕራፍ አንድ ሙሉውን የሚናገረው ስለ እስራኤል ብቻ ነውና ብሏል። ገጽ 127

የጸሐፊው አለአዋቂነት «ነቢዩ ሊሳይያስ በምዕራፍ አንድ ሙሉውን የሚናገረው ስለ እስራኤል ብቻ ነው» ከሚለው ይጀምራል። የመጽሐፍ ቅዱስ መተርጎማን ሊቃውንት ቢያገኙት እጅግ በዘላቂነት እዚህ ትንቢተ

142. ቅዱስ ኢፍሬም ውሳኔ ማሪያም ዘለለብ።
143. የዐረ ሐዲስ (ኢት. ሊቃውንት) መጽሐፈ ታሪክ ሊሳይያስ ገጽ 127።
144. የዐረ ሐዲስ (ኢት. ሊቃውንት) መጽሐፈ ታሪክ ሊሳይያስ ገጽ 127።

ሊሳይያስ ስለ እስራኤል ብቻ ነው የሚናገረው ብሉ ሲናገር እኩፊው «እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም እስራኤላዊነት ተሠውሮት ይሆንን? ያሰኛል። ተሰውሮት ሳይሆን እኩፊው ስቶ ነው። (ዮሴፍ ፱፥፳፱) ትርጉሙን መተርጎም ሐዲስ ሲያሰርዱ አሸናፊ እግዚአብሔር ... እመቤታችንን ያስቀረልን ባይሆን ትምህርት አብነት አጥተው እንደተጉዱ እንደ ሰዶም እንደ ገሞራ በሆንን ነበር»¹⁴⁴ በማለት ይፈቱታል።

ቅዱሳን ነቢያት እንደ ተነበዩት ቅዱሳን ሐዋርያት እንደመሰከሩ ትና ቅዱሳንን ሊቃውንት እንዳመሠጠሩት እመቤታችን ከአዳም የወርስ ኃጢአት ጥንተ አብሶ ንጽሕት ናት። እንዳንድ ዐይነ ልቦናቸው የተያዘ ሰዎች ግን በእመቤታችን ንጽሕና ቅድስና ላይ የራሳቸውን ተረት ፈጥረው ቢጽፉም ምክንያታዊ አንባቢን ሊያስቀ አይችሉም።

እግዚአብሔር ዓለምን ለማዳን የመረጠውን በወነት ማራከስ እግዚአብሔርን መድፈር ነው። ሊቁ ቅዱስ ያሬድ የእመቤታችንን ንጽሕናሲ መሰከር «ማርያምስ ተሐቱ እምትካት ወስተ ከርሳ ለአዳም ከመ ባሕርይ ዐላዳ፤ ማርያምስ ከጥንት ጀምሮ በአዳም አካል እንደ ነጭ ዕንቁ ልዩ ሆና ስታበራ ትኖራለች»¹⁴⁵ ብሏል። እንደ ዕንቁ እያበራች ከመጣች ጥንተ አብሶ የት ያገኛታል? ሊቁ ለባ ሕርያቀስም «ድንግል ሆይ ካንቺ በፊት እንደነበሩ ካንቺ በኋላም እንደተነሡ ሴቶች ዕድፍ ጉድፍ የሚ ታውቁ አይደለሽም» ብሏል።¹⁴⁶

ሌሎችም ሊቃውንት በድርሰታቸው ስለ ቅድስናዋ ከጥንተ አብሶ ንጽሕ በለመሆኗ በስፋት ጽፈዋል። ለምሳሌ ሃይማኖተ አበው የተሰኘውን የቅዱሳን ሊቃውንት መጽሐፍ ብንመለከት በሁሉት ስለ አምላክ ሰው መሆን ሲናገሩ የእመቤታችንን ንጽሕና እና ቅድስና በመግለጥ ነው።

**ጁጅ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ለኢትዮጵያ
አሥራት ሆና ስለመሰጠቷ**

ኢትዮጵያ በመጽሐፍ ቅዱስ ከሰባ ሁለት ጊዜ በላይ የተጠቀሰች ሀገር ናት።¹⁴⁷ ቀደምት ነቢያት ኢትዮጵያ ስለምታደርገውና በኢትዮ

144. የዐረ ሐዲስ (ኢት. ሊቃውንት) መጽሐፈ ታሪክ ሊሳይያስ ገጽ 127።
145. የዐረ ሐዲስ (ኢት. ሊቃውንት) መጽሐፈ ታሪክ ሊሳይያስ ገጽ 127።
146. ለባ ሕርያቀስ (ኢት. ሊቃውንት) መጽሐፈ ታሪክ ሊሳይያስ ገጽ 127።
147. የመጽሐፈ ታሪክ ሊሳይያስ ገጽ 127።

አድ ስለሚደረጉ ነዢች ጽፈዋል። ነዢ ቅዱስ ዳዊት የኢትዮጵያ እጆች ወደ እግዚአብሔር መዘርጋታቸውን ሲናገር «ኢትዮጵያ እጆችዋን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋልች» ብሏል (መዝ. ፳፯፡፱፻)። የሐዘቦቿን ወደ እግዚአብሔር ምልጃ ማቅረብም በነዚያ ሶፎንያስ «ኢትዮጵያ ወንዞች ማዶ የሚማልዱት የተበተኑት ቤቶች ልጆች ቀርባኔን ያመጡልኛል» (ሶፎ. ፬፡፫-፭) በሚል ተገልጿል።

ነዚያ እግዚአብሔር አሳይቶ «በእነ መቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ጋር መስደድ ሲናገር «ወይመርድ እግዚአብሔር ውስተ ምድረ ግብፅ ተጽዕኖ ዲበ ደመና ቀለል፤ ጌታ በሊሳን ደመና ሆኖ ወደ ግብጽ ይወርዳል» ብሏል/አሳ. ፲፱፡፩/። እዚህ ላይ በሊሳን ደመና ተመስላ የቀረበች እመቤታችን ቅድስት ድንግል ስትሆን «እግዚአብሔር» የተባለ በቁሙ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ ግብጽ ከተሰደደ በኋላ ከእናቱ ጋር ወደ ኢትዮጵያ መምጣቱን የኢትዮጵያ ምድር ከአስፈሪ ግርማው የተነሣ መደንገሟን ነዚያ ዕንባቆም ሲናገር «ከጥንት የተሳበ መንገዱን ወይም የኢትዮጵያ ድንኳኖች ሲጨነቁ አየሁ ብሏል (ዕንባ. ፫፡፮-፲፮)።

በጥቅሉ ከላይ የተገለጹት ጥቅሶች ስለ ኢትዮጵያ ስለ ግብጽ ታላቅ ተስፋ የያዙ ናቸው። አሳይቶ ጌታ ወደ ግብጽ መውረዱን ሲናገር ዕንባቆም ደግሞ በዚያው መንገድ ኢትዮጵያ መግባቱን አስረድቷል።

ከላይ በተገለጸው በነዚያት ትንቢት እና አበው ትውፊት ሲነገር እንደመጣው እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ወደ ኢትዮጵያ መጥታለች። ጌታችንም ሀገራችንን «ኢትዮጵያን ለእናቱ አሥራት» አድርጎ ሰጥቷታል። እነዚህ ታሪካዊ ክንዎዜዎች ጊዜያቸውን ጠብቀው ተከናውኑዋል። ይህም ይታወቅ ዘንድ እመቤታችን በዚያ ተገኝቶ እንደ ባረከቻቸው በሚነገሩባቸው የሀገራችን ክፍሎች የተለያዩ ምልክቶች አሉ። ለምሳሌ በጣና ደሴትና በተለያዩ የሰሜን የሀገራችን ክፍሎች በርካታ ምልክቶች መኖራቸው ይታወቃል። አበውም መግባቱን ለማሳሰብ ወደ ሀገራችን መምጣቷን አልተናገሩም። መግባቱን ለማሳሰብ በአሁኑ ጊዜ መስከረዋል። በነዚያት በትንቢት የተገለጸው ቅድስት ድንግል በሰላት

የሚነገረው የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም የኢትዮጵያ ምእመናን ትስስር የሚያስከፋው ጸሐፊ ተቃውሞውን ሲገልጽ ከግብጽ ወጥታ የሃዘይን ወንዝ ተከትላ ወደ ኢትዮጵያ መጥታ በምዕራብ ኢርትራን በደብረ ዓባይ አድርጋ ዋልድባ ዋሽ ለቀናት ያክል መቀመጧና ከዚያም አልፋ ጣና ጎርጎራ በመሄድ በጣና ቂርቆስ ለ3 ወራት ተቀመጠች ማለት መጽሐፍ ቅዱሳዊ አይደለም። ብሏል ገጽ 130

እውነትን ለማግለጽም የተነሣው ጸሐፊ እውነትን ከላይ በተገለጸው መልኩ ይካድ እንጂ «ነዚያ ዕንባቆም ከጥንት የታሰበ መንገዱን ወይም የኢትዮጵያ አውራጃዎች ይደነግጣል» (ዕንባ. ፫፡፲፮-፲፯) በማለት የጌታችንና የእናቱን ቅድስት ድንግል ምድረ ኢትዮጵያን መርገጥ ተናግሯል። «ከጥንት የታሰበ መንገዱን ወይም የኢትዮጵያ አውራጃዎች ይደነግጣል» ተብሎ የተነገረው ቃለ ትንቢት የጌታችን ወደ ኢትዮጵያ መጓዝና ምድራቱም ከግርማው የተነሣ መፍራቷን እና መደንገሟን የሚያሳይ ነው። የምደራቱ መደንገጥ ጌታችን ለመጠመቅ ወደ ባሕረ ዮርዳኖስ ሲገባ «በእርሷ ዐቶች ሸሸችም ዮርዳኖስም ወደ ጳላው ተመለሰ» (መዝ. ፳፻፲፫-፱) ተብሎ በነዚያ ዳዊት እንደተነገረው፤ የኢትዮጵያ ምድርም በድንጋጤ ጌታችንና እናቱን ቅድስት ድንግል አስተናግዳለች። በሌላ በኩል የምድራቱ መፍራት /የሕዝቡን መፍራት/ ያሳያል።

በመናፍቅ ጸሐፊ በኩል የጌታን ገዛ ከምድራዊ ተጽዕኖች የዝነ ስኬት ጋር በማንጸለር የፈጠረውን አሳፋሪ ተረታዊ መከራከሪያ እንመልከት። ታዲያ ማርያም ከግብጽ ወደ ደቡብ ወርዳ በኤርትራ በኩል ገብታ ከዚያም ትግራይ እክሱም ከዚያም ደብረ ዳሞና ዋልድባ እንዲሁም ጉጃም ተሻግረው ጣና ጉርጉራ ጣና ቂርቆስ ሲደርሱ ሦስት ወራት ተቀምጠው ተመልሰው ወደ ግብጽ ያውም በእግርና በአህያ መጓጓዣ እንዴት እንዲት ዓመት በቃቸው? ብሎ ይጠየቃል። ገጽ 131 የሁሉን ጾይ እምላክ የሰደት ገዛ በምድራውያን ተጽዕኖች የጊዜ ቀመር አስልቶ «ያውም በእግርና በአህያ በመጓጓዝ እንዴት እንዲት ዓመት በቃቸው» ብሎ መጠየቅ ምን ዓይነት በአላዋቂነት የተመላ ጥያቄ ነው? ለምሳሌ በማቴ. ፲፯፡፫ ጌታችን በታሰር ተራራ ከዐፍን ሲገልጥ «መሴና አልያስ» (ማቴ.

፲፯ተኛው መታየታቸው ተገልጿል። ከየት መጡ? ምን ያህል ጊዜ ፈጀባቸው? ጌታ እኮ ሁሉን ቻይ ነው። ደመናትንና ነፋሳትን ከመዛግብታቸው የሚገኝ ወጣቸው ወደወደደውም የሚልካቸው ልጁ በጀርባዋ ያዘለችው መሆኑን ተዘነጋቸውን? እዎ በእርግጥ የእግዚአብሔር የሆነው ሐሳብ የሚገለጠው በእምነት ለሚኖሩ እንጂ የጥቅስ ፈረስ ለሚጋልቡ ወገኖች አለመሆኑን የታወቀ ነው። ጌታ ትንቢት ወደ ተነገረላት ሀገራችን ቢመጣም ገዛው ተአምራዊ ነው። እንደገናም ልጁ እንኳን በደመና ሰረገላ መገዝ «ደመናይቱ ከታች ሳትቀደድ ወራችን በደመና የሚያሰር» የዘፋኑን ፊት የሚከድን ደመናውንም የሚዘረጋ ፤ ብርሃንና ጨለማ አስከሚለ ያዩበት ዳርቻ ድረስ በወሆች ፊት ድንበርን ያደረገ /ኢዮጵ፤፤-፲፩/ መሆኑንን ዘንጉትን? ስለዚህ ገዛቸው በምድራውያን ተጓዦች የጊዜ ሰሌዳ አይሰላም።

የእመቤታችን የሦስት ዓመት ከስድስት ወር በስድስት መኖር ደግሞ ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ በራእይ ተገልጾለት ቢመሰክር «ኢቲቱም ሺሕ ከሁለት መቶ ስድስት ቀን በዚያ እንዲመግቡለት በእግዚአብሔር ተዘጋጀቶለት ወደነበረው ሥፍራ በረሐ ሸሸች» ብሏል (ራእ. ፲፱፥፳)። ይህን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል «በተለምዶ» እንዳንድ ሰዎች ይጠቅሱታል» ማለት የመጽሐፍ ቅዱስን እውነት በግልጽ መከታተል ነው። ሌላው ጸሐፊው ከታሪክ አንጻር በማለት ያነሳውን መከራከሪያ እንመልከት።

ሌላም ከታሪክ አንጻር ብዙ ጥያቄ ያስነሳል በተለይ በኢትዮጵያ አብያተ ክርስቲያናት መጀመሪያ የጀመሩት በከሣቱ ብርሃን ፍሬምናጣስ በ330 ዓ.ም በላክሱም ነገሥው በነበሩ ሁለት ወንድማማቶች በአብርሃና አጽብሐ ክርስትናን መተባበል ቢሆን ደብረ ቢዛን ደብረዳሞ /ለቡነ አረጋጃ በ537/ ዓ.ም እና ጣና ቂርቆስ የተመሠረቱት ሆኖ እያለ በዚህ ዘመናት ክርስቶስ የሌለ በ33 ዓ.ም ያረገና ግርያም የሴፍ እንኳን በእነዚህ መቶ ክፍለ ዘመናት ይቅርና በ330 ዓ.ም ያልነበሩ በሞት ከዚህ ምድር የሌሉትን ግርያም ሕፃኑን ክርስቶስን ታቅፋ በሌሉ ደብሮች እና ገዳማት እያረፉ ባረኩ ማለት ታሪክ አለግወቅስ አይሆንም? ብሏል ገጽ 131

በመጀመሪያ ኢትዮጵያ አስቀድሞ በዘመነ ብሉይ ሕገ እግዚአብሔርን ተቀብላ የኖረች በመሆኗ የብሉይ ዚዳን ጸሐፍት ሳይቀሩ የመሰከሩት

አገራቱ ሀገረ እግዚአብሔር ሕዝቧም ሕዝበ እግዚአብሔር ነው። በዘመነ አራት መሥዋዕት የሚሠዋባቸው በርካታ ስፍራዎች ነበሩ። ከእነዚህ ስፍራዎች አንዱ ጌታችን ከእናቱ ጋር በስደት የመጣባቸው የአሁኖቹ ገዳማት የቀድሞወቹ የመሥዋዕት ስፍራዎች ይገኙበታል። ለመናፍቃን እንደመሰላቸው «በእነዚህ ዘመናት ክርስቶስ የሌለ በ33 ዓ.ም ያረገና ግርያም የሴፍም እንኳን በእነዚህ ክፍለ ዘመን ይቅርና በ330 ዓ.ም ያልነበሩ በሞት ከዚህ ምድር የሌሉትን ግርያም ሕፃኑን ክርስቶስን ታቅፋ በሌሉ ደብሮች እና ገዳማት እያረፉ ባረኩ ማለት ታሪክ አለግወቅ አይሆንም?» የሚለውን ብቻ መመር መር ይበቃል። በመጀመሪያ ኢትዮጵያ ከሐዲስ ዚዳን ዘመን በፊት መሥዋዕት አራት እየተሠዋባት እግዚአብሔርን እውቃ አከብራ የኖረች ሀገር ናት። ደብረ ቢዛን ደብረ ዳሞና ጣና ቂርቆስም በእግዚአብሔር መሥዋዕት ሲቀርብባቸው ከኖሩ ቅዱሳት መካናት መካከል ይቆጠራሉ። ይህንን ታሪክ የታቦተ ጽዮንን ፍለጋ ጸሐፊ ግራም ሀንኮክ በስፋት ዘግበውታል። የውጭ ጸሐፍት ያልተሠወረባቸውን ይህንን ምስጢር ለፍርፋሪ የተገዙ ወገኖች ከታሪክ መዝገብ ሊፍቁት ሲጻክሩ ይታያል።

በመሠረቱ ክርስቶስ «የሌለበት ዘመን» አለን? በሁሉም ዘመንና ስፍራ አለ «ግርያምና የሴፍም እንኳን በዚያ ክፍለ ዘመን ይቅርና በ330 ዓ.ም ያልነበሩ» የሚለው በሁለት አቅጣጫ ምክንያት ያስረጃል። በመሠረቱ የስደታቸው ጊዜ ወቅትን የጠበቀና ከግብጽ ገዳጽ የተያያዘ በመሆኑ «በሌሉ ደብሮች እና ገዳማት እያረፉ ባረኩ» ያልሆኑ እነዚህ ስፍራዎች በክርስቶስ ስደት ወቅት ከምድር ገጽ አልተፈጠሩም ወይ? ብለን ብንጠይቀው መልስ ያጣል። ቅዱሳት መካናቱ ቀድመው የነበሩ ናቸው። ከዚያም ክርስቶስ በጳላ የጌታን ቡራኬ በትፊውት መነሻ በማድረግ ሊሰየሙ ይችላሉ። ስለዚህ «በሌሉ ደብሮችና ገዳማት» በማለት የተሰነቀረው ኑፋቄ አያስኬድም።

በሁለተኛ አቅጣጫ ገዳማት ከተመሠረቱ በጳላ ቢባልበት «ሙሴ ከሞተ ኤልያስ ከወረገ» (ማቴ. ፲፯፥፫) በደብረ ታቦር /በታቦር ተራራ/ መገለጣቸውን ጸሐፊው አሳነበው ይሆናል? ታሪክን አለግወቅስ አይሆንም?

የሚለውን ጥያቄ ጸሐፊው ለራሱ ቢያቀርብ ማለፊያ ነበር። ምክንያቱም ሙሴን ከጠሐር ሙታን አልያለን ከጠሐር ሕያዋን ጠርቶ ያገኘ እግዚአብሔር ከእናቱ ጋር በፈለገው ሥፍራና ቦታ መገለጥ ይችላልና።

በመጨረሻ ጸሐፊውን በዚህ ምዕራፍ ያስከፋው ጉዳይ «እመቤታችን ለኢትዮጵያ አሥራት ሆኖ የመሰጠቷ ጉዳይ» ነው። በዚህ ሐሳብ መከፋቱን በጥያቄ ሲገልጥ «ታሪኩን ተገቢውን አድርጎ ከዓለም በርካታ ሀገራት ውስጥ ለማርያም ኢትዮጵያ አስራት አድርጎ መስጠት ለምን ይሆን?» ሲል ጠይቋል። ገጽ 132 እኛ ግን ለምን ኢትዮጵያን ከዓለም ሀገሮች መርጦ ከ72 ጊዜ በላይ በመጽሐፍ ቅዱስ እንድትጠቀስ አደረገ? መልሱ ስለመረጣት ትንቢት ስለ ተነገረላት ነው። የእመቤታችንም ነገር ይኸው ነው። በኢትዮጵያውያን እጅግ ተወዳጅነት ስላላት ብለን እንመልከታለን። እመቤታችን በኢትዮጵያውያን ዘንድ እጅግ ተወዳጅ በመሆኗ በሰሟ ቤተ ክርስቲያን ማንኛውንም ልጅ ቢወልዱ ሰሟን ዘርፍ እያደረጉ ስም መስየም የተለመደ ተግባር ነው። ቤተ ክርስቲያናችን ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት በተለየ መልኩ ኢየሱስ ክርስቶስን ወልድ ዋሕድ ብላ የምትጠራ ከብረ ድንግልን የምትገልጥ ናት። ጸሐፊው የኢትዮጵያ ሌሎችም ቅዱሳን አሥራት ሆኖ መሰጠቷም እንዳለ ከፋው ሲገልጥ «እነገሩ ኢትዮጵያ አሥራት ሆኖ ተሰጥታለች የሚባለው ለማርያም ብቻ ሳይሆን ለጊዮርጊስም፣ ለተክለ ሃይማኖትም፣ ለአቡነ ገብረ መንፈስ ቅዱስም ለሁሉም በየገድሱቻቸው እንደ አሥራት ተቃር ጠዋታል» ገጽ 132 ብሏል። በአባቶቻችን ፋንታ ልጆች ተወለዱልን ስምሽን ሁሉ ለልጅ ልጅ ያሳስባሉ /መዝ.፱፬+፲፮/ የሚለው የመጽሐፍ ቃል መፈጸሙን ልብ ይሏል። በእናታቸው ርስት ላይ ሥልጣን የሌላቸው ዲቃሎች እንጂ ከቶ ልጆች አይደሉም። መናፍቁ ግን ሕንደቅጫ መከፋፈል አድርጎ ቆጠረው። የእናታቸውን የአሥራት ሀገር ጸድቀ ተክለ ሃይማኖት ቅዱስ ጊዮርጊስም ሌሎችም ቁጥራቸው ከ፳፻፲፫ /አምስት መቶ/ በላይ የሚሆኑ ቅዱሳት ይጠሩበታል።

ለእነዚህ ቅዱሳን አገራችን ኢትዮጵያ አሥራት ተደርጋ በመሰጠቷ በእነዚህ ቅዱሳን ረድኢት እየታዘዝች እምነቷን፣ ታሪኳን፣ ጸር ድንበሯን አስከብራ መኖሯን «ሀገር ያወቀው በሐይ የሞቀው እውነታ» ነው።

፩፤ አማላጅነት

ከላይ በዘርዘር አየተመለከትን እንደመጣነው ሁሉ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን አማላጅነት እንመለከታለን። ለዚህ ርእስ መነሻ የሆነን «ማርያም ታማልዳለችን?» በሚል ርእስ መናፍቃን በየጊዜው ለሚያነሱት ጥያቄ መልስ ለመስጠት ነው። በቅድሚያ ስለ አማላጅነት ምንነት በምልጃ ውስጥ ምን ያህል አካላት እንደሚሳተፉ መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል እንመለከት።

«አማላጅ»፣ ማለት በሁለት አካላት መካከል ገብቶ አንዱ ለሌላው ምሕረት ይቅርታ እና ቸርነት እንዲያደርግ የሚለውን ማለት ነው። በዚህ ደገኛ ተግባር ውስጥ የሚሳተፉ ወገኖች ሦስት ሲሆኑ እነርሱም፣ የሚለምን፣ የሚለመንለት እና የሚለምን ናቸው። በሌላ አነጋገር አማላጅ የሚማለድለት እና ተማላጅ ብሎ መፍታት ይቻላል። እነዚህ ሦስት አካላት በመንፈሳዊው ዓለም የየራሳቸው ግብር እና ድርሻ አላቸው። አንዱ በአንዱ ሐላፊነት እና ድርሻ ውስጥ በኃይል አይገባም። በሌላ አነጋገር ተማላጁ አማላጅ ወይም ማላጁ ተማላጅ ሊሆን አይችልም። አንዳንድ ጊዜ ግን የሚለመንለት ሰው በትክክለኛ የንበሐ ሕይወት ውስጥ ሲያ ልፍ ወደ አማላጅነት ሊሸጋገር ይችላል።

ምን ጊዜም «የሚለመነው» አካል የመፍረድ የመዳኘት ሥልጣን ያለው ነው። በዚህ ሐላፊነት ላይ በባሕርይ ነግሥ ያለ እግዚአብሔር አምላክ ብቻ ነው። እግዚአብሔር ሁሉን ቻይ በመሆኑ ዘወትር ሲለ መን ሲማለድ እና ሲመለስ ይኖራል። በሁለተኛ ደረጃ የሚገኘው የሚለመንለት ሰው በደል ወርቀ በሠራው ኃጢአት ተጸጽቶ የእግዚአብሔርን አምላካዊ ይቅርታ የሚፈልግ ሰው ነው። በሦስተኛ ደረጃ የምናገኘው «አማላጅ»፣ የሚባለው ከተማላጁ /ከሚለመነው/ አካል ዘንድ የተለየ ሞገስ እና ቀረቤታ ያለው ከተማላጁ ዘንድ ባለሟልነት ያገኘ መሆን አለበት። እነዚህ ነገሮች ተመጋግበው ሲገኙ አማላጁ የሚለመንለትን ሰው መጸጸት ስሕተትን ማመን ይዞ ከተማላጁ ዘንድ ሲቀርብ ተማላጅ ለማላጁ የሰጠውን ሞገስ ከብር እኛ ቃል ዚያን መነሻ በማድረግ ምሕረት ይቅርታና ቸርነት ያደርጋል። እነዚህን የሚመስሉ

ደገኛ የምልጃ ክንዋኔዎች በቅዱስ መጽሐፍ ከአራት ዘፍጥረት እስከ የሐንሰ ራእይ በስፋት ተጽፈው ይገኛሉ።

ለምሳሌ ከአራት ዘፍጥረት ብንጀምር «እግዚአብሔር የጌራራውን ንጉሥ አቤሚሌክን «ሴቲቱን ወደባልዋ መልስ እርሱ ነቢይ ነውና ስለ አንተ ይጻልይልኸ ትድናለህ ባትመልሳት ግን አንተ እንደምትሞት ያንተም የኾነውም ኹሉ እንዲጠፋ እወቅ አለው (ዘፍ. ፩፡፮-፲፭)። ከዚህ በኋላ አብርሃም ወደ እግዚአብሔር ጸለየ፤ እግዚአብሔርም አቤሚሌክን ከደዌው ፈወሰው። «የሚለመን የተባለ እግዚአብሔር የወዳጁን ወይም ነቢይ ነውና» ብሎ የመስከረለትን የአብርሃምን ጸሎት ተቀብሎ የሰው ሚስት በመውሰድ ስሕተት ውስጥ ወድቆ የነበረውን አቤሚሌክን ፈውሶታል። ደገኛው አብርሃም በእግዚአብሔር ዘንድ ሞገስ ያገኘ እግዚ አብሔር በራሷ እየተገለጠ የሚያነጋግረው ጸድቅ ሰው በመሆኑ በእርሱ ጸሎት ኃይል አቤሚሌክ ካደረሰት ደዌ ተፈውሷል። በቤቱም ጸንቶ የቆየው የመካኒንት ችግር ተፈቷል። በዚህም «የጸድቅ ሰው ጸሎት በሥራዋ እጅግ ኃይል ታደርጋለች» (ያዕ. ፪፡፲፭) የተባለው የሐዋርያዊ ምስክርነት እንደተከናወነ እንገነዘባለን።

ንጉሡ አቤሚሌክን «ነቢይ ነውና ስለ አንተ ይጻልይልኸ» ያለው እግዚአብሔር ነው። እግዚአብሔር በቀጥታ ለአብርሃም ሣራን አሰው ልሶ ሁለቱም ወደየጉዳያቸው እንዲሔዱ ማድረግ ይችላል ነበር። ጸፋ ግን እግዚአብሔር ችርነቱን ለመግለጥ ለወዳጁ ለአብርሃም ጸሎት ምልጃ ዋጋ መስጠት የአማላጅነትን ትምህርት አስተምሮናል።

ጸድቁ ኢየሱስ ከታደሰበት በደረሰበት ፊተና በጽኑ ደዌ ሲሰቃይ ሌፋዝ በልዳድ እና ባፎር የሚባሉ ወዳጆቹ ለሰው ቀበሌ እንዲሄዱት ስደድሱት እንዲሉ በማረጋጋት ፈንታ በነገር ስለቀበሉት «ኢየሱስ ከደዌው ከተፈወ በኋላ እግዚአብሔር ለምሳክ «ኤልፋዝን አንተና ኹሉቱ ባልንጀሮች ስለ እኔ እንደ ባሪያዬ እንደ ኢየሱስ ቅንነት አልተናገረችሁምና ቁጣ ባንተና በሁለቱ ባልንጀሮችህ ላይ ትነጻለች... አሁንም ወይፈ ደንገሌ ይዛችሁ ወደ ባርያዬ ኢየሱስ ሂዱና ስለእናንተ የሚቃጠል መሆኑን ያሳርጉ፤ ኢየሱስም ስለእናንተ ይጻልያችሁ እኔም ጸሎቱን እፋ

ላለሁ። ስለ እኔ እንደ ባርያዬ እንደ ኢየሱስ ቅንነት ባልመናገራችሁ እንደ ሰንፍናችሁ እንዳይርግባችሁ አለሁ። ኤልፋዝና በልዳድ እና ባፎር ሔደው እግዚአብሔር እንዳላቸው አደረጉ እግዚአብሔርም የኢየሱስን ጸሎት ተቀበለ» ይላል (ኢዮ. ፱፡፮-፲፩)።

ሌላው ንጉሡ ሰሎሞን ሕገ እግዚአብሔርን በመተላለፍ ለቀባቶቹ ቤተ ጣዖት በመሥራት እግዚአብሔርን ባሳዘነ ጊዜ መንግሥቱ በእርሱ ዘመን ለሁለት ያልተከፈለው እግዚአብሔር ለአባቱ ለዳዊት የገባውን ቃል ከዳን እንዲያስብና እንዲሞረው በአባቱ ቃል ከዳን ስለ ተማእከው ነው። እግዚአብሔር ምሕረት ማድረጉን «ነገር ግን ስለ ባርያዬ ስለ ዳዊት ስለ መረጥኋት ስለ ኢየሩሳሌም አንድ ነገድ አስጣለሁ እንጂ መንግሥቱን አልቀድድም» ከሚለው ቃል እንረዳለን (፩ኛነገ. ፲፩፡፲፱)።

ከላይ የተመለከትነው የምልጃ ክንዋኔ የእግዚአብሔርን ምሕረት እንደናውቅ የባለሟሎቹን ቃል ከዳን አውቀን እንደንጠቀም የሚረዳን ነው። እነዚህ የምልጃ ክንዋኔዎች በታሪክ ውስጥ የተከናወኑ ሲሆን በሌላ በኩል በአቢያት የትንቢት መጻሕፍት ደግሞ ስለሚከናወኑ በአሁኑ ዘመን ስለተፈጸሙ እና እየተፈጸሙ ስለሚገኙ የአማላጅነትና የማላጅና የተማላጅ ሁኔታን በስፋት ተጽፎ እናነባለን።

፩.፮.፩ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም አማላጅነት

እንዳንድ ወገኖች በመጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ በማያሻማ ሁኔታ የተከናወነውን የምልጃን ሥርዐት ጥላሽት ሲቀቡ ይታያል። ከጥንት ከአራት ጀምሮ የነገረ ድንነት ምስጢር በራሷ የተገለጠላቸው አበው ቅዱሳን ነቢያትና እመቤታችን በተለያዩ ምሳሌና በግልጽ እየጠፋ አማላጅነቷን ሲገልጡ ፍረዋል። ይህን በነቢያት ትንቢትና ፍፍተ እግዚአብሔርን በመረጡ አበው መካከል በግልጽ የመጣውን የምልጃ ትምህርት የእግዚአብሔርን ወዳጆች ቅዱሳንን ከሚቃወሙ ወገኖች አንዱ ዐረ ማርያም አቋሙን ሲገልጥ ማርያም አማላጅ ናት የሚለው ትምህርት መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት የሌለው የክርስቶስን ቤዛነት የሚያስከድና የሚተካ የክርስቶስናውን አስተምህር የሚያናጋ አጋንንታዊ ትምህርት ተደርጎ የመቀጠር ሁኔታ ተጠብቋል ከዚህም ውስጥ አንዱ የዚህ መጽሐፍ ደራሲ ነው ብሏል። ገጽ. 133-134።

በጥቅሉ ከላይ የቀረበው ሐሳብ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን «አማላጅ ናት» ማለት የመጽሐፍ ቅዱስ መወረት የሌለውን የክርስቲናውን አስተምህሮ የሚያናጋ አጋንንታዊ ትምህርት መሆኑን የሚገልጽ ነው። አበው «ለአፍ ዳገት የለውም» እንዲሉ ለሰድብ የተከፈለት እፍ ብዙ ሊናገር ይችላል። የእነዚህ መናፍቃን አያቶቻቸውና አባቶቻቸው የልጁን ሁሉን ቻይነትና አምላክነቱን ከደው «አጋንን ትን የሚያወጣው በአጋንንት አለቃ በብሃል ዜቡል ነው» ማለታቸው ይታወቃል። «ማርያም አማላጅ ናት» የሚለውን አስተምህሮ አጋንን ታዊ ትምህርት ነው ማለት «ክርስቶስን በቤዔል ዜቡል አጋንንት ያወጣል» ካሉት የአይሁድ በድብ ጋር ይመሳሰላል። በዚህም በአባቶቻቸው የክህደት ትምህርት ጸንተው መኖራቸውን እንመለከታለን።

ከነዚህ አሳይያስ ትንቢት ቀደም ብሎ ነቢዩ እግዚአብሔር ቅዱስ ዳዊት «በወርቅ ልብስ ተጎናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝህ ትቆማለች» (መዝ. ፱፱+፱) በማለት እመቤታችን በተሰማት ክብር ጸንታ መናገሯን ተናግሯል። «በወርቅ ልብስ መጎናጸፏ» ደግሞ ንጽሐ ሥጋ፣ ንጽሐ ነፍስ እና ንጽሐ ልቡና አንድ አድርጋ ይዛ መገኘቷን ያሳያል። በማስከተል ነቢዩ «እመቤታችን ለተዋሕዶ በእግዚአብሔር መመረጧን ሲያስረዳ «ንጉሥ ጦበትሽ ወዳልና» ብሏል። አማላጅነቷን ፍለጋ የምድር ባለጸጎች እንደሚገለጹት ሲያስረዳ ደግሞ «ምድር ባለጠጎች አጠባብ በፊትሽ ይማልላሉ» (መዝ. ፱፱+፲፪) ብሏል።

ነቢዩ ቅዱስ ዳዊት በተጠቀሰው በመዝሙር ፱፱+፲ ላይ «ልቤ መልካም ነገርን አፈለቀ፤ እኔ ሥራዬን ለንጉሥ እናገራለሁ፤ እንደበቴ እንደፈጣን ጸሐፊ ብዕር ነው» በማለት የነገር ሥጋዊን ነገር እየተናገረ ይመጣና «አምላክ ሆይ ዙፋንህ ለዘላለም ነው» ይኸውም መልእክት ቅዱስ ገብርኤል «ለመንግሥቱም ፍጻሜ የለውም» (ሉቃ. ፯፡፴፫) ሲል ከተናገረው ቃል ጋር አንድ ነው። ነቢዩ በዚህ መልኩ እየተናገረ መጥቶ «ወትቀውም ንግሥት በየማንክ፤ በወርቅ ልብስ ተጎናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝህ ትቆማለች» ብሏል። የዚህ ትርጉም አስቀድመን ተመልክተናል።

ነቢዩ ቅዱስ ዳዊት በዚህ መልኩ ስለነገረ ሥጋዊ እየተናገረ የመጣውን ትንቢት አላዋቂው ጸሐፊ አጣምሞ ሲያብራራ «በመዝሙር 44/45/9-17 የወርቅ ልብስ የተጎናጸፈችው ቤት የንጉሥ ዳዊት ሚስት እንደ ነበረች በምራራ መጀመሪያ እናት ላይ ለእርሷ የቀረበ «ፍትህ መዝሙር» እንደሆነ ይገልጣል እንጂ በሰማይ ስለ ማርያም ማማለድ ሁኔታ ምን ያገኘዋል? ብሏል።

መጽሐፍ ቅዱስ ግን ምንም ዓይነት ክፍተት በማይሰጥ መልኩ አማላጅነቷን ይነግረናል። ነቢዩ አሳይያስ «ጌታ ራሱ ምልክት ይሰጣችኋል እነሆ ድንግል ትፀንሳለች ወንድ ልጅም ትወልዳለች ስሙንም አማኤሌል ብላ ትጠራዋለች» (ሉሳ. ፯፡፲፬-፲፭) በማለት በግልጽ አምላክን በድንግልና ፀንሳ እንደምትወልድ ይገልጻል «ቀደም ሲል በምራራ እንድ ስሟን ሳይጠቅስ «የሠራዊት ጌታ ዘርን ባያስቀርልን ኖሮ እንደ ሰዶም በሆንን እንደ ገሞራም በመሰልን ነበር» (ሉሳ. ፩፡፱) ብሏል።

ይህ እንግዲህ ከነገረ ድንኑት ጋር በተያያዘ ነቢዩ አሳይያስ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከበደል ተጠብቃ የቆየች ዘር መሆኗን የገለጠበት ነው። «እንደ ሰዶም በሆንን እንደ ገሞራም በመሰልን» የሚለውን ቃል አስቀድመን ካንግነው ከአብርሃም ተገዳዳሪ አቤሚሊክ እና ከዳድቁ አቡብ ተገዳዳሪዎች ኤልፋዝ እና ሙልዳድ አኳያ አንጻጽረን ስናየው የአብርሃም እና የአቡብ ጸሎት ለተገዳዳሪዎች ባይደረግላቸው የሁለቱ ጸድቃን ተገዳዳሪዎች ይጠፋ ነበር። ነገር ግን ምልጃቸው ረድቶ አቸው ከጥፋት ድነዋል። የሰው ልጅም በጥፋት ከወደቀው ዘር ተርፋ በቀረች ዘር እመቤታችን አማካኝነት የነገረ ድንኑት ምስጢር ተከናውኗል።

አስቀድመን እንደተመለከትነው «አቡብና አብርሃም» በለበደለትቸው ሰዎች ጸሎት እንዲያደርሱ ያዘዛቸው ማንው? ከእነርሱ ጸሎት በኋላ ምሕረት ያደረገ ማን ነው? እግዚአብሔር ነው። ይህን በመጽሐፍ ቅዱስ ከአበው ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣን የአማላጅነት ትምህርት «አጋንንታዊ ትምህርት» ማለት እግዚአብሔርን መቃወም አይሆንምን?

ጸሐፊው ኮሪይ በቅዱስ ዳዊት የተነገረውን ቃል ትንቢት ለመሸረን ስለተነገረው የባጡን የቆጡን ሲቂባጥር ከፍሉን ለማርያም ይሁን ብለን

ብንቆጥር እንኳን የምድር ባለጸጎች በፊት ይተመለሱ ለይግለሰብ ይላል እንጂ ግርያም በሰማንለዳ ወይም እንደግለሰቦቻቸው የሚገለጹት ምን ቃልና ግራጋግ አለ? በግለት ጠይቋል ገጽ 134

ይህ ደግሞ እጅግ በጣም አስቀኝቶ ትባባል ነው። ከዚህ በፊት ጠቢቡ ሰሎሞን «አልብኪ ነውር ምንም ነውር የለብኸ» ብሎ የተናገረውን ቃል ትንቢት ጸሐፊው ሰሎሞን በፍቅር ለወደቀላት «አቤሳ» የተናገረው ቃል ነው በማለት ቃሉን ሽምጥጦ እንደ ነበርና «የወርቅ ልብስ የተጉናጸፈችው ሴት» የንጉሥ ዳዊት ሚስት» እንደነበረች በምዕራፍ መጀመሪያ ለእርሷ የቀረበ «የፍቅር መገመር» እንደሆነ ይገልጻል እንጂ በሰማይ ስለግርያም ማግለድ ሁኔታ ምን ያገኘዋል?» ብሎ ነበር።

«የትኛዋ የዳዊት ሚስት» ተብሎ ቢጠየቅ ጸሐፊው መልስ የለውም። ነቢዩ ዳዊት «አምላክ ሆይ ዙፋንህ ለዘለዓለም ነው» እያለ የተናገረውን ቃል አጣምሞ ለዳዊት ሚስት የተነገረ ነው። ማለት ምን ዓይነት አላዋ ቂነት ነው? በየትኛዋ የዳዊት ሚስት ፊት ነው የምድር ባለጸጎች የተማ ሉለት? ቢማለሉ ኑሮ መጽሐፍ ቅዱስ እነ እገሌ ብሎ ይነገረን ነበር። ነገር ግን የተነገረው ለዳዊት ሚስት ባለመሆኑ የምድር ባለጸጎች አላደረጉትም። ቃሉ በትክክል ስለ እመቤታችን እማላጅነት የተነገረ ነው።

ሌላው ጸሐፊው እጅግ መበላጩቱን የሚገልጽበት ቃል በመዝ. ፳፯፥፭ «ሰው እናታችን ጽዮን ይላል በውስጣም ሰው ተወለደ» የሚለውን ይህን ክፍለ ንባብ ጸሐፊው ሲያራክስ «ሰው እናታችን ጽዮን ይላል በውስጣም ሰው ተወለደ» የሚለውን «የተበጠሰ ጥቅስ» ይጠቅሳል እንጂ የግርያምን እናት መሆንና እና ምልጃ ጋር ምንም አያገናኘውም። ይህ ቢሆን እንኳ ስለመውለድ ተነገረ እንጂ ስለግርያም መቼ ይናገራል ብሏል። ገጽ 134።

በመሠረቱ በመጽሐፍ ቅዱስ የተነገረ ቃል «የተበጠሰ ጥቅስ» ተብሎ አይነቀፍም። «ሰው እናታችን ጽዮን» ይላል። በውስጣም ሰው ተወለደ የሚለው ቃል «የተበጠሰ ጥቅስ» ባይሆን ሙሉ ዕረፍተ ነገርና ታላቅ መልእክት ያዘለ ነው። ይህን ታላቅ የነገረ ሥጋዊ ቀልፍ ጉዳይ የያዘን የቅዱስ መጽሐፍ ቃል «የተበጠሰ ጥቅስ» ይዞ በማለት ቃሉን ማናናቅ የጸሐፊ

ውን ከሐዲነት ያሳያል። «የግርያም እናት መሆን እና ምልጃ ምን አገናኘው» ያለውን ስንመረምር «በዮሐንስ ወንጌል ፪፥፮ «የኢየሱስ እናት በዚያ ነበረች» የወይን ጠጅ ባለቀባቸው ጊዜ የወይን ጠጅ አልቀባቸዋል» በማለት በክርስቶስ እናትነቷ የሠራችው የእማላጅነት ሥራ ተሠውሮት ይሆን?

ተከታዩ የጸሐፊው ነፋቴ «እግዚአብሔር ጽዮንን መርጦአታልና ማደርያው ትሆነው ዘንድ ወድሶአታልና እንዲህ ብሎ ይህች ለዘላለም ማረፊያዬ ናት መርጧታለሁ በዚህች አድራሲው አሮጊቶቿን እጅግ አባርክለሁ ድሆችዋን እንጀራ አጠግባለሁ ከህፍቶችዋም ደኅንነትን አለብላቸዋለሁ ቅዱሳኖችዋም እጅግ ደስ ይላቸዋል» (መዝ. ፪፻፳፯፥፲፫-፲፭) ቢል ቅዱስ ዳዊት የተናገረውን ጠምዝህ የተረጎመበት መንገድ ነው። ይኸውም «እግዚአብሔር ጽዮንን እንደመረጣት ይናገራል እንጂ ጽዮን ግርያም ናት እንኳን ብንል መቼ ስለማንለዳ ይጠቅሳል? ብሏል። ገጽ 135 ከእመቤታችን በስተቀር ለጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ማደሪያ የሆነ ማው? «የዘላለም ማረፊያ ናት» በማለት የተገለጸውን እናትነቷን ማን ይቃወማታል? «አሮጊቶቿን እጅግ አባርክለሁ ድሆችዋን እንጀራ አጠግባለሁ ከህፍቶችዋም ድኅንነትን አለብላቸዋለሁ ቅዱሳኖችዋም እጅግ ደስ ይላቸዋል» የሚለው ቃል ቢዳንስ ምንን ይገልጻል?

እነማን ናቸው የሚባረኩት አሮጊቶቿ? በሆኔ ያለ ዕንጋ በመዝላል የተባረኩት እነ ቅድስት ኤልሳቤጥ አይደሉምን? የልጇን ሥጋ በመብላትን ከጸጋ ርቀው የጠሩ የነፍስ ረገብተኞች አልጠገኩምን? ከህፍቶቿስ ቅዱስ ኢፍሬም፣ ቅዱስ ያፌድ አባ፣ ጳርያቶስ እና ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ወ.ዘ.ተ አልተባረኩምን? ከዚህ በላይ ስለ እማላጅነት ምን ይነገር?

በዮሐንስ ወንጌል ፪፥፩-፳፭ በግልጽ የተፈጸመውን የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ግርያም እማላጅነቷን ጸሐፊው በተምታታ መልኩ ቢተረጎም «በዮሐ. ፪፥፩-፲፩ ብንመለከት የወይን ጠጅ ቢያልቅ ግርያምም ክርስቶስን ወይን እንዲያደርግና የሰርግ ሥርዐትን እንዲቀጥል ቢታመቻች እናያለን እንጂ ግርላችን ወደ መንገሥተ ሰማያት አግልጻችን እያለች ያልጃ መቼ አቀረበች? ብሏል። ገጽ 135

ከሁሉ የሚያስቀው የጸሐፊው አገላለጥ «የወይን ጠጅ ሲያልት ማር ያምም ክርስቶስን ወይን እንዲያደርግና የሰርግ ሥርዐቱን እንዲቀጥል ስታመቻች እናያታለን እንጂ» የሚለው አገላለጥ ነው። ጸሐፊው ለምን የቃላት ለውጥ በማድረግ ይተግባራል? «ማርያም ክርስቶስን ወይን እንዲያደርግና የሰርግ ሥርዐቱን እንዲቀጥል እያለ ከሚጥመለመል እውነታውን «በሠርጉ ቤት የነበረውን ችግር ተረድታ ለጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስም ነገረችው፤ እርሱም የእናቱን አሳባቢነት ወይም ምልጃ ካጸመጠ በኋላ ወጋውን ወደ ወይን ጠጅ ለወጠ።» ብሎ ደረቀን እውነታ ቢያስቀምጥ አንባብያን ጸሐፊውን አይታዘቡትም ነበር። እውነቱን አድ በስብስብ «የሰርግ ሥርዐቱን እንዲቀጥል ስታመቻች እናያታለን» በማለት ያስቀመጠው ሐሳብ ጸሐፊው እውነትን ወደ ሐሰት ለመቀየር ምን ያህል እንደተቸገረ ያሳብቅበታል። «ስታመቻች እናያታለን» የሚለው የተጠመዘጠመ ሐሳብ ውስጥ «ስታማልድ እናያታለን» የሚል እውነታ እንዳለበት አንባብያን ይረዳታል።

ሌላው ጥራዝ ነጠቁ ጸሐፊ ታሪካዊ እውነታ ውስጥ ገብቶ የዘላቂ ቀውሱ ሐቅ እንመልከት፤ «ይኸውም ከ15ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ከወደ ዘመን ያዕቆብ በፊት የነበሩ አባቶች ማርያምን የክርስቶስ እና በድንገት ላይ የወለደች ክርስቶስ ከሥጋዋ ሥጋ ከከፍሷ ነፍስ ወሰደ የተወለደ ቅድስት የምትሰኝ በሚል መጠሪያ ካልሆነ በቀር «አማላጅ ናት» ያለ አንድ አባት አልነበረም፤ የሰርያዊው የኢፍሬም ድርሰት ለማስመሰል በ15ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ወደ ዘመን ያዕቆብ ዘመን መንግሥት የተነሡ ሰዎች «በሌሊ ለን ቅድስት፤ ቅድስት ሆይ ለምኝልን» የሚለውንና የመጽሐፉን ሙሉ ርእስ ቀይረው እንዲሁም አንጻጽ ሐሳብ ጣልቃ አስገብተው «የውዳሴ ማርያም መጽሐፍ ብለው አሰራጩት እንጂ ከጥንት እንዲህ አልነበረም» ብሏል ገጽ 135።

ጸሐፊው ከላይ በተሳሳተ መልኩ ከሀይቱን ይገለጥ እንጂ እመቤታችን ከ15ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በፊት በነበሩ አበው ሊቃውንት ጸሐፊው ከገለጸው በተቃራኒው «አማላጅ» ይሏት ነበር። ለምሳሌ የብሔራዊ ሳውዲያን ፋላስ ቆላስ አባ ሕርያቅስ በመጽሐፈ ቅዱስ «አማላጅቱ ሆይ»¹⁴⁸

በማለት የተናገረው ስለ እመቤታችን አማላጅነት አይደለምን? ለምን ጸሐፊው በጨለምተኝነት እውነትን ይክዳል? ሰርያዊው ቅዱስ ኢፍሬምስ «የባሕርያችን መመኪያ፤ በዓለተ ምሕረት ለውሉድ ሰብእ፤ ለሰው ልጅ ምሕረትን የምትለምን»¹⁴⁹ ብሏት የለምን? ከዚህ በላይ ስለ እመቤታችን አማላጅ እንዴት ይገለጻ?

ከወደ ዘመን ያዕቆብ በፊት ቢያንስ 18 ከጠኝ መቶ ዓመት/ ቀደም ብሎ የተነሣው ኢትዮጵያዊው ሊቅ ቅዱስ ያሬድ በበኩሉ በኪዳን መንግሥት የሰላምታ መዝሙር ስለ ቅድስት ድንግል አማላጅነት ሲመሰክር «ይለቲ ማርያም እምነ ወእመ ለእግዚእነ ሰዓሊ በአንቲእነ ከመ ይምሐረነ ወይመሃለነ ያስተርኢ ሒፍቱ በላእሌነ፤ አንቺ ማርያም እናታችን የጌታችን እናት ሆይ ይምረንና ይቅር ይለን ዘንድ ችርነቱን በእኛ ላይ ያሳይ ዘንድ በለእኛ ለምኒ» ብሏል። ጸሐፊው መጽሐፍ ሳያገላብጥ በድፍረት ከወደ ዘመን ያዕቆብ በፊት «ቅድስት ድንግል ማርያምን «አማላጅ ናት ብሎ የጠራ አንድም አባት አልነበረም» ቢል የቀረበው ትልቅ ውሸት እዚህ ላይ ውድቅ ይሆናል። የጎርጎርዮስ ዘእግዚናዙ፤ የጎርጎርዮስ ዘኅሲስ የባስልዮስ ዘቂርሃርዮ፤ የጥሐንስ አፈወርቅና የሌሎች አባቶች ምስክርነትስ?

ይህን የመሳሰሉ በርካታ አስረጅ ግቅራብ ይቻላል የጸሐፊውን አላጥቂነት ለማሳየት የተጠቀሰው ይበቃል።

ጸሐፊው ሌላ ያነሣው ጉዳይ በጸሐተ ማርያም መንግሥት «ማርያም ሆይ ስለ እናትሽ ሐፍ ብለሽ ስለ አባትሽ ስለ ኢያቄም ብለሽ ድንግል ግንብራችንን ባርኪልን» ይህ አባባል ማርያምን በእናትና አባቷ በም መገለጽ ሲሆን ይህም የአማላጅ አማላጅ ግለት ነው። ገጽ 135-136 በማለት በቅዱሳን ስም እግዚአብሔርን መለመንና በእመቤታችን ወላጆች ስም እመቤታችን አማላጅን ግለት «እግዚአብሔርን መሳደብና መናቅ» መሆኑን ተናግሯል። ይህ ድርጊት ግን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በመፈጸም እርሱን ማክበራችንን ያሳያል እንጂ በፍጹም ስድብና ንቀት አይደለም። ምክንያቱም «በብሉይ ኪዳን ስለባርያዬ ስለ ጻዊት ስለ

148. ለ1 ሐርያቅስ ያላሊ ማርያም።

149. ቅዱስ ኢፍሬም ወዳሪ ማርያም ዘለሰ።

መረጥኋት ስለ ኢየሩሳሌም አንድ ነገድ እስጣሊሁ እንጂ መንግሥቱን አልቀደም» (ዳኛ ነገ. ፲፩፡፲፪) ተብሎ የተነገረው እና በዘመነ ሐዲስ ጌታችን ከቅዱስ ወንጌል «ነቢይን በነቢይ ስም የሚቀበል የነቢይን ዋጋ ይወስዳል ማንም ከእነዚህ ከታናናሾቹ ለአንዱ ቀዝቃዛ ጾዋ ውኃ ብቻ በደቀ መዝሙር ስም የሚያጠጣ እውነት እላችኋለሁ ዋጋ አይጠፋበትም» ተብሎ ተረጋግጧል (ማቴ. ፲፡፱-፳፪)። መጽሐፍ ቅዱስ በቅዱሳን ስም የሚደረገውን ነገር ሁሉ «እውነት እላችኋለሁ ዋጋ አይጠፋበትም» ካለ እንዴት እግዚአብሔርን መሳደብና መናት ይሆናል?

በመሠረቱም እኩልነት በቅዱሳን እና በእውነታችን በኩል ስለሚደረገው የእማላጅነት ሥራ የሰጠው አሳራ ማብራሪያና ነፋቱ የሚከተለው ነው።

በእርግጥም ግርያም እማላጅ ብትሆን ኖሮ ከእግዚአብሔር ቃል ጋር በህላት መንገድ ጉዳት ይፈጠር ነበር። በመጀመሪያ እግዚአብሔር በሙስና መንገድ በዘመድ ሥራ የሰጠውን ሕግና መመሪያ በግርያም እማላጅነት ሽር የሚወራ የራሱን ሕግ አፍራሽ የሆነ አምላክ መሆኑን የሚያስከትል ሲሆን በሌላ መልኩ ደግሞ የአዲስ ኪዳን ብቸኛ አዳኝ መካከልኛ እማላጅ አድርጎ የላከውን ኢየሱስ ክርስቶስን አጠቃላይ ሰው የመሆኑንና የመሞቱን የመነሳቱን የማረጉን በአብ ቀኝ የመቀመጡን ምስጢር መና አድርጎ ያስቀረው ነበር። ምክንያቱም አመጸኞች እመን ዛሬያችና ሌቦች . . . ወዘተ የእግዚአብሔርን ቅዱስ ትዕዛዝ ሳይጠብቁ ኖረው እግዚአብሔርም ሳያሰጠበት ለኃጢአትም መፍትሔ የላከውንና ዋጋ የሰፈለውን የኢየሱስን አዳኝነት ትቶ በግርያም ምልጃ በዘመድ ሥራ/ መንግሥተ በግያት በአጃራዊ ገቡ ግለት ነው ገጽ 136 የሚል ነው።

ከላይ የቀረበው የጸሐፊው ፈጠራዊ ጽሑፍ በቀጥታ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የሚጋጭ ነው። ጸሐፊው የራሱን ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የሚጋጫውን ሐሳብ «እንደማይጋጭ» አድርጎ ሲያቀርብ ትክክለኛን የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ የተከተለውን የእማላጅነት ተግባር እንደሚጋጭ አድርጎ ሲደሰክር «በእርግጥም ግርያም እማላጅ ብትሆን ኖሮ ከእግዚአብሔር ጋር በህላት መንገድ ጉዳት ይፈጠር ነበር። በመጀመሪያ እግዚአብሔር በሙስና መንገድ በዘመድ የሚሠራ ያደርገዋል» ያለው ነው።

ይህ አገላለጥ በመሠረቱ እጅግ የተዛባና አሳራ ነው። የክርስቶስን ሥጋ መልበስ እና የድንነት አላማ ካለመገንዘብ የመጣ ተራና የወረደ አስተያየት ግላዊ አመለካከትም ነው። ከዝምድና በፊት ሊታይ የሚገባው ቅድስና ነበር። ምክንያቱም እግዚአብሔር ቅድስት ድንግልን የመረጠው ቅድስናዋን ተመልክቶ ነው። እግዚአብሔር ቅድስና የሌለውን ሰው እንኳን ከሥጋው ሥጋ ከነፍሱ ነፍስ ነቅቶ መወለድ ቀርቶ በረድኢት ለማደራያነት እንኳን አይመርጥም። ነገር ግን ጸሐፊውና መሰሉኹ ያለአጥርና ያለከልካይ የሚኖሩ ስለሆነ እንደመጣላቸው ይጠቅሳሉ እንዳገኙ ያገላሉ። ይህ ሊሆን ደግሞ የግድ ነው ከቶ ትንቢት በሰው ላይ ሊፈጸም የግድ ነው። ምልጃ መጽሐፍ ቅዱሳዊ እንጂ እንደ እንግዳ ደራሽ የሆነ ነገር አይደለም። ለምሳሌ የጌራራው ንጉሥ አቤጌሊክ የአብርሃምን ሚስት በወሰደ ጊዜ በአቤጌሊክ ላይ የወረደውን የደዌ ቅጣት ለማራት «እግዚአብሔር አቤጌሊክን አብርሃም ነቢይ ነው ስለ አንተ ይጻልይ ማለቱ» እንደ ጸሐፊው አገላለጥ የዘመድ ሥራ ለመሥራት በሙስና ለመጠቀም ነው? አይደለም። የጸሐፊው ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የሚጋጫው ሐሳብ ከዚህ ይጀምራል። እግዚአብሔር ለአብርሃም ጸሎት ዋጋ ሰጥቶ አቤጌሊክን ከማረው ወይም ይቅርታ ካደረገለት የእናቱን የቅድስት ግርያምን ጸሎትና ምልጃ ተቀብሎ የቸርነት ሥራ የማይሠራበት አንዳች ምክንያት የለም።

እኩልነት በህላተኛ ያሃው መከራከሪያ «ግርያም እማላጅ ብትሆን . . . የሐዲስ ኪዳን ብቸኛ አዳኝ መካከልኛ እማላጅ አድርጎ የላከውን ኢየሱስ ክርስቶስን አጠቃላይ ሰው የመሆኑንና የመሞቱን የመነሳቱን የማረጉን በአብ ቀኝ የመቀመጡን ምስጢር መና አድርጎ ያስቀረው ነበር ገጽ 136 የሚለው ነው።

የቅዱሳን እማላጅነት የክርስቶስን ሰው መሆኑንና የመሞቱን የመነሳቱን የማረጉን በአብ ቀኝ የመቀመጡን ምስጢር በየት አልፎ ነው መና የሚያደርገው። በመሠረቱ የቅዱሳን ክብር ከእማላጅነት በላይ እስከ መፍረድ ድረስ መሆን ጌታችን በቃሉ «እናንተ ሰው በሆኑ ጊዜ ያመናችሁብኝ በዐሥራ ሁለት ወጊዳ ተቀምጣችሁ በዐሥራ ሁለቱ ነገዶች

እስራኤል ላይ ትፈርዳለችሁ» ብሏል (ማቴ. ፲፮፥፲፱)። ጌታችን ይህን ክብር ለቅዱሳን መስጠቱ እና በቅዱሳን መማላዱ ታላቅነቱንና ቸርነቱን እና መሐሪነቱን ያሳያል እንጂ ሞቱንና ትንሣኤው ዕርጉቱን ዋጋ አያሳጣም። ይህን የሚያሳይ ቢሆን ኖሩ እርሱ አስቀድሞ እንዲማልዱት «በሰሜ የምትለምኑትን ሁሉ አደርግላችሁአለሁ» ለዮሐ. ፲፮፥፳፱ ብሎ ቃል ባልገባላቸው ነበር። ጸሐፊው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን «አማላጅ መካከለኛ» የተባለበትን ሁኔታ ጸሐፊው በግሉ የሰጠውን ትርጉምና ነፋቁ በስፍራ ስንደርስ እናብራራዋለን።

በጸሐፊው በሦስተኛ ደረጃ ስለ ቅዱሳን አማላጅነት የተሰጠው የተሳሳተ ማብራሪያ ከእመቤታችን ቅድስት ማርያም ጀምሮ ቅዱሳን በሚያቀርቡት ምልጃ ተነባህያን ምእመናንን ወደ እግዚአብሔር ይቀርባሉ ከተባለ «አመጸኞችና አመንዝሮች የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ሳይጠብቁ ኖሩው በቅዱሳን እና በማርያም ምልጃ በዘመድ ሥራ መንግሥተ ሰማያት በአዳራጭ ገቡ ማለት ነው» የሚል ነፋቁ ዘርፏል። በመሠረቱ በቤተ ክርስቲያን ስለ ቅዱሳን አማላጅነት የሚሰጠው ትምህርት ጸሐፊው ካለው ፈጽሞ የተለየ ነው። እኛ ቅዱሳን የማልዳለ ሰንል «እነሱ ያልገቡ አመጸኞችና አመንዝራዎች እና ሌቦች ሁሉ» ቅዱሳንን አማላጅ ስላሉ መንግሥተ ሰማያት ይገባሉ የሚል አስተምህሮ የለንም። የቤተ ክርስቲያኒቱ መሠረታዊ ትምህርት አንድ በው «ከኪም ዘመድ አለኝ» ብሎ ራሱን በስለት እንደማይቆርጥ ሁሉ በቅዱሳን አማላጅነት የሚታመኑ ምእመናንን ራሳቸውን ከኃጢአት ጠብቀው የሚኖሩ ለቅዱሳን ክብር ዋጋ የሚሰጡ ምሕረት ያገኛሉ የሚል እንጂ፤ የቅዱሳንን ስም የጠራ አመንዝራ አመጸኛ ሌሊ መንግሥተ ሰማያት ይገባል የሚል ትምህርት ቤተ ክርስቲያን የላትም።

ነገር ግን ከሐዲው ጸሐፊ የቤተ ክርስቲያኒቱን አስተምህሮ አጣጥሞ ቢያቀርብ «በእግዚአብሔር መካከል ማርያምን ጨምሮ ፍጡራን መካከለኛ የሚያደርገና የሚያቆሙ ወገኖች በርግጥም ስተዋል። የኢየሱስ ክርስቶስን የመካከለኛነቱን ዋነኛ አገልግሎት ሰውን ከእግዚአብሔር ማስታረቅ ነው። ይህ «ምልጃ» ተብሎ በቃል ተገልጿል። ብሏል ገጽ 136

ጸሐፊው «በእግዚአብሔር መካከል» በማለት የሰነተረው ነፋቁ ቅዱሳን የሥላሴ አራተኛ አካል አድርጎ የሚያቀርብ ነው። ቤተ ክርስቲያን ግን እንደዚህ ዓይነት ትምህርት የላትም። «ቅዱሳንን አማላጅ የሚያደርገና የሚያቆሙ ወገኖች በርግጥ ስተዋል። እንዲያል ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ሳገር ግን የሆነ ሁሉ በክርስቶስ ከራሱ ጋር ካስታረቀን የማስታረቅን አገልግሎት ከሰጠን ከእግዚአብሔር ነው። እግዚአብሔርም በክርስቶስ ሆኖ ዓለሙን ከራሱ ጋር ያስታረቅ ነበርና በደላቸውን አይቆጥርባቸውም ነበርና በእኛም የማስታረቅን ቃል አኖረ። እንግዲህ እግዚአብሔር በእኛ እንደሚማለድ ስለ ክርስቶስ መልእክተኞች ነን፤ ከእግዚአብሔር ጋር ታረቁ ብለን ስለ ክርስቶስ እንለምናለን» ይልበታል (ጳጳሩ. ፩፥፲፪-፳፩)። ስለዚህ ይህን በግልጽ አፍጥሞ የተቀመጠውን እውነታ ለመሸፈን «ማርያምን ጨምሮ ፍጡራንን መካከል የሚያደርጉ ወገኖች በርግጥ ስተዋል» ማለቱ። ልብ ቢኖረው የሳተው እውነተኛውን ፈረጁን «አምላክ» አማላጅ ብሎ ያስቀመጠው እርሱና መስሎቹ መሆናቸውን ይረዳ ነበር። ነገር ግን ልዩን ሰማይን ሰውሮት መቸ ልብ ገዝቶ?

ጸሐፊው «ቅዱሳንን አማላጅ የሚያደርጉ ወገኖች ስተዋል» ይበል እንጂ ቅዱሳን ግን ከእግዚአብሔር ባገኙት ቃል ኪዳን «እግዚአብሔር በእኛ እንደሚማለድ ስለክርስቶስ መልእክተኞች ነን ብለዋል። ቅዱሳን በመልእክታቸው እንዲህ ካሉ የጸሐፊውን ቅጥፈት ምን ይውጠው ይሆን?

፩.፮ ኢየሱስ ክርስቶስ አማላጅ ወይስ ተማላጅ?

ይህን ርእስ «ኢየሱስ ክርስቶስ አማላጅ ወይስ ተማላጅ» በሚል ርእስ ያቀረብነው «ጥራብ ነጠቁ ጸሐፊ በቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የቤዛት ሥራ የሚነገረውን ከራሱ ነፋቁ ጋር አደባልቆ ሲያቀርብ «ስለ ማርያም አማላጅነት የሚቀበሉ አንዳንድ ሰዎች ይህን የኢየሱስ ክርስቶስ ምልጃ /ማስታረቅ/ ተግባር ክርስቶስ በምድር ላይ ሳለ በመስቀል ሞቱ ራሱን አንድ ጊዜ ካቀረበ በኋላ የምልጃውንና የማስታረቁን ተግባር አብቅቷል የሚሉም አሉ። ይህን እንጂ የማስታረቅና

የምልጃውን አገልግሎት ዛሬም እንደቀጠለ በዝርዝር ብንመለከተው በማለት በሥጋው ወራት የክርስቶስ ምልጃ እና ከትንሣኤውና ከዕርገቱ በኋላ የክርስቶስ ምልጃ ገጽ 137-138 የሚል ርእስ ሰጥቶ ያስተላለፈውን ኑሓቱ ለማረም ነው።

እከፈው ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስን አማላጅ ለማለት ከመጽሐፍ ቅዱስ «እርሱም በሥጋው ወራት ከሞት ሊያድነው ወደሚችል ከብርቱ ጨሽትና ከእንባ ጋር ጸሎትንና ምልጃን አቀረበ። «እግዚአብሔርን ስለመፍራቱ ተሰማለት (ዕብ. ፩፡፮) የሚለውን ጠቅሷል። ለመሆኑ «ጸሎትንና ምልጃን አቀረበ» ሲል ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ የጻፈው ምንን ለመግለጥ ነው? ከላይ የተጠቀሰው ኃይለ ቃል ስለ ነገሩ ሥጋዊ የሚያወሳ ነው። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከኃጢአት በስተቀር ሰዎችን መስላል፣ እንደ ሰው መንገድ በመጓዝ ደክሟል፣ ተርሷል፣ ተጠምዷል። ለአብነትም ጸሎት አድርጓል። እንደ አምላክነቱ ደግሞ ኃጢአትን ይቅር ብሏል፣ ሙት አስነሥቷል፣ ፅውር አብርቷል፣ መቃብር ከፈቱልኝ መግዝ ፍቱልኝ ሳይለም ተነሥቷል። በቅዱሳን ሐዋርያትም ሁሉ በእርሱ የሆነ የተፈጠረ/ መሆኑ እና የዘላለም አምላክ መሆኑ ተመስክሯል።(ዮሐ. ፩፡፫፣ ሮሜ. ፱፡፭) ስለዚህ በሥጋው ወራት የሚለው ቃል ከዕርገት በፊት ማለት መሆኑ ግልጽ ነው። ምልጃን አቅርቧል ሲለም ያለፈ ጊዜ መሆኑ የታወቀ ነው። ያም ሆነ ይህ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከዕርገቱ በኋላ ፈራጅ እንጂ አማላጅ አይደለም።

፩.፩.፩ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አማላጅ አይደለም

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የሐዲስ ኪዳን ሊቀ ካህናት በመሆኑ በሥጋው ወራት ከእራት ካህናት በተለየ መልኩ ጸሎትን እንደ ላም መሥዋዕት ለመናገም እንደ በግ መሥዋዕት አድርጎ አቅርቧል። ይህን ያቀርበው ለእንዴና ለመወረሻ ጊዜ መሆኑን ሐዋርያው ሲያጠይቅ «በፍጹም ሐዘንና በዕንባ አቀረበ» ብሏል። «ከሞት ሊያድነው ወደሚችል ተብሎ» የተገለጸው ኃይለ ቃል ሰው ሁሉ በእንድ አዳም እንደሞተና በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛነት እንደጸነ ስለ አዳም /ስለ ሰው ልጆች/ ጌታችንን

እስገብቶ መናገሩ ነው እንጂ እርሱን የተለየ ኃይለ /አምላክ/ ከገባበት ችግር የሚያድነው ሆኖ አይደለም። ከገባበት የኃጢአት ወጥመድ በኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛነት የጸነ አዳምና ልጆቹ ናቸው። ይህ በመሆኑ ቃሉ በቀጥታ ለአዳም ወይም ለምእመናን የተነገረ መሆኑን እንገነዘባለን። «እግዚአብሔርን ስለመፍራቱ ተሰማለት» የሚለው ቃል በትክክል ለአዳም የተነገረ መሆኑን ይገልጻል። ምክንያቱም «እኔና አብ እንድንን» /ዮሐ. ፲፱፡፲፱/ ብሎ የተናገረ አምላክ ከአባቱ አንሶ አባቱን የሚፈራቡት አንዳች ምክንያት እንደሌለ ሁሉም ያስማማል። ነገር ግን «ወልድ» በከር ሆኖ ባለ በሌላ አነጋገር አምላክነት የባሕርይ ገንዘብ ሆኖ ባለ ፍጹም ሰው በመሆኑ በአዳም ቦታ ስለአዳም ያቀረበው ልመና ተሰማለት ለማለት ቃሉ ተነገረ እንጂ ጌታችን ከመከራ መስቀል በኋላ የሚያማልድ ሆኖ አይደለም። ሁሉን ነገር ያደረገ እርሱ እኛ በብርቱ ጨሽት ከዕንባ ጋር ጸሎትንና ምልጃን ወደ እግዚአብሔር እንድናቀርብ አብነት ሲሆንና መንገዱን ሲያመለክተን ነው።

እከፈው «ከትንሣኤውና ከዕርገቱ በኋላ የክርስቶስ ምልጃ» ብሎ በሰየመው ርእስ ሥር ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስን አማላጅ ለማለት በዕብራውያን ፩፡፩። «ወይክል አድገናቶሙ ለዝለተ ለእለ ይቀርቡ ጸ እግዚአብሔር እንተ መገዛሁ እሰመ ለግሙራ ሐዋርያ ወእቱ ወይተክለ ሉሙ፤ ስለ እርሱ ሊማልድ ዘወትር ቤሕይወት ይኖራል። ስለዚህ ደግሞ በእርሱ ወደ እግዚአብሔር የሚመጡትን ፈጽሞ ሊያድናቸው ይችላል። የሚለውንና በሮሜ ፩፡፲-፲፱ ላይ «እኔም ለሌሁ ያጸድቅ መኑ ዘይኳንን ክርስቶስ ኢየሱስ ዘሞተ ወተንሥእ እሙታን ወሀሉ ይነብር በሞገን እግዚአብሔር ይትዋቀስ በእንቲእነነ የሚያጸድቅ እግዚአብሔር ነው የሚኮንንስ ግንወ? የሞተው ይልቁንም ከሙታን የተነሳው በእግዚአብሔር ቀኝ ያለው ደግሞ ስለ እኛ የሚግልደው ክርስቶስ ኢየሱስ ነው» ይላል ስለዚህ ስለ እኛ የሚግልደው ክርስቶስ ኢየሱስ እንጂ ግርያም አይደለች» ብሏል። ገጽ 138።

እነዚህ ከላይ በእከፈው ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስን የማልጻፍ ወይም አማላጅ ነው ለማለት የቀረቡኝ ጥቅሶች ጌታችን ሊያ

ሰብ ክርስቶስ አማካኛ ነው የሚል አንዳች መልእክት አያስተላልፋም። የሐዋርያው መልእክት ፍሬ ነገር «ሰለ እነርሱ ሊያማልድ ዘወትር በሕይወት ይኖራል» በሚለው ላይ ይመሠረታል። ይኸውም «ሰለ እነርሱ ሊያማልድ ዘወትር በሕይወት ይኖራል» በማለት የተገለጸው ቃል ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዕለተ ዓርብ ባደረገው ተልእኮ ወይም የማስታረቅ አገልግሎት እስከ ምጽአት ድረስ ሰዎችን ሊያድንበት እንደሚኖር ለመግለጽ ነው እንጂ ዘወትር ይለምናል ለማለት አይደለም። ይኸውም በዕለተ ዓርብ የፈጸመው ተልእኮ ወይም የማስታረቅ አገልግሎት በመስቀል ላይ ተፈጽሟል። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ «የእግዚአብሔር ጠላቶች ስንሆን በልጁ ሞት ታርቀናል» (ሮሜ. ፮፡፭) ሲል በጻፈው መልእክት ይረጋገጣል። ጌታችን ወደደና ፈቅዶ በቀረበው ቢሆንም መሥዋዕትነት በደሙ ፈሳሽነት ራሱን አንድ ጊዜ ለዘላለም በመሰዋት የቀረበው ጸሎት የፈጸመው ዕርቅ ሰዎችን ዘወትር ሊያስታርቅ ቃቸው ስለሚኖር ሐዋርያው ስለ እነርሱ ሊያማልድ ዘወትር በሕይወት ይኖራል። ስለዚህ ደግሞ በእርሱ ወደ እግዚአብሔር የሚመጡትን ሊያድናቸው ይችላል» በሷል (ዕብ. ፯፡፳፭)። ይህንን በምሳሌ ማሳየት ይቻላል።

ጸሐፊው በሮሜ. ፮፡፱ «ሰለ እኛ የሚማለደው ክርስቶስ ኢየሱስ ነው» የሚለውን ቃል «ሰለ እኛ የሚማለደው ክርስቶስ ኢየሱስ እንጂ ማርያም አይደለችም» በሚል ኑፋቂውን ሰንዝሯል። በመሠረቱ በሮሜ. ፮፡፱-፳፱ የተጻፈውን ቃል መስመር በመስመር ይዘን በናነበው የሚያወሳው የፍርድን ሁኔታ ነው። «እንግዲያስ ስለዚህ ምን እንላለን? እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ከሆነ ማን ይችላል?» በሚል የቀረበው ሐሳብ የሐዋርያው መልእክት በውደ ንባብ ሐሳብ ወይም ጭብጥ ስለፍርድ መሆኑን ያስረግጣልናል። ይኸውም ይታወቅ ዘንድ በ፲፱፻፵፰ ዓመተ ምሕረት በታተመው የሐዲስ ኪዳን መጽሐፍ ግሊዙ «ወይትዋቀስ በእንቲኦስ» ስለ እኛ ይከራከራል የሚለውን «ሰለ እኛ ይፈርዳል» በማለት በግልጽ ሐዋርያው የተናገረው ስለ ፍርድ መሆኑን ይገልጻል። በትርብ በጳጂ /2000/ ዓመተ ምሕረት በኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማንበር በታተመው መጽሐፍ ቅዱስ «ወይትዋቀስ በእንቲኦስ» የሚለውን እንደ ጥንተ ወይም በ፲፱፻፵፰

ዓመተ ምሕረቱ መጽሐፍ ቅዱስ «የሚፈርድሰ ማን ነው? የሞተው ይልቁንም ከሙታን ተለይቶ የተነገረው በእግዚአብሔር ቀኝ የተቀመጠው ስለ እኛ የሚፈርደው ኢየሱስ ክርስቶስ ነው» ብሎ የኢየሱስ ክርስቶስን ፈራጅነት በግልጽ አስቀምጦታል። ከዚህ አኳያ የጸሐፊው «ኢየሱስ አማካኛ ነው» የሚለው የኑፋቂ ቃል ኑፋቂ ብቻ ሆኖ ይቀራል።

ሌላው ጸሐፊው ኢየሱስ ክርስቶስን ከፍጡራን ተራ አስገብቶ «አማካኛ ነው» ለማለት ግእዝና አማርኛ በጥቅስነት አትርቦ የግእዝና ቀጥተኛ ትርጉም ገድፎ ለራሱ ሐሳብ እንዲመቸው እንዴት በጥቅስቹ ላይ የመጠምዘዝ ሥራ እንደሠራ እንመልከት።

በአንደኛ የሐንስ ደግሞ «ደቂቅዋ ዘንተ እጽሕፍ ለከሙ ከመ ኢት ኣብሱ ወእመኒ ዐ ዘእበሰ ጸራቅሊመስ ብን ንበ ኣብ ኢየሱስ ክርስቶስ/ ልጆች ሆይ ኃጢአትን እንዳታደርጉ ይህን እጽፋችኋለሁ። ማንም ኃጢአትን ቢያደርግ ግን ከኣብ ዘንድ ጠቢቃ ኣለን። እርሱም ጻድቅ የሆነ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው» ይላል በዚህ መሠረት አሁን በሰማይ ስለ ኃጢአታችን ከኣብ ዘንድ ያለን ጠቢቃ ክርስቶስ ብቻ እና ብቻ እንደሆነ መረዳት አያዳግምት ብሏል። ገጽ 138።

ጸሐፊው የሐዋርያውን መልእክት ለራሱ እንደሚመቸው ጠምገዞ አትርባል። ትክክለኛው በአንደኛ የሐዲ፣፪ የተጻፈው መልእክት የግእዝና የአማርኛው ትርጉም የሚከተለው ነው። «ደቂቅዋ ዘንተ እጽሕፍ ለከሙ ከመ ኢትኣብሱ ወእመኒ ዐ ዘእበሰ ጸራቅሊመስ ብን ንበ ኣብ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ጻድቅ ውእቱ ይንደግ ለን ኃጣውኢን፡ ልጆች ሆይ ኃጢአትን እንዳታደርጉ ይህን እጽፋችኋለሁ፡ ኃጢአትን የሚያደርግ ካለም ከኣብ ዘንድ ጸራቅሊመስ ኣለን፡ ኢየሱስ ክርስቶስም ኃጢአታችንን ያስተሰርዳል ዘንድ ጻድቅ ነው» (ኦጃ የሐ. ፪፡፩) የመጽሐፍ ቅዱስ ቀጥተኛ ትርጉም ይሄ ከሆነ «ጸሐፊው በዚህ መሠረት «አሁን በሰማይ ስለ ኃጢአታችን ከኣብ ዘንድ ያለን ጠቢቃ ክርስቶስ ብቻ እና ብቻ እንደሆነ አያዳግትም የሚለው ንፋቂ» መሬት ላይ ሳያርፍ ተገጠልጥሎ ይቀራል። ምክንያቱም ሐዋርያው ብዙ ሳንርቅ እዚያው በየሐንስ መልዕክት ፪፡፩ «ኢየሱስ ክርስቶስ ኃጢአታችንን ያስተሰርዳልን ዘንድ ጻድቅ ነው» ከተባለ እንደት

ከአብ ዘንድ አሁን ጠበቃ ሊሆን ይችላል? የሚል ጥያቄ ያስገኛል። ጸሐፊው ለዚህ ጥያቄ መልስ የለውም። መጽሐፍ ቅዱስ «ከአብ ዘንድ ጸሐፊው ጠባላን» የሚለውን «ጠበቃ» ብሎ መስጠቱ እጅግ አሳዛኝ ነው።

፩.፩ ፍልሰታ ለማርያም /የእመቤታችን ትንሣኤ/

«ፍልሰታ»፤ የሚለው ቃል «ፈለሰ» ከሚል የግሉህ ግስ የተገኘ ሲሆን ትርጉሙም «መሞት፣ መለየት፣ ማረጋገጥ ወይ ላይ መውጣት ከምድር ከመቃብር»¹⁵⁰ በማለት አለቃ ኪዳነ ወልደ ክፍሌ ይፈቱታል። አለቃ አያሌው ታምሩም በበኩላቸው «ፍልሰታ»፤ የእመቤታችን ሥጋ ከጌቴሰማኒ ወደ ገነት መፍለሱን ጳላም በገነት በዕዕ ሕይወት ሥር ከነበረበት መነሣቱን ለማመልከት የሚነገር ቃል ነው።¹⁵¹ በማለት ያብራራታል። የሁለቱ ሊቃውንት ትርጉም በይዘት ተመሳሳይነት አለው። የመጀመሪያው አለቃ ኪዳነ ወልደ ክፍሌ እመቤታችንን ሳያነሡ /ፍልሰት/ ለተባለው ቃል «መሞት መለየት ማረጋገጥ ወይ ላይ ከምድር ያለትን» አለቃ አያሌው ጉዳዩ ከሚመለከታት ከእመቤታችን ትንሣኤና ልርገት ጋር በማያያዝ «የእመቤታችን ሥጋ ከጌቴሰማኒ ወደ ገነት መፍለስ ጳላም በገነት በዕዕ ሕይወት ሥር ከነበረበት መነሣት ያለት ጋር በይዘት አንድ ነው። የቃሉን ትርጉም በዚህ መልኩ ከተመለከትን ወደ ርእሰ ጉዳያችን እንግባ። የዚህ ርእሰ ጉዳይ መነሻ «ማርያም ስለ ሰዎች ኃጢአት ሞታ በሦስተኛው ቀን ተነሥታና ዐርጋ በቀኝ ተቀምጣለችን?» ገጽ 141 በሚል ርእሰ ለቀረበው ነፋቱ መልስ ለመስጠት ነው።

ሊቁ ዮሐንስ አፈወርቅ «የመናፍቃንን ክፉ ትግልና የቤተ ክርስቲያንን አሸናፊነት ሲገልጥ «ዲያብሎስ ዝናፍን አራገፈ፤ ቀስቱን ጨረሰ ቤተ ክርስቲያንን አልጉዳትም»¹⁵² ሲል እንደተናገረው በእመቤታችን ላይ የሰድብ እፋን የከፈተው ጸሐፊ አሁን የሰድብ ዝናፍን አራግፎ ቀስቱን ወርውሮ የጨረሰ ይመስላል። ምክንያቱም በነፋቱ ላይ ነፋቱ ሲገነባ ቢመጣም የገነባው የክህደት ግንብ «የእንግዲ ካብ» እንደሆነበት የሚያሳይ የሚያስቅ ተረታዊ ነፋቱ በመጸፉ ነው። ይኸውም «ማርያም

150. ኪዳነ ወልደ ክፍሌ፣ ገጽ 141።
151. አያሌው ታምሩም፣ ገጽ 141።
152. ለዚህ ዝርዝር የቤተ ክርስቲያን ታሪክ በጣም መፍለስ መገኘቱን ገልጿል።

ስለሰዎች ኃጢአት ሞታ» በማለት የጻፈው ነፋቱ ተጠቃሽ ነው። በቤተ ክርስቲያን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በአዳምና በልጆቹ የፈረደውን ሞት ሥጋ ገንዘብ በማድረግ ሕማማተ መስቀልን ተቀብሎ መሞቱና መነሣቱ እውን ነው። የትንሣኤያችን በኩር የሆነው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በአዳም ልጆች ላይ የፈረደውን ሞት ሥጋ ለእናቱ ለቅድስት ድንግል ማርያምም አላስተረጎባትም። ሊቃውንትም ሚዛናዊ ግብሩን በትኔያቸው ሲገልጡ «ኢትሙኒ ሰብእ ዘመለድከሙ በተደላ እስመ ለማርያም ድንግል ዘመለደቱ ቀተላ፤ ሰዎች የወለዱትን አትሙኒ፤ ድንግል ማርያምን የወለደችው ገደሏታልና»¹⁵³ በማለት ስለ ዜና ዕረፍቷ ተቀኝተዋል። እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከቅዳሳን ሐዋርያት ሲተላለፍ በመጣው ትውፊት እንደተገለጠው በሥጋ የኖረችበት ሶድሜ በድሳለራት ፃጠት ነው። የእምላክ እናት ደግሞም እመቤት ሆና ሞትን መቅመጫ እጅግ የሚሰገርም ነው። የሚያስደምም ነው። በጥር ጽፎ ቀን አረፈች። ዲያብሎስ በልጇ ላይ እንዳደረገው ውሉ በእርስዋም ላይ ተመሳሳይ ነገርን አደረገ። ሐዋርያት ሥጋዋን ለመቅበር ወደ ጌቴሰማኒ ሲጓዙ እይሁድ ሥጋዋን ከሐዋርያት ቀምተን በእሳት እናቃጥላለን አሉ። ሥጋዋ ከቅዱስ ዮሐንስ ጋር ወደ ዕዕ ሕይወት ተነጠቀ። በዚያም ለሁለት መቶ ስድስት ቀናት በዕዕ ሕይወት ሥር ተቀመጠ። ይኸ ወራት ከተፈጸመ በኋላ ቅዱስ ዮሐንስ የሥጋዋን ዜና ለሐዋርያት ተናገረ። ስለእመቤታቸችን ሥጋ ሐዋርያት ሰብኢ በነሐሴ አንድ ቀን ገቡ። በዐሥራ አራተኛው ቀን ሥጋዋን አግኝተው ቀበሩ። እንደተሰፋው ቃል መውረት በነሐሴ 15 ቀን እርስዋም እንደ ልጇ ዐረገች። ከመቃብር ተነሥታ ስታርግ ሐዋርያው ቅዱስ ቶማስ ደመና ጠቅሶ ከሀገሩ ስብከቱ ሲመጣ አግኝቷታል። ይህንን ዜና ትንሣኤውን ለመንደሞቹ ነገራቸው፤ እነርሱም ቶማስ ትንሣኤሽን አይቶ እኛ ሳንመለከት ብለው በሚቀጥሉው ዓመት በነሐሴ አንድ ቀን ሰብኢ ገቡ። ትንሣኤዋንም ለመመልከት በቱ።

ነበያት በትንቢት መነጽር የራቀውን አቅርበው የተናገሩት ቃል ተፈጸመ። « ተንሥእ እግዚእ ውስተ ዕረፍትከ አንተ ወታቦተ መቅደስከ

153. የግሉህ ቅዱሳን ጥንታዊ የሥነ ጥበብ ቅርጽ ገጽ 88።

እቤቱ ወደ ዕረፍትህ ተነሥ አንተና የመቅደስህ ታቦት የሚለው/ መዝ ፻፴፩፡፲፭/ የኢትዮጵያ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ዕረፍት፣ ትንሣኤና ዕርገት ይህን ታምናለች። በየዓመቱም ከክሐሴ ፳፻ በመጸም በ፲፮ የፍልሰቱዋን መታሰቢያ በታላቅ ሥነ ሥርዐት ታከብራለች።¹⁵⁴

ይህን የእመቤታችን ትንሣኤ እና ዕርገት የሚያስከፋው ጸሐፊ «በዚህ ታሪክ የሰጠው ትርጉም የሚከተለው ነው። «ማርያም ስለሰዎች ኃጢአት መሞቷን በሃሰተችው ቀን መግሣቷንና እንዲሁም በአብ ቀኝ መቀመጣን የሚገልጥ ነው። ይህን እንጂ ይህ ታሪክ የክርስቶስን ሞት ትንሣኤ ዕርገት በአብ ቀኝ መቀመጥ የክርስትናን መሠረታዊ ትምህርት/ የሚጻረር ወይም ለመተካት የታሰበ አደገኛ ኑሓቄ ነው» ብሏል። ገጽ 142-143።

ጸሐፊው የእመቤታችን ትንሣኤና ዕርገት ከክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ ጋር በማመሳሰል ኑሓቄውን ዘርፏል። «ማርያም ስለ ሰዎች ኃጢአት ሞታ ተነሥታለች» የሚል ኑሓቄ አስተላልፏል። በቤተ ክርስቲያናችን እመቤታችን ጌታችን በአዳም የፈረደውን እርሱ ራሱ ወድዶ ፊትዶ የተቀበለውን ሞተ ሥጋ እናቱም እንድትቀምስ ፈቃዱ ሆኗል። እግዚአብሔር ፈቃዱ ቢሆን እንደ ቀደምት ነቢያት ሄናክ፣ ኤልያስና እና ቅዱስ ዮሐንስ ወንጌላዊ ሞት እንዳያገኙት ማድረግ ይችል ነበር። (ዘፍ. ፳፡፳፱፣ ነገሥ. ፲፱፡፲ ዮሐ. ፳፭፡፳፫) ነገር ግን እናቱ ቅድስት ድንግል እንድትሞትና እንድትነሣና እንድታርግ አድርጓል። በዚህ አማካኝ ታሪክ ውስጥ ጸሐፊው «ማርያም ስለሰዎች ኃጢአት ሞታ ተነሥታለች» የሚል ኑሓቄ አስገብቷል። እንዲህ ዓይነት አጻጻፍ ሰዎችን ለማደናገር የታለመ ነው። ሐዋርያው ቅዱስ ጴጥሮስ «ለኃጢአት ሞተን ለጽድቅ እንድንኖር እርሱ ፊት በሥጋው ስለ ኃጢአታችንን በእንጨት ላይ ተሸከመ» (፳ኛ ጴጥ. ፪፡፳፱) ብሎ እንደተናገረው በቤተ ክርስቲያናችን ስለሰዎች ኃጢአት በፈቃዱ የሞተው እና የተነሣው በሞቱ ሕይወትን የሰጠን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። የቤተ ክርስቲያናችን ትምህርት ይሄ ነው። ጸሐፊው ግን ጭፍን ጥላቻ ስላለው «እመቤታችን ከሞት ተነሥታለች ዐርጋለች» ማለት «የክርስቶስን ሞት ትንሣኤ ዕርገቷና በአብ ቀኝ መቀመጥ

154. የኢትዮጵያ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ኢየሱስ ሞትና ትንሣኤ የመቅደሱ ጥንታዊ ስዕል እየሰጠ ሲሆን ገጽ ፳፻፲፱።

የክርስትና መሠረታዊ ትምህርት/ የሚጻረር አደገኛ ኑሓቄ ነው» ብሏል።

የእመቤታችን ከሞት መነሣትና ማረግ ኑሓቄ ከተባለ ጸሐፊው አውቀዋለሁ እንብቢዋለሁ የሚለው መጽሐፍ ቅዱስ የኑሓቄ መጽሐፍ ሆነ ማለት ነው። ምክንያቱም አስቀድመን የገለጽነው ቅዱስ ዳዊት ስለ እመቤታችን ትንሣኤ ምሳሌ መስሎ ሲናገር «ተንሥእ እግዚአ ውስተ ዕረፍትክ አንተ ወታቦተመቅ ደስክ፤ አቤቱ ወደ ዕረፍትህ ተነሥ አንተና የመቅደስህ ታቦት» ብሏል (መዝ. ፻፴፩፡፭)። ነቢዩ ጌታችንን «አቤቱ አንተ» በማለት ሲገልጥ ለዘጠኝ ወር ከአምስት ቀን በማግኔድ የወሰነችውን እናቱን ቅድስት ድንግል ማርያምን «ታቦት» ብሏል። «አንተና የመቅደስህ ታቦት ተነሥ» ሲል የተናገረው «አንተ»፣ የተባለው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ቢሆን «ታቦት» የተባለችው እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም መሆኗን መተርጎማን ብሎ ያለው ከዚያም በኋላ የተረገመ/ ሊቃውንት ያስረዳል።¹⁵⁵ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የትንሣኤና ሕይወትን ምስጢር ለማስረዳት ከተቀበረ አራት ቀን የሆነውን አልአዛር ከሞት ማስነሣቱ ይታወቃል (ዮሐ. ፲፩፡፱፣ ፲፪፡፲)። አልአዛርን ከሞት አስነሥቶ በጌቱ እንዲቀመጥ ያደረገ ጌታ እናቱን ከሞት ማስነሣት እና በጌቱ ማቆም ይሣከራል? አይሣከራም። ታዲያ መጽሐፍ ቅዱስ በዚህ መልኩ ስለ ትንሣኤዋ ከሰጸ የመጽሐፍ ቅዱስን ሐሳብ ተገዳድሮ ድንግል ማርያም ተነሥታ ዐርጋለች። ማለት ኑሓቄ እንደሆነ መጻፍ በተዘዋዋሪ መጽሐፍ ቅዱስን አልቀበልም፤ ወደማል ድምጽሟ ጸሐፊውን ያደርስዋል። ለነገሩ ጸሐፊው በጻፈው ውስጥ ምን እውነት አለና።

የእመቤታችን ሞትና ትንሣኤ ዕርገት ማክበር ያስከብራል እንጂ አያስወቅስም «ከቀደሙ ሰዎች ታሪክ ከእስራኤል መሳፍንት ለሆነው ለዮፍታሔ ልጅ መታሰቢያ ደናግል ሴቶች እና ልጆች በየዓመቱ በዓል ሲያከብሩ እንደዘረ ተጽፏል (መላ. ፲፩፡፱)። በዚህ አንጻር ኢትጵያውያን ደናግል ሕፃናት ወጣት አረጋውያን የእናታችንን ቅድስት ድንግል ማርያምን መታሰቢያ በየዓመቱ ቢያከብሩ የበለጠ ጸጋ ያገኛሉ እንጂ፤ ሊወቀሱ አይገባም። ምክንያቱም ከዮፍታሔ ልጅ ድንግል ማርያም ትበልጣለችና።

155. መሠረ. ዳዊት ንብሩና ትርጓሜ፡፡ ገጽ ፳፻፲፱።

በሰሚም የተራብ በማብላት፤ የተጠማ በማጠማት እና የታረዙ በማልበስ ዋጋ ማግኘት ይቻላል። ጻፉ ግን በተቃራኒ ወገን የተሰለፈው ጸሐፊው «ጻድቅን በጻድቅ ስም የሚቀበል የጻድቁን ዋጋ ይወስዳል። ማንም ከእነዚህ ከተናኘኞች ለአንዱ ቀዝቃዛ ጽዋ ውኃ ብቻ በደቀመግሙር ስም የሚያጠጣ እውነት እሳቸዷለሁ ዋጋው አይጠፋበትም» (ማቴ. 13፡፱፩-፱፪) የሚለው የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ሐሳብ ከይና ገልገለው ሲናገር «በማርያም ይህን በሌላ ስም የምንደግለው ድግስ የምንጽፈው መጽሐፍ የምንገነባው ግንብ የምናከብርው በዓል አያድነንም። የማያምኑ የእርኩሳንም የነፍስ ገዳዮችም ሴሰኞችም የእስማተኞችም ጣዖትንም የሚያመልኩ የሐሰተኞችም ሁሉ ዕድላቸው በዲንና በእሳት በሚቃጠል ባሕር ነው ይኸውም ሁለተኛ ሞት ነው» ራዕ. ፩፩፥፳ ብሏል ገጽ 148።

ከዚህ በጸሐፊው የቀረበው ኑሓቄ የጸሐፊውን አጠቃላይ ሽንፈት ያሳያል። «የቆሰለ ጅብ» ያገኘውን ሁሉ እንደሚነክስ ጸሐፊው ከላይ በማቲዎስ ወንጌል 13፡፱፩-፱፪ በግልጽ የተቀመጠውን የእግዚአብሔር ቃል ከጻፈ። ስለ ቅዱሳን መታሰቢያ በሰማቸው ቤተ ክርስቲያን ማንኛ ይትርና አንድ ጽዋ ውኃ ማጠማት ትልቅ ዋጋ እንዳለው እየተናገረ በሌላ አነጋገር «ዋጋው አይጠፋበትም» ተብሎ ተጽፎ እንዴት «በማርያም ስም ይህን በሌላ ስም የምንደግለው ድግስ የምንጽፈው መጽሐፍ የምንገነባው ግንብ የምናከብረው በዓል አያድንም» ማለት በዘወደት ቀልቀለት መጋለብ ነው። ጸሐፊው «የጻድቅ መታሰቢያ ለዘላለም ይኖራል» (መዝ. 1፡፳፩፥፭) ወዘተርፈ ተብሎ በሰፋት የተነገረውን ቃል እግዚአብሔርን በመቃወም «ቃል ኪዳን» ተብሎ በግልጽ የእግዚአብሔርን ባሕርይ ቃል ያላገናዘበ የክርስቶስን የግዳን መንገድ የሚቃወም ከክርስትናው መሠረታዊ አስተምህሮ የወጣ ሆኖ እናገኘዋለንና አይጠቅምም» ብሏል ገጽ 149 ጻፉ ግን ከላይ የቀረበውን ኑሓቄ «ዋጋው አይጠፋበትም» የተባለው የጌታችን ቃል ያፈርሰዋል።

፩፱ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በዓላት

«የዓል»፤ የግእዝ ቃል ሲሆን «አብወል» ከሚለው ግሥ የወጣ ነው። አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍለ «አብወል» ማለት «አከበረ፤ አስከበረ አበለጠገ ሰውን በዓል ዕለትን በዓል አደረገ» ነው። በማለት በዓልን በቁሙ የደስታ፤ የዕረፍት ቀን ባመት በወር በዓምንት የሚከበር ያለፈ ነገር የሚታሰብበት ተገዢ፤ ሕዝብ የበዓሉን ምስጢር እያሰበ ደስ ብሎትና ለብሶና አገጦ የሚዘጋግበት የሚዘጋግበት እልል የሚልበት ሹጠኝ ጭብጨባ ቀንጽ ነፍሮዓጽ የሚያደርግበት ሲያረግድ እስክታ ሲወርድ ባንገት የሚቀጭበት እንደ ጥጃ የሚፈነዳበት»¹⁵⁵ በማለት ይፈቱታል። ስለዚህ በዓል በጥሬ ፍቺው «የደስታና የዕረፍት ቀን በሃመት በወርና በዓምንት የሚከበር ዕለት» ማለት ይሆናል። ብዙ ቁጥሩም በዓላት ይሰኛል።

ለዚህ ጸሐፊ ተሰማሚ የሆነው የበዓል ትርጉም «የክብር ቀን ማለት ነው»። አንድ ቅዱስ የተወለደበትን ወይም ያረፈበት ቀን ማክበር በቤተ ክርስቲያን ታሪክ የቆየ ትውፊት ነው። በመሆኑም እያንዳንዱ ቅዱስ ሰው በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ቢያንስ አንድ በዓል ያለው ሲሆን ይህም ዕለተ ሞቱ ወይም ሰማዕትነት የተቀበለበት ወይም ደግሞ ስባረ ዐጽሙ የፈለሰበት ወይም በሰሙ ተአምር የተፈጸመበት ወይም በሰሙ ቤተ ክርስቲያን የታነጸበት ሊሆን ይችላል።¹⁵⁷ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ዐበይትና ንዑሳን በዓላት አሉት። እናቱ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም የምትከበርበት ወይም የምትታሰብበት ፴፫ ሰዓላት ሦስት/ በዓላት አሉዋት። ከዘጠኙ የጌታችን ዐበይት በዓላት ውስጥ መጋቢት ፳፱ የሚከበረው ትሰብክት በሌላ አነጋገር የዕለት ዕንስ ሆኖ በማንነሱ ድንግል ያደረበት ታገሣሥ ፳፰ እና ታገሣሥ ፳፱ የጌና እና የልደት በዓላት ይገኛሉ። እነዚህ በዓላት ለእመቤታችን በዓላት ጥንታቸው/ መንሻ መሠረታቸው/ ናቸው። ከበዓላት ትሰብዕት ሦስቱ የተመለከትናቸው የእርሷ በዓላት ተደርገው ይቆጠራሉ። እነዚህ በዓላት ለጌታችን ሰው የሆነበት ሲሆን፤ ለእናቱ ቅድስት ድንግል ደግሞ እርሱን የወነሰችበት እና የወለደችበት መታሰቢያ ናቸው።¹⁵⁸

155. ኪዳነ ወልድ (1974፤ ፪. ም. 100) የጻፈው።
 157. አባልዎ ያለቀበ ብርሃኑ ተክሶት ደንግል ግጽ፤ አይደለም፤ የተጻፈው እና ማሳሰቢያ ነው።
 158. ስርዐት ለመግባቱ በዓላት ምን ስም ይገኛል? ለ፪. ም. 100 ሪፍ።

የበዓል አከባቢ ሥርዐትና ብዛት በመጠን ደረጃ በተለያዩ አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ የመጨመርና የመቀነስ ሁኔታ ይታያል። ለምሳሌ በግብጽ አርቶዶክስ እና በሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ትውፊት የሚከበሩ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በዓላት እንመልከት።

የግብጽ ቤተክርስቲያን የምታከብራቸው የእመቤታችን በዓላት

የልደቷ ብሥራት የተፀነሰችበት /ነሐሴ ፩ ቀን

የልደቷ በዓል ግንቦት ፩

ወደ ቤተ መቅደስ የገባችበት/ታኅሣሥ ፫/

የዕረፍቷ በዓል ጥር ፳፩

ቅድስት ሥጋዋ ወደ ገነት ያረገበት ነሐሴ ፲፮

ብረት የቀሰጠበት/ሰኔ ፳፩/

ዘይቱን ውስጥ የተገለጠችበት መጋቢት ፳፬

የጌታችን እናት ከእነዚህ ሁሉ በዓላት በተጨማሪ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከጤ ብቻ የሚያመድብ መዝሙራት ከነዚህ ፳፩ እስከ ታኅሣሥ ፳፭ ድረስ በዚያ ዘመን ራሱ።¹⁵⁹

የልደቷ በዓል ግንቦት ፩ ወደ ቤተ መቅደስ የገባችበት ታኅሣሥ ፫ የዕረፍቷ በዓል ጥር ፳፩ እና ቅድስት ሥጋዋ ወደ ገነት ያረገበት ነሐሴ ፲፮ በቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን ከምናከብራቸው የእመቤታችን በዓላት ጋር ተመሳሳይነት አላቸው። ይህ የሆነው አብዛኛው የእኛ በዓል አከባቢ ከግብጻውያን ጋር ስለሚመድ ነው። ብረት ያቀሰጠችበት ሰኔ ፳፩ ዘይቱን

ወትሮ የተገለጠችበት መጋቢት ፳፬ እና ከነዚህ ፳፩ እስከ ታኅሣሥ ፳፭ ድረስ በዚያ ከሚከበሩት በዓላት ጋር ልዩነት አለን።

የካቶሊክ ቤተክርስቲያን የምታከብራቸው የእመቤታችን በዓላት

March 25- The Annuciation /ብሥራተ ቅዱስ ገብርኤል/

August 15-her Assumption /ዕርገጊ/

September 8-her Birth day /ልደቷ/

December 8- her Immaculation /ጽንሰቷ/

January 1-her Mother hood /እናትነቷ/

November 21-her Presentation /ወደ ቤተ መቅደስ የገባችበት/

August 22- her Queen ship /ንግሥተ ሰማይ ወምድር/

September 15- her Sorrows /ሐዘን/

May 31- her visit to Elizabeth /ኤላሳቤጥን የጉበኘታ/

February 11- our lady of lourdes /ወላዲተ እምላክ/

July 16- our Lady of Mount carmel /በዝኤማል ተራራ የተገለጠችበት/

September 24- our Lady of Ransom /ታጋች ያስለቀቀችበት/

October 7- the Holy Rosary¹⁶⁰

እነዚህ ሊቃውንት በመታሰቢያነት የሚከበሩትን የእመቤታችንን በዓላት አጠባብረው እንጂ በርካታ ናቸው። ለምሳሌ ከእኛ ቤተ ክርስቲያን ጋር በተመሳሳይ የሚከበሩትን ትተን በሌሎች ዘንድ ያሉትን በእኛ ዘንድ የሚከበሩበት ብንደምራቸው በዓላቶቿ ከሰላሳ ሦስት ይበልጡ ነበር። ነገር ግን እንደየአብያተ ክርስቲያናቱ ምርጫ በዓላቶቿ መብዛታቸውንና ማሳቸውን መገንዘብ ይቻላል። ትልቁ ነገር በአብያተ ክርስቲያናት ዘንድ በመታሰቢያነት ለሚከበሩ የእመቤታችን በዓላት አድናቆት አለን እንጂ በበዓላቷ መብዛት ተቃውሞ የለንም። ለብዛኛው ከላይ ለመታሰቢያነት የተመረጡ በዓላቶቿ ምክንያታዊ በሆነ ስሌትና ታሪክ ላይ የተመሠረተ በመሆናቸው ክርክር ውስጥ የሚያስገቡ አይደሉም።

አንዳንድ ወገኖች ግን የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን መጽሐፍ ቅዱስን እና ትውፊትን መሠረት በማድረግ የጌታችንን የእመቤታችን እና የሌሎች ቅዱሳን በዓላትን ማክበራችን እጅግ ያስከፋቸዋል። ከእነዚህም አንዱ ተቃውሞውን ሲገልጥ «ኢየሱስ ክርስቶስ ከመጣና መሥዋዕት ከከፈለ ወዲህ እንዲከበሩ አልተፈቀደም። ምክንያቱም እያንዳንዱ በዓል ለክርስቶስ ጥላ ሆነው አገልግለዋል እንጂ አካሉ አልነበሩም ስለሆነም እርሱ ሲመጣ በዓላት ፍጻሜያቸውን አግኝተዋል» የሚል ነው። ገጽ 150።

ኢሐፊው ዝቅ አድርጎ እንዳለፈ ጥላ የቆጠረውን የቅዱሳንን መታሰቢያ በዓላት ያለፉ ሳይሆኑ ዘላለማውያን መሆናቸውን መጽሐፍ ቅዱስ ሲመሰክር «እግዚአብሔር ሰንበቱን ስለሚጠብቁ ደስ የሚያስገኝንም ነገር ስለሚ

159. አዋጅ ወደግብ ተርጓሚ ቅድስት ድንግል ማርያም ለደህና እና ማሳሪ ገጽ ፲፮።

160. Walsh Michel (ed) Butler's Lives of the saints P.457-458 & 985.

መርጡ ቃል ኪዳንም ስለሚይዙ ጃንደረቦች እንዲህ ይላል። በቤተና በቅጥሬ ውስጥ ከወንዶችና ከሴቶች ልጆች ይልቅ የሚበልጥ መታሰቢያና ስም እስጣቸዋለሁ፤ የማይጠፋም የዘላለም ስም እስጣቸዋለሁ» ይላል። (ኢ.ባ. ፳፮፡፭-፮) መጽሐፍ ቅዱስ እንዲህ ብሎ የቅዱሳን ክብር ከገለጠ «በዓል ለክርስቶስ ጥላ ሆነው አገልግለዋል እንጂ አካሉ አልጸናም የሚለው በገጽ 148 ላይ «በማርያም ስም ይሁን በሌላ ስም የምንደግለው ድግስ የምንጸፈው መጽሐፍ የምንገነባው ግንብ የምናከበረው በዓል አያድ ነንም» እና በገጽ 154 ማርያም በዚህ ሁኔታ በዓል አሳት ብሎ ማሰብ ሁለተኛ በደል እንጂ በሚል የተጻፈው ነፋቂ አያስኬድም። ለክርስቲያኖች መመሪያችን መጽሐፍ ቅዱስ ነው። ይህ ቅዱስ መጽሐፍ «ለቅዱሳን ክብሩት ልጆች ይልቅ የሚበልጥ መታሰቢያና ስም እስጣቸዋለሁ የማይጠፋም የዘላለም ስም እስጣቸዋለሁ» ካለ ይህን ተቀብሎ ገቢራዊ ማድረግ እንጂ የግልን ልብ ወለድ የግምት ሐሳብ ፈጥሮ «በዓል አያስፈልገም ጥላ ሆነው አልፈዋል» ማለት እግዚአብሔርን አታስቡት፤ አታከብሩት፤ እንደማለት ይቆጠራል። በማንኛውም መንፈሳዊ በዓል ውስጥ ለመታሰቢያነት የቅዱሳን ስም ይጠራል እንጂ በቀዳሚነት የሚከበረውንና የሚቀደሰው ቅዱሳንን የቀደሰ የእግዚአብሔር ስም ነው። ለምሳሌ በቅዱሳን ስም አብያተ ክርስቲያናት መለየት የቅዱሳንን ተጋድሎ የቅድስና ሕይወት ለማሰብ ነው። በእነዚህ በቅዱሳን ስም በተሰየሙ አብያተ ክርስቲያን «አሐዱ አብ ቅዱስ አሐዱ ወልድ ቅዱስ አሐዱ ውእቱ መንፈስ ቅዱስ» ተብሎ የሚቀደሰው የሚወደሰው የእግዚአብሔር ስም ነው። እግዚአብሔር የሚከብርበት የሚቀደሰበትን በዓል መቃወም የበዓሉን ባለቤት መቃወም ነው።

የእመቤታችን በዓላት ፵፫ ቢሆኑም በእነዚህ በዓላት ውስጥ በቀዳሚነት የሚከበረውና የሚመሰገነው እግዚአብሔር አምላክ ነው። ስለዚህ በዓላት የእግዚአብሔር ክብር የሚገለጥባቸው ቅዱሳን በመታሰቢያነት የሚታወቁበት መሆኑን ማስተዋል ያስፈልጋል።

፩.፤. ጠበልና ቅዱሳን

ለዚህ ምዕራፍ ንዑስ ክፍል ንብብ «ጠበልና ቅዱሳን» የሚል ርእስ የጠው የክስደት መጽሐፍ ያዘጋጀው ግለሰብ «ጠበልና በማርያም ስም መፈወስ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው?» በሚል ርእስ በገጽ 155 ላይ ያስተላለፈውን ነፋቂ ለማረም ጠበልና ቅዱሳን በሚል ርዕስ ገልጠነዋል።

«ጠበል»፣ የሚለው ቃል ከግስ የማይረባ /non inflected/ ነባር ስም እንደሆነ ስምምነት ቢኖርም አሊቃ ኪዳነ ወልድ ክፍለ ግን «ጠበል»፣ የግእን ቃል መሆኑን በመግለጽ «ጠበል» ከሚለው ግሥ የወጣ ነው ይላል። «ጠበል» ማለት መገዝር መዘፈቅ፣ ገላን ውኃ ማጠብ፣ መታጠብ ማጥመቅ መጠመቅ ነው በማለት ጠበልን በቀሙ የጥምቀት ውኃ የተባረከ፣ የተጸለየበት ወይም በተለምዶት የፈለቀ ከደዌ የሚያድን የሚፈውስ እንደ ሚጣቅና እንደ እንዳትጋፊና ውኃ ያለ» በማለት በንጽጽር ፈውስ የሚደረግባቸውን መካናተ ጠበልን በመጥቀስ ይፈቱታል።¹⁶¹

ደስታ ተክለወልድ /1950/ «ጠበል»፣ በዱር በገደል በተራራ የፈለቀ ውኃ ክርስቲያን ሁሉ በሥላሴ፣ በማርያም በመላእክት በጻድቃን በሰማዕታት ስም የሚጠመቁበት በማለት ከመጽሐፍ ቅዱስ /ዮሐ. ፭፡፱፣ ፫፡፱-፳፤፱፣፳/ በመጥቀስ ተርጉመውታል።¹⁶²

የሁለቱም የግእዝና የእማርኛ ቋንቋ ለዋሰው ሊቃውንት ትርጉም በይዘት አንድ ነው። በመሆኑም የጠበል ትርጉም ሲዘግጥ «የመጠመቂያ ውኃ፣ የተባረከ፣ የተጸለየበት በተለምዶ የፈለቀ ከደዌ የሚያድን የሚፈውስ ክርስቲያኖች ሁሉ በሥላሴ በእመቤታችን በቅድስት ድንግል ማርያም፣ በመላእክት፣ በጻድቃንና በሰማዕታት ስም የሚጠመቁበት የሚል ይሆናል።

ከዚህ በተያያዘ በተወራራሽነት የሚነገረውን «ጸበል» የሚለውን ቃል ስንመለከት «ከጠበል» በትርጉም ልዩ ሆኖ እናገኘዋለን። ይኸውም «ጸበል» የግእዝ ቃል ሲሆን «ጸበል» ከሚለው ግሥ የወጣ ነው። «ዐመድ፣ ትቢያ፣ ዐፂራ ደቃት አፈር» ማለት ነው። «ጸበል» ማለት በግእዝ አፈር /ትቢያ/ ማለት ከሆነ ሕሙማን ከሚፈውሱበት ተለምዶት ከሚደረግበት የተቀደሰ፣ የተባረከ ውኃ /ጠበል/ ጋር ስለምን በተወራራሽነት ይነገራል?

161. ኪዳነ ወልድ /ገገዎች/ ገጽ 155።
162. ደስታ ተክለ ወልድ፣ በደን ሰላማዊ ሙስሊም ተሰታ። በገጽ ፳፭።

የሚለው ጥያቄ መመለስ እሳራው አደባባይ ላቀረበው ኑሳቄ ማርከሻ ይሆናል።

በዮሐንስ ወንጌል ፱፡፯፥፮ እንደተመለከተው ከእናቱ ማኅወን ጀምሮ ሲወለድ ማየት ተስኖት የተወለደውን ሰው ጌታችን እየሰሰ ከርሱቶስ ባገኘው ጊዜ ወደ መሬት ምራቁን በመትፋት አፈሩን በምራቁ ሰው እንደ ሙዚ በወይት ላይ ከገለበት በኋላ «ሂድና በሌሊትም መጠመቂያ ታጠብ፤ ዐይንህ ይበራል» ስለተባለ ዘዕውኑ ተወልዶ በርጠሚያዎን የተባለውን ፊጽሞ ዐይኖቹ በርተውለታል። ይህ ተአምር የተደረገው ሥጋን በተዋሐደ መለኮት በተ ገኘ ምራቅ በተለወሰ ጭቃ/ጸብር/ እና በሰሊሆም መጠመቂያ በሚገኘው ቅዱስ ውኃ /ጠበል/ ተደባልቀው ሕሙሙን አድነውታል። ከዚህ አኳያ ሁለቱ ዘወትር የምናገኛቸው /ጸበል/ አፈር እና የተባረከ ውኃ /ጠበል/ በእንደ ሲሞራ የሚጠሩበት ሁኔታ ተፈጥሯል። በመሠረታዊ ሲሞራቸው ሁለቱ የተለያዩ ናቸው። በእምነት ለምእመናን የሚሰጡት አገልግሎት ደግሞ ያመሳሰላቸዋል።¹⁶⁵

ለሁለቱ ሲሞራዎች ልዩነት እና አንድነታቸውን ለመግለጽ ምላሻችንን አስቀደምን እንጂ በሚዳሰሱ በግዑዝ ነገሮች ለሚያምኑ ሰዎች ፈውስ እንደሚሰጥ በብሉይ ዚጻን በስፋት ተገልጿል። ለምሳሌ በውኃ መታጠብና በንጉሥ ደም (ዘኁ. ፲፱፡፱፤ ሙዚ. ፯፡፯፤ ሕዝ. ፴፮፡፳፭፤ ዘፀ. ፲፪፡፳፪) ዐዕመ አልላዕ ዩናጊ. ፲፪ ቅብወ ዘይት ማር. ፯፡፲፱፤ የቅዱስ ጴጥሮስ ጥላ የሐዋ. ፭፡፲፭፤ የቅዱስ ጳውሎስ ልብስ የሐዋ. ፲፱፡፲፩ ንጉሥ ሕዝቶቹን ከእባጭ ደዌ የተፈወሰበት የበለሰ ጥፍጥፍ አሳ. ፴፭፡፳፩ ምጥሚቃተ ሰሊሆም ተሸቃሽ ናቸው። ሁሉን ቻይ የሆነው አምላክ በዘሀሊኑ ያለምንም ግዙዝ ነገር በቃሉ በፈቃዱ እንደሚያድን ሁሉ በምክንያት ከላይ በተመለከትናቸው በጥዕዛን ነገሮች በጠበል /በተባረከ ውኃ/ በጸበል /በአፈር/ በበለሰ ጥፍጥም ማዳን ይችላል። ለምን እንዲህ አድርገህ አዳንክ ብሎ የሚከራ ከረው ማንም ወገን የለም።

አስቀድሞን እንደገለጽነው ጠበል የረሰበውን መቀደሻ የታመመውን መፈ መሻ ሆኖ የሚያዘግል የእግዚአብሔር ጸጋ በረከት እና ፈውስ ማዘዝላፊያ

(165) ሐምሮ ዘርቀረሰበት ጠበል ወይስ ጸበል? ነገር ታላላቅ ስያሜ

መንገድ ነው። ነገር ግን በቤተክርስቲያናችን የጸበል አገልግሎት ቅንነት ላይ ጥናዊ ያደረገበት ጸሐፊ በጠበል የሚሰጠውን የእግዚአብሔርን ፈውስ ሲቃወም «ከቃሉ ትርጉም ጀምሮ ጸበል ከቀድሞ ያልነበረ የተሳተፈ ሊክርስ ቲያኖዊ ተግባር ነው። ለዚህም ከሚደነው የሚሞተው ቁጥር መብዛቱን ቤቱ ይቆጠረው» በማለት ጽፏል ገጽ.156።

እሳራው እንደተቃወመው በተቀደሰ ውኃ /ጠበል/ በማየ ምንግዝ ተጠምቆ /ወይም ታጥቦ/ መፈወስ ከቀድሞ ያልነበረና የተሳተፈ ሊክርስቲያኖዊ ተግባር ነውን? የተሳተፈ ቢሆን ቀድሞ በእራት (ዘኁ. ፲፱፡፲፱) በማየ ምንግዝ ተረጭቶ የመፈወስን ሥርዐት እግዚአብሔር ባልመሠረተ ነበር። በሐዲስ ዚጻን «ከዕውኑ ተወልድን በምራቁ አፈር ለውስ ግጽፋ ከቀዳው በኋላ በሰሊሆም መጠመቂያ ሂድና ታጠብ» ባለው ነበር። (ዮሐ.፱፡፮) በጠበል መፈወስ እግዚአብሔር የመሠረተውና በሐዲስ ዚጻን ደግሞ የሥርዐቱ ተሳታፊ በመሆን የፈጸመው ደገኛ ተግባር እንጂ የተሳተፈ ሊክርስቲያኖዊ ሥርዐት አይደለም።

እሳራው የተሳተፈ እና ሊክርስቲያኖዊ ተግባር ባለው የጠበል አገል ግሎት ማብራሪያ ሲሰጥ «ክርስቶስም ይሁን የክርስቶስ ሐዋርያት አጋን ንትን ከሰዎች ለማውጣት «አልሃለሁ ውጣ» ማር. ፭፡፲ ሐዋርያት ደግሞ እንድትወጡ በእየሰሰ ስም አገዝለሁ» ብለው ተጨማሪ ሳያስፈልጋቸው በቃላ ቸው ብቻ ገዳው ያስወግዳቸውና ይፈውሱ ነበር እንጂ ከጽኑም ልደት በኋላ ውኃን በማፍሰስ አልተጠቀሙም» ብሏል ገጽ 156።

እሳራው «ተጨማሪ ሳያስፈልጋቸው» በማለት ያቀለለው የጠበልና በግዑዝ ነገር የመፈወስ ተግባሩ ናቸው ሳንሐድ እሳራው ከጠቀሰው ወንጌል ወረድ ብሎ «ብዙ አጋንንትንም አወጡ ብዙ ድውዮችንም ዘይት እየቀቡ ፈወሱ» ይላል። (ማር. ፯፡፲፱) እሳራው «ተጨማሪ ሳያስፈልግ» «ከቃሉ» ብቻ ብሎ የገለጠው የፈውስ አገልግሎትን በጠበል በቅዱስ ዘይት ጭምር መፈወስ እንደ ሚቻል ወንጌላዊው ቅዱስ ማርቆስ መስክሯል። በማርቆስ የተጠቀሰው «ዘይት» ነው የማለ ተከራካሪ ቢኖር (ዮሐ. ፱፡፮ ማቴ. ፫፡፲፪ ዮሐ. ፭፡፲) ጠበል እና ጸበል አፈሩ የተቀደሰውም ውኃ ተግባር ላይ ሚሏል።

ለላው ጸሐፊው ያሳየው መከራከሪያ «መንፍቅትን በቃሉ አወጣ» ተብሎ ተጻፈለት እንጂ በጸበል ውኃ ወይም በእናቱ ስም በማርያም ስም አል ተጠቀመም» የሚል ነው ገጽ.156።

ጸሐፊው በተጠቀሰው መሠረት አውነትን ለመሸፈን ይሞክር እንጂ እግዚአብሔር በወዳጆቹ ስም ሕዝብን እንደሚያድን መጽሐፍ ቅዱስ ሲመ ሰከር «እግዚአብሔር በል እኔም በል ባሪያዬም በል ዳዊት ይህችን ከተማ አድናት ዘንድ እጋርዳታለሁ» ብሏል (ዘኁ. 10: 23)። እግዚአብሔር በወዳጁ በዳዊት ስም አስራኤልን ካዳነ በእናቱ ስም ሕሙማንን አያድ ንም ማለት አይቻልም። ከቅዱስ ዳዊት ይልቅ ለእግዚአብሔር ድንግል ማርያም ቅርብ ናትና። ሌላው ጸሐፊው የመንፈስ ቅዱስን አገልግሎት ከተለምዶአዊ የግለሰቦች ተግባር ጋር አደባልቆ ሲያቀርብ «አንዳንዶች በጫት በጎማ ጭስ በጨኸት... ወዘተ አጋንንትን እንደ ሚያስጮሁ ሁሉ በጸበል ምሽት ወጥቻለሁ ቢል አስደናቂ አይሆንም» ብሏል ገጽ.157።

እዚህ ላይ ጫት እና የጎማ ጭስ ምን አመጣቸው? ጸሐፊው የራሱን ልምድ ለማካፈል አስቦ ከሆነ የዚህ ድርጊት ተከታይ በትክክለኛ አማኞች ዘንድ የለም። «በጠበል ወጥቻለሁ ቢል አስደናቂ አይሆንም» ያለውን ልምን? የሚል ጥያቄ ያስነሣል ምክንያቱም ከእናቱ ማህን ጀምሮ ማየት ተስኖት የተወለደው ተጠምቆ ሲፈጠስ እያየ ሲመጣ ያልተደነቀ የለም። እግዚአብሔር በግዑዝ ነገር ማለትም በጠበል በተባረከ /ውኃ/ ሲያድን ማድነቅ የትክክለኛ አማኝ ተግባር ነው። ምክንያቱ ድርጊቱ የተፈጸመ በማንኛውም ውኃ ሳይሆን በተባረከው በተቀደሰው ውኃ /ጠበል/ በመሆኑ ነው። በአጠቃላይ የጠበል ፊውስ አገልግሎት መጽሐፍ ቅዱሳዊ በመሆኑ ሁሉም ሊያምንበትና ሊጠቀምበት ይገባል። ጸሐፊውም ሁኔታው ዘመድ አጥቶ ነው እንጂ እጅና እግሩን አስሮ ወስዶ የሚያጠምቀው ሰው በ ገንለት ያደረበት ሰይጣን ለቆት ጤነኛና ባለአእምሮ በሆነና ቅዱሳንን የሚያሳድበው ሰይጣን ለቆት በሐደ ነበር።

፳.፲፩. እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በአምላክ ንሊና ታስባ ትኖር ነበር

የዚህ ርእስ መሠረታዊ መገኛው መጽሐፍ ቅዱስ ነው። የዓለም አሰገኝ የሆነች ሥላሴ፣ አባታችን አዳም ሲሕተት ፈጽሞ በወደቀ ጊዜ «በኋለኛው ዘመን ከሦስቱ አካላት አንዱ እግዚአብሔር ወልድ ከቅድስት ድንግል ማርያም ከሥጋዋ ሥጋ ከነፍሷ ነፍስ ነሥቶ ሰው እንደሚሆን ሲያስረዳ «አዳም ከእኛ እንደ አንዱ ሆነ» ብሏል (ዘፍ. 3: 9)። አዳም «ከእኛ እንደ አንዱ ሆነ» ተብሎ የተገለጠው ሐሳብ የአምላክን ሰው መሆን በሌላ አነጋገር የኢየሱስ ክርስቶስ ዳግማዊ /ሁለተኛ/ አዳም መሆኑ የሚያስረዳ ነው። የኢየሱስ ክርስቶስ ሰው መሆን ለአዳም «በአምስት ቀን ከልጅ ልጅህ ተወልጄ አድንህለሁ» በሚለው ቃል ተናግሮታል። ይህንን ቃል ኪዳን ተአምረ ማርያም ሲያብራራው «የልጅ ልጅ የተባለች እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ናት እርሱ እግዚአብሔር አዳምን በመ ልኩና በአምሳሉ ከመፍጠሩ አስቀድሞ እመቤታችን በአምላክ ንሊና ታስባ ትኖር ነበር» ይላል።¹⁶⁴

ተአምረ ማርያም መጽሐፍ ቅዱስን እንደመሠረት ወይም አስረጅ ተጠቅሞ «እመቤታችን በአምላክ ንሊና ታስባ ትኖር ነበር» በማለት ያስቀ መጠውን አሳብ በጥላቻ በእመቤታችን ላይ የዘመተው ጸሐፊ «በተአምረ ማርያም በግልጽ ከላይ የተቀመጠውን አሳብ አጣሞ ጥያቄ ሲያቀርብ «ማርያም ብቻዋን ዓለም ሳይፈጠር በአምላክ ንሊና ታስባ ትኖር ነበር?» በማለት መጠይቃዊ ርእስ ሰጥቷል። ገጽ 157

ጸሐፊው የቤተክርስቲያን መጽሐፍት ያላሉትን «ማርያም ብቻዋን» የሚል ሐሳብ በርእሱ ላይ ለምን ደረተ? ብሎ መጠየቅ አስፈላጊ ነው። ጸሐፊው ቤተ ክርስቲያን የማትለውን ነገር በመጠቀም «ጥርጣሬ» ለመ ፍጠር የተጠቀመው መናኛ ስልት መሆኑ ከእንባብያን አይሰወርም። መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ለድንገተ ዓለም ያዘጋጃትን ቅድስት ድንግል ማርያምን ይቅርና ነቢያትን አስቀድሞ በልቡ ለሰቦ እንደመረ ጣቸው ይናገራል። ለምሳሌ «በሆድ ሳልሠራህ አቅጣጫህ ከማንገፀንም

164. ተአምረ ማርያም ንሊና ለማርያም «አንድኛ ተአምሮ» ገጽ 98።

ሳትወጣ ቀድሼህለሁ ለአሕዛብም ነቢይ አድርጌህለሁ። (ኦሪ. ፩፡፭) የሚለውን መመልከት ይቻላል።

ይህ ማለት እግዚአብሔር ሌሎችን አያውቀንም ማለት አይደለም። እግዚአብሔር ሁላችንም በማገፈፈን ከመሠራታችን በፊት እንደሚያውቀን ነቢዩ ቅዱስ ጳውሎስ ሲመሰክር «ያልተወሰነ አካሉን ዐይኖችህ ዐይኖች የተፈጠሩ ቀኖቼ ሁሉ አንድ ስንኳን ሳይኖር በመጽሐፍ ተጽፏል» ብሏል (መዝ. ፻፴፮፡፲፭)።

«እመቤታችንን ዓለም ሳይፈጠር በአምላክ ገሊና ታስባ ትኖር ነበር» ማለት በጽሐፊው አገላለጥ «ከእግዚአብሔር ጋር ማርያምን ለማስተካከል ሆነ ተብሎ በብልሃት የተፈጠረ ቋንቋ ነው» እግዚአብሔርን እመቤታችን በልቡ ያውቃት ነበር ማለት «እመቤታችን ከእግዚአብሔር ጋር ማስተካከል ነው» ሊባል አይችልም። እግዚአብሔርን ዓለም ሳይፈጠር ማርያም ታውቀዋለች የሚል ነገር ቢጻፍ ከላይ ግለሰቡ ያለው ፈጠራዊ ሐሳብ ሊያከራክር ይችላል ነበር። ነገር ግን እንዲህ አልተባለም አይባልምም።

ጽሐፊው «በቻ ትኖር ነበር» ብሎ ያቀረበው መከራከሪያም ውስጣዊ ጥላቻውን ያሳያል እንጂ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀትን አያሳይም።

በእግዚአብሔር ዘንድ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ይቅርና ወደ ገነት የሚገቡ ወደ ሲኦል የሚጣሉ ሁሉ የታወቁ መሆናቸውን ጌታችን ሲያስተምር «ያን ጊዜ ንጉሡ በቀኝ ያሉትን ዓለም ሳይፈጠር ያዘጋ ጀሁላችሁን መንግሥት ትወርሱ ዘንድ ኑ» ብሏል (ማቴ. ፳፭፡፴፫)። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህ ትምህርቱ ዓለም ሳይፈጠር እመቤታችን መታሰቧ ብቻ ሳይሆን፤ ከእርሷ ሰው ሆኖ ዓለሙን ማዳኑ በዕለተ ምጽአትም በቀኝ እና በግራው የሚቆሙ ሁሉ እንደሚታወቁ ያስረዳል። ታዲያ ነቢያት በሆድ ባሉ ከታወቁ በግራና በቀኝ የሚቆሙት ተለይተው በእግዚአብሔር ገሊና ከታወቁ ድንግል ማርያም እንዴት በአምላክ ገሊና አትታወቅም? በሚገባ ትታወቃለች። ይህን ሁኔታ ሊትዋጽዋዊ ሊቅ ቅዱስ ያሬድ ሲያስረዳ «በእንበል ይትፈጠር ሰማይ ወምድር ወዘእንበል ይካሄድ ሦድረ ገነት ሀለወት በህሊክት ቅድስት ወክርክት ይለቱ ማርያም፤ ጸዮን ቅድስት እግሙ»

ለሰማዕት ወላኝተሙ ለመላእክት፤ የመላእክት እገታቸው የሰማዕታት እናታቸው ቅድስት ጸዮን የተመሰገነች በንጽሕና በድንጋሌ የተለየችና የተባረከች እርሷ ማርያም ሰማይና ምድር ሳይፈጠር የገነት ምድር መሠረት ሳይጣል ነበረች» ብሏል። ይህ ኃይለ ቃል እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በአምላክ ገሊና ታስባ የኖረችበት ዘመን ስፍር ቁጥር ጠርዝና ሚፍ እንደሌለው የሚያመለክተን ነው።¹⁰⁵

መጽሐፍ ቅዱስ በቅድስና ሆነው እንብበው የተረዱት እበው ሊቃውንት እመቤታችን «የአዳም የመዳኑ ተሰፋ መሆኗን ሲገልጹ «ከገነት በተሰደደ ጊዜ የአዳም ተሰፋው አንቺ ነሽ»¹⁰⁶ በማለት መስክረውላታል። በእርግጥም ሥላሴ «አዳም ከአዳም እንደ አንዱ ሆኑ» ብለው ሲናገሩ የአዳም ተሰፋው እመቤታችን ነበረች። የመጽሐፍ ቅዱስን ሐሳብ የነገረ ድንኳን ምስጢር ያልተገለጸለት ጽሐፊው ግን «አንቺ ነሽ ተሰፋው ለአዳም ከአዳም ልጅ በተሰደደ ጊዜ ከገነት» ተብሎ መዘመሩ ታላቅ ስህተት ነው ብሏል ገጽ 158።

ጽሐፊው ማን ነበረ የአዳም ተሰፋ ብሎ በጠየቀ መልሱን ገሊናው ቢያውቀውም አይታወቅም፤ ብሎ እንደሚመልስ ለመገራገሪያ አያገትም።

አላዋቂው ጽሐፊ እውነትን ለመሸረን «የቆጡንና የባጡን» ይቀጥር እንጂ እመቤታችን ዓለም ሳይፈጠር በአምላክ ገሊና ታስባ መኖሯ ለክርክር የማይቀርብ ነገር ነው። ስለዚህ የነቢያትን ከማገፈፈን ጀምሮ መጠራት [መታወቅ] የአካላችን አጥንቶቻችን እና በግራ እና በቀኝ የሚቆሙ ሰዎች በእግዚአብሔር ገሊና መታወቅ የእመቤታችን በገሊና አምላክ ታስባ መኖር ስለሚያስረዳ እውነትን ተረድቶ ከሴኩተት መመለስ በልህነት ነው።

ጽሐፊው በገጽ 159 «ክርስቶስን በናገሃ ግርያምገገግ ግርያም በናገሃ ክርስቶስን ማንነታችንና ሁለቱን ማምለካችን ነው?» በሚል ርእስ ያስተካው የፈጠራ ጥያቄን እንመልከት። ጽሐፊው ቤተ ክርስቲያን የግብርና ግንባታ የግል አባቡን ሲገልጥ «በእትዋጽዎ እርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ዘንድ አሁን አሁን እየተሰፋፋ የመጣው አዲስ ትምህርት «ክርስቶስ»

105. ምድርና እስከፋባት ጋዜ ማርያም በቅዱስ ያሬድ ጸዮን ዓ.ግ. ሐመቢያ ፳፯ ሐምሌ 1971
106. እባ ሐረፍቶስ ቅዱስ ማርያም።

ማለት ማርያም ማርያም ማለት ክርስቶስ እንደሆነና መግጠል እንደ ማይቻል የሚገልጸው አሳብ ነው» ብሏል ገጽ.159::

የአሐፊው ሐሳብ በእመቤታችንና ጌታችን መካከል ያለው አንድነት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ «እኔ እና አብ እንድ ነን» ቢል እንዳስተማረው ሁሉ «ክርስቶስ ማለት ማርያም ማለት ነች» የሚል እንደምታ አለው::

ቤተ ክርስቲያን አሐፊው ከጳይ እንደዘረዘረው «ክርስቶስ ማለት ማርያም ማለት ነው» ብላ ታስተምራለችን? ሊቃውንቶቿን እንደዚህ ብለው ጽፈዋል? አስተምረዋል? አስተማሩም አልጻፉም:: አሐፊው ለዚህ የተምታታ ነፋቱው የሸዋ ሀገረ ስብከት ሊቀዳሳስ የነበሩት አባ ጎርጎርዮስ የጻፉትን መጽሐፍ ጠቅሷል::

በእርግጥ አባ ጎርጎርዮስ የሸዋ ሀገረ ስብከት ሊቀዳሳስ «ክርስቶስ ማለት ማርያም ማለት» ነው ብለው ጽፈዋል? የመጽሐፋቸውን ምስክርነት እንመልከት::

ለማንኛውም ክርስቲያን ይልቁንም የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ለማክሳትል የሚሆኑት ሰው የድንግል ማርያም ሕይወትና የቤተ ክርስቲያን እመሠራረት እንግዳ አይሆንበትም፤ ይህም ማለት የቤተክርስቲያን ራስ ኢየሱስ ክርስቶስ ከእርሷ መወለድና መወለዱም እኛን ለማዳን ብቻ መሆኑ ከታወቀ የሰውን ልጅ የመዳን ቀን ከሰው ልጆች በቅድ ሚያ ያወቀች ለእግዚአብሔር የማዳን ሥራ መሣሪያ በመሆን እዳችን መሲሕ የወለደች ለእግዚአብሔር ታማኝ የምስጢር መዝገብ ናትና ነው:: በመዳን ትምህርት /Sotereology/ የእመቤታችን ሕይወት ከእግዚአብሔር ጋር የተዋሐደ ነው:: ስለዚህ በቤተክርስቲያናችን ድንግል ማርያም ከፍጡራን በላይ ከፈጣሪ በታች ሆና ትክበራለች በመዝሙራችንም ሆነ በቅዱሳኖችን ከሰመ ሥላሴ ቀጥለን የምንዘምረው የድንግል ማርያምን ውዳሴ ነው:: እምላክ ሰው በመሆኑ ለሰው ልጆች የዋለው ጌውለታ ስደቱን፤ መንከራተቱን ስቅለቱንና ሞቱን በምናስታውስ ጊዜ

ድንግል ማርያምን ለመለየት አይቻልም:: ወልዳ ያስገኘች ናት፤ አዝላ የተሰደደች ናት:: በማስተማር ጊዜው አብራ ተንከራትታለች:: በተስቀለበት ዕለት ከመስቀል ሥር አልተለየችም ይህ ሁሉ የሚያሳየው እመቤታችን የሰውን ልጆች ለማዳን ከተደረገው እምላካዊ ገዛ አለመለየቷን ነው::¹⁶⁷

የሲቀ ዳሳስ አባ ጎርጎርዮስ ጽሑፍ ከላይ የቀረበው ነው:: ይሄን ጽሑፍ ገልብጦና ከዶ «ክርስቶስ ማለት ማርያም ማርያም ማለት ክርስቶስ» ብላ ቤተ ክርስቲያን ታስተምራለች ብሎ መጻፍ ምን ዓይነት ጭፍን ጥላቻና አላዋቂነት ነው? በሌላ ቀደስት ድንግል ማርያም እና ስለ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ያላት እቋም በግልጽ የተቀመጠ ነው:: እመቤታችን መትኅተ ፈጣሪ መልዕልተ ፍጡራን ከፍጡራት በላይ ከፈጣሪ በታች፤ ይህ ቤተ ክርስቲያን በሙሉ መታመን የምትናገረው ነው:: በቀጣይ የሚያነሳው አስቀድሞ የጻፈውን ነፋቱ ስለሆነ በምዕራፍ ዘጠኝ የተላለፉ ዋና ዋና ነፋቶችን አጽንኦት በመሰጠት እንመልከታለን::

167. አባ ጎርጎርዮስ በዘየዝገዝ ገጽ 159::

፱. ስለ እመቤታችን የጻፉ መንፈሳውያን ደራሲዎች

በዚህ ምዕራፍ ጸሐፊው የሰድብ ናዳውን የጨረሰ ይመስላል። ምክንያቱም ቀደም ሲል በሰዎች የሚታዩ ምዕራፍ የጻፈውን ነፋቄ በመደገሙ ነው። በምዕራፍ ዘጠኝ የጻፈው ነገር መያዣና መጨበጫ የለውም። «ስለ ማርያም የሚናገሩ መጻሕፍት እንዴት ተወለዱ?» ገጽ 160 የሚል ጥያቄ አቅርቦ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ፍቅር ያገበራቸው ቅዱሳን ሊቃውንት እና ደራሲዎች የጻፉትን ጽሑፍ የተወሰኑትን በዝርዝር የጻፈ ሲሆን፤ ለማደናገር ደግሞ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የምታስተምረውን የነገረ መለኮት ትምህርት ከማይቀበሉ ጽሑፍት መካከል «አባ ኮርኒ» የደረሰው ውጻሴ ማርያም የሚልም ሰንቀሯል።

ጸሐፊው ስለዘረዘራቸው መጻሕፍት ማብራሪያ ሲሰጥ «ለብዛኛዎቹ መጻሕፍቶች በተመሳሳይ ሰዎችና የሥራ ሞያ በተመሳሳይ ዘመናት የኖሩ ሰዎች የተደረሱ ናቸው» ብሏል። ገጽ. 164። ለምሳሌ በቅዱስ ያሬድ በስድስተኛው መቶ ዘፍለ ዘመን የተደረሰውን «አንቀጽ ብርሃን» እና በ፲፱ኛው መቶ ዘፍለ ዘመን በአባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ የተደረሰውን «መጽሐፈ አርጋናን» በመካከላቸው ያለውን የዘመን ርዝማኔ ብናስላ ከፍተኛ ልዩነት እናገኛለን። በሁለቱ ጽሑፍት በቅዱስ ያሬድና በአባ ጊዮርጊስ ድርሰት መካከል ያለው የዘመን ርዝማኔ ወደ ስምንተ መቶ ዓመት ይጠጋል። ከዚህ አንጻር ጸሐፊው «ለብዛኛው መጻሕፍት በተመሳሳይ ሰዎችና ሥራ ሞያ በተመሳሳይ ዘመናት የኖሩ ሰዎች የተደረሱ ናቸው» የሚለው ሐሳብ አያስከድም።

ለላው ያሃው አስቂኝ ነገር ደግሞ ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም የውጪ ሀገር ሊቃውንት አልጻፉም! ይልና አብዛኛዎቹ ደራሲዎች የሚቀራረቡና ተመሳሳይ የአጻጻፍ ስልትና ቋንቋ የነበራቸው ናቸው» ብሏል። ገጽ. 164። ለዚህ ነፋቄ ምላሽ ራሱ ጸሐፊው የጠቀሳቸው ከኢትዮጵያ ውጪ የሆኑ ሊቃውንት ቦቂ ምሳሌ ናቸው። ለምሳሌ ከገጽ. 161፤ 162 ቅዱስ ኤፍሬም፣ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ ቅዱስ ደቅበዮስ፣

አባ ሕርያቆስ፣ ቅዱስ ጎርጎርዮስ እና ቅዱስ ቴዎፍሎስ መዘተ ኢትዮጵያውያን ናቸው? ለእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ባላቸው ፍቅር በድርሰታቸው ይዘት ከኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ጋር ይመሳሰላሉ እንጂ አትዮጵያውያን አይደሉም። ጻፉ ግን ሁሉም በመንፈስ ቅዱስ መሪነትና እናጋሪነት በቋንቋቸው ብሶራቸውን እንስተው እግዚአብሔር የገለጠላቸውን ያህል ስለ እመቤታችን እማላጅነት፣ ቅድስና፣ ንጽሕና፣ ወላጇተ እምላክነት እና ዘላለማዊ ክብር ጽፈዋል። ስለ እመቤታችን የጻፉ ሊቃውንት ማንነት አጠር አደርገን እንመለከታለን።

፱.፩. ቅዱስ ኤፍሬም ሰርያዊ

ቅዱስ ኤፍሬም የተወለደበት ሀገር ከዋክብት የሚያመልኩ ሰዎች ሀገር ነበር። አባቱም ኩሽ ጣዖት በመሆን አገልግሏል።፡፡፡ አንዳንድ ጽሑፍት ከዚህ በተቃራኒ ወላጆቹ ክርስቲያኖች እንደነበሩ ጽፈዋል። የተወለደበትም ዘመን በ፫፻፮ ዓ.ም አካባቢ በሜሶፖታሚያ ውስጥ ንጽቢን በምትባል ክፍለ ሀገረ ውስጥ መሆኑ ይታመናል። በዚያም ላለ የእግዚአብሔር መንፈስ ይቀሰቅሰውና የንጽቢን ሊቀ ጳጳስ የወለሰቱ ምዕት ወገን ከሆነ ከአባ ያዕቆብ ዘንጽቢን ዘንድ ሔደ። እርሱም የቤተ ክርስቲያን ትምህርት አስተምሮ አጠመቀው። ቅዱስ ኤፍሬም በያዕቆብ ዘንጽቢን ዘንድ በጸምና በጸሎት ተወስኖ በብሔትውና ይኖር ነበር።

ከ፫፻፮-፫፻፲፫ ብቅ ጥልቅ እያለ ይካሄድ በነበረው ጦርነት ሳቢያ ቅዱስ ኤፍሬም ከበርካታ ክርስቲያኖች ጋር የሮም ቅኝ ግዛት ወደነበረችው ኤዴሳ [ፓናስ እስያ ዐር] ተሰዷል። በዚያም በኋለኛው ዘመን ቅዱስ ኤፍሬም የድርሰት ሥራዎቹን እንዳከናወነበት ይነገራል። ለዚህም ተግባሩ በኤዴሳ የነበረው የትርጓሜ ትምህርት ቤት እንደ አብነት ይጠቀሳል።

ቅዱስ ኤፍሬም የማስተማር፣ የመጻፍ አረማውያንን ተከራክሮ የማሳመን ብቃት ነበረው። በ፫፻፭ ዓ.ም አርያስን ለማውገዝ በኒቂያ በተደረገው ጉባኤ ከመምህሩ ከአባ ያዕቆብ ዘንጽቢን ጋር በሥፍራው ተገኝቷል። ከሐዲውን አርያስ ፫፻፲፮ቱ ሊቃውንት አውግዘው ሲመለሱ ቅዱስ ኤፍሬም በዚያች ሌሊት ቊምድር እስከ ሰማይ የሚደርስ የብር

168. አላሳ ጥሁን እና 4/7 ደራጃ ለባገዝ ነገረ ቅዱሳን። ፲፱፻፺፯ ዓ.ም ገጽ ፲፱።

ገን ምስሶ ተተክሎ ራእይ ወደ። ከዚህ ራእይ የተነሣ ተደንቀ «ራእዩን እንደገለጽኩልኝ ባለቤቱን ግለጽልኝ። በማለት ወደ ጌታ ጸለደ። በዚህ ጊዜ «ይህ የቀዝርያ ሊቀ ጳጳስ ቅዱስ ባስልዮስ ነው፤ ለቤተክርስቲያን ሃምድ ጽንሰ ነውና፤ በትምህርቱ የምእመናንን ልቡና ብፍህ ያደርጋልና እንዲህ ባለ አርአያ ዐይታሽዋል» የሚል ቃል ከሰማይ ወደ እርሱ መጥቷል።

ቅዱስ ኢፍሬም በዚህ መልኩ ራእይ እየተገለጸለት ነገር ቅዱሳንን እያደንቀ ከቅዱሳን ሊቃውንት ጋር እየተነጋገረ በትሩፋት ሥራ ተሰማርቶ ነጻያንን እየመጸወተ ይኖር ነበር። በእመቤታችን ስም ምጽዋት ለሚጠይቀው ለብዝሃ ይሰጥ ነበር። ቅዱስ ኢፍሬም ይሄንን ሲያደርግ ሌሎችን ቅዱሳን ዘንግቶ አልዘበረም። ለእመቤታችን ያለው ፍቅር የተለየ በመሆኑ ነው። ይህንን ፍቅሩን መተርጎማን ሐዲስ ሲያስረዱ። «እመቤታችንን ከመውደዱ የተነሣ እመቤቴ ምስጋናዋ እንደ ሰማይ ከከብ እንደ ባሕር እሸዋ በዝቶልኝ፤ እንደ ልብስ ለብሼው፤ እንደ ምግብ ተመግቤ ጠግ ቢው እያለ ሲመኝ ይኖር ነበር። ያሽትን መግለጽ ለእግዚአብሔር ልማዱ ነውና ገልጸለት የቆየ ከአራት ሺሕ ድርሰት በላይ ደርሷል።»¹⁶⁹

ከላይ በመተርጎማን ሐዲስ እንደ ተገለጸው ቅዱስ ኢፍሬም ወደ እግዚአብሔር ስጥብ በመጸለየ የጽሑፍ ጥበብ ተገልጸለታል። በዚህ ጸው ቤተ ክርስቲያንን በጽሑፍ ሥራው በተለያዩ ተግባራት እድምዷል። እንዲሁም በተሰጠው ሀብት ፈውስ ብዙ ተአምራትን አድርጓል። በዘመኑ የተነሣውን ጽዳን የሚባል ከሐዲን ተከራክሮ በትምህርቱ ረትቷል። ከላይ እንደተገለጸው እራት ሺሕ ድርሳናትን ደርሷል። ከእነዚህም ውስጥ በሰድ ገዢ መልክ የተብራሩትና በእራት ዘፍጥረት ዘለአት በግዛረ ሐዋርያት እና በቅዱስ ጳውሎስ መልእክታት ላይ ያተኮሩ የትርጓሜ መጻሕፍቱ ለመናፍቃ። ለማጌ እና ለመርቅያን መልስ የሰጠባቸው የተግባሩ መጻሕፍቱ በእመቤታችን ቅድስና እና ዘለዓለማዊ ድንግልና፤ በቤተ ክርስቲያን፤ በብሔረ ነገት እና በቅዱስ ክርስቶስ፤ በትግሥት መታገንና በመናፍቃን ምላሽ ላይ የሚያተኮሩት መዘመራቴና ድርሳናቱ ተጠቃሽ ናቸው። ሊቀ ቅዱስ ኢፍሬም በሰርዋውያን ዘንድ ጥሪው ልሳን፤ መምህር ዓለም፤ ዓምደ ቤተ ክርስቲያን እየተባለም ይጠራ ነበር።

169. ውዳላ ግርማና ቅዱስ ግርማን ገብና ትርጓሜው ገጽ 18።

የጽሑፍ ሥራዎቹም ከፊሎቹ ከሰርሰት ቋንቋ ውጭ በግሪክ፤ በአርመን፤ በኮፕቲክ፤ በሕንድ፤ በዐረብኛ እና በግእዝ ቋንቋ ተተርጉመዋል። በግእዝና በአማርኛ ከተተረጎሙ የቅዱስ ኢፍሬም ሥራዎች አንዱ ውዳላ ግርማ ነው። በዚህ የምስጋና መጽሐፍ ላይ ቅዱስ ኢፍሬም እመቤታችን በተለያዩ ምሳሌዎች እየመሰለ ወላዲተ አምላክቷን ድንግልናዋን ቅድስናዋን እና አማላጅነቷን ገልጿል።

ቅዱስ ኢፍሬም ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ግርማም የደረሰው መንፈሳዊ ድርሰት የሚያስከፋው ጸሐፊ የሲቁን ምስክርነት ሲሸፍን ስለ ቅድስት ግርማም ሲናገር እንኳ «የክርስቶስ ከእንዲት ሴት መወለድ ምን ይደንቅ?» በሚል አኳኋን ሆኖ በሀላተኛው መቶ ከፍለ ዘመን የጥናትክ ፍልስፍና አራማጅ የነበሩትን እንደ፤ ማጌ፤ መርቅያንና በረደባስን ትምህርት እያፈረሰ የግርማም ሰው መሆን ከክርስቶስም ከእርሷ እንደተወለደ ከመጽሐፍተ ክሊያት የተናገሩትን ሐዋርያት ያስተማሩትን እያጣቀሰ መልስ ይሰጥ ነበር እንጂ ስለግርማም አማላጅ መሆን በጥር መታበክሐሴ በመቀበሪና በሦስተኛው ቀን ተጎሥታ ስለግረን ያስተማረውና የጻፈው አንዳች ነገር አልዘበረም። ኢፍሬም ከሚታወቅባቸው ድርሰቶች መካከል በተለምዶ «ውዳላ ግርማም» የተባለው መጽሐፍ ሲሆን ይህ መጽሐፍ በጥጊ፤ በእርሰት *kyrrac/* ፤ በግሪክ፤ በቅዱስ *Koptic/* በሕንድ *Malayalam/* እና በዐረብኛ ካሉት መጽሐፍት ሊትዮሉያ ውስጥ ያለው የግእዝና የአማርኛ በእጅጉ ይለያል። ከገጽ.180-181 ብሏል።

የሸዋ ሀገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ የነበሩት አባ ጎርጎርዮስ ስለ መናፍቃን ማንነት ሲገልጹ «መናፍቃን የቤተ ክርስቲያንን ትምህርት ግማሽን ይዘው ግማሹ ያልያዙ ጎደሎዎች ናቸው» ያሉት አባባል ከጽሐፈው ሁኔታ ጋር ይመሳሰላል። ጽሐፊው ስለ ቅዱስ ኢፍሬም ሲናገር ለመናፍቃን ምላሽ መስጠቱን ገልጿል። ይህ ጽሐፊው ያነሣው ሐሳብ ትክክል ነው። በዚህ እውነት ላይ ግን ውሸት ደርቶበታል። ይኸውም ቅዱስ ኢፍሬም «ስለ ግርማም አማላጅ መሆን፤ በጥር መጥቷ በክሐሴ በመቀበሪ በሦስተኛው ቀን ተጎሥታ ስለ ግረን ያስተማረውና የጻፈው አንዳች የለም» የሚለው ነው። ጽሐፊው ከላይ በተገለጠው መልክ እውነትን ይሸፍን እንጂ ሊቀ ቅዱስ ኢፍሬም በማክሰኞ ውዳላው «የመመስገያችን እክሊል የመድኃኒ

ታችን ዘውድ» በማለት ለሰው ዘር ሁሉ መመስረቱ እንደሆነ መሆኑን ገልጿል። ስለ አማላጅነቷ በማያሻማ መልኩ ሲገልጽ፡- «ንጽሕት ድንግል ማርያም የታመነች የአምላክ እናት ናት። ለሰዎች ልጆችም የምሕረት አማላጅ ናት ጋጢአታችንን ያስተወርዳልን ዘንድ ወደ ልጅሽ ወደ ክርስቶስ ለምን ልን»¹⁷⁰ ብሏል።

እሐፊው የሠራው ሥራ የሐጠራ መሆኑን የሚገልጠው ሌላው ነገር ደግሞ በራሱ መጽሐፍ በገጽ 180 ላይ «ኢፍሬም ከሚታወቅባቸው ድርሰቶች መካከል በተለምዶ «ውዳሴ ማርያም» የተባለው መጽሐፍ ሲሆን» በማለት የገለጠውን ሐሳብ ዘንግቶ በገጽ 181 ላይ «ኢፍሬም ውዳሴ ማርያም የሚል ድርሰት የለውም» ብሎ ጽፏል። ፀረ ማርያሙ እሐፊ «ማርያም ታግላ ዳለች የሚለው ትምህርት ጳጳስ የተጨመረ ያልነበረ ሲሆንም ሌፍሬም ቅድስት ሆይ ለምኛልን እንዳለና ስለ ክርስቶስ እጃችን ብቻ እንደጸፈ እንዲሁም የመጽሐፍ ርእስ ለመስጠት ቢያስፈልግ እንኳ ውዳሴ አምላክ ወይም ውዳሴ ክርስቶስ ቢባል ተገቢ ይሆናል» ገጽ.183። ያለው ሐሳብ ሐሰት መሆኑን እግባቢያን ይረዳታል። «ውዳሴ አምላክ ወይም ውዳሴ ክርስቶስ» ተብሎ ስለቀረበው አስተያየት ቤተ ክርስቲያን ክርስቶስን እንደ ባሕርይ አምላክነቱ የምትማኅንበት ምሕረት ይቅርታውን የምትጠይቅበት እና የምታመሰግንበት «ውዳሴ አምላክ» የተባለ መጽሐፍ አላት። ስለዚህ ርእስ ለመስጠት ቢያስፈልግ እንኳ ውዳሴ አምላክ ወይም ውዳሴ ክርስቶስ ቢባል ተገቢ ነው» ያለው ደረፈደበት አስተያየት ነው። ቤተ ክርስቲያን አስቀድሞ ገቢራዊ ያደረገችው ነው። በጥቅሉ ሊቀ ቅዱስ ኢፍሬም ስለ እመቤታችን ክብር አማላጅነት የንጽሕትን መሠረት ምሕረትን የምትለምን መሆኗን የገለጸ ስለሆነ እሐፊው «የቅዱስ ኢፍሬም ድርሰት ሙሉ በሙሉ በክርስቶስ ላይ ያነጣጠሩ ብቻ ነበሩ» ገጽ.181 የሚለው ወሬ መሠረት የሌለው ይሆናል።

፩.፪ ዘርዐ ያዕቆብ ፲፬፻፳፮-፲፬፻፳፯

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ የዐፄ ጳዊት አራተኛ ልጅ ነው። እናቱ እግዚአ ክብሩ ይባላሉ። የተወለደበት ሥፍራ ፈጠጋር ውስጥ ጥልቅ ከሚባል

170. የግዝፈት እና የባርብ ውዳሴ ማርያም።

ሥፍራ ነው።¹⁷¹ ዕድሜው ለትምህርት ሲደርስ ከአቡነ ራሲአስ ዘንድ ደብረ ቢዘን ተላከ። በዚያም አባ የሰጠው የሚባሉ መምህር ተመድበውለት መንፈሳዊ ትምህርት ተከታትሏል። በዚያን ዘመን ከነገሥታት ወገን የሚወለዱ ልጆች እንባ ግሸን ገዙተው ጥበቃ ይደረግላቸው ነበር። የዘርዐ ያዕቆብ በደብረ ቢዘን እና በተለያዩ ሥፍራዎች ከአባ የሰጠው ጋር ያሳ ለፈው ወቅት የሰውቀት አድማሱን እንዲያሰሩ አግዞታል። የደራሲነት ተስጥሎንም ያጸበረው በዚያን ወቅት እንደሆነ ይነገራል።

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ከመምህሩ አባ የሰጠው ጋር በደብረ ቢዘን በትምህርት ያሳለፈው ዘመን በቀጣይ ሕይወቱ ለተከተለው የሕይወት ፍልስፍና በጎ ተጽዕኖ አሳርፎበታል። በተለይም በመንፈሳዊ ዝንባሌው በኩል የደብረ ቢዘን ገጻም አስተምህሮ ተፅዕኖ ፈጥሮበታል። ይኸውም በደብረ ቢዘን ገጻም ላለ ያከብረው የነበረውን የሁለቱን ሰንበታት አከባባር የቅዳሜ እና እሑድ በሰንበትነት መከበር በዘመኑ አባ ሚካኤልና አባ ገብርኤል የተባሉ ሊቃነ ጳጳሳት በተገኙበት ጉባኤ አጽድቆ ቅዳሜ እንደ እሑድ ሰንበት እንዲከበር አድርጓል። ሠላሳ ሦስቱ የእመቤታችን በዓላት ግንደ እሑድ ሰንበት እንዲከበሩ አስወሰኗል። ይኸውም ለድንግል ጥላውን ፍቅር ያሳያል። ይህ ተግባር ለክርስትና እምነት ያለውን ተቆርቋሪነት መገለጫ ነው። ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ እምልኮተ ጣዖትን ከምድረ ኢትዮጵያ ለማጥፋት የታገለ ንጉሥ ነው። በዘመኑ ዛሬን ማጥገስ እና እምልኮ ጣዖት ተሰፋፍቶ ነበር። እነዚህን ሰንኩል ተግባራት በሁለት መንገድ ለመግታት ችሏል። የመጀመሪያ የእምልኮ ጣዖትን ከንቲነት የሚገልጡ መጻሕፍትን ከቅዱሳት መጻሕፍት ጋር በማጣቀስ እዚያን ለንባብ ማብቃት ሲሆን፤ ሁለተኛ በዚህ ሰንኩል ተግባር ላይ የተሰማሩ ወገኖችን እትርቦ የመምክርና የመገሰጽ ተግባር ፈጽሟል።

ምክሩን ስምተው ቃሉን እክብረው ለተጸጸቱ ምሕረት ሲያደርግ በተቃራኒው ምክሩን ባልተቀበሉት አስፈላጊውን ቅጣት ወስዷል። እምልኮ ጣዖትን ለመከላከል በወሰደው ርምጃም ሥጋዊ ተዛምዶ ተፅዕኖ ሳይደርግበት የወለዳቸው ልጆቹን ሳይቀር ከግርፋት እስከ ስቅላት ቀጥ

171. ተክል ጳዊት መከራያ፤ የኢትዮጵያ ታሪክ 10ኛ ደረጃ እስከ ዐፄ ሉብና ድንግል።
፲፬፻፳፮ ገጽ ፪፱፡፮

ቷል። ይህ ተግዥ ንጉሠ ዘርዐ ያዕቆብን እንደ ግንቡ አባባል «የኔ በርትዕት ፈታካ በጽድቅ» ያስኘዋል። ጣዖት ሲያመልኩ ቢያገኛቸው ለገዛ ልጆቼም አልራራላቸውም። ይህ ውሳኔ በአምነት በኩል ጠንካራ አቋም እንደነበረው ያስነገነበናል።

በዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ዘመን ከተከሰቱ ፈታኝ ሁኔታዎች መካከል አባ እስጢፋኖስ እና ተከታዮቹ ይዘው የተነሡት የነፋቄ ትምህርት ነው። የእነዚህ ወገኖች ነፋቄ «ለመስቀልና ለማርያም አንሰግድም» የሚል ነበር። እነዚህ ወገኖች ይህንን ነፋቄ ይዘው በተነሱበት ሰዓት ንጉሡ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ያለበት ጉባኤ ጠርቶ አባ እስጢፋኖስ እና ተከታዮቹን ተከራክሮ ረትቶአቸዋል። በእነዚህ ወገኖች ላይ ከዚህ በፊት ለአምልኮቱ ጣዖት ተከታዮች እንዳደረገው የመግዛድ የመገበጽ እና በገብሌ ተከራክሮ እስከ መርታት ድረስ እጅግ ትዕግሥት የተላበሰ የማግባባት ሥራ ሠርቷል። ነገር ግን በተቃራኒ ወገን በተሰለፉት ወገኖች ዘንድ ጥረቱ ተቀባይነት ስላላገኘ ንጉሡ ምእመናንን ሰብሰቦ በደቂቀ እስጢፋኖስ ፍርዳቸውን ከምእመናን እንዲቀበሉ አድርጓል። ሁሉም ምእመናን በሞት ቅጣት እንዲቀጡ በይኖባቸዋል። በመጨረሻም አፍንጫቸውን ተፎንነውገው ምላሳቸውን ተቆርጠው በድንጋይ ተወግረው የካቲት ፪ ቀን ሞተዋል። በ ፬፮ ቀን መጋቢት ፲ ቀን የመስቀል ዕለት በዚያ ቦታ ብርሃን ወርዶ ታይቷል። ብርሃን የወረደበት ሥፍራ ደብረ ብርሃን የሚል ስያሜ አግኝታለች። ቦታውም የአሁኑ ደብረ ብርሃን ከተማ እንደሆነ ይነገራል።¹⁷²

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ እውነትን ለማጽናት አምልኮተ ባዕድን ለመከላከል ባለው ጽኑ ፍላጎት የተነሣ አያሌ መጽሐፍትን ደርሷል። ከእነዚህም ውስጥ እንደ ሕግ መጽሐፍት ሆነው ሲያገለግሉ የነበሩትን መጽሐፈ ብርሃንና መጽሐፈ ምዕላድ፣ መጽሐፈ ባሕርይ፣ ተዕቅዖ ምስጢር ወዘተ የመሳሰሉትን መጽሐፍት ደርሷል። ከዚህ ውጪ ብዙ የትርጉም ሥራዎች ከወረባቸው ወደ ግንባ እንዲተረጎሙ አድርጓል። በዚህም ሥራው የኢትዮጵያን ሥነ ጽሑፍ ያጠኑ ሰዎች ዘርዐ ያዕቆብ የነበረበት ዘመን ወርቃማው የኢትዮጵያ የሥነ ጽሑፍ ዘመን በማለት ያወድሱታል። ዐፄ ዘርዐ

172. አባ ገርገርዮስ ፲፱፻፳፮ ዓ. ም. / ገጽ ፵፱።

ያዕቆብ ለሀገር እና ለቤተ ክርስቲያን መሠረታዊ የሆኑ ነገሮችን ሠርቶ ጳጉሜ ፫ ቀን ፲፱፻፳፰ ወርቷል። በመጀመሪያ የቀብሩ ሥነ ሥርዐቱ በደብረ ነገድዓድ ውሎ ተፈጽሟል። በማሰከተል ዐፅሙ ፊልሶ ዳጋ እስጢፋኖስ በክብር እስከገፈ ተቀምጧል።¹⁷³

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ካከናወናቸው ዐበይት መንፈሳውያት ክንዋኔዎች መካከል የተወሰኑትን ጠቀስን እንጂ፡ ንጉሡ ለሀገርና ለቤተ ክርስቲያን ያበረ ከተው አስተዋጽኦ ይህ ብቻ አይደለም። ነገር ግን በእርሱ ላይ የዘመተው በክፋት የገደፈውን ደገኛ ታሪክ ከፊል ገጽታ ለማላየት ነው።

ጸሐፊው ስለ ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ የሕይወት ታሪክ ሲጽፍ «ዋና ገጻችን ገብቶ መንፈሳዊ ትምህርት ሲከታተል ቆይቶ በጊዛ በገጸው ሥርዓተ ምንክስና ፈጽሞ መንከሳ ሆነ ብሏል። ገጽ 183 ጸሐፊውን ዋና ገጻችን የት ይገኛል? ሥርዐት ምንክስና በማን እጅ ፈጸመ? በሰንት ዓሙተ ምሕረት? ተብሎ ቢጠየቅ መልስና መረጃ የለውም። «የኢትዮጵያን ታሪክ ከሥር ከመሠረቱ ያጠኑ ታላላቅ የታሪክ ጸሐፊዎች ዲልማን እና ኮንቱሮስን» ኢትዮጵያዊው የታሪክ ጸሐፊ ተክለ ጻድቅ መከሪያ ዶ/ር ሥርገው ሐብለ ሥላሴ ስለ ዘርዐ ያዕቆብ ገጻም ገብቶ መመንኮስ አልጻፉም። ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ድርጊቱን ቢፈጽመው ነውር ሆኖ አይደለም። ዳሩ ግን አላደረገውም። ሥርዐቱ ምንክስና አልፈጸመም። ነገሩ የዐፄ ዘርዐ ያዕቆብን ዝና ለማገደፍ የተነሣው ጸሐፊ የሌለ ስም ለጥፎለት ነው።

ሌላው ጸሐፊው ስለ ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ የጻፈው ሐሳት «ገገጸው ድርሰት መጻፍ ይወድ ስለነበር ተለምረ ማርያም የተባለውን መጽሐፍ እዚያው ገጻም ውስጥ ሆኖ ጻፈው» ገጽ 183 ብሏል።

ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ የጻፏቸው መጽሐፍት የታወቁ ናቸው። ተለምረ ማርያምን ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ቢጽፍ የሚያኮራ ታሪክ እንጂ የሚያላፍር ወይም አንገት የሚያስደፋ ተግዢ አይደለም። ትልቁ ነጥብ ግን ጸሐፊው በልብ ወለድ ፈጠራው ሊያስተላልፍ የፈለገው ነፋቄ ሰላል ነው። የተለምረ ማርያም ደራሲ በመቅድመ ተለምረ ማርያም «ደቅሰዮስ» የተባለ ሰው መሆኑ ተገልጿል። ስለዚህ ተለምረ ማርያምን ዐፄ ዘርዐ ያዕቆብ ጽፎታል የሚለው ሐሳብ ከታሪክ አንጻር በዚህ ሲመዘን ውድቅ ይሆናል።

173. በርሃው ዐብላ ሥላሴ (ዶ/ር) አግሮኝ የቤተ ክርስቲያን መዝገበ ቃላት። ገጽ ፻፳፩።

እውነታው ማን እባው በመጸሐፍት ሕግጋት «ከኋላ የሚመጡ ሰዎች የነደለውን ይሙሉ፤ የጠመመውን ያትኑ» ሲሉ እንደበየኑት በዐሄ ጻዊት ዘመን እና በዐሄ ዘርዐ ያዕቆብ ዘመን በእመቤታችን የተደረጉ ተአምራቶች በተአምረ ማርያም መካተታቸው ሁሉንም ያስማማል። ከታሪክ አንጻርም አስረጅ ማቅረብ ይቻላል። በጥቅሉ ማን ተአምረ ማርያም ከዘርዐ ያዕቆብ ዘመን ወዲህ የተደረሰ ድርሰት አድርጎ ማቅረብ የመጽሐፉን ክብር ለማዋረድ የተጠነሰሰ ሤራ መሆኑን እንገነዘባለን።

በሕተትን እውነታ ለማስመሰል የሚጥረው ጸሐፊው «የሐሰት ካባውን በዐሄ ዘርዐ ያዕቆብ ላይ ሲደርስ «ካህናቱን መገባቱንና ባሕታውያኑን ብሉም ምእመናኑን በቤተክርስቲያን እደባባይ አስተባብሮ «ከምና፤ ወደ ነጋረት ተዛወራ እንደመራ እግረላቸው በራሳይ ገልጻል» በማለት ባስነሣው ዐመጽ ዙፋኑን ገለበጠ። የምንከሰና ቆሱን አውልቆ ሁለት ሚስቶችን አገባ። «እነርሱም አንዱን የግራ ሌላዋን የቀኝ ባዕልቲትና ታሕቲት/ ብሉ በመሰየም በዙፋኑ ላይ በግራና በቀኝ አስቀመጣቸው» ብሏል። ገጽ 183

የኢትዮጵያን ታሪክ ያጠኑ ተክለ ጻድቅ መከራያም ሆኑ የኢትዮጵያ የታሪክ ምሁራን እንዲህ ብለው አልጻፉም። እንግዳና ልብ ወለድ ፈጠራ የመናፍቃን መለያ ባሕርይ ስለሆነ ከልቦናው አመንጭቶ ይህንን ሐሰት ጸሐፊው ጽፏል። ስለ ተአምረ ማርያም ሲያነሣ እንደ ለተፋለሰ የቀረበ ውን ታሪክ እንመልከት። ይኸውም እንዳንደቹ እንደነ አባ እስጢፋኖስ አምደ ሃይማኖት ወማንቶተ ቤተክርስቲያን ደፍረው ተቃወሙ መጽሐፉ ተአምረ ማርያም/ ጭምትነትን የሚያስተምር ባይሆን ታላላቅ ኃጢአት የሰሩ ብዙዎች ኃጢአተኞችን ማርያም እንዳጸናቸው ተደርጉ ተአምር መጻፉ ይህን የሰሙ እነርሱም ጸማቸውንና ገድላቸውን ትተው ንጉሣላች ይሆናሉ ብለው በጥበቅ ተቃወሙት እንዳንደቹም ሊቃጠሉት የሚለው ነው። ገጽ 185

ይህን ታሪካዊ ክስተት በጥልቀት ስንመረምር አንድ የተሸፈነ የተሐድሶ መናፍቃን ሤራ ፍንትው ብሉ ይገለጻል። ጸሐፊው «ለማርያምና ለመስቀል መስገድ» አይገባም ብለው በትዕቢት የተነሡትን «አባ እስጢፋኖስን

ዓምደ ሃይማኖት ወማንቶተ ቤተ ክርስቲያን» ብሎ ገልጿቸዋል። ትርጉሙም «የሃይማኖት ምስራቅ የቤተ ክርስቲያን መብራት» ማለት ነው። የሰሚውን ጉዳይ ለጊዜው ይቆያና ወደ ቁም ነገሩ ስንገባ «አባ እስጢፋኖስን» ጸሐፊ ለምን ጠቀሳቸው? ለምን ዓምድና ምስራቅ አላቸው? የሚለውን መመርመር ያስፈልጋል።

ጸሐፊው «አባ እስጢፋኖስን» ዓምደ ሃይማኖት ወማንቶተ ቤተ ክርስቲያን ብሎ ሲጠቅስ ሥርዐት ምንክሰና ወይም የገዳማዊ ሕይወት ሐልውናን ትቀበላለህን? ብሎ መጠየቅ ያስፈልጋል። በተሐድሶ መናፍቃን ዘንድ ገዳማዊ ሕይወት በሌላ አነጋገር ከዓለም ተለይቶ መንከሶ በገድልና በትሩፋት መኖር እንደ ጳላቀርነት እንደሚቆጠር ከጸሐፊው ጽሑፍ እማኝ መጥቀስ ይቻላል። አስቀድሞ ጋዜጁን ርኩሳት አድርጎ የሚያስተምር ምንክሰና ነው እያለ ያጣጣለውን ሥርዐት የሚከተሉት መንከሶ ለምን አጥካሽቶ ጻፈላቸው ብሎ መጠየቅ የጥሕነት አይደለም።

ታዲያ ጸሐፊው የማያምንበትን የምንክሰና ሕይወት ተከታይ የነበሩትን ሰው አባ እስጢፋኖስን ለምን ጠቀሰ? አበው? «በአሁኑ ታክከው ጅብን ይወጉ» እንዲሉ በአባ እስጢፋኖስ ተሟሰና ቆብ ሥር ተደብቆ ቤተ ክርስቲያን ለመውጋት የተጠነሰሰ እኩይ ሤራ መሆኑን እንግብያን እንዲረዱት ያስፈልጋል። የደቂቀ እስጢፋኖስና የአባ እስጢፋኖስ ጉዳይ ለተሐድሶዎች የጉፋቱ ማቀንቀኝ ሆኖ የቀረበበት ምሥጢር ይሄ ነው። ስለዚህ «በአባ እስጢፋኖስ ጥላ ሥር ተሸሽገው የሚነሱ የመናፍቃን ሤራን ተረድቶ መጠንቀቅ ያስፈልጋል። በዐሄ ዘርዐ ያዕቆብና በደቂቀ እስጢፋኖስ መካከል የተፈጠረው ችግር ተአምራዊ ምላሽ በተከሰተበት እማኝ ተከናውኗል። በጉዳዩ ዙሪያ ግን የታሪክ ተመራማሪዎች ምርምራቸውን በያጠናክሩ ማለፊያ ነው።

የዐሄ ዘርዐ ያዕቆብ ጉዳይ ለማጠቃለል ለቤተ ክርስቲያን ትልቅ አስተዋጽኦ ያበረከተ አምልኮተ ጣዖትን ለማጥፋት የተጋ የኢትዮጵያ አንድነት የጠበቀ የመናፍቃን እኩይ ዓላማ በእንግዲህ ያከሸፈ ደራሲ፤ ሊቅ እና አርቆ አባቢ ንጉሥ መሆኑን እንገነዘባለን።

በዚህ ምዕራፍ ላይ ሳይነገር ምታለፍ የሌለበት በሁለት ስለ ዐሩ ሚጻ ገብኤ የቀረበው ቅጥረት ነው። እዚህ ላይ የሚያሳዝነው ነገር

ጸሐፊው እራሱ ዋሽቶ የታሪክ እና የጥንታውያን ጽሑፎች ተመራማሪ የፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ በግልጽ ስለ እመቤታችን ክብር የበሩ ሚዳ ገብኢ ከስምምነት ላይ መደረሱን የጻፉትን ገልብጦ ሲጽፍ ዘለጠቃላይ ማርያም ከልጁ ጋር መመስገን መወደስ መከበር ይገባታል። የሚለው ዘመን አመጣሽ ሃፋፍና መጻሕፍት ሁሉ በ1870 በበሩ ሚዳ ታላቅ የሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ገብኢ ላይ በመምህር አካለ ወልድ አፈ ገብኢነት ተወግዷል። ማለቱ ነው። ዝ 172 ለዚህም ጽሑፍ አሰራሪ አድርጎ የፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ «በሕረ ሐሳብ» የተሰኘ መጽሐፍ ከገጽ 266-267 ጠቅሷል።

ጸሐፊው የበሩ ሚዳን የሊቃውንት ገብኢ ውሳኔ ከላይ በተገለጸው መልክ አቅርቧል። እኔ ግን በመጽሐፉ ስለ ክብረ ድንግል የበሩ ሚዳ ገብኢ የወሰነውን ውሳኔ ከፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ «በሕረ ሐሳብ» ላይ እንዳለ አጠቅሳለሁ። አንባቢ ስለውሳኔው አንብቦ ይፍረድ። በ1870 ግንቦት 21 በወጪ የሐንበና በንጉሥ ምኒልክ መምህርነት በሩ ሚዳ ላይ የሃይማኖት ግዛት ተደረገ። የክርስቲያን መንግሥት የህዝብ ልደትና የሃሳብ ልደት ለጸጋ ልጆች/እምነት ነው። ወልድ ከጸሐፊው በፊት ከሐብ ተወለደ... አንደኛ ልደት። በታላ ሃላምን ለማሳን ከቅድስት ማርያም በመንፈስ ቅዱስ ተወለደ... ሁለተኛ ልደት ስለዚህ ክርስቶስ በሰውነቱ በተዋሕዶ በመለኮትና በውነት ሲዋሕዱ/የባሕርይ እምነት ሆነ የተዋሕዶዎች/በተለይ ትግራዎች የሚቀበሉት/እምነት ይህ ነው። ለላውን ወገን በተለይ ሽዎች/ሁለት ልደትን እምነው የክርስቶስ ሰውነት በተለሥራተ/ገብርኤል ማርያምን ባበሠራት/ጊዜ ወይ በተጠመቀ/የሐንበ በየርዳናስ ወንዝ ባጠመቀው/ጊዜ በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት በጸጋ ተወልዶ እምነት ሆነ... ሦስተኛ ልደት... «ወልድ ማርያም በሥጋ ወወልደ እምነት በጸጋ» ይላሉ በሦስት ልደት የሚያምኑ «የጸጋ ልጆች» የሚባሉ በሐዚህ ነው ጽኑነቱ/ወጪ የሐንበና ንጉሥ ምኒልክ/ሁለት ልደት አማካኝነት ፈረዱላቸው። በሰፊው የሚነገረው በበሩ ሚዳ ገብኢ የጸጋ ልጆች መረታታቸው እንጂ ያን ሶለት ያንን የህል/ሦናልባት ከዚያ በሚበልጥ/በሰፊው ሲነገር የሚገባው ታላቅ ድል አግኝተዋል። በመስተብቁስ ጸሎት ውስጥ/በቅዱስ ጊዜ/ «ላቲ ይደሉ ክብር ወስብሐት ወምሰለ ወልዳ እምልክ ወስግደት»/ ለሷ «ለማርያም» አክብሮትና ምስጋና ከልጁ ጋር እምልክና ሰግ ደት ይገባል/የሚለውን «ላቲይደሉ ክብር ወስብሐት ወልዳ እምልክ ሰግ ደት»/ ለሷ «ለማርያም»

አክብሮትና ምስጋና ከልጁ ጋር እምልክና ሰግ ደት ይገባል እንዲህ ወይቀው ተፈቀደላቸው።¹⁷⁴

የቀረበው ጽሑፍ «እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ክብርና ምስጋና እንደሚገባት በ1870 ዓ.ም በበሩ ሚዳ በተደረገው ታላቅ የኢትዮጵያ ሊቃውንት ገብኢ በመምህር አካለ ወልድ አፈ ገብኢነት የተፈቀደ መሆኑን ከታሪኩ መረዳት ይቻላል። ይህን በገደብ የተቀመጠ ታሪካዊ ሐቅ በድፍረት ገልብጦ ከዶ አንባቢያንን አሳዋቂ አድርጎ «ማርያም ከልጁ ጋር መመስገን መወደስ መከበር ይገባታል» የሚለው ዘመን አመጣሽ ሃፋፍና መጻሕፍት 1870 ዓ.ም በበሩ ሚዳ ታላቅ የሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ገብኢ ላይ በመምህር አካለ ወልድ አፈ ገብኢነት በተባባሰ ተወግዷል። በሌላ መጻፍቱ የቆመበትን ጎራ የእነሣን ወገን መሆኑን ያሳያል።

፱.፫. አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ

የወርቅማው ዘመን ወርቃማ ደራሲ፣ መናገሪያ ጸድቅ፣ ሊቅ፣ የጳጳስ መምህር እና የሥነ ምግባርና የሰው ልቦና የሆነው አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ የተወለደው በ፲፱፻፶፯ ሞተ ምስረት በወሎ ክፍለ ሀገር በዛሬው ቦረና በጥንቱ ወለቃ ወረዳ ሸግላ በተባለ ቦታ ነው። አባቱ ሕዝብ ጽዮን እናቱ እምነ ጽዮን ይባላሉ። ስለ አባቱ ሕዝብ ጽዮን ሁለት የተለያዩ ታሪኮች ይነገራሉ። እድገቱ ትምህርቱና የሠራቸው ሥራዎች በመጽሐፈ ምስጢርና በሌሎችም የጻፉ ክርስቲያኖችን የታሪክ መጻሕፍት በገድለም ላይ ተጽፏል።

በርካታ የድርሰት ሥራዎችን በማበርከት በመንፈሳዊነቱ በትምህርቱ ጥልቀትና ምጥቀት ለቤተ ክርስቲያን በሠራው ውለታ አባ ጊዮርጊስን የሚተክቧል አለ ለማለት ያስችገራል። የኢትዮጵያን ለርቶኦክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ሰንመለከት በሁለት ዋና ክፍል ማየት እንችላለን። ተጽዕኖ ማምጣት የቻሉና ልዩነት ማምጣት የቻሉ በማለት። በቤተ ክርስቲያኖችን ጠንካራ የሆነ ተጽዕኖን መፍጠር ከቻሉ ለርቶኦክስ ላውያን አባቶች አንዱ እርሱም መልስ እየሰጠው ያለው ጸሐፊ የሆነው አባ ጊዮርጊስ ነው። ለዚህም መጽሐፈ ሰዓታትን መመልከት ይበቃል። ለእመቤታችን ብዙ ድርሰቶችን ጽፏል፤ ከታወቀው ድርሰቱ መካከል መጽሐፈ ምስጢር እና ለርጋኖን ይገኝበታል።

174. ጌታቸው ኃይሌ በሕረ ሐሳብ ዝ 172 ለዚህም ጽሑፍ አሰራሪ አድርጎ የፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ «በሕረ ሐሳብ» የተሰኘ መጽሐፍ ከገጽ 266-267 ጠቅሷል።

ጸሐፊው አባ ጊዮርጊስ ዘጋሰሜ ለሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን መከበር ያደረገውን መንፈሳዊ ተጋድሎ አዲስ የጉፋቄ ትምህርት አምጥቶ መከራና እንግልት እንደ ደረሰበት አድርጎ ሲያቀርብ «አባ ጊዮርጊስ በነበረበት ዘመን ሁሉ ብዙ ጊዜ በሚደርሳቸው የማርያም እንግዳ ትምህርት አማካኝነት በዐፄ ዳዊት በዐፄ ቴዎድሮስ በዐፄ ይስሐቅ ሁሉ እስር ቤት ወርዶ ይወድቃል» ብሏል። ገጽ 194

ይህን እርስ በእርስ የተሞታታ ሐሳብ ገድሎቱን ለማዘየት ጸሐፊው ስለ አባ ጊዮርጊስ ከጸሐፊው ታሪክ ላይ በዐፄ ዳዊትና በአባ ጊዮርጊስ መካከል መጽሐፈ አርጋኖን በተመለከተ የተደረሰውን ስምምነት ለማመልከት «አባ ጊዮርጊስ ማርያም ከድርሰቶችህ ሁሉ አርጋኖን በጣም እወደዋለሁ ብላኛለች ብሎ ለዐፄ ዳዊት ድርሰቱን ቢያቀርብለት ንጉሡ ድርሰቱን ከመውደዱ የተነሣ በወርቅ ቀለም አጽፎ መጠቀሙን ገልጿልናል» ገጽ 143። በአባ ጊዮርጊስና በዐፄ ዳዊት መካከል ስለ መጽሐፈ አርጋኖን ይህን ያህል መቀራረብና መተማመን ካለ «በሚደርሰው የማርያም ድርሰት ምክንያት እንዴት ሊያሳስረው ቻለ? ብለን ለጸሐፊው መስቀለኛ ጥያቄ ብናቀር ብለን ያቀረበው ተራ ሐሳብ ስለሆነ መልስ አይኖረውም።»

በመሠረቱ አባ ጊዮርጊስ ሃይማኖትን በሚመለከት ቤቱን ከመሳሰሉ ጠንቋዮች እና በሰውነቱ ከሚቀንሱት ሰዎች ጋር ግጭት ውስጥ መግባቱ ይታወቃል። ከነገሥታቱ ጋር ግን ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በደረሰው ድርሰት ለእስራት አልተዳረገም። ለእስር የተዳረገ በት ምክንያት «ሐገ ቤተ ክርስቲያን ይከበር» በሚል የጸና አቋሙና በአንዳንድ ነገሥታቱን በሚቀርቡ ነገር ሠሪዎች በሚሰነዘሩበት የምቀኝ ነት ከሰ እንጂ ስለ እመቤታችን በመጻፉ ነገሥታቱ አላሠሩትም ታሪኩም እንዲህ አልተጻፈም።

፪.፩ አባ ጽጌ ድንግል

አባ ጽጌ ድንግል በቀደመ እምነቱ አሪታዊ ነበር። ቤተሰቦቹም ቀዳማዊ ምኒልክ የአባቱን ሀገር አያሩላሌም ጉብኝቶ ሲመለስ የሙሴን ጽላት ካሠናተ አሪትን የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ከሊቆቻቸው ጋር ይዞ ሲመጣ አብረው የመጡ ካሠናት ናቸው። ከጌታችን አያሱስ ክርስቶስ

አደት በፊት ፩ ሺሕ ዓመት አካባቢ ጀምሮ ወደ ኢትዮጵያ የመጡት ቤተ አይሁድ በጉንደር በሸዋ ይፋት አካባቢ በሰፋት ሰፍረው ይኖሩ ነበር። እስከ ዛሬም ድርሰ አሪትን በመከተል የሚኖሩ ቤተ እስራኤላውያን ኢትዮጵያ ውስጥ አሉ።

አስቀድመን እንደ ገለጽነው አባ ጽጌ ድንግል ከቤተ አይሁድ ስለ ተወለደ የአባቶቹን እምነት አሪትን አጥብቆ ይከተል ነበር። በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ላይ የጠለቀ ሰውቀትም ነበረው። አባ ጽጌ ድንግል በልጅነቱ የቤተሰቦች ከብት ሲጠብቅ የእስክንድርያው ሊቀ ጳጳስ አባ ማቴዎስ ከመግልቃ አምጥቶ ያስቀመጣትን ሥዕል አገኘ። የዚህ ሥዕል መገኘት ለአባ ጽጌ ድንግል ወደ ክርስትና ሕይወት መጠራት መነሻ ሆነ። ምክንያቱም ሥዕሏን ባገኘ ጊዜ ለአንድ አይሁዳዊ ዓደኛው ያሳየ ዋል። የክርስትና እምነት በአይሁድ ዘንድ የተጠላ በመሆኑ አይሁዳዊ ሥዕል ማርያም በበትር ይመታል። አይሁዳዊ ከዚህ ድርጊቱ በኋላ ብዙ ሳይቆይ ተቀስፎ ሞተ። ይህን ተአምር የተመለከተው አባ ጽጌ ድንግል በ፱ተኛ መቶ ክፍለ ዘመን አካባቢ በመላው ኢትዮጵያ ሰብስቦ መገለጥ ያስፋፋ የነበሩትን ጻድቅ አባ ዜና ማርቆስ አገኘ።

ጻድቅ አባ ዜና ማርቆስ በወትቱ በሰሜን ሸዋ ውስጥ በተለይ ይፋት ውስጥ እስከ ቤተ እስራኤላውያን ምክራብ በመዝለቅ ቅዱስ ወንጌልን ይሰብኩ ነበር። አባ ጽጌ ድንግል ከአባ ዜና ማርቆስ ዘንድ ቀርቦ ስለ አገኛት ሥዕልና በእርሷ ስለ ተደረገው ተአምር ነገራቸው። በዚህ ግንኙነት መሠረት አባ ጽጌ ድንግል የተለያዩ ጥያቄዎችን አባ ዜና ማርቆስን ሲጠይቅ አርሳቸውም ከነቢዩ አሳይያስ መጽሐፍ «ትወጽእ በትር እም ሥርወ እሴይ ወየዐርግ ጽጌ እምጉንዱ፤ ከዕሴይ ግንድ በትር ትወጣለች ከሥሩም ቁጥቋጦ ያፈራል» (አ.ሣ. ፲፩፥፩) የሚለውን ቃል ትንቢት «ከዕሴይ ግንድ በትር ትወጣለች» ተብሎ የተነገረው «እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከዕሴይ ዘር መወለዷን እንደሚገለጽ ቁጥቋጦውም ያፈራል» የሚለው እመቤታችን ድንግል ማርያም በድንግልና አምላክን መውለዷን የሚያስረዳ ቃል መሆኑን አስረዱት። አባ ጽጌ ድንግል አባ ዜና ማርቆስና «ይህን ቃል ትንቢት ጥሩ አድርገህ ተረጉምኝ! መልካም ተናገርኩ» በማለት ትምህርቱን ተቀበለ።

በአባ ዜና ማርቆስ ትምህርት ልቡ የተገኘው አይሁዳዊ አባ ጽጌ ድንግል በዘርስትና አምነት አምኖ ተመሥዷል። በዚህም ሕይወቱ አጥብቆ ለመቀጠል ከአባ ዜና ማርቆስ እጅ ሥርዐተ ምንኩስና ፈጽሞ አርዐተ ምንኩስና ተሸከሟል።

አባ ጽጌ ድንግል በሥዕለ ማርያም አማካይነት የደረሰውን የክርስትና ጥሪ አክብሮ ከመንከባ በኋላ እንደ ቅዱስ ጳውሎስ በአሪት ዕውቀቱ ላይ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ለመማር ስለፈቀደ ከአባ ዜና ማርቆስ እግር ሥር ቁጭ ብሎ መጻሕፍት ሐዲሳትን ተምሯል። ሁለቱን የብሉይ ኪዳንንና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ጠንቅቆ መማሩ «ማገሌተ ጽጌ» ለተሰኘው ድርሰቱ በእጅጉ አግዞታል። አባ ጽጌ ድንግል ከመጻሕፍት ብሉይትና ሐዲሳት ዕውቀቱ በተጨማሪ የኢትዮጵያን ቅዱሳን ታሪክ ጠንቅቆ የሚያውቅ ምሁር ነበር። ይህም ይታወቅ ዘንድ ማገሌተ ጽጌ በተሰኘው መጽሐፍ ውስጥ የጠቀሳቸው ቅዱሳን አማኝ ናቸው።

አባ ጽጌ ድንግል ከአባ ዜና ማርቆስ ዘንድ ሐዲሳትን ጠንቅቆ ከተማረ በኋላ ከወረኢሉ ተወላጅ ከአባ ገበሬ ማርያም ዘይብረ ተንታ ጋር በመሆን በመዝሙረ ዳዊት ልክ የ፲ አርኪዎችን እመቤታችን በአበባ፣ ኢየሱስ ክርስቶስን በፍሬ እንደገና እያዘዋወረ እመቤታችን በፍሬ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በአበባ እየመሰለ የድርሰት ሥራውን አከናውኗል።

እንደ መዝሙረ ዳዊት የ፲ አድርጉ ያዘጋጀውን ማገሌተ ጽጌ የተሰኘውን ድርሰቱን ሁለቱ ሊቃውንት አባ ጽጌ ድንግል እና አባ ገበሬ ማርያም በየዓመቱ ከመስከረም ፳፮ እስከ ኅዳር ፮ በዚና ማርቆስ ገዳም እየተገኙ ወርጎ ጽጌን እየጸሙ ማገሌተ ጽጌን እቆሙ ያሳልፉ ነበር።¹⁷⁵

በእነዚህ ስመጥር ሊቃውንት የተጀመረው የጽጌ ጽም ዛሬ ለእመቤታችን የተለየ ፍቅር ያላቸው ለበረከት የሚፋጠኑ ምእመናን ከመስከረም ፳፮ እስከ ኅዳር ፮ በጸም ያሳልፉታል። ይህ ጽም በቤተ ክርስቲያን የፈቃድ ጽም ሆኖ ምእመናን ይጸሙታል። ከብዙ በጥቂቱ የአባ ጽጌ ድንግል ጥሪና የድርሰት ሕይወት ይሄንን ይመሰላል።

የአባ ጽጌ ድንግል ደገኛ ታሪክ ከላይ የተጠቀሰው ሆኖ ሳለ የድንግል ማርያም ከብር ለማጉደፍ የተነሣው ጸሐፊ ግን የሊቀን ክብር ዝቅ እድርጉ

175. ጽጌሌ ከብረት 167/11 የሰፊ አርኪዎች መፈጸሚያ 188 ገጽ 95/ ገጽ 100/ ሊተ መሰብረት ባያብላ አስረጻ ቅርንጫፍ ማገሌተ ጽጌ 10 የ፲፱፻፲፱።

ሲወኝለው «የመጽሐፉንም ስም «ማገሌተ ጽጌ» ለጽጌ አበባ የሚቀርብ ዘፈን/ ብለው ሰይመውታል። ይህ ድርሰት በሰፋት ስለተገኘው በሌላ ሥዕለ ማርያም ይናገራል። በመሆኑም አባ ጽጌ ድንግል የኢትዮጵያን ልማድ ተከትሎ በእነዚህ ወቅት አንድ ሕፃን ልጅ የማያደርገውን ሰጠኘው ሥዕል ማርያም ነች ብሎ የደረሰ መናፍቅ እንጂ የእግዚአብሔር ቃል አገልጋይ አልነበረም» ብሏል ገጽ 195። ዲያቢሉስ ጌታችንን የየቤፍ ልጅ እሩቅ ብሶሲ በማለት ይሳደብ ነበር፤ በዘመኑ መጨረሻ ያስነሣቸው ተላላኪዎቹ ደግሞ በቅዱሳን ላይ የሰድብ አፋቸውን ከፍተዋል። ለተራውያን እያቶቹ ገና በማገፀን ሳይታሰቡ መንፈስ ቅዱስ ፍቅሩዋን ገልጦለት አባ ጽጌ ድንግልን ምስጋናዋን አብዝቶ ጻፈ። ይህ ታላቅ አባት ከወዴት እንደሆነ በሃይማኖት የምንኖር ሰዎች ጠንቅቀን እናውቃለን፤ ጸሐፊ ተብየውን ግን በአባቱ ስም እንዲን አፍርበታልና አንድም አባቱን የማያውቅ ወፍ ዘራሽ ነውና ከወዴት እንደሆነ እናውቅም፤ ማወቁም ትርፍ የለውም እዚህ ግባ የማይሉት ጥራዝ ነጠቅ ነውና።

አንድ ነገር ግን በትክክል እናውቃለን ጸሐፊው የራሱን ስም ለአባ ጽጌ ድንግል ሰጥቶ «አባ ጽጌ ድንግል መናፍቅ የእግዚአብሔር ቃል አገልጋይ አልነበረም» ማለቱ የጸሐፊውን «ልብ አድርቅ መናፍቅ መሆኑን ያመለክተናል» ። «የማገሌተ ጽጌን» ትርጉም ከወውዱ ውጪ ለዘፈን ሰጥቶ «ለጽጌ አበባ የሚቀርብ ዘፈን» ማለቱ ጸሐፊው አላዋቂ አውቃለሁ ባይ መሆኑን ያሳያል። ለክስ የመናፍቃን ዕውቀት እስኪሆን ድረስ ነው? ያሰኛል።

፲.፩ ስለ እመቤታችን የተነገሩ ትንቢትና ምሳሌ

ትርጉማቸው

በዚህ ርእስ መነሻችን መናፍቃን ሲፈልጉ የሚጠቅሱትን ሲፈልጉ የሚቃወሙትን የቤተክርስቲያናችንን የአንድምታ ትርጓሜ ምንነት ማስረዳት ነው። በሌላ አነጋገር ቅዱሳት መጻሕፍትን ያለ ትርጓሜ መረዳት እንደሚቻል መናፍቃን ያታታሉ። ይህ ግን እውነት አይደለም።

«አንድምታ» የሚለው ቃል «አንድ» የሚለው የአሐዝ ማለያ ቃል እና «ም» እና «ታ» የተሰኙ ፊደላት ተቀናጅተው የመሠረቱት ቃል ነው። አንድምታ ለቅዱሳት መጻሕፍት ፍቅራዊ ወይም ለብርሃኒ (Enlightenment) የተሰጠ ሥም ነው።¹⁷⁶ ሲሉ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ያስተምራሉ። «አንድምታ» ተከታይነትን የሚጠቀም ቃል ነው። «አንድ» የሚለው ቃል ተከታይ የሌለው ንጥልነትን /ነጠላ/ ነገርን ያመለክታል። በዚህ ተከታይነትን በማያመለክተው «አንድ» በሚለው ቃል ላይ «ም እና ታ» የተሰኙ ሆሂያት ሲቀናጁበት «አንድምታ» የሚል ቃል ያስገኛሉ። በቅድሚያ ተከታይነት ለሌለው ነጠላ ጉዳይ ያገለግል የነበረው ቃል ከተገለጹት ሆሂያት ጋር ሲቀናጅ ተጨማሪ ነገር መናፍቅን ይገልጻል።

በዚህ አንጻር አንድምታ ማለት ጉዳዩ አንድ ሆኖ ተጨማሪ ያለው አንድ ማለት ይሆናል። የቅዱሳት መጻሕፍት የአንድምታ ትርጓሜ ስልቶች በዐሥረኛው ምእተ ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ በዘመን ብሉይ በቤተ አይሁድ የትምህርት ማእከል /ታልሙድ/ ሲሠራባቸው ወይም መጻሕፍት ሲብራሩባቸው ቆይተዋል። በቤተ ክርስቲያናችን ያላቸው ታሪክ ከቀዳማዊ ምኒልክ ዘመን ይነሣል። ቀዳማዊ ምኒልክ የአባቱን ሀገር አያሩሳሌምን ጉብኝቶ ሲመለስ ታቦተ ጽዮንን መጻሕፍተ ብሉያትን ከሊቆቻቸው ጋር ይዞ መምጣቱ ይታመናል። በዚያን ወቅት የመጡት ሊቃውንት ለሪት ቅዱሳት መጻሕፍትን ከዕብራይስጥ ወደ ግእዝ በአንድምታ በመተርጎም ሲያስተምሩ ስለኖሩ ትርጓሜ መጻሕፍት ከዚያን ዘመን አንጦቶ በሀገራችን እንደተጀመረ ይነገራል።

176. ለዚህ ሥላሴ የአንስተኛው ርእሰ-ገጽ የአንድምታ ትርጓሜ ስልቶች ፊደላት ትምህርት። Religious Studies in Ethiopia and Eritrea, «Composition Ethiopian Review of cultures» Vol. IV /Addis Ababa/ 1994-1995, P. 121 «አብርሃም» ለብርሃኒ በሚለው የግእዝ ቃል የመነሻ ሊሆን ተገቢውን ማስታወሻ ማለት ነው።

በአሪት ሊቃውንት የተጀመረው የአንድምታ ትርጓሜ ቀስ በቀስ እያደገ ሐደ። በ፱ኛው ምዕተ ዓመት መጀመሪያ ገደማ በአባ ሰላማ፤ በቅዱስ ያሬድ እና በመሳሰሉት ሊቃውንት ጥረት ሊሰፋፋ ችሏል።

በሀገራችን የትርጓሜ መጻሕፍት ትምህርት ሥርዐት ባለው መንገድ ተደራጅቶ ሊቃውንት ወንበር ዘርገተው፤ ገብእ አስፍተው ማስተማር የጀመሩት በጉንደር ዘመን መንግሥት እንደሆነ በሰፋት ይተረካል።

የቅዱሳት መጻሕፍት የአተረጓጎም ስልት የነጠላ ትርጓሜና የአንድምታ ትርጓሜ በመባል በሁለት ይከፈላሉ። ነጠላ ትርጓሜ የሚባለው ሙሉውን ምንባብ ሳይጨምር ሳይቀንስ ቅኝ /መቃናት/ ሳያደርግ ሐተታ ሳይጨምር በቀጥታ ወደ ተቀባዩ ቋንቋ መተርጎም ነው። ከእነዚህ ውስጥ ከዕብራይስጥ ወደ ጽርዕ /ግሪክ/ ወደ ግእዝ እንዲሁም ከጽርዕ ወደ ግእዝ ከግእዝ ወደ ለማርኛ የተተረጎሙ መጻሕፍት ይጠቀሳሉ።

የአንድምታ ትርጓሜ የምንለው አንዱ ቃል ወይም ዐረፍተ ነገር ከአንድ ጊዜ በላይ ሁለተኛ ሦስተኛ በማለት ፈንታ አንድም እየተባለ እስከ ዐሥር እና ዐሥራ በድስት ጊዜ የሚያወርዱት አወራረድ እና የሚሰጡት ሐተታ ነው። በአማርኛ «አንድም» እያልን አንዱን ቃል ወይም በረፍተ ነገር ከአንድ ጊዜ በላይ የምትተረጎሙበት ስልት በግእዝ «ቤ» እና «አው» እየተባለ ይተረጎማል። ፍቺውም እንደ ለማርኛው አንደኛ ሁለተኛ እያሉ መተንተን ነው። መተርጎማን በዚህ ስልት መሠረት አገባቡን በመከተል ዘይቤን በመጠንቀቅ ምስጢሩን በማመስጠር ታሪክን በመተረክ ምሳሌ በመመሰል ሐተታ በማተት የተሰወረውን ገልጠው ይተረጎማሉ።¹⁷⁷

፲.፪ የአንድምታ አስፈላጊነት

የአንድምታ ትርጓሜ አስፈላጊነት በሐዋርያት ትምህርት የተደገፈ ነው። አስፈላጊነቱን ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ሲያስረዳ «እስመ ንባብ ይቀትል ወትርጓሜ የሐዘ፤ ንባብ ይገድላል ትርጓሜ ግን ያድናል» ብሏል (፪ኛ ቆሮ. ፫+፮)። የቅዱሳት መጻሕፍት ንባብ በአንድምታ ትርጉም ካልተተረጎሙ ብዙውን ጊዜ አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ በአሪት ዘዳ

177. አላላ ጥላፒ፤ የአንስተኛው ርእሰ-ገጽ የአንድምታ ትምህርት። ሐውሮ. ቀጥሮ ህገሐዘ አዘዛ ፲፱፻፱ ገጽ ፳፮።

ገም ወደ፤፩ ላይ ሐመ ንስር ዘይከድን ወያሰተጋቢ ሶጥሊሁ በታሕተ ክፍሊት ወከመ የሐቅፍ ሶጥሊሁ በገበዋቲሁ ወሐዘሎሙ በክፍሊ ወያሮሙ በእንግዳሁ፤ ንስር ሚጩቶችን በክንፎቹ በታች እንደሚሰበሰብ በጉኑም እንደሚያቅፍ፤ በክንፎቹ አዘባቸው፤ በደረቱም ተሸጠዋቸው» ይላል። እዚህ ላይ የቀረበውን ዐረፍተ ነገር ያለ አንድምታ እገዛ መተርጉም ያዳግታል። እግዚአብሔር ክንፍ አለው ወይ? የሚል ጥያቄ ቢቀርብ ምላሹ የሚገኘው በአንድምታ ትርጓሜ ነው።

በሐዲስ ኪዳን በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በምሳሌ የተሰጡ ትምህርቶችን ያለ አንድምታ እገዛ መተርጉም እጅግ አዳጋች ነው። አብዛኛውን ጊዜ የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ደቀ መዛሙርት ጌታችን የሚመስለው ምሳሌ ቢረቅባቸው «ተርጉምልን» እያሉ ተማገሰና የቀርቡ ነበር። ለምሳሌ ከጌታችን ምሳሌያዊ ትምህርት ውስጥ «ቀኝ ዐይኔህ ብታስትህ እውጣት፤ ቀኝ እጅህ ብታስትህ ቆርጠህ ጣላት (ማቴ. ፭፥፳፱-፴)። የሚለውን ብንመለከት ያለ አንድምታ የጌታን ትምህርት ለመረዳት አንችልም። አንድምታ በሌጣ ንባባቸው ለትርጉም የሚያስቸግሩ ቃላት እና ዐረፍተ ነገሮችን ቆገሩ የተባለው የእግዚአብሔር ረድኤት መሆኑን ዐይን የተባለች ሚስት፤ እጅ የተባለ ልጆች» መሆናቸው ከሐተታ፤ ታሪክ ምሳሌ ጋር አቀናብሮ ያስረዳናል።¹⁷⁸

የአንድምታ ትርጓሜ ስልት ቅዱሳን ሐዋርያት በጻፏቸው ወንጌል እና መልእክታት በስፋት ይገኛል። ለምሳሌ ሐዋርያው ቅዱስ ዳውሎስ ስለ ሁለቱ ኪዳናት /ብሉይ እና ሐዲስ/ በንጽጽር ሲያስተምር ማራ እና አጋርን የጠቀሰበትን እንመልከት። «በአሪት ሕግ እገዛር ትላላችሁን? አሪትን አትሰሙ-አትምን? አብርሃም ሁለት ልጆችን አንዱን ከባሪያይቱ፤ አንዱንም ከእመቤቲቱ እንደ ወለደ ተጽፎአልና። ነገር ግን ከባሪያይቱ የተወለደው ልደት ልዩ ነው። በሰው ልማድ ተወለደ። ከእመቤቲቱ የተወለደው ግን እግዚአብሔር በሰጠው ተስፋ ተወለደ። ይህም የሁለቱ ኪዳናት ምሳሌ ነው» ብሏል (ገላ. ፬፥፳፩-፳፱)። እዚህ ላይ ሁለቱ ሴቶች ማራና አጋር በታሪክ የታወቁ መሆናቸው እንደተጠበቀ ሆኖ በሁለቱ ኪዳናት

178. ትርጓሜ አሪት ዘገም ገጽ 188፤ ወንጌል ቅዱስ ገብረ ሐይለማርያም ትርጓሜው ገጽ 188።

ብሉይ እና ሐዲስ ኪዳን ተተርጉመዋል። እንዲሁም ሐዋርያው ቅዱስ ዳውሎስ በቆርንቶስ መልእክቱ ስለእስባ መምህራን ሲያስተምር «የሚያበራየውን በሬ አፉን አትሰር» ተብሎ በአሪት የተጻፈውን ሲተረጉም «እግዚአብሔር ስለ በሬ ይገደዋልን? ይህን ማለቱ ስለ እኛ አይደለምን?» ብሏል (፩ኛ ቆር. 1፥1፩)። እዚህ ላይ በምሳሌነት የቀረበው «በሬ»፤ በአንድምታ ትርጓሜ እንደ ወንጌል መልእክተኛ /መምህር/ ሆኖ ተተርጉሟል። ጌታችን ለአንድምታ ትርጓሜ መሠረት የሚሆን ምሳሌ ትቶልናል። ይኸውም መገገሥተ ሰማያትን በማቴዎስ ፲፫ ላይ በተለያዩ ስድስት ነገሮች መስሎ ማስተማሩ ነው። (ማቴ. ፲፫፥፩-፱፤ ዮሐ. ፫፥፲፬-፲፭፤ ራእ. ፩፥፳) ይመለከቱ።¹⁷⁹

ከዚህ በላይ የተዘረዘሩትን የቅዱሳት መጻሕፍት አስረጅ /እማኝ/ በመያዝ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በአንድምታ ትርጓሜ ስትገለገል ኖራለች። የአንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት ቤተ ክርስቲያን ስለ ቅዱሳት መጻሕፍት ያላትን ምልክታ ስለ ነገር እግዚአብሔር የምታስተምረውን ትምህርት ከጥንታውያኑ የእስክንድርያ፤ የእንጻኪያ፤ የአንድምታ ትምህርት ማእከላት ጋር ያላትን ትውፊታዊ ግንኙነት አጉልቶ ያሳያል። የሊቃውንቶቿንም ፍልስፍና እና የሰውቀት ደረጃ የሚያንጸባርቅ ትልቅ መንፈሳዊ ሀብት በመሆኑ በቃል እና በጽሑፍ ሲነገር ካለንበት ዘመን ደርሷል። ቀጣዩም ትውልድ ሊጠብቀው ሊገነባበውና ሊጠቀምበት የሚገባ ሲሆን የቤተ ክርስቲያኒቱ ሊቃውንት ገብአ በመጥራት አንዳንድ የሚያዘዙ ቃላትን፤ አገላለጾችን ሐረጎችን ዐረፍተ ነገር ማስተካከያ እያደረጉ ቢያቀርቡት ይበልጡ ማለፊያ ይሆናል።

፲፫ የመጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጎም

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር መንፈስ ያደረባቸው ሰዎች በረድኤተ እግዚአብሔር አጋኝነት የጻፉት መጽሐፍ ነው። መጽሐፍ ቅዱስን በዘፈቀደ ማገም ተነሥቶ መተርጎም እንደማይችል ቅዱሳን ሐዋርያት በትምህርታቸው አስረገጠው ተናገረዋል። ይህን ሁኔታ ሐዋርያው ቅዱስ ጲጥሮስ ሲያስረዳ «በመጽሐፍ ያለውን... ትጋቢት ሁሉ ማገም ለገዛ ራሱ ሊተረጎም

179. የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከሐላቱ ክርስቶስ እስከ ፳፱ ዓ.ም.

አልተፈቀደም፤ ትንቢት ኩቱ በሰው ፈቃድ አልመጣምና ዳሩ ግን በእ ግዚአ ብሔር ተልዕኮው ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተረድተው ተና ገሩ።። ብሏል (ጴጥ. ፩፡፳-፳፩)። ይህ ቃል መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአ ብሔር በመረጣቸው ቅዱሳን ላይ በረድኤት አድሮ እንዴት እንደጻፉ እንዴት እንደተናገሩ ለና/ እንደተረዱቸው ያስረዳል። ያለ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ አጋዥነት በሥጋዊ ሐሳብ በድፍረት ተንሳሥቶ መጽሐፍ ቅዱስን መተርጎም አይቻልም። በታሪክ ቅዱሳት መጻሕፍት በመተርጎም ለቤተ ክርስቲያን ለከፊ ሥራ ሠርተው ያለፉት እነ አባ ጂርምን የመሳሰሉ ሰዎች ቅዱሳት መጻሕፍትን ሲተረጉሙ በጸም፤ በጸሎት እና በትምህርትም ተወሰነው ነበር። የሀገራችንም ሊቃውንትም ቀን በጽሕፈት ሊሊት በጸሎት ተወስነው እንደቀደሙት ሊቃውንት በመተጋት ቅዱሳት መጻሕ ፍትን ተርጎመውልናል። ዛሬ ግን «ቅዱሳት መጻሕፍትን ቃል በቃል መተ ርጎም ወይም መፍታት መልካም ነው፤ ተምሳሌታዊ አፈታት ወይም አተረጓጎም ግን የመጣ ብልጣ ብልጥነት ነው»¹⁸⁰ የሚለውን የሉተርን መፈክር እንግበው የተነሡ ወገኖች በመንፈስ ቅዱስ አጋዥነት የተዘጋ ጁትን የእንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት እያጣጣሉ የራሳቸውን ሐሳብ በሚያንጸባርቅ ያዘጋጁትን ሲጠቅሱና ሲያወድሱ ይታያል።

ከእነዚህም ውስጥ «መጋቢ ጥበብ ለሉሞን» ተጠቃሽ ነው። ጸሐፊው ስለ ቅዱሳት መጻሕፍት አተረጓጎም ያለውን ደንታቢነት ሲገልጥ «እግዚአብሔር ብዙ ሰዎች ሊረዱት በማይቻላቸው አኳኝን ተናግሮ አያውቅም፤ ክርስቲ ያኖች መጽሐፍ ቅዱስን ሊረዱት ይችላሉ። መጽሐፍ ቅዱስን ለመረዳት አዋቂ እስኪገኝ መጠበቅ ወይም ረጅም የሥነ መለካት /Theology/ መከታ ተል ወይም ሌሎች ክርስቲያኖች የሌላቸው እንግዳ የሆነ ሚስጢራዊ ልምምድ እንዲኖራቸው አያስፈልገም። አንድ ሰው ፈቃደኛ ከሆነ መጽሐፍ ቅዱስ በበቂ ሁኔታ መረዳት ይቻላል። ገጽ 197 ብሏል። ይህ በጸሐፊው ተደብስብሎ የተገለጠው ሐሳብ ከሳይ የተመለከትነው የማርቲን ሉተር አስተሳሰብ/ አስተምህር/ ግልባጭ ነው። ጸሐፊው የትርጓሜ መጻሕፍትን አስፈላጊነት ሲጻርር «እግዚአብሔር ብዙ ሰዎች ሊረዱት በማይችላቸው

180. ማንበር ቅዱሳንን የገንዘብ ደጃቸው። ስለዚህ እውነት በግንኙነት ገጽ 197።

አኳኝን ተናግሮ አያውቅም» ማለቱ ይታወቃል። በመጽሐፍ ቅዱስን ግን የዓለም መምህር ኢየሱስ ክርስቶስ ሲያስተምር ትምህርቱን ብዙ ሰዎች እንዳልተረዱት ሁቃዎሚዎቹም እንዳይረዱት በምሳሌ የተነገረበት አጋጣሚ መሆኑን ሲያስረዳ «ደቀ መዛሙርቱም ቀርበው። ስለ ምን በምሳሌ ትነግራ ቸዋለህ? አሉት፤ እርሱም መልሶ እንዲህ አላቸው። ለእናንተ የመንግሥተ ሰማያትን ምስጢር ማወቅ ተስፋቸዎታል፤ ለእነርሱ ግን አልተሰጣቸውም» ብሏል (ማቴ. ፲፫፡፲፩)። ከዚህ አንጻር ጸሐፊው ማንም ሰው መጽሐፍ ቅዱስን ያለ አስተማሪ ተርጓሚ መረዳት ይችላል። ስለ የጻፈው ኑፋቄ ጥያቄ ውስጥ ይወድቃል።

«መጽሐፍ ቅዱስን ለመረዳት አዋቂ እነዚህ ድረስ መጠበቅ... አያስፈልገም» ተብሎ የተገለጠውን ሐሳብ በሐዋርያው ፊሊጶስ በኢትዮጵያዊው ጃንደረባ መካከል የተደረገውን የመማር ማስተማር ሂደት ያላገናዘበ መጽሐፍትን ያልመረመረ አስተያየት ነው። ጌታችን መጽሐፍትን አታውቁምና ትስታላችሁ ያለው ስለእነዚህ ወገኖች ነው። በሐዋርያት ሥራ. ፩፡፳፯-፴፮ ላይ ሐዋርያው ፊሊጶስ የነቢዩ ኢሳይያስን መጽሐፍ ድምፁን ከፍ አድርጎ ሲያነብ የነበረውን እትዮጵያዊው ጃንደረባ «የምታነበውን ታስተውለዋለህ? ሲለው እትዮጵያዊ ጃንደረባ በበኩሉ «የሚመራኝ ሳይኖር ይህ እንዴት ይቻለኛል» ብሎታል። ሐዋርያው ፊሊጶስም የሚያነበውን መጽሐፍ ተርጎሞ ዘርዘሮ ካስረዳው በኋላ ጃንደረባውም «ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ አምናለሁ» ወደሚለው የእምነት ዕውቀት አሸጋግሮታል። ከዚያም ጃንደረባው በሐዋርያው ፊሊጶስ እጅ ተጠምዷል። ይህ ታሪካዊ ክንፍ መጽሐፍ ቅዱስ እንደ ዓለማዊ ዕውቀት ያለ አስተማሪ መረዳት እንደማይቻል ያስረዳናል። መጽሐፍ ቅዱስን ተርጎሞ ለማስተማር በቅድሚያ እንደ ሐዋርያው ፊሊጶስ የእግዚአብሔር መንፈስ ሊያነሳሳን ይገባል። በደመ ነፍስ የሚጻፍ ጽሑፍ የሚተረጎም ትርጉም የማገም ሕይወት ወደባቱ አቅጣጫ አይመራም። ጸሐፊው በእንድምታ የተተረጎሙ መጻሕፍትን የማጥላላት አባዜውን ሲያስከትል «ይህንን በረከታችንን ሰይጣን በሚገባ ስለሚያውቅ ወደ ቃል እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱሳችን እንዳንቀርብ የተለየ ምክንያቶችን አምጥቶ ሊያሳምንን ይሞክራል። ለምሳሌ መጽሐፍ

ቅዱስን ያለ አባቶች መረዳት ወይም መጽሐፍ ቅዱስን የሌለ ቤተ እምነት መጽሐፍ እንደሆነ ወይም የተባረዘና የጉደለ ወይም ያለ አንድምታ መገንዘብ እንደማንችል... ወዘተ አድርጎ ከመጽሐፍ ቅዱስ ሊያርቀን ይሞክራል» ብሏል። ገጽ 197

ከዚህ የቀረበው ሐተታ ሦላሳ «የአንድምታ ትርጉሜ መጻሕፍትን አንተብል» የሚል ነው። አስቀድመን ከመግቢያችን አስረግጠን እንደገለጽነው «መጽሐፍ ቅዱስን ያለ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ አጋኝነት እና አንድምታ መረዳት አይቻልም» ለምሳሌ በአረት (ዘፃገም ፳፪፡፲፩) «በክንፎቹ አዘዛቸው» እና ዙኝ ሀይዘህ ብታገኝክልህ አውጣት ቀኝ እጅህ ብታስተህ ቆርጠህ ጣላት» (ማቴ. ፭፡፳፱) የሚሉትን ቃላት ያለ አንድምታ እና ትርጓሜ እንዴት መረዳት ይቻላል? ጸሐፊው እነዚህን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት እንዴት ማብራራት ይቻላል? ተብሎ ቢጠየቅ መቶ በመቶ ያለ አንድምታ ትርጓሜ ምላሽ አያገኝም። «የሙሴና የኤልያስ በታቦር ተራራ» (ማቴ. ፲፮፡፭) ከጌታችን ጋር መነጋገር ተጽፎአል። ምን እንደተ ነጋገሩ መጽሐፍ ቅዱስ በቀጥታ አይነገረንም፤ አንድምታው ግን፤ «የእኔን የሙሴን እምላክ ሙሴ የሚልህ ማን ነው? የእኔን የኤልያስን እምላክ ኤልያስ የሚልህ ማን ነው? እምላክ ኤልያስ /የኤልያስ እምላክ/ ይበላህ እንጂ በግለት ይፈታዋል። ከዚህ አኳያ «ከአንድምታ ውጪ ያለ መምህራን እገባ መጽሐፍ ቅዱስን መረዳት ይቻላል» የሚለው የጸሐፊው ሕሳብ አመጽሐፍ ቅዱሳዊ የሉተራውያን ሐሳብ ነው።

የፕሮቴስታንቱ ዓለም ሁለት አግሮቹ ወደ ጉድጓድ የመግባቱ ምስጢር እንዳገኙ የሚያገቡ እንደመጣቸው የሚጠቅሱ በረከተ ወንጌልን ሳይሆን በረከተ መርገምን የሚሰብኩ፤ የሥጋና ደምን ሐሳብ አሸልከው የሚያስገቡ እንግዳና ወፍ ዘራሽ ልብወለድ ትምህርትንም የሚናገሩ በልባቸው እልክኝነት የሚጓዙ የ«ሰሎሞን» ዓይነት ደፋሮች በመንግታቸው ነው። የችግሮቹ ምንጮች እነርሱው ሁነው ሳለ ጨካኝነትን ቀጠና የዐባ ዕንባቸውን ሰሎሞን ሲገልጥ «በዙ ጊዜ ችግር የሚፈጠረው ሰዎች የቀድሞ ትውልዶች የመጽሐፍ ቅዱስን ትርጉም /አንድምታ/ ብለው ባስቀመጡት መሠረት መጽሐፍ ቅዱስን ለመረዳት ሲሞክሩ ወይም ለራሳቸው እንዲመች አድርገው የመ

ጽሐፍ ቅዱስን ክፍሎች በጣጥሰው ግጥሞች በሚገልጹ ሰዎች ዘሃይማኖት መሪዎች መንተራስ ሲጀምሩ ከባድ መንፈሳዊ ውድቀት ውስጥ ይገባሉ ገብተንም እናውቃለን ብሏል። ገጽ 184

እውነት ለመናገር ይህ እውነታ የፕሮቴስታንታንቱን ዓለም በሚገባ ይገልጠዋል። ለአብነት ያህል የሚከተሉት የመጽሐፍ ቅዱስ ቅስጣዎች ብንመለከት ሌላውን አተወውና ሰሎሞንና አመጸኞቹ ግብረአባሮቹ እየቆ ነጻጸሉ በሚያሳትሟቸው መጽሐፍ ቅዱሶቻቸው ሊትዮጵያ የሚለውን ቃል ሱዳን በማለት ቀይረውታል። የሚማለደውን አገላለጽ የሚማልድ የሚል ቅጥያ ጨምረውለታል፤ የሕዝባችንን የአንድነት ስሜት ለማጥፋት ሲሉ ይኸኛው ሃይማኖት የዚህ ብሔር ነው። ያኛው የዚያ ነው በሚል ማደናገሪያቸው ሕዝቡን በአንድ በረት እንዳይረጋ ዛሬ ወጥቶ በአንዱ በረት ነገ ወደሌላው በረት እንዲመለከት ያደርጋታል። እነርሱ በእውነተኛ እምነት ላይ ሰላልተተከሉ ሶረፍት ሊሰጡት ባለመቻላቸውም አረኛቸው ይህ ጠባቂ የሌለው መንጋ የሌለው ሲጓዝ ይኖራል። በቤተሰብ ደረጃ ብንመለከት በሃይማኖት ሰበብ መከፋፈል ያልደረሰበት ቢኖር በጣት የሚቆጠረው ነው። በአሜሪካና በአፍሪካ ባሉ ጥቁሮች ላይ በሚደርሰው የዘረኝነትና የጎጠኝነት አካሄድ የተነሣ ክርስቶስን ከፍለው እንደነበር የምናነበው ታሪክ አለ። ይህ በፕሮቴስታንቶችና በካቶሊኮች በተፈጸመው ደባና ግፍ የተነሣ ጥቁሮች እራሳቸው የእኛ ኢየሱስ ጥቁር ነው ብለው እስከማመንና እስከማስተማር ደርሰው ነበር ይህ ሥራ «ለእነ መጋቤ ጥበብ ሰሎሞን» ፍርፋሪ የሚጥሉላቸው ጌቶቻቸው የቅርብ ጊዜ ትዝታ ነው።

ዛሬ ትርጓሜ ወይም አንድምታ ትውፊት፤ እና አዋልድ መጻሕፍት አያስፈልጉም እያሉ የሚያታልሉን የሉተር ተከታዮች በእስኪ መንፈሳዊ ውድቀት ላይ እንደሚገኙ ሀገር ያወቀው በሐይ የሞቀው ጉዳይ ነው። ለዚህም በአሁኑ ሰዓት በምዕራቡ ዓለም የሚገኙ ቤተ እምነቶች ለሰቅ በደረቴ ለመስለሞች መስገጃ /መስጊድ/ ለማፈራ ቤት መሸጣቸው ሳንሃው ጭብጥ እስረጅ ናቸው። የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን በሊቃውንቶቿ ትምህርት በቅዱሳን ጸሎት በመፈገገ የፕሮቴስታንቱ ዓለም ያጋጠመው

መንፈሳዊ ውድቀት ወይም ክስርት አላጋጠማትም፤ ዘመን ተሻግሮ እዚህ ደርሳለች፤ ወደፊትም በልዑል እግዚአብሔር አጋዢነት ትኖራለች። ነገር ግን ዛሬ የከሰደች መጽሐፍ እንዳዘጋጀው ግለሰብ ያሉ ልባቸውን በጥርቴ ስታንቱ ታዛ እድርገው እኩሳቸውን ውስጣ ቀብረው ሥርዐቷን ትውፊቷን ለመናድ ሊት ተቀን ድንጋይ እንደሚፈነቅሉ የሚጽፏቸው መጻሕፍት እማኝ ናቸው።

ሌላው ጸሐፊው አጠቃላይ የሀገሪቱንና የቤተ ክርስቲያኒቱን የቅ ሐሳት መጻሕፍት ትርጉም ገዛ ጥላሽት ሲቀባ «ወደ ኢትዮጵያ የትር ጉም አሰጣጥ ሁኔታ ስንመጣ ግን አብዛኛው መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈ በትን የመጀመሪያ ቋንቋ ዕብራይስጡን፣ አረማይኩን፣ ግሪኩን ያልተ ከተለ ይልቁንም የግእዝ ቋንቋን ብቻ የተከተለ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ አጠ ቃላይ ሃይማኖታዊ አስተምህሮ በተለይ ድህነትን ያላገናዘበ የምንባቡ መነሻ ነጥብና ሐሳብ ትቶ እየቆራረጠና እየከፋፈለ በሌሎች በማይታወቁ ቃሪኮች ሐተታ የተተበተበ የእሐፊውን ዓላማ ሳይረዳ የአዋልድ መጻሕ ፍትን አስተምህሮ ማእከል ያደረገ የጽሑፉን ጸራ የሀገር ቤት ጸራ በመፍጠር መነሻ ያደረገ ቃላትን እንኳን የሳባውያንን የፊደላት አጻጻፍ ዘይቤ ተከትሎ ይሄኛው ፊደል ቢሆን ይሄኛው ነው ይሄኛው ቢሆን ደግሞ እንዲህ ነው የሚል በቤተ የትርጉም አሰጣጥ ዘይቤ ነው። ብሏል። ገጽ 189

ይህንን ለማለት አስቀድሞ የተጠቀሱትን ቋንቋዎች ማወቅን መረዳትን ባሕል ወግን አኗኗርን ሥርዐትን ማወቅን ይጠይቃል። እርሱ እንደሚለው ዝንጉሣ እንኳን ከላይ ያቀረበው ሐሳብ በተለሰነ መቃብር ውስጥ እንደ ሚገኝ እገዢ የፈለሰ ሥጋው የተልከሰነ ነገርን ይመስላል። የቤተ ክርስቲያኖችን የትርጉሙ ታሪክ የሚነሳው ከምንጩ ከቤተ እስራኤል ቅድመ ልደተ ክርስቶስ ነው። በግእዝ ተጽፎ መገኘቱ ተለማኒነቱን ያሳያል እንጂ መናፍቃን እንደሚያስቡት አይደለም። በቅርቡ በክምራን ዋሻዎች በቀፈራ የተገኘው መጽሐፈ ሄናክ ኢትዮጵያ ውስጥ ካለው መጽሐፍ ጋር ተመሳሳይ ሆኖ መገኘቱ ይህን ሀገር ነገር እግዚአብሔርን በተመለከተ ልትናገር የሚገባት ብቸኛ መሆኑን ይመሰክራል። እንጂ የተራራውን ለፍጥ ጆሮ ሆነው የሚናገሩት ሃይማኖትን በማጥፋት የሚያውቀ ሆክሱ ከሞላ እድርት

የሚላቸውን የሚያደርጉ ባሕል ወግ ሥርዐት እምነት የሌላቸው «መጋቢ ጥበብ ተላዘዎቹ» የሚናገሩት ወይንም የሚተቹት ቤተክርስቲያን አይደለችም። ከዚያ በማስከተል በፆኛው ምዕት ዓመት መጀመሪያ ገደማ በአባ ሰላማ አማካኝነት በርካታ መጻሕፍት አቀባይ ከሆኑ ቋንቋዎች ከዕብራይስጥ ከጽርዕ ጦሪነ ከወበረኛ መተርጎሚያቸው ይታወቃል። ይህን እውነት ከይና ገልብጦ «ዕብራይስጡን አረማይኩንና ግሪኩን ያልተከተለ ይልቁንም የግእዝ ቋንቋን ብቻ የተከተለ» ብሎ መጻፉ ያስገምታል። ለግእዝ አቀባይ ቋንቋ ሆነው ያገለገሉት ዕብራይስጥ ጽርዕ እና ዐረብኛ ናቸውና።

እሐፊው ጌታችን መድኃኒታችን አየሰስ ክርስቶስን ናትናሌልን ሲጠራው «ፈሊጸስ ሳይጠራህ ከበለሰ በታች ሳለህ አየሰህ» አለው (ዮሐ. ፩፥፵፩-፶፪)። ያለውን ቃል ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን የተረጉሙትን አሸቀንጥሮ ጥሎ የራሱን ትርጉም ሲያስቀምጥ «ፈሊጸስ ሳይጠራህ ከበለሰ በታች ሳለህ» የሚለው ዐረፍተ ነገር ሌላ ምንም ትርጉም ሳይኖረው ፈሊጸስ ሳያገኘው አስቀድሞ ናትናሌል ከበለሰ ዛፍ ጥላ ስር እንደዘረመረ መረዳት አያገኛትም» ብሏል። ገጽ 200 የቤተ ክርስቲያኖችን ሊቃውንት ይህንን እንዴት ወብት ባለው አኳኋን ተንትነው እንደተረጉሙት /ዮሐንስ ወንጌል (፩፥፵፩-፶፪) አንድምታውን መመልከት ብቻ በቂ ነው። ጌታችን አየሰስ ክርስቶስ «ከበለሰ ሥር በታች ሳለህ ዐየሰህ» ያለው እጅግ ጥልቅ ምስጢር ያለው ዐረፍተ ነገር ነው። በለስ ከሰው ልጆች ውድቀት ጋር የተያያዘ ትልቅ ታሪክ ያለው ተክል ነው። ይህን ተክል በጥላ አገልግሎቱ ብቻ ፈርጆ መተርጎም የእሐ ፊውን የዕውቀት ድህነት ያሳያል።

አስቀድመን እንደገለጽንው በአሪት «የሚያበራየውን በሬ አፋን አትሰር» ተብሎ የተነገረው ቃል ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ «እግዚአብሔር ስለበሬ ይገደዋልን ይህን ማለቱ ስለ እኛ አይደለምን?» (፩ኛ ቆሮ. ፲፥፲፩) ብሎ «በሬ» በአንድምታ ትርጓሜ እንደ ወንጌል መልእክተኛ /መምህር/ አድርጎ መተርጎሙ ተጠቅሷል። ከናትናሌል ሕይወት ጋር የቀረበው በለስም ተራ ለጥላነት የሚያገለግል በለስ ሳይሆን «አዳም በሰላተት በወደቀ ጊዜ ካገለጸመው የበለስ ቅጠልና ቆርጦ ከበላው የበለስ ፍሬ ጋር ተገናዝቦ የሚተረጎም ነው። እነዚህን የመሳሰሉ ወርቃማ ትርጓሜዎችን በቤተ ክርስቲያኖችን የትርጓሜ መጻሕፍት ያገኛሉ።

፲፪ እመቤታችን በአባ ሕርያቅስ ቅዱሴ

በለነገር ማርያም እጅግ አምልተውና አስፍተው ከጻፉ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት አባ ሕርያቅስ በግንባር ቀደምትነት ይጠቀሳል። ይህ ሊቀ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን በተለያዩ ምሳሌዎች እየመሰለ አመሰግኗታል። ሊቀ ስለ እመቤታችን የመሰለው ምሳሌ በእያንዳንዱ ትንቢትና ምሳሌ ላይ የተመሠረተ ነው። ሊቀ አባ ሕርያቅስ እመቤታችንን የመሰለበት ምሳሌ በምልአት እመቤታችንን ሲገልግት እንደማይችል ሲናገር «በማንና ምን እንመሰልሻለን?»¹⁸¹ ብሏታል። ሊቀ እንደተናገረው እመቤታችን ከሰውና ከሥነ-ጥረት ወጥን የሚመሰላት የለም። ነገር ግን የሰው አእምሮ በሚረዳው ወደር ልክ በመጽሐፈ ቅዱሳው ቅድስት ድንግልን መሰላል።

፲፪፩ አዳም ከገነት በተሰደደ ጊዜ ተስፋው አንቺ ነሽ

«ከገነት በተሰደደ በወጣህ ጊዜ የአዳም ተስፋው አንቺ ነሽ።» የሚለው ቃል የሰው ዘርን በሙሉ ይመለከታል። ለሰደተኛው አዳም ወደ ገነት መመለስ ተስፋ የነበረው እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ናት። «ተስፋ» የተሰኘውን ቃል ደስታ ተክለወልድ «አለኝታ፣ ወደ ፊት እገኛለኝ የማለት ጽኑ እምነት»¹⁸² በማለት ይፈቱታል። የእመቤታችን የአዳም ተስፋ መሆን ታሪኩ እንደዚህ ነው። «አባታችን አዳም በረዳመው ስሕተት ከገነት ተሰደ በገነት አንጻር /አቅራቢያ/ በደብር ቅዱስ ሲኖር ወደኋላ ተመልሶ በገነት ያሳለፈውን የደስታና የተደላ ኑሮ እያስታወሰ ዘወትር ይቆጭ ነበር። ለሰደቱም ሔዋንን «በአንቺ ምክንያት እግዚአብሔርን ያህል ጌታ ገነትን ያህል ቦታ አጣሁ» እያለ ይወትላት ነበር። ወቀላና ፊት ማጥቆር የበዛበት ሔዋን ከአዳም ፊት ኮበለለች።

የእግዚአብሔር መልአክ ተገልጾ እንዲታረቃት ጠየቀው። አዳም በበኩሉ በእርሷ ምክንያት «እግዚአብሔርን የሚያህል ጌታ ገነትን ያህል ቦታ ማጣቱን» ነገረው። መልአኩም «በእርሷ ምክንያት ገነትን ብታጣም መታረቂያህ እርስዋ ናት ታረቅ» አለው። አዳምም የመልአኩን ምክር

181. አባ ሕርያቅስ ቅዱሴ ማርያም፤
182. ጳጳሱ ተክለ ወልድ ለዘጸአት ፡፡ ም/ ፲፱ ፡፡ ፪፻፸፭፡

ተቀብሎ ሔዋንን ካለችበት በማምጣት ሰርቀ ሰላም አውርዷል። ከዚህ በኋላ እግዚአብሔር ይቅር እንዲላቸው ከባሕር ገብተው በጸልዩ ሰማኤ ጸሎት ኃዳጌ በቀል የሆነው ቸሩ አምላክ ጅሺህ ከጅ መቶ ዘመን ሲፈጸም ከልጅ ልጅህ ተወልጄ በመስቀል ላይ ተሰቅዬ ሞቼ እድንክላሁ ሁሉ ቃል ከዳን ዝቅባለት ነበር።¹⁸³ እግዚአብሔር የአዳምን ጸሎት ተቀብሎ ተስፋ የሰጠውና ያጽናኖው «የልጅ ልጄን በመጥቀስ ነው።» የልጅ ልጄም እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ናት። ምክንያቱም መሲህ ኢየሱስ ክርስቶስ ከተሰፋ በላይ አዳን ጌታ በመሆኑ ቅዱሳኑ ይህ ድንነት የሚፈጸምበት የሰው ልጆች ሁሉ ተስፋ መሆኑን መሰከሩ ። ስለዚህ «ከገነት በተሰደደ ጊዜ የአዳም ተስፋው አንቺ ነሽ» ተብሎ በሊቀ የተነገረውና በሊቃውንት የተተረጎመው ምክንያታዊ በሆነ መንገድ ስለቀረበ «ሰምተው እንዳይሰሙ በይተው እንዳያስተውሉ» ከተመወረባቸው ወገኖች በስተቀር ግልጽ በመሆኑ ሁሉም ሊቀበለው የሚገባ ሃይማኖታዊ እውነት ነው።

፲፪ የሴም ምርቃቱ በረከቱ አንቺ ነሽ

ሊቀ አባ ሕርያቅስ በመጽሐፈ ቅዱሳ ቅድስት ድንግል ማርያምን «የሴም ምርቃቱ በረከቱ አንቺ ነሽ»¹⁸⁴ ብሎ ማመስገኑ ይታወሳል። የዚህ ምስጋና መሠረታዊ መሆኑም «እግዚአብሔር በሴም ድንኳን ይደር» የሚለው ነው (ዘፍ. ፱፡፩፻፺)። ኖኅ ከጥፋት ውኃ ወዲህ መጥቀሱ በሙሉ ልጆቹን ሲመርት «ለይገድር እግዚአብሔር ውስተ ቤቱ ለሴም፤ እግዚአብሔር በሴም ቤት ይደር» ብሏል። ይህ ትንቢታዊ ቡራኬ /የበረከቱ ቃል/ በእመቤታችን ተፈጽሟል። ይህም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከነገደ ሴም አብርሃም ይስሐቅ፣ ያዕቆብ እና ይሁዳ ዘር መገኘቱ ይታወቃል። ስለዚህ ቀድሞ በኖኅ የተላለፈው ምርቃት በእርሷ ፍጻሜውን በላገኘ እመቤታችን «የሴም ምርቃቱ በረከቱ አንቺ ነሽ» ተብላ መመስገዷ መጽሐፋዊ እንጂ በየትኛውም መመዘኛ እንግዳ ትምህርት ተደርጎ ሊወሰድ አይችልም ።

183. ቅዱሴ ማርያም ንቅናቄ ቅርንጫፍ ውስጥ ማለፍ ማለቱን ከፍለገው ይነገራል።
184. ዘፍ. ፲፱፡፩፻፺፡፡ ዘፍ. ፲፱፡፩፻፺፡፡

፲.፮ ኖኅ ከማየ ሰራዊ ከማየ ድምሳሴ የዳነባት መርከብ
አንቺ ነሽ

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ የትንቢትና ምሳሌ አገልግሎት ሲያብራራ «ከጥንት ጀምሮ እግዚአብሔር በብዙ ዓይነትና በብዙ ጉዳና ለላባቶቻችን በነበረው ተናግሮ ሁሉን ወራሽ ባደረገው ደግሞም ዘመናትን በፈጠረበት በልጁ በዚህ ዘመን መጨረሻ ለእኛ ተናገረን» ብሏል (ዕብ. ፩+፩፫)። በሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ «በዙ ዓይነትና በብዙ ጉዳና» ተብለው የተገለጡት «ትንቢትና ምሳሌ» ናቸው።¹⁸⁵ ጌታችን አስቀድሞ በባሪያው በቅዱስ ዳዊት የተነገረውን ቃል ትንቢት ሲያጠናክር «በምሳሌ አፈን እከፍታለሁ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የተሰወረውንም እናገራለሁ» (ማቴ. ፲፫+፴፬-፴፭) የሚለውን መጥቀሱ ይታወቃል። ምሳሌዎች ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ ተሰውረው የሚገኙ ነገሮችን መከላከል መሣሪያ መሆናቸውን ከጌታችን ትምህርት መረዳት እንችላለን። የኖኅ መርከብም ከሰው ልጅ ውድቀት ጀምሮ ያለውን ሰውር ምስጢር የምትከስት ምሳሌ ናት። ምሳሌነቷ የእመቤታችን ቅድስት ማርያም ነው።

ጸድቀ ኖኅ የጥፋት ውኃ ከመከበቱ በፊት በትዕዛዝ እግዚአብሔር ሦስት ክፍል ያለው መርከብ አዘጋጅቶ ቤተሰቦቹን ከእንስሳት ዓለም ተባዕትና እንስሶችን ይዞ ወደ መርከብ መግባቱ ይታወቃል። ከግዑዝ ነገሮች፣ ውስጥ መርከብ የእመቤታችን ምሳሌ ስትሆን ኖኅ ደግሞ የጌታ ምሳሌ መሆኑን ሊቃውንት ያመለክታሉ። የመርከቧ ሦስት ክፍል ሆኖ መሠራትም የእመቤታችን በንጽሐ ሥጋ፣ በንጽሐ ሃዘን እና በንጽሐ ልቦና ንጽሕት መሆኗን ይገልጻል። የኖኅ መርከብ ከጥፋት ውኃ መጸፍ እንደሆነች እመቤታችን በአጻምና በልጆቹ ከተፈረደው ጥት ለመጸና ምክንያት ሆናለች።¹⁸⁶ በመሆኑም «ኖኅ ከማየ ሰራዊ ከማየ ድምሳሴ በዳነባት መርከብ ተምሳሌት» መቅረቧ ተገቢ ነው።

፲.፮ የአብርሃም እንግድነት

ሰርወ ሃሮጦፕት እያተላ በሚለው በአብርሃም ግዛት ውስጥ አመቤታችን ተሰለፈች። ስለዚህም «የአብርሃምን ዘር ይዟል እንጂ የያዘው የመላእክትን

185. የቃል አባላት መለከት ላይ ለተጠቃሚው ትንቢት ይገኛል።
186. ማ. ከግዑዝ ገጽ 69

አይደለም» (ዕብ. ፪+፲፮) ተብሎ የተገረው የሐዋርያው መልእክት እሞሃ ነው። አብርሃም ባራቱ ማዕዘን በሐደ ጊዜ ዘመድ ዘመድ የምታሰኘው የሃይማኖቱን ዋጋ የምታሰጠው እመቤታችን መሆኗ በቅዱሴ ማርያም የእንድም ትርጓሜ ተገልጿል።¹⁸⁷ «አብርሃም እግዚአብሔር ወዳገየው ምድር ሲወጣ እግዚአብሔርን በማመን መውጣቱ (ዘፍ. ፲፪+፲፮) የእግዚአብሔር ወዳጅ ተብሎ በጻፈው የተገለጸው ሐሳብ ቀርነት አለው። የአብርሃም ጥሪ በክርስትና ሕይወት ውስጥ ገልጿ ድርሻ ያለው ጉዳይ ነው። ይልቁኑ ሐዋርያት ያለ አብርሃም ምሳሌነት ወንጌልን አልሰበከም ብንል ማጋነን አይሆንም።

እመቤታችን አብርሃም እግዚአብሔርን ተስፋ በማድረግ የተሰደደበትን በእንግድነት የኖሩበትን ፍጽምና ያለውን የሃይማኖቱን ዋጋ የምታሰጡ አንቺ ነሽ ተብላ መገለጫ እጅግ ጥልቅ ምስጢር አለው። «የአብርሃም እምነቱ ጽድቅ ሆኖ እንደተቆጠረለት» በሐዋርያት ተሰብሷል። እምነቱ እና ጽድቁ ግን ፍጽምና ያገኘው በሌላ አነጋገር ወደ ፍጽምና የተሻገረው ከእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም አምላክ ሰው ከሆነ በኋላ ነው። የአብርሃም የእምነቱ ዋጋ ቀደም ብሎ ለባሌው ንጉሥ ለመልክ ጼዴቅ መሥዋዕት በቀረበበት ወቅት «በመዋዕልዬ ኑ ፈጅቶ ልክ ወሃጤ መታርገሁ ከሆነ ዕለት» የሚል ጥያቄ አቅርቦ ምሳሌውን ታያለህ ተብሎ አበረጠ። ይህንን የእምነት ምስጢር ጌታችን በቅዱስ ወንጌል ሲመሰክር «አብርሃም አቡኩሙ ተመነየ ከመ ይርአይ ዕለትየ ወርእየሂ ወተፈስሐ፤ ለባታችሁ አብርሃም ቀኔን ያይ ዘንድ ሐሴት አደረገ ዐየም ደስም አለው።» ብሏል (ዮሐ. ፰+፲፮)። ጌታችን አብርሃምን ቀኔን ያይ ዘንድ ሐሴት አደረገ፤ ደስም አለው ሲል የተናገረው በአረት ዘፍጥረት (፲፰+፲፯) ሥላሴ ሦስት ሆነው ገብተው ሁለቱ አብና መንፈስ ቅዱስ ሲሔዱ ወልድ ከአብርሃም ቤት ቀርቷል። «እመ ከመ የም እገዛበ ግዚኤ እንደ ባራ ወዳነት እገዛሁ» ብሎ ተነሳውን ሃጽቷል። ይኸውም ይታወቅ ዘንድ ጌታችን ከቤተ አብርሃም ሰው ሆኗል። የአብርሃም እንግዶች የተሰተናገዱበት ለአብርሃም የእምነት ዋጋ እንዲ ያገኝ በመጠጊያ በመጠለያነት ያገለገለችው ድንኳን የእመቤታችን ምሳሌ ነች። በዚህ የተነሣ አብርሃም በአራቱ መዕዘን በሐደ ጊዜ ዘመድ ዘመድ

187. ማ. ከግዑዝ ገጽ 69።

የምታሰኝው የሃይማኖቱን ዋጋ የምታሰጧ ለንቺ ነሽ ተብላለች። ከአብርሃም ቤት ለንደገቡ አብ ለአጽንሐ መንፈስ ቅዱስ ለአንጽሐ፣ ወልድ በተለየ አካል ሥጋን ለመልበስ በእመቤታችን የማደራቸው ምሳሌ ነው።¹⁸⁸

ከዚህ ለመገለጽ እንደ ተሞክረው እመቤታችን ትክክለኛ ወይም አማካኝ የአብርሃም እምነት ዋጋ መቼ ሆነለች። ሊቃውንቱ በዚህ አንጻር የእመቤታችን ሕይወት ከአብርሃም ሕይወት ጋር አነጻጽረው መቅረባቸው ምን ያህል በቅዱስ መጽሐፍ ምርምር እንደመጠቀ ያሳያል። ለትችትም በር አልጠሙም። ይህን ለመተቸት የሞከረው ሰውም አላዋቂ እና ደፋር መሆኑን ያሳያል።

፲.፮ የደቆብ መሰላል

አባታችን ደቆብ ወደ ሰርዖ ሲጓዝ ሌዛ ከሞትባል ቦታ ሲደርስ ይመሸባታል። በዚያም ከመንገድ እልፍ ብሎ ድንጊያ ተነተርሶ ተኛ። ሌሊት በረከደ የወርቅ መሰላል ከምድር እስከ ሰማይ ተተክሎ መላእክት ሲወጡባት ሲወርዱባት እና ዙፋን በላይ ላይ ተዘርግቶ ንጉሥ በላይ ላይ ተቀምጦ ዐየ። ሲነጋም ተነሥቶ በሥፍራው ድንጊያ ተክሎ ዘይት አፍስሳባት «ባይ ይለቲ ፍጥታ ለሰማይ ገዢ ይትሐንጽ ቤተ እግዚአብሔር ይህች የሰማይ ደጃፍ ነች በዚህም የእግዚአብሔር ቤት ይሠራል» ብሎ ትንቢት ተናግሮ ሔጃል። (ዘፍ. ፳፭፡፲-፲፮)

አባታችን ደቆብ በፍፍተ ሌዛ ከምድር እስከ ሰማይ ተተክላ ያያት መሰላል የእመቤታችን የቅድስት ድንግል ማርያም ምሳሌ ናት። በዚህ ምሳሌም ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን ተባብረውበታል። መተርጉማንም አምልተውና አሰፍተው ተርጉመውታል። ሊቀ ቅዱስ ኢፍሬም በሙዳሲ ማርያም «አንቲ ወእቱ ሰዋሰው ዘርእየ ደቆብ እምድር ዘይበጽሕ እስከ ሰማይ ወመላእክተ እግዚአብሔር የዐርጉ ወይወርዱ ውስቴታ፤ ደቆብ ከምድር እስከ ሰማይ ደርሳ የእግዚአብሔር መላእክት ሲወጡባት ሲወርዱባት ያያት መሰላል አንቺ ነሽ» ብሏል።¹⁸⁹ ሊቀ አባ ሕርያቆስ «በሰዋሰደሁ ለደቆብ፤ የደቆብ መሰላል አንቺ ነሽ»¹⁹⁰ ብላ በድምጹ ለምሳሌው አጽንሐት በመሥጠት እመቤታችንን

188. ሌሊት ዘፍጥረት ገዢና ትርጉሟው ገጽ 42።
189. ቅዱስ ኢፍሬም ለደቆብ ግርማ ጸሐፊ።
190. ሌዛ ለርዖን በደባ ግርማ።

እመሰማድታል። የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን በደቆብ መሰላል መመስላን የአፍንታል ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንትም በጽሑፍቻቸው ገልጸዋል።¹⁹¹

ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን በፍፍተ ሌዛ ለአባታችን ደቆብ የተገለጸው መሰላልን ዙፋኑን የተነተረሰውን ድንጋይ በአንድምታ ትርጓሜ ተርጉመው ሲያመጥኑ «የደቆብ በፍፍተ ሌዛ ያያት መሰላል የእመቤታችን፤ የተነተረሰው ድንጊያ የትንቢተ ክቢያት ምሳሌ ቢሆን «እመቤታችን በትንቢተ ክቢያት ጸንታ መገኘቷን የሚያስረዳ ነው። በመሰላሷ የቅዱሳን መላእክት መውጣትና መውረድ ደግሞ ቅዱሳን መላእክት ከእግዚአብሔር ወደ ሰው ከሰው ወደ እግዚአብሔር የሚያደርጉትን ደገኛ ተልእኮ የሚያሳይ፤ ነው። ይኸውም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በቤተሉሌም ዋሽ ሲወለድ «ከዘር ለእግዚአብሔር በአርያም ሰላምም በምድር ለሰውም በጉ ፈቃድ» እያሉ በግልጽ ገቢራዊ ሲያደርጉት መንጉቻቸውን ይጠብቁ ለአቡ ኦሪፕች ታይቷል (ሉቃ. ፪፡፱)። ደቆብ በጥንት ሰብከት በምሳሌ ያየው ራእይ ጌታ ሲወለድ መላእክት ምስጋና ሲያቀርቡ ፍጻሜውን አግኝቷል። ሊቃውንቱ በተከታይ የትርጓሜ አወራረድ ስልት ደግሞ የቅዱሳን መላእክቱ በመሰላሷ ላይ መመላለስ በሰው ልጆች ፍቅር ሰንሰለት ተሰቦ የአምላክን ወደ ምድር መምጣት እና መሬታዊው ሰው በተዋሕዶ አምላክ መሆኑን ያመለክታል። ንጉሥ ተቀምጠባት የታዩቸው ዙፋን ደግሞ የማንህን ድንግል ዘድንግል ማርያም የማንህን ምሳሌ ነው። ይኸውም ይታወቅ ዘንድ ጌታችን የእመቤታችን ማንህን ዙፋን አድርጎ ነግሣባታል፤ መቅደስም አድርጎ ተመስግኖበታል። ቅዱሳን መላእክት ሲመላለሱ እንደተመለከተ በማንህን «ቅዱስ ቅዱስ ቅዱሴ» እያሉ ከምስጋና በላይ የሆነ ልዩ ቅዱሴ በመቀደስ ጌታቸውን በማንህን ያመሰግኑ ነበር። ይህ ሁሉ እንደ ማር የሚጣፍጥ ምስጢር የተገኘ በትርጓሜ መጻሕፍት በመታገዝ ነው። ትርጓሜ መጻሕፍትን ማጣጣል ከምስጢረ እግዚአብሔር ባዶ ያደርጋል። በመጽሐፉም ስለ ደቆብ መሰላል «የደቆብ» ከወንድሙ ከሌላው ሸሽቶ ሲሔድ ሲመሸበት መሰላል እንጾ የመሰላሉም ክርስቶስ እንደነበረ» ተብሎ የተገለጸው ቀንጽል ሐሳብ በትክክል ከመ

191. Paderewski, Malaty 47 St. Mary in the Orthodox Church, Book IV, Quarta chapter, 1474, P. 93.

ጽሐፍ ቅዱስ ዓውድ እኒያ ትርጉም አልባ ነው። ትክክለኛው ግን ከላይ እንደተገለጠው መሰላ እመቤታችን በመሰላል ተቀምጦ የታየው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው።

፲.፱ የሙሴ ጽላት

ሊቀ አባ ሕርያቆስ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን በሙሴ ጽላት መሰረታል። ይህ ምሳሌ የታመቁ የነገሩ ድኅነት ምስጢር የሚከስት ምሳሌ ነው። እግዚአብሔር ለባሪያው ለሙሴ ከ፱/አርባ/ ቀን ቆይታ በኋላ በእግዚአብሔር ጣት ሕግ የተጻፈበት የኪዳን ጽላት፤ እንደሰጠው በአሪት (ዘጸ. ፴፪፡፮። ዘጸ. ፴፬፡፮) እናነባለን። ለሙሴ መጀመሪያ የተሰጡት ሁለቱ ጽላቶች የአዳምና የሔዋን ምሳሌ ናቸው። ዳግመኛ ነቢዩ ሙሴ በትእዛዝ እግዚአብሔር እንደ መጀሪያው አድርጎ የቀረጸው ጽላት የእመቤታችን ምሳሌ ነው። በጽላቱ ላይ በእግዚአብሔር ጣት የተጻፈው ቃል የአካላዊ ቃል የኢየሱስ ክርስቶስ ምሳሌ ነው። ይህች ለሙሴ የተሰጠችው ጽላት ጽላተ ኪዳን እየተባለች ትጠራለች። ምክንያቱም እግዚአብሔር ለአስራ ሌላውያን ምድረ ርስት ከዓንን እንደሚያወርሳቸው ቃል ሲገባላቸው እስራኤላውያን ደግሞ ከእግዚአብሔር ሌላ ባዕድ አምላክ እንደማያመልኩ ቃል ኪዳን ገብተው ነበር። በሁለቱ ወገኖች መካከል የተደረገው ቃል ኪዳን በታቦቱ ምስክርነት እንዲከበር ስለ ተደረገ ጽላተ ሙሴ ጽላተ ኪዳን የሚል ስያሜ ተሰጥቷታል።

እስራኤላውያን ጽላቷን ይዘው የኢያሪኮን ቅጥር በዞሩ የኢያሪኮ ግንብን ፈርጠዋል (ኢያ. ፮፡፳)። የዮርዳክ ወንዝም ለህለት ተክፍሎላቸው ተሻግረዋል። ይኸውም በእመቤታችን አማላጅነት ሰዎች ያገኙትን ድኅነት የሚገልጽ ነው። በመሆኑም ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን በጽላት እመቤታችን ሲመሰሉ በጽላቱ ላይ በጻፈው ቃል ድግሞ ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ «በመጀመሪያ ቃል ነበር ቃልም በእግዚአብሔር ዘንድ ነበር ያም ቃል እግዚአብሔር ነበር... ቃልም ሥጋ ሆነ (ዮሐ. ፩፡፩-፲፬) ቢል እንደተናገረው። ቃሉ የአካላዊ ቃል የኢየሱስ ክርስቶስ ምሳሌ ነው። ጌታችን አስቀድሞ በነቢዩ ዳዊት «አፌን በምሳሌ እከፍታለሁ» (መዝ. ፸፯፡፱) ብሎ እንዳናገረ በእንደምታ ትርጓሜ በሥጋዊ

ጥበብ ተመርምሮ ሊደረስበት የማይቻለውን ነገር እግዚአብሔርን በመጠኑ መረዳት ይቻላል።

፲.፲ ዕዕ ጳጦስ ዘሲና

ከላይ የተለያዩ ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም የተነገሩት ምሳሌዎችን እየተመለከትን እንደመጣነው ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን እመቤታችን «ዕዕ ጳጦስ ዘሲና» በሲና ዕዕ እየመሰሉ የአምላክን ሰው መሆን ምስጢር ተዋሕዶን ሲያስተምሩ ኖረዋል። በዕዕ ጳጦስ ምሳሌ እመቤታችን፤ ልጇን ኢየሱስ ክርስቶስን፤ መለኮትን ከገለጹ ሊቃውንት ቅዱስ አፍሬም፤ አባ ሕርያቆስ፤ ኢትዮጵያዊ ቅዱስ ያሬድ እና ሊቀ ቅዱስ ቄርሎስ ተጠቃሽ ናቸው።

የዕዕ ጳጦስ ምሳሌ መሠረታዊ መገኛው አሪት ዘወለት ምዕራፍ ሦስት ነው። በአሪት ዘወለት ምዕራፍ ፫ እንደተገለጠው ሙሴ ከምድረ ግዛቱ ተሰድዶ በምድያም ሀገር በነበረበት ወቅት የአማቱን በጌቶ ሲጠብቅ በኮሬብ ተራራ ላይ ጌላት እየነደደ በላቱ ክልላል የሚደቃጠል ቁጥቋጦ ተመልክቷል። መጽሐፍ ቅዱስን መገኛ በማድረግ በመንፈስ ቅዱስ ገላጭነት የእመቤታችን ውዳሴ ያዘጋጀው ቅዱስ አፍሬም «አባቱ እየነደደ ባይቃጠል ሙሴ ያየው ቁጥቋጦ አንቺ ነሽ» በማለት እመቤታችንን አመስግኗል። አባ ሕርያቆስም ከላይ እንደተገለጠው «ዕዕ ጳጦስ ዘሲና» ይላታል። ኢትዮጵያዊ ቅዱስ ያሬድ በበኩሉ፡- ይልቁንም ዐይኖቻቸው ብዙዎች ከሆኑ ከኪሩቤልና ከንጮቻቸው ስድስት ከሆኑ ከሱራፌል ግርማ የሚበልጥ የመወደድ ግርማ አለሽ፤ እነዚያ ፈታቸውን ይሸፍናሉ እግርቻቸውም የትእምርተ መስቀል አምሳያዎች ናቸው ከልጅሽ መለኮት ከሚወጣው እሳት ይድኑ ዘንድ አንቺ ግን ለመለኮት ማደሪያ ሆንሽ የእሳት ክልላልን ተሸምሽ። ሙሴም ዕንጨትነቷ በእሳት ባይቃጠል ባያት ዕዕ ጳጦስ ተመስልሽ ሁለንተናው ፍጹም እሳት የሆነ የኃይላት ጌታ እንደ ዕዕ ጳጦስ አሳቃጠለሽም ብሏል።¹⁹²

ሙሴ በኮሬብ ያያትን ዕዕ ጳጦስ ሊቀ ቅዱስ ቄርሎስ እንደተረጉመው ክልላል የመለኮት፤ ሐመልማል የእመቤታችን ምሳሌ ነው። ከላይ

192. ቅዱስ አፍሬም ወደዚህ ግርማ ዘመን እንደተገኘው አስረዳለን ቅዱስ ግርጌ፡ ወደዚህ ግርጌ ተገኝተው አሰው፤ ቅዱስ ያሬድ ለንጹህ ብርሃን።

ቅዱስ ኦፍሬምና ቅዱስ ያሬድ ነበረው የጌታ ሐመልማል የእመቤታችን ምሳሌ መሆኑን ተናግሯል። የእመቤታችን በቅዱሳን ሊቃውንት «ዕብ ጳጦስ ዘቢና» ተባሉ የመጠራቷ ምሥጢር ይሄ ነው። በዚህ ረቂቅ የምሥጢረ ሥነጥ ትምህርት የተመነጠ በርካታ ሊቃውንት «The Burning Bush» /ዕብ ጳጦስ/ እያሉ ይጠሯታል። ይህ ትርጓሜ የእርሙን ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት እንደ ሚተነትነት Father Tadros y- Malaty ሲያስረዱ The bush was not only unconsumed, but also grew green and blossomed beautifully (Exod 3:1-3) In the Armenian rite we find the same idea¹⁹³ ብለዋል።

ይህን የበርካታ ሀገር ሊቃውንት ቤተክርስቲያን አድንቀው የተቀበሉትን «ዕብ ጳጦስ ዘቢና» ትርጓሜን እንኳን አንሻፈው ለማቅረብ ያልፈነቀሉት ድንጋይ የለም። መናፍቃኑ ከሚቃወሙት የአንደምታ ትርጓሜ «ነበረው የእስራኤል የመከራቸው ምሳሌ ነው» ብለው ከተተረጎሙ የሊቃውንቱ ሐሳብ የተከረጀ ሐሳብ ወስደው እኛን ባለቤቶቹን ለእናስረዳቸው እያሉ ነው። ይኸውም የመናፍቃን ጸሐፊት መገልጫ ነው። መናፍቃን ሲጽፉ ምግቡን የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ይዘው ምግቡን የሚገደፉ ናቸው።

፲.፲፪ የእርን የልብሱ ዘርፍ

እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በእርን ልብሱ ትመሳለች። ይኸውም እግዚአብሔር ለእስራኤል ልጆች ሕገ ኦሪትን ሲሠራ «ሙሴን ወንድምህ እርን ወደ ቤተመቅደስ ሲገባ የወርቅ እንክብሉን እንደ ኳስ አሠርቶ ስድስቱን ኬት ስድስቱ ኬታ በልብሱ ላይ አድርጎ ድምፅ እያሰማ ወደ ቤተ እግዚአብሔር ጉቡዩ እንዲጸልይ አዛለ። ሕዝቡን እርንን አብነት አድርገው ጉቡዩ ይጸልዩ ክር። በዚህ ሥርዐት ጠቀሚው ከቅስፍተ መላእክት ለመጸናፍ ደግሞ ለማራት መሆኑን መተርጎማን ያስረዳል»¹⁹⁴

የእርን ልብሱ የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ምሳሌ ሲሆን ዐሥራ ሁለቱ አዕናቁ /ወርቆች/ የ፲፪ቱ ሐዋርያት ምሳሌ ናቸው። ከልብሱ ላይ የዐሥራ ሁለቱ አዕናቁ ድምፅ መስማቱ ቅዱሳን ሐዋርያት ስለ እመቤታችን

¹⁹³ Father Tadros y- Malaty in the Orthodox concept: 'Bash' IV Alexandria St. George's Church, 1974 P. 54.

¹⁹⁴ ቅዱስ ማርያም ምሳሌ ትርጓሜው ገጽ ፳፡፡

ወላዲተ እምባስት ማስተማራቸውን የሚገልጽ ነው። በትርጓሜው የተገለጸው ሐሳብ አራቱ ወንጌላውያን ቅዱስ ወንጌሉን ሲጽፉ ጌታችን ከድንግል መወለዱን እጅ መንሻ መቀበሉን በክብቶች በረት መተኛቱን እናቱ የወይን ጠጅ ባለቀ ጊዜ ሚግላዲን በመስቀል ላይ ለቅዱስ ዮሐንስ በአደራ መሰጠቷን ጽፏል። ይኸውም የትርጓሜውን እምነት ያሳያል። ከእርን ልብሱ ድምፅ በሚሰማበት ጊዜ ደዌያት መከልከላቸው ጌታችንና መድኃኒታችን እየሰሰ ክርስቶስ ከእመቤታችን ለው ከሆነ ወዲህ ፍጹም መርገምመጥፋቱን እንደሚገልጽ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ያስተምራሉ።

ከእይ በዘርገዢ የተመለከትነው የእርን ልብሱ ዘርፍ ትርጓሜ ቤተ ክርስቲያን የምስጢረ መጽሐፍ ቅዱስ ግምጃ ቤት መሆኗን እና የሊቃውንት ቤተ ክርስቲያናችንን ሐሳብ ምጥቀት ያሳያል።

፲.፲፪ የእርን በትር

ከእርን የልብሱ ዘርፍ ጋር በጥምረት «ወዳዲ በትር እንተ ሠርዐት ወጽዝቸ ወፈረያት፤ ሳይተከላት በትላ ውኃ ሳያጠጣት ለውዝ ገውዝ በኩረ ሎሚ አፍርታ የተገኘች በትረ እርን እንቺ ነሽ» የሚል ጽሑፍ አለው።¹⁹⁵ ይህ ምሳሌ በአረት (ዘፑ. ፲፮+፳) የሚገኝ ሲሆን የእመቤታችን እንባል ዘርዐ ብእሲ መልክ በውል የሚያስገነዝብ ስለሆነ ጸሐፊው ሆን ብሎ ሳይጠቅስ አልፎታል። እኛ ግን ምሳሌና ትርጉምን እንናገራለን። እስራኤላውያን ከነገደ ለዊ በሆኑት በዘላቱ ወንድማማቾች መሰሉ እና እርን ለእያሉ ዓመታት ተመርተዋል። ከተወሰነ ጊዜ በኋላ ግን ደቂቀ ቆሬ እና አቤርን የሚባሉ የእስራኤል ወገኖች በሙሴና በእርን ላይ በጠላትነት ተነሡባቸው። እኛን ከሌዊ አንወለድምን? «ኹመት በተርታ ሥጋ በገበታ» እንዲሉ የክህነት አገልግሎት ሹመት ይገባል፤ ብለው ተነሡ። «ይሄን አቤቱታ ለሙሴ ባቀረቡ ጊዜ ሙሴ እርን ከእግዚአብሔር አገኝቶ ተሾሞአል፤ እናንተ ከእግዚአብሔር ተሾሙ» የሚል መልስ ሰጣቸው።

እነርሱም ተቃውሞአቸውን አጠንክረው ገፉበት። በዚህ ጊዜ ሙሴ እግዚአብሔር ለጉዳዩ መፍትሔ እንዲያመለክተው ወደ እግዚአብሔር

¹⁹⁵ ዘፑ. ከግዛ. ገጽ ፳፡፡

አለዋ። እግዚአብሔር ሙሴን የዐሥራ ሁለቱን ነገድ አባቶች በትር በብሰባህ በቀዳማይ ሰዓተ ሌሊት ጀምሮ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ አልደበት አለው። ሙሴም እግዚአብሔር እንዳዘዘው አደረገ፤ በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር የአሮንን ክህነት መምረጡን በመግለጽ ከሌዊ ነገድ የሆነው የአሮን በትር አቆጣጥሮ ለመለመድም፤ አበባም አወጣች፤ የበሰለ ለውገ አፈራች (ዘኁ. ፲፮+፰)።

ሙሴ ለዐሥራ ሁለት ሰዓታት ያህል በመገናኛው ድንኳን ውስጥ እስከብዙ ሲጸልይባቸው ከነበሩት በትሮች የአሮን በትር ተለይቶ አብዛኛ አፍርታ መገኘቷ ለአሮን ከሆነት መመረጥ ምልክት ሆኗለች። የአሮን በትር ውኃ ሳትመጣ ሳትኩቱት እንደ ለመለመድ እመቤታችንም የወንድ ዘር ምክንያት ሳይሆናት አምላክን በድንግልና ፀንሳ በድንግልና መውለጃን ያስረዳናል። ይህንን አማካኝ ምስጢር ሐዋርያው ቅዱስ ላውሎስ የአሮን በትር ለአሁኑ ዘመን ምሳሌ መሆኑን ጽፏል (ዕብ. ፱፥፱)።

ይህን ሁሉ ምስጢር እንድንረዳ ያደረገን የእንደምታ ትርጓሜ ነው። ምሳሌውም እንደ መናፍቃን ገለጻ መጽሐፍ ቅዱስን ሁሉ ስለ እመቤታችን ይናገራል በሚል ስሌት የተጻፈ ሳይሆን በመንፈስ እግዚአብሔር መሪነት ቅዱሳን ክቢያትና ሐዋርያት ጽፈውት ሊቃውንት የተጉሙት ነው። በዚህ ስሌት በጻፍ እንኳን ስለትሰብዕት ማለትም ስለጌታችን ሥጋ መልበስ በምናነብበት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ሁሉ ስለርሷም እየተነገረን እንደሆነ ልብ ይላል።

፲.፲፫ የኢየሱስ የምስክርነቱ ሐውልት

ክቢያ እግዚአብሔር ኢየሱስ እስራኤላውያን ከአምልኮተ ጣዖት ተለይተው እግዚአብሔርን መምረጣቸውን የሚገልጥ የምስክርነት ደንጊያ ወይም ሐውልት አቁሞ ነበር። ክቢያ ኢየሱስ እስራኤል ለእግዚአብሔር የገቡትን ቃል ቢያረርሱ ያቆመው የምስክርነት ደንጊያ እንደሚፈርድባቸው ሲያስረዳ «ለሐዘኩ እነሆ የተናገርንን የእግዚአብሔር ቃል ሁሉ ሰምቷልና ይህ ድንጋይ ይመስክርብናል። እንግዲህ አምላካችሁን እንዳትከዱ ይህ ምስክር ይሆንባችኋል በሏል (ኢ.ያ. ፳፬፥፳፭-፳፮)።

ኢየሱስ ለምስክርነት የተከላት ደንጊያ /ሐውልት/ እስራኤላውያን ከሞአብ አምላክ ይልቅ እግዚአብሔርን መርጠው ቃል መግባታቸውን ከመግለጹ ባሻገር ሌላ ጥልቅ ምስጢር አለው። ሦስት ገጽ ያላት ሐውልት የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ምሳሌ ናት። ሦስት ገጽ መሆኗ የእመቤታችንን በሥጋዋ በፍጻሜ በገላናዋ ድንግል መሆኗን የሚገልጥ መሆኑን ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ያስተምራሉ።¹⁹⁶

የኢየሱስ የምስክርነት ሐውልት ለኢየሱስ የሰሙ መታወቂያ ሆናም አገልግላለች። እመቤታችንም ኢየሱስን አማካኝነት መሲህ፣ ክርስቶስ ለተሰኙት ለጌታችን ሰዎች መታወቂያ ሆናለች። ሥጋው ቃል በእነዚህ ሰዎች የተጠራው ከድንግል ማርያም ሰው ከሆነ ወዲህ መሆኑ እሙን ነው። ይህም ይታወቅ ዘንድ ክቢያት አስተድመው ሐዋርያት አስከትለው ጽፈዋል። «እነሆ ድንግል ትዐንሳለች ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም አማካኝነት ትለዋለች፤ ትርጓሜውም እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው ማለት ነው» (ኢ.ሳ. ፯፥፲፬) የሚለው እና «እነሆ ድንግል ትዐንሳለች ወንድ ልጅም ትወልዳለች ስሙንም ኢየሱስ ትለዋለሁ» (ማቴ. ፪፥፱) የሚለው ተጠቃሽ ነው።

፲.፲፬ የሳሙኤል የሽቱ ቀንድ

ሊቁ አባ ሕርያቆስ እመቤታችን በሳሙኤል የሽቱ ቀንድ መመስሏን የተናገረበትን ክፍል ምንባብ ሊቃውንት ቤተክርስቲያን ሲተረጉሙ «ሳሙኤል ነገሥታቱን እየቀባ የሚያነግሥበት ሽቱ ያኖረባት ቀንድ አንቺ ነሽ»¹⁹⁷ ይላሉ። ክቢያተ እስራኤልና ካህናተ እስራኤል ነገሥታትን እና ካህናትን እየተቀቡ የሚነግሡበት ቅብአት ቀምመው ያኖሩ ነበር። ክቢያ ሳሙኤል ክቢያ እስራኤል እንደመሆኑ ነገሥታቱንና ካህናቱን እየቀባ የሚያነግሥበትና የሚሾምበት ሽቱ የሚይዘበት የሽቱ ቀንድ ነበረው። ከቀንዱ ውስጥ የሚወጣው ሽቱ አራት ዓይነት ነው። አምስተኛ በይት ይጨመርበታል። ከዚህ በኋላ ከዚህ ሊቁ ካህናትን ከዚህ ይሁዳ ነገሥታትን ይቀቡታል። በዚህ መልኩ የተዘጋጀውን ቅብአት ያለውን ሽቱ ይህ ሳሙኤል

¹⁹⁶ ዘኁ. ፲፮. ፲፱. ፳፩. ፳፪.
¹⁹⁷ መዳሊና ቃል ማርያም ትርጓሜ።

ትዳሱ ዳዊትን መቀባቱ ተጽፏል። «ሳሙኤልም የዘይቱን ቀንድ ወሰደ በወንድሞቹ መካከል ቀባው። የእግዚአብሔርም መንፈስ ከዚያ ቀን ጀምሮ በዳዊት ላይ በኃይል መጣ። እንዲል (፩ኛ ሳሙ. ፲፮፥፲፱)። ዳዊትና ሌሎች ካህናት እና ነገሥታት እስራኤል በነቢያትና በካህናት እጅ እየተቀቡ ይሾሙባት በነበረችው የሸቱ ቀንድ እመቤታችን ትመሰግናለች። ምክንያቱም የሥልጣን ክህነትን ሀብት እና ሥልጣን መንግሥት የሚሰጥ አምላክ ከእርሷ ከሥጋዋ ሥጋን ከፍሷ ነፍሱን በመገኘት ሰው በመሆኑ የምሳሌውን አማካኝነት ያረጋግጥናል። እመቤታችን በሳሙኤል የሸቱ ቀንድ መመሰሻ ያንሰባታል እንጂ አይበዛበትም።

አራት ዓይነት ሽቱና ዘይት ተዳምረው የሀብተ ክህነት እና ሥልጣን መንግሥት የሚሳደር ጸጋ የተሻራቸው ነገሮች በምስጢር በእመቤታችን ሕይወት ተከናውኗል። ይኸውም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ አራቱ ዓይነት ሽቱ «አራቱ ባሕርያት ያሉትን ሥጋ እና አምስተኛ ባሕርይ ነፍሱን ነሥቶ ተወልዶ ነገሥታችን (ድንጋጌ) ሥልጣኑ የሚያገኝ ሲልግ የሚሸር ሆኗል።

እንደእነዚህ የዚህ ሁሉ ነገር የባሕርይ ጌታ የሆነው ሊቀ ካህናት ነገሥት እና የባሕርይ አምላክ ተወልዷል። የእርሱ ሊቀ ካህናትነት እና ነገሥትነት ከሌሎች ይለያል። እርሱ ሊቀ ካህናት ሆኖ ዓለምን ሲያገለግል «መሥዋዕቱም» እርሱ የመሥዋዕቱም ተቀባይ እርሱ ራሱ ሆኖ ዓለምን አገልግሏል። «ለሊሁ ሰዋዒ ወለሊሁ ተሰዋሊ» እንዲል።

መንግሥቱም እንደ ምድራዊ መንግሥት ሐላፊ አለመሆኑን ዘላለም ጸንቶ የሚኖር መሆኑን ጌታችን ሲያስረዳ «የእኔ መንግሥት ከዚህ ዓለም አይደለችም። መንግሥቱስ በዚህ ዓለም ብትሆን ኖሮ ለአይሁድ እንዳልሰጠ አሸከሮቼ በተዋጉልኝ ነበር፤ እሁንም መንግሥቱ ከዚህ አይደለችም» ብሏል (ዮሐ. ፲፰፥፴፮)።

በጥቅሉ በሳሙኤል የሸቱ ቀንድ ከተመሰለችው ከአማካኝነቱ የሸቱ ቀንድ ከቅድስት ድንግል ማርያም አምላክ ተገልጦ ዓለምን አድኗል። ይህ ሁሉ ምስጢር የተኘው የሳሙኤል የሸቱ ቀንድን መሠረት በማድረግ ከተተረጉመው ሀብተ ትርጓሜ ነው።

፲፲፭ የአሚናዳብ ሠረገላ

አሚናዳብ የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ታቦት ከፍልሰጥኤማውያን እጅ ወደ እስራኤል ስትመለስ ለሃያ ዓመታት ያህል በዜቱ ያስቀመጠ ሰው ነው። ይህ ሰው ለቅዱስ ዳዊት ሀብተ በገና እንደተሰጠው ለእርሱም ሀብተ ሠረገላ ተሰጥቶታል። በመሆኑም ልዝብ እና ፈጣን ሠረገላ እንደ ነበረው ታውቋል። በዚህች ልዝብ ሠረገላው የእግዚአብሔርን ታቦት መጫካን መጽሐፈ ሳሙኤል ሲያስነብስ «የእግዚአብሔርንም ታቦት በአዲስ ሠረገላ ላይ ጫኑ፤ በክረብታውም ላይ ከሰረው ከአሚናዳብ ቤት አመጡት። የአሚናዳብ ልጆች ያዛ እና አሒዮ አዲሱን ሠረገላ ይነጹ ነበር።» ይላል (፩ኛ ሳሙ. ፮፥፫-፬)።

የአሚናዳብ ሠረገላ ከላይ እንደተገለጠው ፈጣን ልዝብ ነበረች። በዚህች በፈጣንና ልዝብ ሠረገላ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ተመሳሳለች። ያቺ ምሳሌዋ የሆነችው የአሚናዳብ ሠረገላ «የቃል ኪዳኑንን ታቦት ጽዮን ወደ ተባለች ወደ ንጉሥ ዳዊት ከተማ እንዳደረሰች በንጽሕና እና በቅድስና የተገጠችው አማካኝነት ሠረገላ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከሰው ልጆች ርቆ የነበረውን የእግዚአብሔርን ጸጋና ቸርነት በፍጥነት አድርገለች። ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያንን ፈጣንነቷን በመክፈቱ ቀን ያራሽጋትን ሲገልጡ «አፍጣኒተ ረድኤት ማርያም በጊዜ ምንዳቤ ወአጸባ፤ በችግርና በመከራ ቀን ረድኤትን የምታፈጥን» ብለዋል።

በሊቃውንቱ እንደተገለጸው በቃና ዘገሊላ ሰርግ (ዮሐ. ፱፥፭) ላይ እንደታየው እመቤታችን ሰውን ለመርዳት የምትፋጠን የሰውን ችግር ፈጥሮ የምትረዳ እናት ናት። በመሆኑም የአሚናዳብ ሠረገላ የሕይወት ሠረገላ እንሳታለን። በአሚናዳብ ሠረገላ የተመሰለችበት ምክንያት ከላይ እንደተገለጸው የአሚናዳብ ሠረገላ ሊታቦተ እግዚአብሔር መሸከሚያነት ጥቅም ላይ እንደዋለች እመቤታችንም አካላዊ ቃል ወይም አማካኝነት ታቦት ኢየሱስ ክርስቶስን ተሸክማለች።¹⁹⁸ በዚህ ሰው ሠረገላ የመመስላ ምስጢር ምክንያታዊ መረጃ የተጠቀሰው ነው።

¹⁹⁸ ዘገ. ሰምዕ. ገጽ ፳፭።

፲፯ኛ የዳዊት መሰንቆ

መሰንቆ እግዚአብሔርን ለማገልገል ጥቀም ላይ ከሚውሉ የዜማ መሣሪያዎች መካከል በግንባር ቀደምትነት ይጠቀሳል (፩ኛ ዘፍ. ፲፭+፲፮)። ነቢዩ ቅዱስ ዳዊትም በዚህ የዜማ መሣሪያ እግዚአብሔርን ያመሰግን ነበር። ሌሎችም ፍሊጋውን እንዲከተሉ «እግዚአብሔርን ማመስገን መልክም ነው። ልቦል ሆይ ለስምህም ዝማሬ ማቅረብ በማለዳ ምሕረትን በሌሊትም እውነትህን ማውራት ዐሥር አውታር ባለው በበገና ከምስጋና ጋር በመሰንቆ» ብሏል (መዝ. ፺፩+፫)።

ነቢዩ ቅዱስ ዳዊት ሁለት በገና የተቸረው ነቢይ ነበር። ቅዱስ ዳዊት መሰንቆ ሲመታ በገናውን ሲደረድር ብዙ ድውድን ይፈጠሩ ነበር። ሳለልም መንፈስ ሰይጣን /ርከሰ መንፈስ/ አድርጎት ሲያንገላታው ቅዱስ ዳዊትን በገና ደርድርልኝ ይለው ነበር (፩ኛ ሳሙ. ፲፮+፲፱-፳፫)። በዳዊት በገና ድርድራ የላለል በሽታ መታገሱ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ከእርሱ ዘር ውስጥ ተገኝታ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከዳዊት ልጅ እንደሚመለድ ሲያጠይቅ ነው።

ወንጌላዊ ቅዱስ ማቴዎስ የጌታን ሐረገ ትውልድ ሲዘረዝር «የዳዊት ልጅ የአብርሃም ልጅ» (ማቴ. ፩+፩) ብሎ መጀመሩ ለዚህ ነው። ጌታችን በዚህ ስም «የዳዊት ልጅ ሆይ ማረን» እየተባለ ተጠርቶበታል። ያቺ የዳዊት በገና ከዳዊት ተገኝታ ለርከሰ መንፈስ ማራቂያ እንደሆነች እግናዊት መሰንቆ ቅድስት ድንግል ማርያም ከሰው ልጅ የሰይጣን እገዛ እንዲቋረጥ ምክንያት ሆናለች። ይኸውም በአምላክ ከእርሷ ሰው መሆን ተከናውኗል። ስለዚህ ሊቀ እባ ሕርያቆስ «ወመሰንቆሁ ለዳዊት፤ የዳዊት መሰንቆ /በገና/» ብሏታል።

፲፯ኛ የሰሎሞን አክሊል

ንጉሥ ሰሎሞን «ከእግዚአብሔር አምላክ ዘንድ ለባሪያህ እስተዋይ ልቡና ሰጠው አላሲማ በዚህ ታላቅ ሕዝብ ላይ ይፈርድ ዘንድ ማን ይችላል?» /፩ ነገ. ፫+፱/ ብሎ ጥበብን በመማገጥ እግዚአብሔር በጥበቡ ማንም

199. ወፃ. ከግሁ. ገጽ 32-33።

እንዳይተካከለው አድርጎ ጥበብን እንደሰጠው መጽሐፈ ነገሥት ሲያሰነብን «እነዚያ እኔ እንደቃልህ አድርጌልሃለሁ፤ እነዚያም ማንም የሚመስልህ ከእኔ ባሕርት እንደሌለ ከእኔንም በኋላ እንዳይነሣ አድርጌ ጥበብና አስተዋይ ልቡና ሰጥቼሃለሁ» ብሎታል (፩ ነገ. ፫+፲፫)።

በዚህ መልኩ ጥበብ እግዚአብሔርን የተቸረው ጠቢቅ ሰሎሞን ስመ አምላክ የተቀረጸበት ቀለበትና ዘውድ ይደፋ ነበር። ቀለበቱና ዘውዱ ትእምርተ መንግሥቱ እና ግርማ ሞገሱ ነበሩ። ይኸውም ነገሥታት ዘውድ ደፍተው ካሠናት አክሊል አድርገው ሲታዩ የተለየ ሞገስ እንደሚኖራቸው የተጠቀሱት ቀለበትና አክሊል የንጉሥ ሰሎሞን የጠረ መግለጫ ነበሩ።

ንጉሥ ሰሎሞን ከልጅነት እስከ ንጉሥና ዘመኑ ረኅብ ተርቦ አያውቅም ነበር፤ ይባላል። ሊቃውንትም «በሞግዚት ካደገ በኋላም በመንግሥት ዘዋና ረኅብን በየት ይወቀው» እያሉ ይተርክሉ። ከዕለታት አንድ ቀን ረኅብን የማያውቀው ንጉሥ ሰሎሞን ደጃፍ አንድ የተራበ ሰው መጥቶ ስመ እግዚአብሔርን እየጠራ ሲማጸን ይሰማል። በዚህ ጊዜ «ይህ ምን ሆኗል» ብሎ ይጠይቃል። አሸባሪ ተርቦ ነው ይሉታል። እርሱም ተርቦ ስለማያውቅ «ረኅብ ምንድን ነው?» ብሎ ይጠይቃል። እግዚአብሔር «ረኅብ ምንድን ነው» ብሎ የጠየቀው ሰሎሞን ረኅብን እንዲቀምስ ፈቃዱ ሆነ። ከዕለታት አንድ ቀን ትዕምርተ መንግሥቱ /የመንግሥቱ ምልክት/ የሆነችውን ቀለበቱን ትቶ ወደ ውጭ ወጥቶ ሲመለስ ሰይጣን ለተንክል አያርፍምና ቀለበቱን ወስዶ ከባሕር ጣለበት። ንጉሡ ከውጭ ሲገባ ቤቱ ሌልናኝ አስከልክቼ/ አላስገዝም አለው። ይህ የሆነው ትእምርተ መንግሥቱ የሆነችው ቀለበቱ ስለ ተወወረችው ተርታ ሰው መሰሎ ስለታየ ነው።

በዚህ የተነሣ ተርቦ የሚያውቀው ንጉሥ ሰሎሞን ተራቡ። ለረኅቡ ማስታገሻ የሚበላውን ይማጸን ጀመር። በዚህ ረኅብ ምን እንደሆነ ሊረዳ ችሏል። የተራበው ንጉሥ ሰሎሞን ከሞላ አስጋሪዎች ዘንድ ሒዶ ሲማጸን አንድ ሞሃ አስጋሪ የሰጠውን ሞሃ ለመብላት ሲያርደው የጠፋበትን ቀለበት አግኝቷል። በዚህ ጊዜ የቀደመ ክብሩ ተመልሶለታል።

ሊቃውንት ቤተክርስቲያን የሰሎሞን መንግሥት ዳግም በተመልሰበት ቀለበት እና አክሊል እመቤታችንን ይመግባታል። የሰሎሞን መንግሥት

በቀለበቱ ምክንያት እንደተመለሰ በእዳም ምክንያት የሔደ ልጅነት በእመቤታችን ስለተመለሰ የሰሎሞን ቀለበት አንቺ ነሽ በማለት ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን በእርሷ የተደረገውን የቸርነት ሥራ ይከክራሉ። አንድም «የሰሎሞን አክሊል» ነሽ በማለት ሲያመሰግኑ «ዘውድ እንደሚያስከብር የምታስከብረው አንቺ ነሽ» ይላሉ።²⁰⁰ እውነትም ዘውድ እንደሚከብር አማናዊቷ አክሊል የሰሎሞንም ሆነ የእዳም መክበሪያ እመቤታችን ነች። ይህ ሁሉ ምስጢር መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት በማድረግ ከትርጓሜ ከአንድምታ እንደተገኘ አንባቢ አስተውሉ።

፲፩ኛ የኤልያስ መሰብ ወርቅ

ነቢዩ ኤልያስ እጅግ ከተከበሩ ከእስራኤል የብሉይ ኪዳን ነቢያት መካከል አንዱ ነው። የተወለደውም ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተምሥራቅ በሚገኘው ቴቦቢ በሚባለው ቀበሌ ነው። ቴቦቢ ከገለጻድ ሀገር ቀበሌዎች አንዱ ነው። ኤልያስም በተወለደበት አካባቢ ስሙ «ቴቦቢያዊ» እየተባለ ይጠራ ነበር።

ነቢዩ ኤልያስ በአክላብና መምለኪተ ጣዖት በነበረችው በኤልሳቤል ባቻ የተነሣ በስደት የኖረ ነቢይ ነው። ለእግዚአብሔር ቀናተኛ ነቢይ በመሆኑ እግዚአብሔር መሥዋዕቱን እንደ አቤል መሥዋዕት በቅንነት ተቀብሎታል። በአንጻሩ የበዓል ነቢያት የከሰናተ ጣዖትን መሥዋዕት አልተቀበለም። የኤልያስን መሥዋዕት ከሰማይ የእግዚአብሔር እሳት ወርዶ ስትበላ የበዓል ነቢያትን ግን «በዓል ሆይ ሰማን» እያሉ ቢማገኙ ሰማ አላገኙም።

ከዚህም ሌላ ነቢዩ ኤልያስ በዘመኑ ከአክላብና ኤልሳቤል ክፉት የተነሣ አቅማቸውን ይወቁት ብሎ «ሕያው እግዚአብሔር አምላክ ኃይል ዘቆምኩ ቅድሚኔ ከመ ሊይረድ ዝናም በእሳ መዋዕል ዘእንበለ በቃለ አፋዩ፣ በፊቱ የቆምሁት የኃያላን አምላክ የእስራኤል አምላክ ሕያው እግዚአብሔር ከእፌ ቃል በቀር በእነዚህ ዓመታት ዝናብም ጠልም አይወርድም» በማለት ጸልዮአል (ጳ ነገ. ፲፮፡፩)። ይህም ጸሎቱ ተሰምቶለታል። ሦስት ዓመት ከመንፈት ሰማይ ዝናም ለዘር፣ ጠል ለመክር ከመስጠት ተከለከለ። ምድርም

200. ዘ። ከግቡ ገጽ ፪።

የዘሩባትን ከማብቀል የተከለባትን ከማጽደቅ ተከለከለች። ከዚህ በኋላ ኤልሳቤል ለግድያ ታስፈላገው ጀመር።

ከዚህ በኋላ ከኤልሳቤል ተጣልተህ ከዚህ ትቀመጣለህ? ወደ ኮራት ወንዝ ሒድ፤ በዚያ ቀራዎች ይመግብሃል» የሚል የእግዚአብሔር ጥሪ ደረሰው። በዚያም ቀራዎች ምግብን እያመጡለት ኖሯል። ከዚያም ወደ ቀርሚሉስ ተራራ ተሻግሮ ከደደሆ ጥላ ሥር ሰረፍት አድርጓል። ካንቀላፋበት ሲነሣ አመጣጡ ከየት እንደሆነ የማይታወቅ እንጂራ በመላባ ወርቅ፤ ውኃ በመንቀል /ታል/ ተዘጋጅቶ አገኘ። ያን በልቱ ተኛ ዳግመኛ መልአኩ ቀስቅሶ «በላዕ አስከ ትጽግብ እስመ ርኑት ፍኖትከ መንገድህ ሩት ነውና ተነሥተህ ብላ» አለው። ተነሥቶም በላ፤ ያንን ተመግቦ አርባ መዓልትና ዐርባ ሌሊት ተጓዘ። ይሄ ምግብ ጽንዕ /ጉልበት/ ሆኖት ማረገን መጽሐፈ ሃሥት ሲያስረዳ «በዚያም በበላው የምግብ ኃይል እስከ ኮራብ ድረስ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ሔደ» ይላል።²⁰¹ (ጳ ነገ. ፲፮፡፩)።

ሊቁ አባ ሕርያቆስ ኤልያስ አመጣጡ ከየት እንደሆነ የማይታወቅ መና /እንጂራ/ ባገኘባት መሰብ እመቤታችንን መስጋታል። ይህን የሊቁን ምሳሌ ሊቃውንት ቢተረጎሙት መሰብ - የእመቤታችን ወርቅ - የንጽሕናዋ የቅድስናዋ ገብከት - የሥጋ ወደሙ፤ ኤልያስ - የምእመናን ምሳሌ እንደሆነ ይናገራሉ።

ኤልያስ ከመላባ ወርቅ ያገኘውን ምግብ ከተመገበ በኋላ በዚያ ምግብ ኃይል እስከ እግዚአብሔር ተራራ እንደተጓዘ እኛም ከአማናዊቷ መሰብ ወርቅ የተገኘውን የሕይወት እንጂራ በልተን ደሙን ጠጥተን መንግሥተ ሰማያን እንደምንወርስ የሚገልጥ ነው። የእመቤታችን መሰብ ወርቅነትን ሌላኛው ሊቅ ቅዱስ ኢፍሬም ሲያጠይቅ «የተሰወረ መና ያለብሽ ንጹሕ የወርቅ መሰብ አንቺ ነሽ መናም ከሰማይ የወረደውና ለዓለም ሁሉ ሕይ ወትን የሚያድለው ገብስት ነው» ብሏል።²⁰²

ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን እንዳመሰጠናት እየሰጠ ክርስቶስም «ከሰማይ የወረደ እውነተኛ እንጂራ እኔ ነኝ» (ዮሐ. ፮፡፲፮) ብሎ እንደተናገረ እውነ ተኛው መና የተገኘባት መሰብ ወርቅ እመቤታችንናት፡ጸርሱ ጌታ መና

201. ዘ። ከግቡ ገጽ ፪።
 202. ኃይለ ኢፍሬም ወዲ ግርማ ዘለደ።

አንደኛው ከሆነ እንደራ የሚቀመጥበት መሰብ ያስፈልገዋል። ያች እውነተኛ መሰብ ደግሞ እመቤታችን ነች። ይህን የአንድምታ ሐሳብ አስተዋይ አለምፍ እና ልቡና ያለው ሁሉ አድንቆ ይቀበላል።

፲፱ የሕዝቅኤል ምሥራቃዊ ደጃፍ

ሊቀ አባ ሕርያቀስ «ምሥራቅ ሕዝቅኤል፤ የሕዝቅኤል የተዘጋች ምሥራቃዊ ደጃፍ» ሲል ያቀረበውን ምሰጋና ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ሲተረጎሙ «ሕዝቅኤል በጽኑ መቆለፊያ የተቆለፈች አዳራሽ ያየች ምሥራቅ አንቺ ነሽ» ብለው አቃኝተው ተርጉመውታል።²⁰³ ሕዝቅኤል ስለነገረ ሥጋዊ ከተናገሩ ዐበይት ነገሮች መካከል አንዱ ነው። ይህ ነገሪ በምሥራቅ አትጣጫ ስለተገለጸው የተዘጋ በር ሲናገር «ወደ ምሥራቅም ወደሚመለከተው በስተውጭ ወዳለው ወደ መቅደሱ በር መለሰኝ፤ ይህች በር ተዘግታ ትኖራለች እንጂ አትከፈትም፤ ሰውም አይገባባትም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ገብቶቢታልና ተዘግታ ትኖራለች» ብሏል (ሕዝ. ፱፻፲፪፻፲፫)። ሊቀ አባ ሕርያቀስ እና ሰርያዊው ቅዱስ አፍሬም ይህን ቃለ ትንቢት መነሻ በማድረግ እመቤታችንን ሲያመሰግኑ «የሕዝቅኤል የተዘጋጀች ምሥራቃዊ ደጃፍ እና በድንቅ ቁልፍ የተቆለፈች ደጅ በምሥራቅ ዐየሁ»²⁰⁴ ብለዋል። ምሥራቅ የፀሐይ መውጫ የብርሃን መፈንጠቂያ እንደሆነ ሁሉ አማካካዊ ምሥራቅ እመቤታችን የአማካካዊው ፀሐይ ጽድቅ ሊያሰስ ክርስቶስ መውጫ ሆናለች። አማካካዊው ፀሐይ ከአማካካዊ ምሥራቅ ያለምንም ችግር እንደሚወጣ ሁሉ፤ ቅድስት ድንግል ማርያም ተፈትሆ ማገፀን እንዳላገኛት ነገሪ ሲያስረዳ «ይህች በር ተዘግታ ትኖራለች እንጂ አትከፈትም፤ ሰውም አይገባባትም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ገብቶቢ ታልና ተዘግታ ትኖራለች» ብሏል። እግዚአብሔር ገብቶባት ተዘግታ ለድንግልና ዐንታ፣ የኖረች አማካካዊ መቅደስ የምሥራቅ ደጃፍ ከእመቤታችን በስተቀር ማን አለ?

203. ቅዱስ ማርያም ገብቶ ትርጉሟ ገጽ ፳፮።
204. ቅዱስ አፍሬም «ወደ ምሥራቅም ወደሚመለከተው»

፲፩ የናሆም ቁስል ፈዋሽ

ናሆም ከ፲፱ኛው ደቂቀ ነገረው መካከል አንዱ ነው። የሰሙ ትርጓሜ በሁለት መንገድ ተጽፎ ይገኛል። የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ናሆም፤ ትርጉሙ «መጽናናት» ማለት ነው ሲል፤ የቅዱስ ማርያም አንድምታ ደግሞ ፈውስ፣ ፈዋሲ ፈውስ እግዚአብሔር፤ የእግዚአብሔር ፈውስ በማለት ይፈታል። ፈውስ እግዚአብሔር የሚለውን ስያሜ የትንቢተ ናሆም ትርጓሜ ከቅዱስ ማርያም በተመሳሳይ ይፈታል። አሊቃ ከዳነ ወልድ ነፍሐ በበኩላቸው «ለናሆም በዕብራይስጥ «ናሐም» የሚል ቃል ሰጥተው ናዛዚ መናዝዙ ኑዛዚ» በማለት ይፈቱታል።²⁰⁵

ስለ ሰሙ ትርጓሜ ይህን ያህል ከተመለከትን ስለተናገረው ትንቢት እንመለከት። ነገሪ ናሆም ስለ ነፃ ውድቀት ያየ እና ለይሁዳ የምሥራቅን የተናገረ ነገሪ ነው። ናሆም ኢልቆሽ ይባል በነበረ የይሁዳ ከተማ ይኖር እንደነበረ ተጽፏል። በነበሪ ዮናስ ስብከት ምሕረትን ያገኘው ነፃ ደግሞ ወደ ጥፋቷ መመለሷ ነገሪ ፍርድ የማይቀርላት መሆኑን ተናግሯል። ነፃ በዮናስ ስብከት ያገኘው ፈውስ ዘቂነት የሌለው መሆን ገልጿል። የሚቀጥለውን ቅጣት /ፍርድ/ ሲገልጽ «ከብራትሽ አይፈወስም ቁስልሽም ሰፋ» ብሏል (ናሆ. ፫፻፲፱)። ስለራሱም ሲናገር ደግሞ «እኔ ግን ጌታ ከሰማይ ሰማያት ወርዶ ሰው ሆኖ ያድነኛል» ብሎ ተናግሯል።

ለናሆም ቁስል ሐዘን መፈወስ በምክንያትነት የተጠቀሰች «እመቤታችን» ናት። ስለዚህ ሊቀ አባ ሕርያቀስ «ወፈዋሲ ቁስሉ ለናሆም። ናሆም ከቁስል ሐዘን የዳነብሽ» አንቺ ነሽ ብሎ ተናግሯል። በትክክል ከአዳም ጀምሮ ያሉ የሰው ዘሮች በሙሉ ከቁስል ሐዘን የዳነባት እውነተኛ ፈውስን ይዛ የተገኘች እመቤታችን ነች። «የናሆም ቁስል የምትፈውስ ተብሎ» የተነገረው በልጁ ቁስል በመፈወላችን ነው። ፈውሳችንን የወለደች ይዛ የተሰደደች በእናትነቷ ያሳደገች እመቤታችን ናት።

፲፩ኛ የዘካርያስ ደስታ

ዘካርያስ ማለት «ዝክር» ዝክረ እግዚአብሔር ማለት ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ከዚህ ትርጓሜ ጋር የሚመስል ትርጉም ለዘካርያስ

205. ቅዱስ ማርያም ገብቶ ትርጉሟ ገጽ ፳፮። ከዚህ ወልድ ነፍሐ ናሆን ገጽ ፳፱።

ስም ሲሰጥ «ክርያስ ማለት እግዚአብሔር ያስታውሳል ማለት ነው። ይላል ክርያስ ስለ አምላክ ሰው መሆን እና በአሁያይቱና በአሁያይቱ ግልጽ ውርዲይቱ እንደሚታመን ስለ ዳግም ምጽአት ጌታችን በወዳጆቹ ቤት የቆሰለውን ቁስል እያሳየ እንደሚመጣ የተነበየ ነቢይ ነው። ከዚህ ሌላ ይህ ነቢይ በመቅረዝ ላይ መብራት ሲበራ ዐይቷል። እነዚህን በግልጽና በምሳሌ የተከሰቱ ምሳሌዎችን ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን በነገሩ ሥጋዊ ከተከናወነ ምስጢር ጋር በማያያዝ ይተረጉማል።

አስቀድመን በጠቀስነው በወርቅ መቅረዝ እመቤታችንን ሲመሰላት በመቅረዝ ላይ ረከቶ የሚታየውን ብርሃን በጌታችን በአየሱስ ክርስቶስ ይመስሉታል። ጌታችን «ብርሃን ወደ ዓለም መጣ» «የዓለም ብርሃን እኔ ነኝ» ሲል (ዮሐ. ፫፡፲፭ ዮሐ. ፱፡፭) እንደተናገረው በክርያስ መቅረዝ ላይ በታየው ብርሃን የተመሰለው እውነተኛው ብርሃን ጌታችን አየሱስ ክርስቶስ ነው። ብርሃኑን ይዞ የተገኘው አማናዊቷ መቅረዝ ደግሞ እመብርሃን ቅድስት ድንግል ማርያም ናት። እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከመቅረዝ ባሻገር «የክርያስ ደስታ» እየተባለች ትጠራለች። ነቢይ ስለ አየሱሳም በደስታ ተመልቶ ሲናገር «አንቺ የጽዮን ልጅ ሆይ እጅግ ደስ ይበልሽ። አንቺ የአየሱሳም ልጅ ሆይ አልል በይ እነሆ ንጉሥሽ ጻድቅ እጻኝ ነው» ብሏል(ከኢ. ፱፡፲፭)። ነቢይ ክርያስ አንቺ የጽዮን ልጅ አየሱሳም ሆይ ደስ ይበልሽ ብሎ የተናገረለትን ከእመቤታችን ሕይወት ጋር በማያያዝ ይተረጉማል።

እመቤታችንን በአየሱሳም በጽዮን እየመሰሉ መናገር የመንፈሳውያን ሊቃውንት ልማድ ነው። በዚህ መሠረት ሰርያዊው ቅዱስ ኤፍሬም እመቤታችንን በአየሱሳም መስሎ ሲናገር «ዛቲ ይእቲ አየሱሳም ሀገርሙ ለነቢያት የነቢያት ሀገራቸው አየሱሳም ይች ናት»²⁰⁶ ብሏል። በዚህች በአየሱሳም በምትመስል እመቤታችን ነቢይ ክርያስ መደሰቱ ተገልጿል። «ምክንያቱም ከእርሷ ሰው በሆነው አምላክ በጨለማ ይኖር የነበረው ሕዝብ ብርሃን ዐይቷል። ከጨለማ ወደ ብርሃን መሸጋገር እጅግ ደስ ስለሚያሰኝ ነው። ሊቀ አባ ሕርያቆስ «የክርያስ ደስታው አንቺ ነሽ»²⁰⁷ ብሏል። ይህ ትርጉም ከቅዱስ መጽሐፍ ሐሳብ ጋር የሚዛመድ ነው።

፲.፩፻ የጊደዎን ፀምር

ጊደዎን ከ13ቱ የእስራኤል መሳፍንት አንዱ ነው። እግዚአብሔር እስራኤልን ከምድማውን ሊያድን ባለበት ጊዜ ጊደዎንን መርጧታል። መሳፍኑ ጊደዎን በተጠራበት ዘመን የእግዚአብሔር ድምፅ ከእስራኤል ልጆች የራቀበት ዘመን ነበር። በዚህ የተነሣ አጠቃላይ እስራኤላዊ ከምድያም አገዛዝ የተነሣ በተባለ ተስፋ ውስጥ ነበር።

በዚህ ተስፋ ለቆረጠ ሕዝብ እና በባዕድ አገዛዝ ለወደቀው ሕዝብ መድኅን እንዲሆን ጊደዎን ሲመረጥ ለእምነቱ ማጽኛ እግዚአብሔር መልእክት እንዲያሳየው ተግጽፏል። ጊደዎን ለመና ሲያቀርብ «እንደተናገርክ የእስራኤልን ልጆች በእኔ እጅ ታድን እንዲሆን እነሆ! በወውድማው ላይ የተባዘተ የበግ ጠገር አኖራለሁ። በጠገሩ ብቻ ላይ ጠል ቢሆን በምድሩ ሁሉ ደረቅ ቢሆን እንደተናገርክ የእስራኤል ልጆችን በእኔ እጅ እንደምታድናቸው አውቃለሁ» ብሏል።

እንዲሁም ሆነ በነገው ማልዶ ተነሣ ጠገሩንም ጨመቀው፤ ከጠገሩም የተጨመቀው ጠል አንድ መንቀል መሉ ውኃ ሆነ። ጊደዎንም እግዚአብሔርን አለው። «በቁጣህ አትቆጣኝ ደግሞ አንዲት ነገር ልናገር ጠል ይወረድ እግዚአብሔር በዚያች ሌሊት እንዲሁ እደረገ ጠገሩ ብቻ ደረቅ ሆነ በምድሩም ላይ ጠል ወረደ።» (መሳ. ፳፡፱፻፱)።

ይህ መሰፍን እስራኤል ጊደዎን በዚህም ፀምርና በወረደው ጠል መሰሉ ሊቀ አባ ሕርያቆስ ስለ ነገሩ ሥጋዊ ሲናገር «ፀምር በጊደዎን የጊደዎን ብዝት አንቺ ነሽ» ብሏል። ይህን የሊቀን ምሳሌያዊ ምስጋና ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን ሲተረጎሙ በቅድሚያ «ፀምርን የእስራኤል ጠል ረድኦት እግዚአብሔር ምሳሌ ነው» ይላሉ። ጠል በጠገር ላይ መውረዱ በምድር ላይ ግን አለመውረዱ የእግዚአብሔር ረድኦት ለእስራኤል ሲገልጥ በአንጻሩ በዙሪያቸው በሚኖሩ አካባቢ ደግሞ አለመገለጡን ያሳያል።²⁰⁸

በሌላ አተረጓጎም ጠል በምሩ ላይ አለመወረዱ በምድር ላይ መውረዱ እስራኤል ከመቅሰፍት የመጸናቸው አካባቢን ግን በመቅሰፍት የመጥፋታቸው ምሳሌ ነው። ፍጻሜው ግን ፀምር የእመቤታችን ጠል የጌታ ምሳሌ ነው። ጠል

206. ትዕቢ ሕሳብም ምዕራ ማርያም ዘርቦሱ።

207. ትዕቢ ማርያም ንብሳና ቅድሚያው ገጽ ፪፻፲፡

206 ትዕቢ ሕሳብም ምዕራ ማርያም ዘርቦሱ።
207 ትዕቢ ማርያም ንብሳና ቅድሚያው ገጽ ፪፻፲፡

በፀምሩ ላይ መውረዱ ከሦስቱ አካላት አንዱ ወልድ ከሦላሥ ሰማያት ወርዶ ከቅድስት ድንግል ማርያም ከሥጋዋ ሥጋን ከነፍሷ ነፍሱን ነሥቶ በማገፀኗ ማደሩን ያሳያል።

ፀምር በምድር ላይ አለመውረዱ ሌሎች ሴቶች ለዚህ ክብር አለመመረጣቸውን የሚገልጥ ነው። አንድም ጠል የዘርዘር ብእሲ ምሳሌ ሆኖ ይተረጎማል። በሁለተኛው የጊዴምን ልመና ጠል በፀምረ፡ ላይ ሳይመርድ ከምድር ላይ መታየቱ እመቤታችን ያለ ዘርዘር ብእሲ መውለዷን ሲገልጥ ሌሎች ሴቶች ግን በዘርዘር ብእሲ በወንድ ዘር መውለዳቸውን ምሳሌ ነው። በጊዴምን ፀምር የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም የመመስላ ምሥጢር ይህ ነው።

ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እና እናቱ ቅዱስት ድንግል ማርያም የተመሰሰላቸው ምሳሌዎች የተጠቀሱት ብቻ አይደሉም። መናፍቃኑ ከነሷቸው ለአብነት ያህል የተወሰኑትን አነሳን እንጂ በቅዱስ መጽሐፍ ስለ እርሷ የተነገረውን ለመዘርዘር እንኳን እኛ ቅዱሳንም አይቻላቸውም።

፲.፩፫ የክብሯት ትንቢት

ለቀ አባ ሕርያቆስ በመጽሐፈ ቅዱሳው «እ ድንግል አምሳል ወትንቢት ዘክቢያት፤ ነቢያት ትንቢት የተናገሩልሽ ምሳሌ የመሰሉልሽ አንቺ ነሽ»²⁰⁰ ብሎ አመሰግናቷል። ከላይ በዘርዘር ስንመለከት እንደመጣነው ነቢያት ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ትንቢት ተናግረዋል። ምሳሌም መሰለዋል። ነቢዩ ኢሳይያስ «እነሆ ድንግል ትፀንሳለች ወንድ ልጅም ትወልዳለች በሙንም አማኑኤል ብላ ትጠራዋለች» በማለት ትንቢት ተናግሯል (ኢሳ. ፯፡፲፬)። የክብሯት ትንቢት ወይም ነቢያት ትንቢት የተናገሩልሽ የተባለው ይሄ ነው።

ምሳሌ የመሰሉልሽ ተብሎ የተገለጠው «የኤልሳዕ ማሰር፤ የኤልያስ የወርቅ መሶብ፤ የዳዊት በገና፤ የሰሎሞን አክሊል፤ የጌዴምን ፀምር፤ የኖኅ መርከብ ሰፊ ጳጳስ ዘሰና» የመሳሰሉት ናቸው። እነዚህን የሚገኙትን ምዕራፍና ትርጉማቸውን ባለፈው ክፍል ሰላብራራን እሁን የምንጨምረው አይኖርም።

200. ዘ። ማገልገል ገጽ ፪፻፲፱።

፲.፩፱ የሐዋርያት ሞገስ

እመቤታችን የጌታችን እናት «የሐዋርያት ሞገሳቸው» ተብላ በሊቁ አባ ሕርያቆስና በአባ ጊዮርጊስ ዘጋሰጫ «ሞገስ በብዙተሙ ለሐዋርያት፤ የሐዋርያት የሰብከታቸው ሞገስ» ተብላ ተመሰግናለች። በእርግጥም ሊቃውንቱ አባ ሕርያቆስና አባ ጊዮርጊስ ዘጋሰጫ እንደተናገሩት እመቤታችን የሐዋርያት ሞገስ ናት። ምክንያቱም «ለየጋፍር ምህረ ወንጌሉ ለክርስቶስ፤ ክርስቶስ እርጉብ ግንድ ተሸክመ ጨርቅ አገለጸመ ብዬ ለመብከት አሳፍርም» (ሮሜ. ፩፡፲፩) እያሉ የተናገሩት እርጉብ ግንድ የተሸከመ ጨርቅ ያገለጸመው አምላክ ከእርሷ በመወለዱ ነው።

ቅዱሳን ሐዋርያት ወንጌል ሲጽፉና ሲባላቸው እመቤታችን አልዘነጋትም ለምሳሌ ቅዱስ ማቴዎስ የጌታችን የዘር ሐረግ ሲዘርዘር የሰብከቱ የወንጌል ጽሑፍ መሠረታዊ ጉዳይ አድርጎ አባታችን ጳውሎስን አብርሃምን እና ቅዱስ ዳዊት ከሥነ በኋላ ድንግል ማርያምን በዘር ሐረግ ውስጥ አስልቶ አምጥቷል (ማቴ. ፩፡፩-፩፡፳፭)።

በቤተሉሐም ጌታን በወለደች ጊዜ ሰብአ ሰገል ያመጡትን እጅ መንሻ ወርቅ፤ ዕጣን፤ ከርቢ መቀበሏን ተጽፏል (ማቴ. ፪፡፩፡፪)። ቅዱስ ማርቆስ ጌታችን ሲያስተምር ከእግሩ ሥር አለመለየቷን ሰብኳል፤ ቅዱስ ሉቃስ በዘረት መወለዱን ከእርሱ ጋር በቅዱሳን መላእክት አንደበት እና በኤልሳዕ ላቢጥ መመስገድን ጽፏል። /ሉቃ. ፩፡፳፮/ይህ ሁሉ የሆነው እመቤታችን ለቅዱሳን ሐዋርያት ሞገስ በመሆኗ ነው ወንጌላዊ ቅዱስ የሐንሰ በቃና ዘገላ የወይን ጠጅ ባለቀ ጊዜ ለጌታችን ኢየሱስ መናገሯን ሰብኳል /ዮሐ. ፪፡፱/

መናፍቃን ሊሸፍኑት የማይችሉትን አውነት ለመሸፈን «ሐዋርያ ትም ቢሆኑ እኛ ግን የተሰተለውን ክርስቶስን እንከብራለን አሉ እንጂ ማርያምን በአንድም ስፍራ አልሰበኩም፤ ሰብከተሙ ለሐዋርያት /ዮሐ ዋርያት ሰብከታቸው/ ግለት ተገቢ አይደለም» ብለዋል። ቅዱሳን ሐዋርያ ትም በተባ ብዕራቸው ከቤተሉሐም ዋሻ እስከ ቀራንዮ ኮረብታ ድረስ ስለ እርሷ በብከዋል ጽፈዋል። በመናፍቃን አረዳሩ «ሰብከት» እንዲህ አድርጎ አታድርጉ የሚል ብቻ ነው። ነገር ግን «በወንጌል የተጻፈው ሁሉ

የሰብከት አንዱ አካል መሆኑን ለይተው ማወቅ ይጠበቅባቸው ነበር ደርሰው መጽሐፍ በማያውቁት ባልዋለባት ስፍራ ስለማያውቁትም ነገር አንጻፍ ከማለታቸው በፊት ፡፡ ሐዋርያት ስለ እመቤታችን አልሰበኩም፤ ስብከተው ለሐዋርያት ልትባል አይገባም ብለዋል፡፡ ይህ ሁሉ ከመነፈሳዊ ዕውቀት እጥረት የመጣ ከህደት ነው፡፡

፲.፳፭ የሰማዕታት እናት

ቅድስት ድንግል ማርያም የሕግ ጌታ የሆነውን እምላክ ይዞ ወደ ቤተ መቅደስ በተጓዘች ጊዜ አረጋዊ ስምዖን እመቤታችን በሕይወት ዘመኗ ስለሚገጥማት መራራ ሐዘን እና በልጇ ምክንያት ብዙዎች እንደሚሰናከሉ ሲናገር «አነሆ ይህ ሕፃን ከእስራኤል መካከል ለብዙዎች ለመውደቃቸው እና ለመነሣታቸው ለሚቃወሙትም ምልክት ይሆን ዘንድ የተሾመ ነው፡፡ ባንቺም ደግሞ በነፍስሽ ሰይፍ ያልፋል፡፡» ብሏል፡፡ (ሉቃ. ፪፡፱፻-፱፻፳)፡፡

አረጋዊው ስምዖን እንደተናገረው እመቤታችን ለእምላክ እናትነት ከታዉች ጀምሮ እስከ ልደቱና ከልደቱም በኋላ ባሉት ዘመናት የተለያዩ ጸዋትም መከራዎችን ተቀብላለች፡፡ ንጉሡ ሄሮድስ ልጇን ሊገድለው በፈለገ ጊዜ «ልጄን ታቅፋ ከዘገር ሆነህ ተሰዳለች፤ ውኃ ጥም ጸንተላት ተቸግራለች፤ አዝናለች ተክላለች፤ በበረሐ እሾህ ተወግታለች፤ መረር ዕንባን አንብ ታለች፤ ይህ ሕይወት የሰማዕታት ሕይወት ነው፡፡ ሊቁ በዚህ የትሩፋት ሥራዋ ለሰማዕታት ሐዲስ አብነት መሆኗን ሲገልጥ «አሞሙ ለሰማዕታት፤ የሰማዕታት እናታቸው»²¹⁰ ብሏል፡፡ ይህን ሐሳብ መተርጉማን ሐዲስ በአንደኛው ትርጓሜ ሲያመለክት «የሰማዕትነት ሕይወት በኋላት መቃጠል በሰይፍ መሰየፍ ብቻ አይደለም በደትም ሰማዕትነት ነው፤ በደትን ባርክ ጀምራ የሰጠች እርሱዋ ናት» ይላሉ፡፡

በእጠቃላይ እመቤታችን የሰማዕታት እናት የተባለችው ከጌታ ጋር በሰደት ቢሐዘን በተቀበለችው መካሄድ የሰማዕትነትን ሕይወት ባርክ በመስጠቷ ነው፡፡ ትርጓሜውም ተገቢ ነው፡፡

210. ማ. ከግሌ፡፡

፲.፳፮ የመላእክት እንታቸው

እመቤታችን በቅድስናቸው ከተመሰከረላቸው ቅዱሳን መላእክት ጋር ሕይወቷን በማዛመድ አባ ሕርያቅስ ሲያመሰግናት «እንታቸው ለመላእክት የመላእክት እንታቸው»²¹¹ ብሏል፡፡

እዚህ ላይ ሊቁ ቅድስናቸውን ከቅድስናዋ ንጽሕናቸውን ከንጽሕናዋ ለማንጻጸር «እንታቸው ለመላእክት» ቢላትም በኩብር እርሷ ትበልጣለች፡፡ ይህንን ለርያዊ ሊቅ ቅዱስ ኢፍሬም ሲያሰረዳ «ብኪ ግርማ ራእይ ዘየበሊ እምግርማ ሰራፊል ወኪሩቤል፤ ከኪሩቤልና ከሰራፊል የሚበልጥ የመወደድ ግርማ አለኸ»²¹² ብሏል፡፡

ትልቁ ፍሬ ነገር ግን እመቤታችን ቅዱሳን መላእክትን «በቅድስና በንጽሕና ስለምትመስገባቸው» የመላእክት እንታቸው ተብላለች፡፡ ይሄ ትርጓሜ የሚያስከፋቸው አሉ፡፡ ለእነርሱ ልብ ይሰጣቸው ከማለት በስተቀር ምን ይባላል?

፲.፳፯ የወራዙት፤ የደናግል እና መነኮሳት ተስፋ

የእምላክ እናት እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በርኅራኄዋ በአማላጅነቷ ለሰው ዘር በሙሉ ፍቅሯ ለገባቸው ተስፋ ናት፡፡ በተለይም «ከዘመድ ባዳ ከዘገር ምድረ በዳን» መርጠው በትህርምት በጸሎት ለሚተጉ ወራዙት፤ ደናግል እና መነኮሳት ተስፋቸው እርሷ ናት፡፡

በእንተ አለፃዊሃ አለ ገሠሣክ ወባእንተ አብራኪሃ አለ ሐቀራክ ወባእንተ አጥባራሃ አለ ሐወናክ፤ በዳሰሱህ እጆቿ በታቀፉህ ከንዶቿ እና ባላደጉህ ሙዶቿ፤ እያሉ ሕዋሳቶቿን አማላጅ አድርገው ለማመስገን በመዓልትም በሌሊትም የሚተጉ ወራዙት /ወጣቶች/ ዕድሜ ታሰጠናለች ብለው ተስፋ የሚያደርጉት እመቤታችን ነው፡፡ ደናግላንንም በድንግልና ታጽናናለች የድንግልናችንን ዋጋ ታሰጠናለች ብለው ተስፋ ያደርጓታል፡፡ መነኮሳትም በምንክስና ታጽናናለች የምንክስና ሕይወታችንን ታስፈጽመናለች ብለው የሚመሰግኑት እመቤታችን ነው፡፡

211. ማ. ከግሌ፡፡
212. ቅዱስ ኢፍሬም ወላላ ግርያም ዘአሁድ፡፡

በመሆኑም ሊቁ እነዚህን ሁሉ የሚመኩበት በምን እመስልሻለሁ እያለ ያደንቃታል። በጥቅሉ ከላይ እንደተገለጸው እመቤታችን የወራዙት የደናግላንና የመካከላት ተስፋ ነች።

እሐፊው እነዚህን ወርቃማ ትርጓሜዎች ከእመቤታችን ሕይወት ጋር አያይዞ መተርጎምን ሲቃወም «የታሪኩን ምላሌነት እንዳለ መውሰድና ከሕይወታችን ጋር ማዛመድ ሲገባ ለማርያም የማያሰኬድ የአተረጓጎም ሂደትና መናፍቅነት ነው» ብሏል። ገጽ 203

እሐፊው የቅዱስ መጽሐፍን ሐሳብ ታሪክ ከሕይወታችን ጋር ማዛመድ እንደሚገባን ይመከራል። ነገር ግን ከድንግል ማርያም ሕይወት ጋር ማገጸርና ማዛመድ መናፍቅነት ነው ብሏል።

እንደዚህ ዓይነቱ ልብ አድርቅ መናፍቅ ምን ይለታል? ልብ ይስጥህ! ከማለት በስተቀር።

፲.፩፭ በመናፍቃን የተወገዙ ስለ እመቤታችን የተነገሩ የመጽሐፍ ቅዱስ እውነታዎች

ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከዘር የዐሥራት እናትነት፣ ንግሥትነት ምንም በማያሻማ መልኩ ቅዱሳን ነቢያት እና ቅዱሳን ሐዋርያት ጽፈዋል። «አውቆ የተኛ ቢቀሰቅሱት አይሰማ» እንዲሉ እውነት በግልጽ በመጽሐፍ ቅዱስ ተቀምጦ ሳለ እሐፊው ስለ እመቤታችን በነቢያት የተነገሩ በቅዱሳን ሐዋርያት የተሰበኩ በሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን ለመከንዮአዊ በሆነ መንገድ ተተንትነው የቀረቡ የነቢያት ምስክርነት በመናፍቃን ገጀራ ብዕር ተጨፍጭፈው አዲስ ትርጉም ተሰጥቶአቸው ቀርበዋል።

የተሳሳተ ፈጠራዊ ትርጉም ከተሰጣቸው መካከል የተወሰኑ አብነቶች እንመልከት! ከመዝሙረ ዳዊት መዝ. ፻፴፩ መዝ. ፵፬+፲፪ መዝ. ፻፳፱ መዝ. ፵፱+፱+፲፪ ከነቢያት የትንቢት መጽሐፍ (ኢሳ. ፭+፲፬ ፩+፱፣ ሐዘ. ፵፱+፩-፪) ከሐዲስ ኪዳን መጽሐፍት (ሉቃ. ፩+፵፭ ዮሐ. ፪+፫.፲፱+፳፯ ፩-፩፯ ራእ. ፲፪+፩-፲፯) ተጠቃሽ ናቸው። እነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በግልጽ ስለ ድንግል ማርያም የተነገሩና ከብሯን ስለሚገልጡ ለመናፍቃን

ከመጽሐፍ ቅዱስ ተቀርጠው ቢጣሉ ፈቃዳቸው ነው። ነገር ግን እውነት ቀድሞ በሰዎች ልብ ስለገባ ቀርጠው ለማስቀረት አልቻሉም። በመሆኑም አዲስ ስልት ፈልገው ለእነዚህ የቅዱስ መጽሐፍ ምስክርነት የራሱን ትርጉም መስጠት አጣምሞ መተርጎም እንደ አንድ ስልት ሆኖ ቀርቧል።

የዚህ ስልት ማስፈጸሚያ ከሆኑ ዲያቢሎስ ከቀፈቀፋቸው መናፍቃን አንዱ ግለሰብ ከላይ የተዘረዘሩትን ጥቅሶች ከመጽሐፍ ቅዱስ ከቤተ ክርስቲያናችን ሊቃውንት የትርጓሜ ስልት ውጭ የራሱ ትርጉም ሰጥቶ ጽፏል።

፲.፩፭፩ በው እናታችን ጽዮን ይላል በውስጧም ሰው ተወለደ (መዝ. ፻፮+፭)

«ጽዮን»፣ ለሚለው ቃል የደስታ ተክለ ወልድ ዐዲስ ለማርኛ መዝገበ ቃላት «ጋሻ መከታተ መጠጊያ መማጠኛ እና መደወያ»²¹³ የሚል ትርጉም ይሰጣል። የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ደግሞ «ጽዮን» ማለት «እምነት»²¹⁴ ማለት ነው። ይላል። ከላይ የተጠቀሱት ትርጓሜ የተሰጡት «ጽዮን»፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ለበርካታ ሃገሮች በመጠሪያ ስምነት አገልግለዋል። ከእነዚህ ውስጥ ጽዮን ፩ኛ የቅዱስ ዳዊት እምነት/ከተማ/ (፪ኛ ዘና. ፭+፪) ፪ኛ ጽዮን፣ ታቦተ ጽዮን፣ ፫ኛ ጽዮን የእስራኤል ወገን/ጠቅላላው የአይሁድ ሕዝብ/ ፬ኛ ጽዮን መንግሥተ ሰማያት ሱባ. ፲፪+፳፪ ፭ኛ ጽዮን ማርያም ናቸው።

ከተጠቀሱት እምነቱ የጽዮን መጠሪያዎች ሦስቱ የመጠሪያ ስም አገልግሎታቸውን እና ምሳሌያቸውን ጨርሰዋል። ሁለቱ ግን አሁንም በምሳሌነት ይገለግላሉ። ይኸውም በጽዮን፣ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ተመስላ መቅረቧና መንግሥተ ሰማያት መመስላቸው ነው። ቅዱስ ዳዊት ጽዮንን በእመቤታችን መስሎ ከብሯን ሲናገር «እኔ ንጉሥ ሆኜ በተሾም ቤባቸው በመመስገኛው ተራራ በጽዮን» ብሏል (መዝ. ፪+፭)።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ማኅወን ድንግልን ዙፋን አድርጎ መንገዱ መቅደስ አድርጎ መመስገኑ ይታመናል። ከዚህ አንጻር የጽዮን ተራራ በእመቤታችን ተመስሎ መቅረቡ እሙን ነው። እቤዩ ቅዱስ ዳዊት፣ ጌታችን

213. ደሴታ ተክለ ወልድ ዐዲስ ለማርኛ መዝገበ ቃላት።
214. የመዝገበ ቃላት መዝገበ ቃላት።

እየሱስ ክርስቶስ በማገዝ ድንግል ማደሩንና መመስገኑን ቢተነበይ «በጽዮን ለእግዚአብሔር ዘምሩ» ቢል ተናግሯል (መዝ. ፱፥፲፩)። ይኸውም በወይን ሥጋ ጌታችን ሰወለድ «ሐረኞችና ቅዱሳን መላእክት ባቀረቡት ምህጽን ተረጋግጧል (ሉቃ. ፪፥፲፬)። ሌላው ቅዱስ ጳውሎስ እግዚአብሔር ቅድስት ድንግል ማርያምን ከአንስተ ሃላም ለእናትነት እንደመረጣት ቢያሰራጽ «እግዚአብሔር ጽዮንን መረጣት ማደሪያው ልትሆነው ወደአታል» ብሏል (መዝ. ፻፴፩፥፲፫-፲፬)። ቅዱስ ጳውሎስ በዚህ መልኩ የጌታችን ከቅድስት ድንግል መወለድ ከተናገረ በኋላ «የጌታ እናት የሁሉም እናት መሆኗን ቢገልጥ «ሰው እናታችን ጽዮን ይላል በውስጥም ሰው ተወለደ» (መዝ. ፹፮፥፭) በማለት የአምላክን ሰው መሆን ገልጧል። ይህ ቃል በብሉይ ኪዳን የተነገረ ትንቢት ቢሆንም አስተውሎ ለመረመረው ደረቅ ሐዲስ ኪዳን ነው። ከዚህ ውጭ የሚሰጥ ትንታኔ ብያኔ እንጂ እውነት አይደለም።

ከዚህ የቀረበውን ሐሳብ እስኪ በቤተ ክርስቲያናችን ሊቃውንት እይታ የአተረጓጎም ይትባሉል ስልት እና አመለካከት መሠረት (መዝ. ፹፮፥፭) ያለውን ሙሉ ቃል እንመልከት።

መሠረቶች በተቀደሱ ተራሮች ላይ ነው። ከየዕቅድ ድንኳኖች ይልቅ እግዚአብሔር የጽዮንን ደጆች ይወድዳቸዋል። የእግዚአብሔር ከተማ ሆይ ስለ አንቺ የተነገረው ነገር ድንቅ ነው። የሚያውቀውን ረዓብንና ባቢሎንን አስባቸዋለሁ እነሆ ፍልስጥኤ ማውያን ጢርስም የኢትዮጵያ ሕዝብ እነዚህ በዚያ ተወለዱ። በውስጥም ሰው ተወለደ እርሱ ልቦል መሠረታት እግዚአብሔር ለሕዝቡ በውስጥም ለተወለዱት አለቆችም በመጽሐፍ ይነገራቸዋል። በአንቺ የሚኖሩ ሁሉ ደስ እንደሚላቸው ይነገራቸዋል። (መዝ. ፹፮፥፭-፮) ተብሏል።

ሀ/ መሠረቶች በተቀደሱ ተራሮች ነው

«መሠረቶች» በማለት በባለቤት አጻፋ የተጀመረው ዐረፍተ ነገር «በተቀደሱ ተራሮች ላይ ነው» በሚል ታስሯል። በቅድሚያ ምን መሠረት ብለን በንጣይት የጽዮን መሠረቶች መሆናቸውን እንገነዘባለን። «የተቀደሱ ተራሮች» የትኞቹ ተራሮች ናቸው? «ጽዮን» የጳውሎስ ከተማ እና መንግሥት

በማያት ብቻ ናት፤ ብለን ትርጉም ሰጥተን ከተረጎምን ማጣራያ እጥርን እንቸገራለን። ስለዚህ የተቀደሱ ተራሮች የተባሉትን ማወቅ ያስፈልጋል። «የተቀደሱ ተራሮች» ተምሳሌት ወይም ምሳሌዎች ናቸው። «የተቀደሱ» ተብሎ የተቀጸለላቸውም ያለምክንያት አይደለም እነሆን ናቸው የተቀደሱት ተራራዎች? «የእመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም መሠረት የተባሉት በተቀደሱ ተራራዎች የተመሰሉት ድንግል ማርያም ሥርወ ልደቷ ከሥርወ ሃይማኖት አብርሃም እና ከሥርወ መንግሥት ቅዱስ ጳውሎስ ነው። በሌላ አነጋገር የእመቤታችን ሥርወ ልደቷ ከቤተክህነት በነገደ ሌዊ እና ከቤተ መንግሥት በነገደ ይሁዳ/ መሆኑን ይገልጣል። ይህን እውነት ወንጌላዊ ቅዱስ ማቴዎስ ወንጌሉን ሲጽፍ «የጳውሎስ ልጅ፣ የአብርሃም ልጅ የጌታችን የእየሱስ ክርስቶስ ትውልድ መጽሐፍ» ብሏል (ማቴ. ፩፥፩)። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ በበኩሉ እመቤታችን ዘርዐ አብርሃም መሆኗን ቢያሰራጽ «የእብርሃምን ዘር ይዟል እንጂ የመላእክትን አይደለም» ብሏል (ዕብ. ፪፥፲፬)። የእመቤታችን መሠረቶች በተቀደሱ ተራሮች የተመሰሉት የቀደሙት አያት ቅድመ አያቶቿ ቅዱስ ጳውሎስ እና ጳድቁ አብርሃም መሆናቸው አንባብያን ይረዱታል።

ለ/ ከየዕቅድ ድንኳኖች ይልቅ እግዚአብሔር የጽዮንን ደጆች ይወዳቸዋል

ከየዕቅድ ድንኳኖች ይልቅ «የጽዮን ደጆች» የተባሉት ምሳሌዎች ናቸው። «ድንኳኖች» የተባሉት ከየዕቅድ ዘር የተወለዱ ሴቶች ተምሳሌት ናቸው። የጽዮን ደጆች የተባሉት የእመቤታችን ሕዋሳት ናቸው። ጽዮን እመቤታችን ስትሆን ደጆች የተባሉት ሕዋሳቶቿ ናቸው። «ከየዕቅድ ድንኳኖች ይልቅ እግዚአብሔር የጽዮንን ደጆች ይወዳቸዋል ማለት ከሌሎች ደናግል ይልቅ የእመቤታችን ሕዋሳት /አካላት/ ለተዋሕዶ መመረጣቸውን ያሳያል። ጌታ ሰው ለመሆን የወሰነው ጊዜ ሲደርስ በማገዝ የዕለት ዕንስ ሆኖ ተዐንሶ አንድ ሕፃን በእናቱ ማገዝ የሚወስድበት ጊዜ ፈጽሟል።

ጠቶቿን እየጠበ ሐሊብ ድንግልናዋን ተመግቧል። «ከየዕቅድ ድንኳኖች ይልቅ እግዚአብሔር የጽዮንን ደጆች ይወዳል» የተባለው ምስጢር ይህ ነው።

ይህ ትምህርት ግን ቅዱስ ዳውሎስ እንደተናገረው «ለማያምኑ የተከደነ ትምህርት ነው።»

ሐ/ የእግዚአብሔር ከተማ ሆይ በአንቺ የተደረገው ምንኛ ድንቅ ነገር ነው

እዚህ ላይ «ጽዮን» የእግዚአብሔር ከተማ ተብላለች «የእግዚአብሔር ከተማ» የተባለች እመቤታችን ነች። ጌታችን ማገፀኗን ማረፊያ እድርጉ ከትሞባታል፤ ስለዚህ «ከተማ» ተብላለች። «በአንቺ የተደረገው ምንኛ ድንቅ ነገር ነው። የሚለው እመቤታችን «ቅድስተ ቅዱሳን» ከተለዩ የተለዩች መሆኗን የሳያል።

ይኸውም አምላክን በመልእክ ብሥራት እንበል ዘርቦ ብእሲ ያለ ወንድ ዘር መውለዷን ይገልጻልናል። አምላክን በድንገል ፀንባ ከመውለድ በላይ በዓለም ላይ ምን የሚያስደንቅ ነገር ይኸው? ስለዚህ ክቢዩ «በአንቺ የተደረገው ምንኛ ድንቅ ነገር ነው» ብሏል።

መ/ የሚያውቁኝ ረዳብንና ባቢሎንን አስባቸዋለሁ እነሆ ፍልስጥኤውያን ጢርስ የኢትዮጵያ ሕዝብ እነዚህ በዚያ ተወለዱ

የሚለው እግዚአብሔር አስቀድመው በተስፋ እንደ ሳምራዊቷ ሴት የሚያውቁትን እንደሚያስባቸው /እንደሚያውቃቸው/ ያስረዳል። በዚያ የተወለዱ የተባሉት በእመቤታችን አማላጅነት የሚታመኑ ምእመናንን እግዚአብሔር እንደሚያስባቸው ይገልጻል።

ሠ/ ሰው እናታችን ጽዮን ይላል በውስጧም ሰው ተወለደ

የሚለው በግልጽ እንደተቀመጠው ሰው ሁሉ እመቤታችን ቅድስት ድንገል ማርያምን እናታችን፤ እግዚአብሔር ወልድን አባታችን እንደሚለው የሚያስረዳ ያል ነው። «ውዘሲ ተወለደ፤ በውስቴታ በውስጧ ሰው ተወለደ» የተባለው ከጽዮን እመቤታችን ጌታ ብሥጋ መውለዱን ይገልጻል። እግዚአብሔርን አባታችን ማለታችን «እቡነ ዘበሰማያት» ብሎ ባስተማረን ይታወቃል።

«እመቤታችን እናታችን ማለታችን» ደግሞ በኤልሳቤጥ ሰላምታ «የጌታዬ እናት» በሚለው ታውቋል። የጌታን እናት እናታችን ማለት ከብር እንጂ ውርደት አይደለም።

ረ/ እርሱ ራሱም ልዑል መሠረታት

መልእክ ቅዱስ ገብርኤል ቅድስት ድንገል ማርያምን ሲያበሥራት «መነረስ ቅዱስ በአንቺ ላይ ይመጣል የልዑልም ኃይልም ይጻልልሃል ስለዚህ ደግሞ ከአንቺ የሚወለደው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይላል» (ሉቃ. ፩፡፴፮) ማለቱ ይታወቃል። ከላይ «እርሱ ራሱም ልዑል መሠረታት» የሚለው ቃል እግዚአብሔር እመቤታችንን በድንገልና በቅድስና እንዳጸናት የሚገልጥ ነው። ስለዚህ ክቢዩ «እርሱ ራሱም ልዑል መሠረታት» በማለት በቅድስና እንታ መኖሯን የገለጠበት ነው።

ሰ/ እግዚአብሔር ለሕዝቡ በውስጧም ለተወለዱት አለቆችዋ

በመጽሐፍ ይነገራቸዋል። የሚለው በቀሙ በእመቤታችን አማላጅነት ላመኑ፤ ለምእመናን እግዚአብሔር በወንጌል እንደሚናገራቸው የተነገረ ነው። ይህ ደግሞ በገቢር የተደረገ እና የሚደረግ ነው።

፲/ በአንቺ የሚኖሩ ሁሉ ደስ እንደሚላቸው ይነገራቸዋል

ይህ ቃል በግልጽ እንደተነገረው በቅዱስ መጽሐፍ እንደተጻፈው በእመቤታችን አማላጅነት ጸንተው የሚኖሩ ሁሉ ደስ ብሎአቸው እንደሚኖሩ የሚገልጥ ነው። በአማላጅነቷ የታመኑ እነ ቅዱስ ኢፍሬም «የእመቤቱ ምስጋና እንደ ሰማይ ከዋክብት እንደ ምድር አሸዋ በዝቀልኝ እንደ ልብህ ለብሼው እንደምግብ ተመዝገቦ» እያሉ ተደስተውበታል። «በእናቱ ማዘን ያለ ፀንሰ ቅዱስ የሐገሰ እንኳ በእናቱ ኤልሳቤጥ ጆሮ የእመቤታችንን ሰላምታ ቢሰማ በደቢታ ዘልሏል (ሉቃ. ፩፡፶፬)። ይህ እግዚአብሔር በአንቺ የሚኖሩ ሁሉ ደስ እንደሚላቸው ይነገራቸዋል። የሚለው ኃይል ቃል ጋር በንጽጽር የሚታይ ነው።

ቀ/ በመዝ. ፻፴፮ «ጽዮን»፤ የተባለች እመቤታችን መሆኗ

በግልጽ እንደተቀመጠ የሚያሳይ አንድ አስረጅ እንመልከት፡-

«እግዚአብሔር ጽዮንን መርጦአታልና ማደራያውም ትሆነው ዘንድ ወድዶአታልና «ይህች ለዘላለም ማረፊያዬ ናት፡፡ መርጧታለሁ በዚህች አድራሲ» (መዝ. ፻፴፮+፲፱) የሚለውን ስንመረምር በማያሻማ ቃል ጽዮን የተባለች እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም መሆኗን እንረዳለን፡፡ ይህች ለዘላለም ማረፊያዬ ናት፡፡ የሚለው ቃል በምንም ዓይነት ለዳዊት ከተማ እና ተራራ አይነገርም፡፡ የእግዚአብሔር እናት ሆና ለዘላለም የምትኖር እመቤታችን ነች፡፡ «የዳዊት ከተማ ናት» የሚሉ ካሉ ጌታችን ሲያስተምር «ሰማይና ምድር ያልፋሉ ቃል ግን ለዘላለም አያልፍም» 1፡፲፭. ፳፱+፴፩/፲፱፡፡ ቃሉ ስለ ጽዮን እመቤታችን የተነገረ ቃል በመሆኑ «ለዘላለም በእርሷ አድራሲ» ይላል፡፡ ስለዚህ «ለዘላለም ማረፊያ ናት» ሲል ለዘላለም እመቤታችን እው አምላክ ወላጁ ተ አምላክ ለየተባለች እንደም ትኖር የሚያስረዳ ነው፡፡

እዚህ ላይ «ጽዮን»፤ ተብሎ የተነገረው ሁሉ ለእመቤታችን የተነገረው የሚል አጭም እንደሌለን አንባብያን እንዳረዱት እንፈልጋለን፡፡ ነገር ግን እንደዋ ዐውደ ንባቡ «ጽዮን»፤ ለዳዊት ከተማ፤ ለታቦት፤ ለመንግሥተ ሰማያት መጠሪያነት እንደሚያገለግል እንገነዘባለን፡፡ የእመቤታችን ክብር ለማዋረድ በጸሐፊው ለትችት የቀረበው በመገመረ ዳዊት (መዝ. ፹፮+፳፯ እና መዝ. ፻፴፮+፲፱-፲፱) የተገለጸው «ጽዮን» ለእመቤታችን የተነገረ ነው፡፡ ስለዚህ በፈጠራዊ አጻጻፍ ለእመቤታችን የተነገረውን ጸሐፊው አጣምሞ ያቀረበው ሐተታ ነፋቁ በተጠቀሰው አመክንዮአዊ ዝርዝር ሐሳብ ይፈርሳል፡፡ ስለ ጽዮን እመቤታችን እውነታ ከላይ የተገለጸውን ይመስላል፡፡

«የዚያ ሊሳይያስ ስለ ጽዮን የተነገረው ቃል ትንቢት ነው፡፡ ነቢዩ ሊሳይያስ ጽዮን እመቤታችንን የናቀ ሁሉ በፊቷ እንደሚንበረከቡ ሲናገር «የእስጨናቂዎችሽም ልጆች አንገታቸውን ደፍተው ወደ አንቺ ይመጣሉ፡፡ የናቀሽም ሁሉ ወደ እግርሽ ሚማ ይሰግዳሉ የእግዚአብሔር ከተማ የእስራኤል ቅዱስ የሆነች ጽዮን ይሉኛል» ብሏል(ሊሳ. ፭+፲፱)፡፡ ይህ ቃል ከመጽሐፍ ቅዱስ ተቆርጦ በወጣ ለመናፍቃን ጸሐፍት ደስታቸው ነው፡፡

፲.፩.፭ በወርቅ ልብስ ተጉናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝ ትቆማለች (መዝ. ፵፬+፱-፲፪)

በመገመረ ዳዊት መገመረ ፵፬፡፩ ጀምሮ እስከ ፍጻሜው የተጻፈው ቃል ደረቅ ሐዲስ ኪዳን ሲሆን፤ ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ከዘርና አማላጅነት የሚናገር ነው፡፡

በወርቅ ልብስ ተጉናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝ ትቆማለች ልጅ ሆይ ሰሜ አዬ ጆሮሽንም አዘንብዬ ወገንሽ የባትሽንም ቤት እርሼ ንጉሥ ውብትሽን ወደሐላና እርሱ ጌታሽ ነውና የጢርስ ልጆች እጅ መንሸን ይዘው ይሰግዱላታል፡፡ የምድር ባለጠጉች አሕዛብ በፊትሽ ይማልላሉ፡፡ (መዝ. ፵፬+፱-፲፪)

ይህ ቃል በግልጽ እንደተቀመጠው የተነገረው ስለ እመቤታችን ነው፡፡ ነቢዩ «በወርቅ ተጉናጽፋ ንግሥቲቱ በቀኝ ትቆማለች፡፡» ሲል የተናገረው እመቤታችን በተሰጣት ጸጋ ጸንታ መኖሯን ይገልጣል፡፡ የወርቅ ልብስ ተምላሊት ሆና የቀረበው ደግሞ ንጽሐ ሥጋ፤ ይሥጋ ንጽሐና/ ንጽሐ ነፍስ/ የነፍስ ንጽሐና/ ንጽሐ ልቡና/ የልብ ንጽሐና/ በአንድነት ገንዘብ አድርጋ መኖሯን የሚያስረዳ ቃል ትንቢት ነው፡፡ በመጽሐፍ ቅዱስ ምርምር የሕይወት ዘመናቸውን ያሳለፉ ሊቃውንት «ንግሥቲቱ በወርቅ ተጉናጽፋ በቀኝ ትቆማለች የሚለውን የተረጉሙት በዚህ መልክ ነው፡፡»²¹⁵

«ንጉሥ ውብትሽን ወዳለልና» የተባለው አካላዊ ቃል በቅድምት በንጉሥነት የኖረው «እግዚአብሔርን ንጉሥ ውላቱ እምቅድመ ዓለም፤ ከዓለም በፊት እግዚአብሔር ንጉሥ ነው»/መዝፍ፺ ተብሎ የተነገረለት አምላክ የእመቤታችን ሥጋ ለመዋሐድ መምረጡን የሚገልጥ ነው፡፡

«የምድር ባለጠጉች በፊትሽ ይማልላሉ» ተብሎ የተገለጸው በአምላክ ሰው መሆን ጸጋ ያገኙ ወገኖች አማላጅን ይሉኛል፡፡ እንደሚሏት የሚያስረዳ ነው፡፡ በመጽሐፍ ቅዱስ የተገለጸው ትክክለኛ ሐሳብ ይሄ ነው፡፡

እነወ፤ እንደ ሰው በአንድ ሐሳብ አፈረጋ ሲልና ሲቀጥር «ከፍ ሲያመልጥ ጠዋር ሲመለስ አይታወቅም» እና «በአንድ ራስ ሁለት ምሳሌ» ሲል ይተርጋሉ፡፡

²¹⁵ መምረ ላዊት ንባብ ትርጉሙ ፳፻፶፪፡፡

በመናፍቃን መጽሐፍ ውስጥ የአበውን ምሳሌያዊ አነጋገር የሚያስታውሰ እንቅስቃሴን እናገኛለን። እንመልከተው። ጸሐፊው «ማርያም ታማላዳለች?» በማለት ርእሰ ሥር በገጽ 134 ላይ « በመዝሙር 90 ላይ የተጻፈውን በወርቅ ልብስ ተጉናጽፋና ተሸፋፍና ንግሥቲቱ በቀኝ ትቆማለች የሚለውን ሐሳብ ሲያብራራ» በመዝሙር 90+ዘ፡፫ ይገኛል። የወርቅ ልብስ የተጉናጸፈችው ሴት የንጉሥ ጻዊት ሚስት እንደነበረች በምዕራፉ መጀመሪያ አናት ላይ ለእርሷ የቀረበ «የፍትር መዝሙር» እንደሆነ ይገልጻል እንጂ በሰማይ ስለ ማርያም ማማለድ ሁኔታ ምን ያገኘዋል?» ብሎ ነበር። ገጽ 134

በዚህ መጽሐፍ ገጽ 206 ደግሞ ከላይ ንግሥቲቱን የጻዊት ሚስት ናት ብሎ የተናገረውን ነፋቄ ዘንግቶ «መሸራዋም የውጭ አገር ልዕልት መሆኗን ... ያሳያል» ብሏል። ውሸት የዕንቧይ ካብ ስለሆነ ርቆ ሳይጓዝ እንዲህ ይናገራል። ጸሐፊው የሐሰት ምስክር ስለሆነ የሚናገረውና የሚጽፈው ነገር እንደ ሰናዖር ሰዎች ቋንቋ ተደባልቆታል።

መናፍቃን «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ዘርን ባያስቀርላን ኖሮ እንደ ሰደም በሆንን እንደ ነዋሪም በመሰልን ነበር» (ኢሳ. 8+ዘ) ሲል ነቢዩ ኢሳ ይያስ የተነበየውን ጽሁፍ በሚመለከት ስላስተላለፉት ነፋቄ በምዕራፍ 5 ስለገለጸን ያንን ምዕራፍ እንዲያነቡ እጋብዛለሁ።

፲፰፻፪ እግዚአብሔር ይህ በር ተዘግቶ ይኖራል እንጂ

አይከፈትም ሰውም አይገባበትም የእስራኤል አምላክ

እግዚአብሔር ገብቶባታልና ተዘግቶ ይኖራል ሕዝ. 90+ደ

ይህንን ቃለ ትንቢት በሚመለከት አስቀድመን ስለ እመቤታችን በእርሳት የተመሰሉ ምሳሌዎች ስንተነትን ማብራሪያ መስጠታችን ይታወቃል። በዚህ ክፍል በዋናነት ደግሞ ጸሐፊው ያነሳው በዚህ ግልጽ ትንቢታዊ ቃል ላይ እጅግ እሳፋሪ ነፋቄ ስለጻፈ ያንን ለማረም ነው። በቅድሚያ «ይህ በር ተዘግቶ ይኖራል እንጂ አይከፈትም ሰው አይገባበትም የእስራኤል አምላክ ገብቶባታልና ተዘግቶ ይኖራል።» የሚለውን ኃይል ቃል የትንቢተ ሕዝቅኤል ትርጓሜ ሲያብራራው እንመልከት «እግዚአብሔር እንደ ተዘጋ መግባቱ የባሕርዩን ርቀት ያሳያል፤ አይከፈትም ሰው አይገባበትም ማለቱ

የመግረጉን ምጥቀት መለዕልተ ፍጡራን መሆኑን ያሳያል ለጊዜው ይህ ነው። ፍጻሜው ግን እንበል ዘርዕ ተፀንሶ በነጥም ድንግልና እንደሚመለድ ከተወለደም በኋላ እናቱ እንበል ተፈትሐ እንድትኖር ያመይቃል። አምላክ ወሰብለ ለመባሉ ወሰን ድንበር ፍጻሜ እንደለለው እመቤታችንም ድንግል ወእም ለመባሏ ፍጻሜ የላውምና»²¹⁶ ይላል።

፲፰፻፬ የወይን ጠጅም ባለቀ ጊዜ የኢየሱስ እናት

የወይን ጠጅ እኮ የላቸውም አለችው /ዮሐ. 8+፭/

ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ እመቤታችን በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ዘንድ ሞገስ እንዳላት ልመናዋንም እንደተቀበለ ሲጽፍ «በሦስተኛው ቀን በገሊላ ቃና ሰርግ ነበር። የኢየሱስም እናት በዚያ ነበረች። ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱም ወደ ሰርጉ ታደሙ። የወይን ጠጅም ባለቀ ጊዜ የኢየሱስ እናት የወይን ጠጅ እኮ የላቸውም አለችው (ዮሐ. 8+፫) ከዚህ ልመና በኋላ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በክድስት ጋኖች ውኃ እንዲሞሉ እገባ ውኃውን ወደ ወይን ጠጅ ለውጧል። በዚያም የመጀመሪያውን ተአምር በማድረጉ ክብሩን በመዝለጡ ደቀመዛሙርቱም በእርሱ ማመናቸውን ወንጌላዊው ጽጏል።

በዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል በግልጽ የተቀመጠ ነገር አለ። በመጀመሪያ ወንጌላዊው ምዕራፍ ሁለትን ሲጽፍ በጽሑፍ እንደ ርእሰ ጉዳይ በመጀመሪያ ደረጃ የጠቀሳት እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን ነው «የኢየሱስም እናት በዚያ ነበረች» (ዮሐ. 8+፩) እንዲል።

ከዚህ በማስከተል በሰርጉ መሐከል የወይን ጠጅ ባለቀ ጊዜ የሰዎቹን መቸገር ዐይታ እመቤታችን «የወይን ጠጅ እኮ የላቸውም» ስትል ለጌታችን ነግራለች።

ጌታችንም ከላይ እንደተገለጸው ውኃውን ወደ ወይን ለውጧል። ይህ እንግዲህ እመቤታችን ለሰው ወገን የምታዝን የሰውን ችግር የምትረዳ ለሰው ልጅ የምታሳብ ቅን እናት መሆኗን ያሳያል። ይህን እውነት ማንም ሊክደው አይችልም። የክብደት መጽሐፍ ይዘጋጀውም ሰው ይህን የፈጠጠ እውነት መሸፈን በላልቃል ስለ እመቤታችን አማላጅነት

216 ትርጉሟ ትንቢተ ሕዝቅኤል ም. 88፻፲፡፫

አጠይቀው ሲገልጥ «በእርግጥ ማርያም ቤተ ዘመድ ክብረችና የሰርግ ቤቱ ስነ ሥርዐት አንዳይቋረጥ ወደ ክርስቶስ አሳስባለች» እርሱም ጊዜው ገና ቢሆንም እንኳን «ሐሳቧን ተቀብሎ» ተአምራቱ ገልጿል ብሏል። ገጽ 214

ትውፊቱን አልቀበልም የሚል ሰው የእመቤታችንን ዝምድና ለምን ተቀበለ? ከየትሰ እገኘው? ከመጽሐፍ ቅዱስ በየትኛው ክፍል ላይ ተጽፏል? አባ ጊዮርጊስ እንዳለው እንደመጣለት እየጠቀሰ ካልሆነ።

ወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስ በማያሻማ መልኩ እንደገለጸው እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ለጌታችን አሳስባለች። እርሱም ማሳሰቢያውን ተቀብሎ ተአምራቱን ገልጿል። ጸሐፊው በዚህ ክፍል ንባብ ውስጥ አድበስብሶ ያስቀመጣቸው ቃላት «ወደ ክርስቶስ አሳስበች» እና «ሐሳቧን ተቀብሎ» የሚሉት እነዚህ ቃላት በግልጽ ሲቀመጡ «ወደ ክርስቶስ አማለደች» ብሎ እውነቱን አፍረጥሮ እንዳያስቀምጥ መሠረተ እምነቱ «አያሱስ አማላጅ ነው» የሚል ስለሆነ ማጣራያው አጥርቦታል። ጌታችን ምልጃዋን ተቀብሎ ተአምራቱን መግለጡ እውን ነው። ጸሐፊው ግን «ድንግል ማርያም አታማልድም» ቢል ያመጣውን የነፋቂ ግንብ ስለሚያፈርስበት አድበስብሶ ለማለፍ ሞክሯል። በተዘዋዋሪ ግን እራሱ የገባውን የነህደት ግንብ «ወደ ክርስቶስ አሳስባለች እርሱም ሐሳቧን ተቀብሎ ተአምራቱን ገልጸው» በማለት እውነትን አስቀምጧል «እርሷ አሳስበች» ብሎ እንደገለጠው እኛም በቅዳ ሲያችን ጊዜ «አዘዘሪ ድንግል፤ ድንግል ሆይ አሳስቤ»²¹⁷ አንላታለን ለዚህም መሳሻችን መጽሐፍ ቅዱስ ነው።

ጸሐፊው ስላይ ያስቀመጠውን እውነት ሲያፈርስ ደግሞ «ይህን እንጂ የጽሑፉ መሠረታዊ መልእክት ማርያምን አማላጅ የሚል ሳይሆን ኢየሱስ ክርስቶስ ተአምር ማድረጉን በእርሱ ማመን እንደሚገባ የሚያስረዳ ነው።» ብሏል። ገጽ 214

በዚህ ሐሳብ ላይ ጸሐፊው ያደባለቀው ነፋቂ «ማርያምን አማላጅ የሚል ሳይሆን» የሚለው ሐሳብ ተስተካክሎ ሲቀመጥ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በእመቤታችን አማላጅነት የመጀመሪያውን ተአምር በማድረጉ በእርሱ ብዙ ሰዎች አመኑ የሚል ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ሐሳብ በግልጽ የሚያስረዳን ይሄንን ነው።

217. አባ ጊዮርጊስ ቀላሊ ማርያም ይጻፋል።

ጸሐፊው በዚህ ሐሳብ ላይ የእርሱ ነፋቂ የሞተ ጉዳይ ቢሆንም አልሞት ሳይ ተጋዳይነቱን ሲገልጥ «በዚህ ክፍል እነርሱ እንደሚሉት ማርያም አማላጃች ቢባል እንኳ በምድር በክብረችበት የምድር ሥርዐት እነርሱም ሥጋዊ ትሩፋት እንጂ በተአምረ ማርያም እንደሚጸበው ነፍሳትን ከቢኦል ለማውጣትና ወደ መግዝተ ሰማያት በማዝገብት ሂደት እንደተጻፈው ተረታዊ ትግል ፈጽሞ አለመገለጹን በግልጽ መረዳት አንችላለን» ብሏል። ገጽ 214 ጸሐፊው እዚህ ላይ «በምድር በክብረችበት የምድር ስርዓት እርሱም ሥጋዊ ትሩፋት እንጂ» በማለት ነጩን ለመክፈልና ዋጋ ለማጣት ሞክሯል።

ይህ ሰው «በምድር የምታስሩት በሰማይ የታሰሩ ይሆናል» (ማቴ ፲፮፥፲፱) ተብሎ የተጻፈውን የጌታን ቃል አሳዝነው? ያሸናፊ በምድር ላይ የሚደረግ ደገኛ ነገር በሰማይ ለሚገጥመን መልካም ነገር መሠረት ነው።

በጌታ የተደረገውን ነገር የምድር ትሩፋት ብሎ አሳሳቀ ማለት መንፈሳዊ ንቅዘት ነው። ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ «እስመ በመስፈርት አይዘብ እግዚአብሔር መንፈሱ፤ እግዚአብሔር ጸውን ሰፍሮ አይሰጥም» ለክ. ፫፥፳፭/ በማለት የእግዚአብሔርን ሊጋዝነት እንደገለጸው እግዚአብሔር በሊጋዝነቱ ለወጻጆቹ የማሰር፤ የመፍታት በዐሥራ ሁለት ዙፋን ላይ ተቀምጦ የመፍረድ ሥልጣንን ሰጥቷል። (ማቴ. ፲፮፥፲፱)።

እግዚአብሔር ለሦስት ዓመት ከሦስት ወር ከእግሩ ሥር ቁጭ ብለው ለተማሩት ደቀ መዛሙርቱ ይህንን ያህል ክብር ከሰጠ ለ፬ኛ ዓመት ከሦስት ወር ጌታን በመጽነስ በመውሰድ ከእርሱ ጋር ከሆነር ሀገር በመሰደድ በእግረ መስቀሉ ሥር በመገኘት የመከራው ተካፋይ የሆነች እናቱን ምን ያህል የክብሩ ተካፋይ እንደሚያደርጋት መገመት አያዳግትም። እነዚህ የሦስት ዓመት ከሦስት ወር ወጻጆቹ ከሰሩ እና ከፊቱ በዙፋን ተቀምጠው ከፈረዱ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በአማላጅነቷ ተራድታ መንግሥተ ሰማያት ታስገባለች ቢባል ወይም ተብሎ ቢጻፍ የሚያሳፍር ወይም አንገት የሚያስደፋ ሐሳብ አይደለም።

፲.፳፭.፭ እነሆ ልጅሽ እነጓት እናትህ (ዮቃ. ፲፱፥፳፮)
የዓለም መድሃኒን ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደ ሰዎች ያደረገውን ገቢ ፈጽሞ በመልሰልተ መስቀል በተስቀለ ጊዜ የወለደችው፤ ያሳደገችው

እዛው ከሀገር ሀገር የተሰደደችው እናቱ ቅድስት ድንግል ማርያምን ጌታችን ከሚወደው ደቀመዛሙር ቅዱስ ዮሐንስ ጋር ከእግረ መስቀሉ ሥር ተገኝታ ነበር። ያንጊዜ ጌታችን በመጀመሪያ እናቱን ጠርቶ «አንቺ ሴት እነሆ ልጅሽ» ብሏታል። በማስከተል ደቀመዛሙሩን ቅዱስ ዮሐንስ ጠርቶ «እናትህ እነኝት» አለው። ከዚህም ሰዓት ጀምሮ ደቀ መዛሙሩ ወደ ቤቱ ወሰዳት። ይላል (ዮሐ. ፲፱፥፳፮-፳፯)።

ይህ የወንጌል ቃል በግልጽ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም በቅዱስ ዮሐንስ በኩል ክርስቶስን ለሚወዱ ሁሉ እናት ሆና መሰጠቷን ይገልጻልናል። ለመናፍቃን ግን «እነሆ ልጅሽ እና እናትህ እነኝት» የሚለው ቃል ዮሐ. ፲፱፥፳፯ ትልቅ የራስ ምታት እንደሆነባቸው ከጸሐፊው

ሐሳብ እንመልከት። ጌታ እየሰሰ ክርስቶስ ለደቀመዛሙሩ ዮሐንስ «እነኝት እናትህ» በማለቱ ለእኛ ለክርስቲያኖች ሁሉ እናታችን እንድትሆን የተሰጠች ስለመሆኗ የሚያረጋግጥ ቃል አይደለም። ብሏል

የጸሐፊው አባፋሪ ከሀደት ግን ጌታችን ለእናቱ ቅድስት ድንግል ማርያምና ለደቀመዛሙሩ ቅዱስ ዮሐንስ እርሱ ልጅ እንዲሆኗት እርሷ እናት እንድትሆነው የተናገረውን ቃል ጌታችን ሳያሰበው በጣሶር እየተያዘ ሰው እንደሚያደርገው ንግግር አድርጎ ያቀረበውን ነው። እንመልከተው «ጌታ የተናገረው ቃል በጣርና በስቃይ በሞት አፋፍ ሆኖ ሲያቃስት ማርያም ልጇን እየሰሰ ክርስቶስን በማየቷ ሐዘኑ በእጅጉ ስለጉዳት ከመስቀሉ ግርጌ ሥር ላገኘው ይወደው ለነበረው ደቀ መዛሙሩ እንደ እናት አድርጎ እንዲያጽናናት የተናገረው ጊዜያዊ መፍትሔ ብቻ በመሆኑ ደቀ መዛሙሩም ይህንን አደራ ለመወጣት ወደ ግል ቤቱ እንደወሰዳት የሚያስረዳ ክፍል ነው። የማንም እናት ልጇ በፊቷ በተሳሳተ የፍርድ ውሳኔ በስቅላት ሞት ሲፈረድበትና ሲቸነከር ብታይ ምን ያክል ልቧ እንደሚሰበር መገንዘብ እንችላለን። ስለዚህ ለተጉዳች እናት የተወደደ ታማኝ ወዳጅ የልብ አጽናኝ በእጅጉ ያስፈልጋታልና እየሰሰ ያደረገው ይሄንኑ ብቻ ነው። ብሏል ገጽ 205 ይህንን ሐሳብ ዲያብሉስ አስቀድሞ ያሰበው ሐሳብ ነው። ጌታችን በመስቀል ላይ የተናገረውን የአደራ ቃል አቃሎ ማቅረብ ክርስቲያኖች ጌታቸው በተቀበለው መከራ እንዲያፍሩ

ማድረግ፣ ከመስቀሉ ላይ ይውረድ ብሎ መገዳደር፣ የማርያም ክብር አሳንሶ ክርስቶስ የለበሰውን ሥጋ ምትሐት አስመስሎ ማቅረብ ጠንሳሹ የጸሐፊው የግብር አባት ዲያብሉስ ነው።

የጥብር ልጇም «ጌታችን በመስቀል ላይ የተናገረውን የአደራ ቃል አቃሎ አቀረበ። «በጣርና በስቃይ በሞት አፋፍ ሆኖ ሲያቃስት» የተናገረ መሰለው። በዚህ ገለጻው ጸሐፊው ጌታችንን እየሰሰ ክርስቶስ ያስተላለፈውን የአደራ ቃል ሳያስብበት የተናገረው ቃል ነው» የሚል ትርጉም ሰጥቶታል።

እንደገናም በጸሐፊው ምልክታ ስያሜን ክርስቶስ ተሰቅሎ «ተጠማሁ» ባለ ሰዓት ከተመለከተው ምልክታ ጋር ይዛመዳል። ዲያብሉስ ክርስቶስ ለአጽድቆት ትስብእት፣ ሰውነቱን ለመግለጽ/ ተጠማሁ «አምላኬ አምላኬ» /ማቴ. ፳፯፥፵፮ የሚል ድምፅ ሲያሰማ «ሰያሜን ይሄማ ፍጡር ነው ሥጋውን በመቃብር ነፍሱን በሲኦል እቆራኝለሁ» ብሎ ቀርቦታል።

ዲያብሉስ ጌታችንን በእናቱ ብእሲ አምላል እንደተመለከተው ሁሉ ጸሐፊውም ጌታችን በእናቱ ብእሲ አምላል መመልከቱን ሲገልጥ «የተናገረው ቃል በጣርና በስቃይ በሞት አፋፍ ሆኖ ሲያቃስት» ብሏል። ከላይ ያመለከትነው ሐሳብ ጸሐፊ ምን ያህል በከሀደት ቁልቁለት እየጋለበ መሆኑን ያስረዳናል። ትልቁ ቁም ነገር ግን እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ለቅዱስ ዮሐንስ እናት ሆና መሰጠቷና እርሱም እናትነቷን ለክብር መቀበሉ ነው።

እንደገና ሊቃውንት ለቅዱስ ዮሐንስ ልመና የምታውቅ እናት ተሰጠችው እያሉ አመስጥረው ያስተምራሉ። የቅዱስ ዮሐንስ ወላጅ እናት ማርያም ባውፍልያ ትባላለች።

በአንድ ወቅት ከእመቤታችን ጋር ያላትን ዝምድና መነሻ አድርጋ ጌታችንን በኢየሱስም በምትነግሥበት ወቅት ልጆቿን ቅዱስ ያዕቆብ እና ቅዱስ ዮሐንስ አንዱን በግራ አንዱን በቀኝ አድርግልኝ ብላው ነበር። በሌላ አነጋገር ለልጆቹ የቀኝ አዝማች የግራ አዝማች ሥልጣን ሰጥልኝ ማለቷ ተጽፋል። ጌታችን ለዚህ ጥያቄ የሰጠው ምላሽ «የምትለምኑትን አታውቁም በቀኝና በግራ መሆን ለተዘጋጀላቸው ነው። ማለቱ ይታወሳል (ማቴ. ፳፥፳፪)።

ቅዱስ ዮሐንስ ዘእግረ መስቀሉ ሥር ግን ለምና ውኃን ወደ ወይን የምታስለውጠውን እናት አግኝቷል ይላል። እርግጥ ነው፤ ለቅዱስ ዮሐንስ ምልጃ የምታውቅ እናት ተስጥታዋለች። ስለዚህ ለቅዱስ ዮሐንስ «እናትህ እነኋት ተብላ የተሰጠችውን ድንግል ማርያምን እንደ ቅዱስ ዮሐንስ በእናትነት አክብሮ መቀበል የልባም ክርስቲያኖች ተግባር ነው።

በዮሐንስ ራእይ (፲፪+፩-፲፮) የተገለጸችው ሴት በሚመለከት የቤተ ክርስቲያንን ሊቃውንት በሦስት አቅጣጫ ይፈታታል። የመጀመሪያ መምህራን፣ እስራኤል እና እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም መሆናቸውን ነው። ያች «ሴት» እስራኤል ናት ቢሉ የተረጉሙትን ሐሳብ ይዞ አዲስ ግኝት ጸሐፊው በትርጓሜ ራእይ ዮሐንስ ሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን ያመሰጠሩትን አዲስ ግኝት እንዳገኘ ከራሱ ፈጠራዊ ሐሳብ ጋር አደባልቆ አቅርቧል። ቁም ነገሩ ይህ የተነገረው በራእይ እንደመሆኑ የራእይ ሐሳብ ለግል መውሰድ መተርጎምም አይቻልም። የተጠቀሰችው ሴት ገለጻ ግን ሙሉ በሙሉ ከእመቤታች ሕይወት ጋር ይመሳሰላል። ለማጠቃለል ያህል «ስለ ማርያም የሚጠቀሱ የተለመዱ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ክፍሎችና ማሳራሪያዎች» በሚል ርእስ በጸሐፊው የቀረበው ሐተታ ኑፋቄ ምንም መያዝ እና መጨበጫ የሌለው ተራ የፈጠራ ሥራ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። በምዕራፍ ፲ የተረጉ በት ኑፋቄዎች ቀደም ሲል በምዕራፍ አምስት ላይ ጸሐፊው እንስተክቸው በክፍሉ ምላሽ ሰጥተዋል። እንደ ክለሳ አድርጎ የቀረበው ሐሳብም ሲፈተሽ ፍሬ የሌለው ገለባ ኑፋቄ ነው። የጸሐፊውን ባዶነት ያሳያል።

ምዕራፍ አሥራ አንድ

፲.፩ የእመቤታችን ገባኢ ሲጎበኝ

ይህን የማጠቃለያውን ምዕራፍ ጸሐፊው «ማርያም ያለችበት ገባኢ ሲፈተሽ» የሚል ርእስ ሰጥቶታል። እኛ ደግሞ በስድብ መልክ የቀረበውን ርእስ «የእመቤታችን ገባኢ ሲጎበኝ» የሚል ርእስ ሰጥተንዋል። ሊቀ ለባ ሕርያቆስ በመጽሐፍ ቅዱስ ሕዝቡን ሲመርቅ የቅዱሳን ነገሶች ማገበር ወዳለበት ያግባችሁ ያስተማሩ የሐዋርያትም ማገበር፤ ድል የነሡ የሰማዕታትም ማገበር በሩካን የሚሆኑ የጸድቃንም ማገበር የተሾሙ የካህናት ማገበር፤ ትገሃን የሚሆኑ የመላእክት ማገበር የፍጹማን ደናግልና የመነኮሳት ማገበር ወዳለበት ያግባችሁ ከሁሉ በላይ ከሆነች ዘለንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ፍጹም እንድትሞ ሁሉ ጋር። ከእርሱም ታስቶ ዘይር ወዳለችበት ይህችውም እመቤታችን ማርያም ናት። እንግዲህ ሞትን የምታለብሰና ወደ ሲኦል የምታወርድ ትዕቢትን መታጀርንም ጌጥ እናድርግ ብሏል።²¹⁸

ከላይ በሊቀ አባ ሕርያቆስ እንደተገለጸው እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ያለችበት ገባኢ ለማገበር የተቀደሱ ቅዱሳን በገባሊት ያለበት ነው።

ጸሐፊው ግን በምድር በነበረችበት ጊዜ ከቅዱሳን ሐዋርያት ጋር የነበራትን ስታፈ ብቻ በመጥቀስ እርሷን እንደተራ ሴት እና መንፈስ ቅዱስን ከሐዋርያት ጋር የተቀበለች አድርጎ ሲያቀርብ «መንፈስ ቅዱስ ሲመጣ ያለ አድሉ ማርያምንም ጨምሮ በሁሉም ላይ እኩል ሞላችባቸው እንጂ ለማርያም የተለየ ጸጋ /መንፈስ/ አለመሰጠቱ በእግዚአብሔር ፊት ያው እንደ ማሻቸውም ክርስቲያን እኩል እንደሆነች ያሳያል። ብሏል ገጽ 223።

ጸሐፊው ከላይ በገለጸው መልክ እመቤታችን መንፈስ ቅዱስን ከቅዱሳን ሐዋርያት ጋር እንደተቀበለች አድርጎ አቅርቧል። መጽሐፍ ቅዱስ ግን እመቤታችን ከሙዩ ሃያው ቤተሰብ እኩል በዓለ ሃምሳን ይሰጠዋል ሥራ ፪፡፩-፳፩/ መጠበቅ ሳይኖርባት ወይም ሳትጠብቅ አስቀድማ የመንፈስ

218. ገጽ 1070 ገጽ 878-879።

ቅዱስ ጸጋ መቀበልን ሲናገር «መንፈስ ቅዱስ በእንቺ ላይ ይመዛል የልዑልም ኃይልም ይጸልልሃል ስለዚህ ከእንቺ የሚወለደው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል» ብሏል (ሱቃ. ፩፡፱፭)።

ይኸውም ከቅዱሳን ሐዋርያት ለከበረ ሃምሳ/ ሁላላ አራት ሃመት ቀደም ብሎ አካዊ ቃልን እንበል ዘርህ ብሏል ስትሆን መቀበልን ይናገራል። ከዚያ በፊትስ የእግዚአብሔር ጸጋ መንፈስ ቅዱስ ተለይቷት ያውቃልን? ቢሉ ተለይቷት እያውቅም አሁን ግን ሥራ እንዳወራት ለመግለጽ ነው።

ጸሐፊው ግን ይሄን እውነት ይብቁ «መንፈስ ቅዱስ ሲመጣ ያለ እድሉ ማርያምን ጨምሮ በሁሉም ላይ እኩል ሞላባቸው» የሚል መላምቱን አቅርቧል። ይህ የሆነው «መጻሕፍትንና የእግዚአብሔርን ኃይል አታውቁምና ትሰታላችሁ» (ማቴ. ፳፪፡፱) የተባለው ቃል ይፈጸም ዘንድ ነው። በጥቅሉ በዚህ ምዕራፍ የተላለፈው ነፋሴ ሊቀ በምርቃቱ ላይ ሕዝቡን ሲያሳስብ «እንግዲህ ሞትን የምታሰብሰና ወደ ሲኦል የምታወርድ ትዕቢትን መታጀርም ጌጥ አናድርግ» ብሏል።

ጸሐፊው ግን ትዕቢትን መታጀርን፣ ነፋሴውን ጌጥ አድርጎት የእመቤታችን የሕይወት ታሪክ ከልደት እስከ ፅርዐት ያሉትን ደገኖ ታሪክ አጥፎ አቅርቦ ነበር። ቅዱሳት መጻሕፍትን በትርጓሜ ጎብርሆት ተርጉመው እመስጥረው አመክንዮአዊ በሆነ መንገድ ላወረሱን አባቶች ሊቃውንት ክብር ይግባቸውና ጸሐፊው በትዕቢት ተነሥቶ ትዝብርትን ተላብሶ በኑፋሴ ፈረሰ በክህደት ቁልቁለት ጋልቦ የጻፈውን እና የገነባውን የኑፋሴ ተራራ አላዋቂነቱንና ድንቁርናውን ከሀዲነቱን ከመግለጽ ውጭ በአምላክ እናት ላይ የሚጨምረው የሚቀንሰውም አንጻሩ ነገር የለውም።

ዝቢያ ቅዱስ ጻዊት «ከቅዱሳን ላይ የሚከፈት አፍ ድዳ ይሁን» ብሎ እንደተናገረው ከእግዚአብሔር ቀጥሎ በቅድስናዋ ወደር በማይገኝላት ቅድስት ድንግል ማርያም ላይ የከህደት ትምህርት ቢጻፍም እመቤታችን ዘወትሮ ቅድስት ክብርት መሆኗን ሊቀ አባ ሕርያቆስ ሲመሰክርላት «ውሎየዋ ይህን ቅዱስ የሚቀድስ ካህን ማርያምን የሚቀድስ አይደለም፤ እርሱ ይቀደሳል እንጂ የሰሙትም ሁሉ ይከብራሉ። እመቤታችን ማርያም ግን በሰማይ በምድር ዘወትሮ የተመሰገነች ናትና»²¹⁹ ብሏል።

219. ዘ። ኩግሌ ገጽ ፳፯፡፭።

ሊቁ እንደተናገረው እመቤታችን የሚመስግንን የሚቀድስ በረከትን የሚያገኘው እርሱ ነው። እርሷ ማንም በማይደርስበት ልዑላዊ ክብር አንድ ጊዜ ከብራላች ከከበረች በኋላ ዘቅ የምትልበት ዑኔታ የለም።

እመቤታችን የሚቀድሷት እና የሚመስግኗት እንርሱ እንደሚቀድሱ እንደሚመስጉ ሁሉ የሚባላት የሚሰድባት ክብሯንና ንጽሕፍቱን አማላጅ ገረጉ ዘቅ የሚያደርጉ ዲያቢኮስና ተላላቢያዊ እንርሱ ራሳቸው ይጥረዳሉ። የቅዱሳት እና የእስረው መጻሕፍት ምስክርነት ይህ ነው። አንባራች ላስጀመረን ላስጀምሮ ላስፈጸመን አምላክ ክብርና ምስጋና ይሁን።

በአማላጅነቷ ለምናምን የእመቤታችን የልመናዋ ክብር ፍጹም የሆነ የረድኤትዋ ዑብት ጽንፍ እስከ ጽንፍ የሚመላ የተወደደ የልጇ ቸርነት በእውነት ከሁላችን ጋር ይሁን። ለዘላለሙ አሜን።

መሰብሐት ለእግዚአብሔር

ዋቢ መጻሕፍት

ህብተ ማርያም ተደላ (መምህር)፤ ኃይዕንቁ በአጻፂገላ። አዲስ አበባ፡ 2002 ዓ.ም።

ሐረገወይን አገዛ (ሊቀ ሊቃውንት) እና እሸቱ ታደሰ(ቀሲሰ)፡ነገረ ማርያም።

አዲስ አበባ፡ ኢትዮ ጥቁር አባይ 1996 ዓ.ም።

ሐመር ዘእርቶዶክስ፡«በጠል ወይስ ጸበል»፤ 1999 ዓ.ም።

መጽሐፈ ቅዱስ፡አዲስ አበባ 2000 ዓ.ም።

መሐሪ ትርጉሙ (ሊቀ ሊቃውንት) ፤ መጽሐፈ ሐዲሳት ሠለስቱ ንባብ፡

ትርጓሜው።አዲስ አበባ፡ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፡ 1986 ዓ.ም።

ማገበረ ቅዱሳን ፡ ቤተ ክርስቲያንን ሰወቅ፤ አዲስ አበባ፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ድርጅት፤ 1988 ዓ.ም።

የገሃነም ደጆች፡ አዲስ አበባ፤ ኢትዮ ጥቁር አባይ ማተሚያ ቤት፤1997 ዓ.ም።

ሰይጴ ሥላሴ ዮሐንስ(መጋቤ ብሉይ)፤የአንደኛው ትርጓሜ በኢትዮጵያ ባሕልና ትምህርት። Religious studies in Ethiopia and Eritrea./ symposium Ethiopia an Review of cultures Addis Ababa, 1994-195,p.121

ሲራክ ገብረ ክርስቶስ፤ «በሰላሙ ቅዱስ ገብርኤል መልእክ የሚባለው ጸሎት ከየት መጣ?» መለከት። 1ኛዓመት ቁጥር2፡ 1985 ዓ.ም።

ስርግው ሀበሰ ሥላሴ፤ (ዶ/ር) አማርኛ የቤተክርስቲያን መዘገበ ቃላት፤ አዲስ አበባ፡1969 ዓ.ም።

ቅዱስ ሲኖዶስ፡ የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን አምነት፤ሥርዓተ አምልኮና የውጭ ግንኙነት። አዲስ አበባ፡ ብርሃኑ ሰላም ማተሚያ ቤት፡ 1988 ዓ.ም ።

ቅዱስ ያፌድ፡መጽሐፈ ድጓ። አዲስ አበባ፡ትንሣኤ ዘገባዔ ማተሚያ ቤት፡ 1988 ዓ.ም።

መጽሐፈ ዘቅ ወመዝሙር። አዲስ አበባ፡ትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት፡1987 ዓ.ም።

አንተጸ ብርሃን።አዲስ አበባ፡አክሱም ማተሚያ ቤት፡ 1993 ዓ.ም።

ብርሃኑ አድማስ (ዲያቆን) ፤ በዓላት ምን? ለምን? እንዴት?። አዲስ

አበባ ፤ ሚኒኦ ማተሚያ ኢንተርፕራይዝ 1989 ዓ.ም።

ብርሃኑ ጉበኛ፡ዓምደ ሃይማኖት። አዲስ አበባ፡ኢትዮ ጥቁር አባይ ማተሚያ ቤት፡1985 ዓ.ም።

ተክለ ጻድቅ መኮራያ፤የኢትዮጵያ ታሪክ ክባዔ ይኩኖ አምላክ እስከ ዐዔ ልብኒ ድንጋል። አዲስ አበባ፡ 1956 ዓ.ም።

አሰላ ጥላሁን እና ያረጋል አበጋዝ(ዲያቆን)፡ ነገረ ቅዱሳን። አዲስ አበባ ቦሌ ማተሚያ ቤት፡ 1997 ዓ.ም።

አሰላ ጥላሁን፡ «የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት» ሐመር ዘእርቶዶክስ፡ 9ኛ ዓመት ቁጥር 4 1994ዓ.ም።

አስረዳ ባያብል(ሊቀጠብብት)ማገሌተ ጽጌ፤ አዲስ አበባ፡ 1998 ዓ.ም።

አባ ጽጌ ድንግል ፤ ሚሕሊተ ጽጌ። አዲስ አበባ፡ አክሱም ማተሚያ ቤት ፡ 1993 ዓ.ም። ገጽ

አባደነህ ካሜ (ዲያቆን)፤የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት በእርቶዶክስ ተዋሕዶ አንደኛ መጽሐፍ፤ አዲስ አበባ ብራና ማተሚያ ድርጅት፡1996 ዓ.ም።

አባ ጊዮርጊስ ዘጋሰጫ፤ መጽሐፈ ምሥጢር፡ አዲስ አበባ፡ አማኑኤል ማተሚያ ቤት፡ 2000 ዓ.ም።

«መልክአ ሥፀል»፤መጽሐፈ ሰዓታት ወመዝገብ ጸሎት፡ አዲስ አበባ፤ አክሱም ማተሚያ ቤት፤1999 ዓ.ም።

መጽሐፈ አርጋኖን፤አዲስ አበባ ተስፋ ገብረ ሥላሴ ማተሚያ ቤት 1986 ዓ.ም።

አባ ገብርኤል፤ (ሊቀ ጳጳስ) ነገረ ቅዱሳን፤አዲስ አበባ፡አዲስ አታሚዎች 1986 ዓ.ም።

አባ ነርጎርዮስ (ሊቀ ጳጳስ)፤ የቤተክርስቲያን ታሪክ በዓለም መድረክ። አዲስ አበባ፡ ትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት፡ 1978 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፤የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ። አዲስ አበባ፡ ትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት 1986 ዓ.ም።

አንዱ ዓለም ዳግማዊ (መምህር)፤ወላዲተ አምላክ በነገረ ድነነት፡አዲስ አበባ፡ ብራና ማተሚያ ድርጅት፡2000 ዓ.ም።

ጋታዕ ሕይወት አዲስ አበባ፡ 2000ዓ.ም።

አያሌው ታምሩ(አለታ)፡ወላዲቱ አምላክ በአትዮጵያ፡ ትንሣኤ ዘንብኤ
ማተሚያ ቤት፡ 1979 ዓ.ም።

እ.ኤ.አ. ሥዌዳ «የሥዕል አድገኛ» ተአምር ለተለያዩ ሰዎች ተገልጿል።
 ስምዐ ጽድቅ፡ 16ኛ ዓመት፣ ቁጥር 13፡ 2001 ዓ.ም.።

አያሌው በእየሰሰ (ተርጓሚ)፡ ቅድስት ድንግል ማርያም ሕይወት ተአምቷ መገለጫ። አዲስ አበባ፡[2001] ዓ.ም።

አድማስ፡ ጀምበራ(መልአክ ብርሃን)፡ኩኩሐ ሃይማኖት አዲስ አበባ፡
ትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት 19 89 ዓ.ም.።

ኪነ ወልድ ከፍሌ (አለቃ) መጽሐፈ ሰዋስዋ መመዝገቢያ ላት ሐዲሱ፡፡
እደሰ አበበ፡ ኦርቶዶክስ ማታማሪ ቤት 1948 ዓ.ም.፡፡

ዓምድ ወርቅ እስጢፋኖስ (መረጌታ)፡ «እመቤታችን በትዳስ ያሬድ ጸዋትወ ዘማ»፡ ሐመር ዘአርቶዶክስ ተዋሕዶ፡7ኛ ዓመት ቁጥር 2፡ [99] 19 ም::

ዕዝራ ሐዲስ(ሊቀ ሊቃውንት)፣ መጽሐፈ ቅንብት ሊሳይያስ ንባቡና ትርጓሜው፣ ንጌሮ፣ ንጌሮ ማተሚያ ድርጅት፣ 1997 ዓ.ም.።

ደስታ ተክለ ወልድ፣ ዐዲስ ዩኒቨርሲቲ መሠገብ ቋላት። አዲስ አበባ
ኦርቲስቲክ ማታሚያ ቤት 1948 ዓ.ም።

ደጃኔ ሺፈረው (ቀሲስ)እና እሹቱ ታደሰ(ቀሲስ)፡ ወላዲተ አምላክ በመጽሐፍ ቅዱስ፡ አዳሲስ አበባ፡ ንግድ ማተሚያ ቤት፡ 1990 ዓ.ም.።

ድርሳኑ ሚካኤል፡ አዲስ አበባ ተስፋ ገብረሥላሴ ማተሚያ ቤት፤
1986 ዓ.ም.።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፤ ሃይማኖተ አበው፤ ትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት፤ አዲስ አበባ 1986 ዓ.ም። ሊቃውንት ገብዔ (ምዕራብ ጉጃም ሀገረ ሱዳን)፤ ፍሬ ተዋሕዶ። ባሕርዳር፤ በሊ ማተሚያ ቤት፤ 1992 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ ለርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፤ «መልክአ ወዳሴ» ፤ መጽሐፈ ሰዓታት መመዝገብ ጸሎት-ፀሐዲስ አበባ አክሱም ማተሚያ ቤት፤ 1993 ዓ.ም.።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፡«መልክአ ማርያም» መጽሐፈ ሰዓታት ወመዝግብ ጸሎት፣አዲስ አበባ ኢክሰም ማተሚያ ቤት፡ 1993 ዓ.ም።

የኢ.ት.ዮ.ጵ.ያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን መጽሐፈ ስንክሳር።

እዚስ አበባ ትንሣኤ ዘገብዔ ማተሚያ ቤት 1993 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን መዝሙረ ዳዊት ንባብና ትርጓሜው። ደግሞ አባባ፡ ተስፋ፣ ገብረ ሥላሴ ማኅመድ በክብር 1982 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፣ መጽሐፈ ሕዝቅኤል
ንባብና ትርጓሜው። አዲስ አበባ፣ ትንሣኤ ዘገባዬ ማተሚያ ቤት
1990 ዓ.ም.።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፡ ወንጌል... ቅዱስ 390-5
 ትርጓሜው፡፡ አዲስ አበባ ተስፋ ገብረ ሥላሴ ማተሚያ ቤት-1988 ዓ.ም፡፡

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፡ውዳሴ ማርያም እና ቅዱሴ ማርያም ንባብና ትርጓሜው፡ አዲስ አበባ፡ ትንሣኤ ዘገባዬ ማተሚያ ቤት፡፡ 1983 ዓ.ም

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፡ መጻሕፍተ ሰሎሞን
ወሲፊክንግባባና ትርጓሜው። አዲስ አበባ ትንሣኤ ዘገባ።
ግብፃዊ ቤት 1988 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ ለርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፡ የቅዱስ ጳውሎስ መጽሐፍ
ንበቡ ከነቲርጓሚው። እዲስ አበባ፡ ትንሣኤ ዘገባዊ ማተሚያ ቤት
1984 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፤ ኢሪት_ዘጸፃፂ_ጊባብና
ትርጓሜ፤ አዳበ ያበባ፤ ትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፣ ታሪክ ከልደተ ክርስቶስ እስከ 2000፣ ኢየሱስ አባባ፣ ማኅ ማተሚያ እንደተሰራ፣ 2000 ዓ.ም።

የኢትዮጵያ ሊቃውንት የጻፉትና የተረጉውት፡ተለምዶ ማርያም፡፡ አዲስ አበባ፡ተስፋ ገብረ ሠላሳ ማህማዩ ቤት፡፡1988፡፡፡

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር፣ መጽሐፍ ቅዱስ፣ አዲስ አበባ
ብርሃንና ሰላም ማታመሚያ ቤት፡፡ ፲፱፻፱

የኢትዮጵያ ቋንቋዎ አካዳሚ፡ የማእዘ ቅድሚያ ጥንታዊ የሥነ ጥበብ ቅርስ፡
አዳሲ ክብርሃንና ሰለሞ ማሳሰቢያ በጌት 1984 ዓ.ም.፡

የፒ.ጋል አባ.ገዝ (ዲ.ዮቶን)፡ «ማንልት ጽጌ ንባቡና ምስጢሩ»፡፡ከመፍርድ
ዘለርቶይዘብ ተዋህዶ፡፡ ጽኑ ዓመት ከመፍርድ ቅደም ቅኒ

ቃልኪዳን በነገረ ድገት፣ አዲስ አበባ፡—————1996 ዓ.ም።

ደብዳቤ ተክለ መገናኛ፡ በዲሰ ያላገኘው መዝገብ ቃላት፡፡አዲስ አበባ፡
አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፡ 1948 ዓ.ም፡፡

ደጃኔ ሺፈራው፡፡፡፡፡፡ ትዲሳን፡አዲስ አበባ፡ ሚኒስቴር ማተሚያ አንተርፕራይዝ
1996 ዓ.ም፡፡

ዳንኤል ከብረት (ዲያቆን)፡ «አጥል መጻሕፍት» ሐመር ተዋሕዶ፡
አዲስ አበባ፡ አማካኤ ማተሚያ ቤት 1990 ዓ.ም፡፡

፡፡ የቤተክርስቲያን መረጃዎች ሚኒስቴር አባታሚ

አንተርፕራይዝ 1990 ዓ.ም፡፡

ገብረ ዮሐንስ ገብረ ማርያም/ትርጓሜ፡ ገደለ ሐዋርያት፡ አዲስ አበባ፡
1995 ዓ.ም

ገብረ ጌታቸው፡፡፡፡፡፡ መልክ፡፡፡፡፡፡ ሐመር፡ ስለረዳታክስ ተዋሕዶ፡
10ኛ ዓመት ቁጥር 9፡1995 ዓ.ም፡፡

ጌታቸው ዶክተር (ፕሮፌሰር) ወይን ሐሳብ፡ ኮሌጂያል ሚኒስቴር፡ 1993፡፡

Malāty tadrosy (Fr)St mary in toe orthodox concept./ Book by Al-
exandrsa:St George Coptic church, (1978)

walsha Michael. Butler is lives of New York harper Collin editw'
the saints(1991)New York Harper Collin editw"

Http:// WWW. Srian Church. Org.

See, Egypt Coptic Church The apparition of virgin Mary at el-Zeitun.

Egypbt.St.Mary Coptic Orthodox Church, 1958.

ቤተ ክርስቲያን አሰራላጊ በሆነ ጊዜ የክህደት ጽሑፍት ቢጻፉ መልስ መስጠት ይጠበቅበታል። በእርግጥ «ሕፃን በተሳደበ ቁጥር ሽግግሌ መልስ አይሰጥም» ነገር ግን አንገብጋቢ የሆኑ የምእመናንን ትኩረት ሊያዛቡ የሚችሉ ነገሮች ሲከሰቱ ተሳዳቢውን ተከትለው ምእመናን ጥያቄ ሲያቀርቡ ተከታትሎ መልስ መስጠት ያስፈልጋል። ለዚህም በማገበረ ቅዱሳን አገልጋይ በሆነ ወንድማችን መምህር ኃይለማርያም ላቀው የተዘጋጀው መጽሐፍ ለክህደት መጽሐፉ ምላሽ በመስጠት አንድ እርምጃ ለመጓዛችን ግሳያ መሆኑን እገነዘባለሁ።

መጋቢ ሐዲስ እሸቱ አለማየሁ
በቅዱስ ጳውሎስ መንፈሳዊ ኮሌጅ
የሐዲስ ኪዳን ትርጓሜ መምህር

ይህ መጽሐፍ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻው እንዳነበብኩት «ንዋየ ጎራየ ረሰይክም ሊተ፤ ምርጥ ዕቃ አድርጌዋለሁ» ግ.ሐ.፱+፲፭ ብሎ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እንደመረጠው እንደ ቅዱስ ጳውሎስ ምርጥ ዕቃ ነው። ምርጥ ዕቃ የተባለውም መዶሻ ነው። የመዶሻ ተግባር የጉበጠውንና ቅጥ ያጣውን ድንጋይ ቀጥቅጦ ለስራ እንዲውል የሚያደርግ ነው። እንደዚህም ሁሉ ይህ መጽሐፍ የመጽሐፍ ቅዱስ ዋና አላማና ሐሳብ ያልገባው በድንቁርና ማዕበል የሚዋቅው መናፍቅ በእመቤታችን ላይ ያንከባለለውን የክህደት ድንጋይ ፈልጦ የሚያስተካክል ነው።

መጋቢ ምስጢር ፍሬው ዋለ በከተቤ ደብረ ጽባሕ ቅዱስ
ሚካኤል ቤተክርስቲያን የቅኔ እና የሐዲስ ኪዳን መምህር

ማገበረ ቅዱሳን የቤተክርስቲያን ትምህርተ ሃይማኖት፤ ሥርዐት ሳይሸራረፍ ተጠብቆ ለትውልድ እንዲተላለፍ የዘመኑ ትውልድም ይህን እንዲረዳ፤ የማስተማርና የማሳወቅ አገልግሎት ይሰጣል። በዚህ መጽሐፍ የተሳሳቱ ትምህርቶችን በማረም ትክክለኛውን አስተምህሮ ለትውልድ ከማዳረስ አኳያ በማገበሩ መደበኛ አገልጋይ መ/ር ኃ/ማርያም ላቀው የተዘጋጀውን መጽሐፍ ምእመናን በማንበብ አንዳንዶች ለሚያነሡት የሰህተት ጥያቄ ተገቢውን ምላሽ እንዲያገኙ በማገበሩ ስም አላሰባለሁ።

ቀሲስ ዶ/ር ሙሉጌታ ሰዩም የማገበረ ቅዱሳን ሰብላቢ፤
በሐዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ባሕሎች
አዋላጊ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት፤ የቃላት ስያሜና ትርጉም ማዕከል ኃላፊ